

Еліно́р ПО́РТЕР
**ПОЛЛІАННА
ДОРОСЛІШАЄ**

F FOLIO

**ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Еліно́р Порте́р

**ПОЛІА́ННА
ДОРО́СЛІШАЄ**

Харків
«ФОЛІО»
2018

УДК 821.111(73)
П60

Серія «Шкільна бібліотека української
та світової літератури» заснована у 2010 році

Переклад з англійської
В. Б. Чайковського

Художник-оформлювач
Д. О. Чмуж

Портер Еліно́р

П60 Полліана дорослішає / Еліно́р Портер; пер. з англ. В. Б. Чайковського; худож.-оформлювач Д. О. Чмуж. — Харків: Фоліо, 2018. — 300 с. — (Шкільна б-ка укр. та світ. літ-ри).

ISBN 978-966-03-5461-6

(Шкільна б-ка укр. та світ. літ-ри).

ISBN 978-966-03-8281-7.

«Полліанна дорослішає» — роман американської письменниці Еліно́р Портер (1869—1920), написаний нею через два роки після виходу «Полліанни» (ця книжка також побачила світ цього року у видавництві «Фоліо»), що мала великий успіх, який і спонукав авторку написати продовження історії про дивовижну дівчинку. Героїня піросла, але не втратила свою рідкісну здатність «грати в радість». Навіть коли їй самій доводиться проходити через різні життєві перипетії, тепер — романтичні, але дуже непрості переживання першого кохання...

УДК 821.111(73)

ISBN 978-966-03-5461-6
(Шкільна б-ка укр.
та світ. літ-ри)
ISBN 978-966-03-8281-7

© В. Б. Чайковський, переклад українською,
2018
© Д. О. Чмуж, художнє оформлення, 2018
© Видавництво «Фоліо», марка серії, 2010

Розділ 1

Делла переконала

Делла Ветербі видерлась крутими сходами на ганок сестриного будинку на Комонвелт-авеню і енергійно тицьнула пальцем у гудзик електричного дзвінка. Вся вона, від облямованого плюмажем капелюшка до черевичків на низьких підборах, випромінювала здоров'я, бадьорість і завзяття. Радість життя бриніла навіть у привітанні, з яким вона звернулась до служниці, коли та їй відчинила.

— Доброго ранку, Мері! Моя сестра вдома?

— Та... так, мем, місіс Керю вдома, — невпевнено відповіла дівчина, — але вона сказала, її ні для кого немає...

— Он як? Але я не ніхто, — усміхнулась міс Ветербі, — тож мене вона прийме. — Не бійся, відповідальність я беру на себе, — додала вона у відповідь на переляканий вираз дівочого обличчя. — Де вона зараз? У вітальні?

— Та... так, мем, але... вона справді казала...

Дарма — міс Ветербі вже піднімалася широкими сходами, і покоївка, розпачливо озирнувшись на гостю, зачинила за нею двері.

Рішуче перетнувши коридор на другому поверсі, Делла Ветербі підійшла до напівпрочинених дверей і постукала.

— Мері, що там іще?! — відповів роздратований голос. — Хіба я не казала, що... Ох! Делло? — голос враз наповнився теплом приємного здивування. — Це ти, серденько? Яким вітром?

— Так, це я, Делла, — радісно всміхнулась молода жінка. — Я поверталася з одноденної відпустки на узбережжі з двома іншими медсестрами. Тож зворотною дорогою до санаторію забігла до тебе. Я ненадовго — тільки заради цього...

З такими словами вона поцілувала власницю мінливого голосу.

Місіс Керю насупилась, трохи відсторонившись від сестри. Вираз радісного піднесення, що був набіг їй на обличчя, поступився звичній масці пригнічення й роздратування.

— Звісна річ! Я могла б одразу здогадатись! — вигукнула вона — Ти ніколи тут не затримуєшся.

— «Тут»?

Делла Ветербі розсміялась, повівши рукою навколо. Тоді її вигляд несподівано змінився. Вона ніжно притулилася до сестри.

— Рут, люба, я просто не змогла би витримати у цьому будинку, ти сама знаєш. Просто не мала б такої змоги, — м'яко додала на закінчення.

Місіс Керю роздратовано стонула плечима.

— З якого б це дива?

Делла Ветербі похитала головою:

— Ти знаєш, люба, знаєш. Я категорично не хочу сприймати похмурості, невизначеності, скигління й гіркоти.

— Мені гірко, бо я страждаю!

— А тобі не слід.

— Чом би й ні? Заради чого я маю мінятись?

Делла Ветербі відповіла нетерплячим жестом.

— Рут, послухай, тобі тридцять три роки. У тебе добре здоров'я, принаймні воно було б таким, якби ти дбала про себе. Тобі не бракує вільного часу і аж ніяк не бракує грошей. Хто завгодно скаже: такого чудового ранку ти могла б узятися до чогось ліпшого, ніж замкнутись у цьому будинку, наче у склепі, наказавши покоївці нікого до тебе не пускати.

— А якщо я нікого не хочу бачити?!

— Зроби так, щоб захотілось.

Місіс Керю тяжко зітхнула і відвернулась від співрозмовниці.

— Ох, Делло, як ти не можеш зрозуміти? Я не така, як ти. Я не можу... не можу забути.

Болісна гримаса викривила обличчя молодої жінки.

— Ти маєш на увазі Джемі, я думаю? Та я не забула його, любя. Хіба ж я могла б... Але хандра не допоможе нам знайти його.

— Наче я не намагалася відшукати його впродовж восьми років! — стримуючи сльози, обурилась місіс Керю. — І не самою тільки хандрою.

— Я знаю, любя, — примирливо мовила сестра, — і ми не припинимо пошуків, аж доки не знайдемо або самі пропадемо. Але занепадати духом немає сенсу.

— Але я нічого більше не хочу робити, — похмуро пробурчала Рут Керю.

На якусь мить запала тиша. Молодша сестра сіла, дивлячись на старшу схвильовано і осудливо.

— Рут, — нарешті вимовила вона з нотками розпачу, — ти мені пробач, але... ти що, назавжди у такому стані залишишся? Визнаю, ти овдовіла. Але твоє шлюбне життя тільки

й тривало один рік; а чоловік був набагато старшим за тебе. Ти на той час була майже дитиною, і той єдиний рік має видаватись тобі давнім сном. Не допусти, щоб той сон отруїв тобі все життя!

— Ні, ох, ні... — скрушно пробурмотіла місіс Керю.

— То що, довго це з тобою діятиметься?

— Що ж... якби знайшовся Джемі...

— Так, я знаю, Рут. Але, люба моя, невже, крім Джемі, ніщо в світі тебе не тішить?

— Не бачу такого, на чому б могла затриматись думкою, — гірко зітхнула місіс Керю.

— Рут! — вигукнула молодша сестра, на мить піддавшись роздратуванню, але тут-таки засміялась. — Ох, Рут, я б тобі призначила дозу Полліанни. Не знаю нікого, хто потребував би цього більше за тебе!

Місіс Керю дещо напружилась.

— Не знаю, що то за «полліанна», але в будь-якому разі я її не бажаю, — різко відказала вона, своєю чергою не втримавши роздратування. — Ти не у своєму санаторії, а я не твоя пацієнтка. Тож не призначай мені процедури і не вичитуй мені.

У Делли Ветербі в очах заграли іскорки, але губи залишились неусміхеними.

— Полліана, моя люба, це не ліки, — стримано пояснила вона, — хоча дехто стверджує, що вона дуже тонізує. Полліанна — це дівчинка.

— Дитина? Звідки мені було знати? — скривилася сестра. — У вас же є «белладонна», то я подумала: «полліанна» — щось у цьому роді. Зрештою, ти завжди мені рекомендуєш якісь нові ліки. А оскільки ти сказала «дозу»... Так, зазвичай, говорять про ліки.

— Полліанна — це свого роду ліки, — усміхнулася Делла. — Принаймні лікарі в санаторії кажуть: дієвішого засобу вони вигадати не здатні. Дівчинці років дванадцять чи тринадцять; торік вона пробула у санаторії ціле літо і частину зими. Щоправда, ми з нею спілкувалися заледве місяць чи два, бо вона виписалась невдовзі по тому, як я туди прибула. Але цього часу виявилось достатньо, щоб цілковито піддатись її чарам. Зрештою, весь санаторій досі обговорює Полліанну і не припиняє її гру.

— Гру?!

— Атож, — ствердно кивнула Делла, загадково усміхаючись. — Її гру «знай, радій». Я ніколи не забуду, як уперше познайомилася з правилами. Одна з призначених дівчинці процедур була надзвичайно неприємна, ба навіть болісна. Процедура виконувалася щовівторка зранку. І невдовзі по моєму прибутті мені випало це робити. Я боялася йти, бо вже знала з досвіду, що на мене чекає: діти капризують, плачуть, а трапляється й гірше. На мій превеликий подив, дівчинка зустріла мене усмішкою і сказала, що рада бачити мене. Ти не повіриш, але за весь час я не почула з її вуст чогось більшого за легкий стогін, хоча знала, як бідолашній боляче.

— Напевне, — повела далі Делла, — я у той чи інший спосіб висловила свій подив, бо дівчинка охоче пояснила, в чім річ: «Так, я спершу теж боялася процедури. Аж доки мені не спало на думку, що це достоту, як понеділок, день прання, у Ненсі. Саме по вівторках я відчуваюся найщасливішою, бо до наступного вівторка тоді ще цілий тиждень».

— Нічого собі! — насупилася місіс Керю, не цілком зрозумівши. — Я не доберу, в чому полягає *гра*?

— Я теж не одразу второпала. Та вона мені згодом пояснила. Дівчинка росла без матері. Батько, бідний пастор,

виховував її на пожертви прочан та «Жіночої допомоги»*. Дитина страшенно хотіла ляльку і дуже сподівалася знайти її в черговому пакунку з пожертвами. Натомість, там виявилась лише пара дитячих милиць. Дівчинка розридалась, і тоді батько навчив її гри, яка полягає у тому, щоб знаходити радість в усьому, що трапляється. Він запропонував їй одразу й почати, радіючи з того, що вона *не потребує* милиць. Відтоді й пішло. Полліанна каже, вона захопилася грою і ніколи вже її не припиняла. Причому, що важче бувало знайти щасливий бік в обставинах, то цікавішою робилась гра, і найбільшою тоді видавалася радість.

— Дивина! — пробурмотіла місіс Керу, втім, не до кінця іще зрозумівши.

— Ти б іще не таке сказала, якби побачила наслідки гри в санаторії, — кивнула Делла. — А доктор Еймс каже, він чув, буцімто вона у такий спосіб перевиховала все містечко, з якого приїхала. Він добре знайомий з доктором Чилтоном, чоловіком, що одружився з тіткою Полліанни. До речі, я думаю, той шлюб теж здійснився з її легкої руки: вона примирила двох закоханих, владнавши їхню давню сварку.

— Років зо два тому чи більше, — розповідала Делла, — батько Полліанни помер, і її відрядили на схід країни, до тітки. У жовтні дівчинка потрапила під машину. Лікарі сказали, вона ніколи не зможе ходити. У квітні, доктор Чилтон відправив її у санаторій, і вона лікувалася у нас аж до минулого березня, майже рік. Додому поверталася практично здоровою. Бачила б ти цю дитину! Лише одна хмаринка затьмарювала її щастя: вона, бач, не могла здійснити пішки *весь* шлях додому. Наскільки мені відомо, ціле місто зустрічало

* «Жіноча допомога» — одне з численних жіночих благодійних товариств у США.

свою улюбленицю з духовими оркестрами й привітальними транспарантами.

— Утім, — додала Делла на завершення, — про Полліанну немає сенсу розповідати. Її треба бачити! Тому я сказала, що тобі не зашкодила б доза Полліанни. Тобі це було б дуже на користь.

Місіс Керю гордовито задерла носа.

— Не хотіла б я бути подібною до тебе, — холодно зауважила вона. — Я не потребую жодного перевиховання і ні в кого не закохана, з ким мені треба було б миритись. І що мені видається нестерпним, — то це мала пуританська проповідниця, що напучувала б мене, як я маю за все дякувати долі. Я б зроду не стерпіла...

Її слова перервав сестрин дзвінкий сміх.

— Ох, Рут, Рут! Полліанна аж ніяк не проповідниця! Якби ти тільки раз побачила ту дитину! Втім, мені слід було передбачити. Я ж сама казала, що про Полліанну немає сенсу розповідати. І, звісно, ти не схильна до знайомства з нею. Але сказати, що вона «пуританська проповідниця»...

Молоду жінку охопив черговий напад сміху. Але тієї таки миті вона посерйознішала і пильно подивилась на сестру.

— А по щирості, люба, невже нічого не можна вдіяти? Навіщо отак марнувати своє життя? Чому тобі не вийти, на решті, з дому, не поспілкуватися з людьми?

— Навіщо, коли я не маю такого бажання? Я втомилася від людей. Я завжди нудилась у товаристві.

— А якби взятися до якоїсь роботи? Благочинність... Місіс Керю роздратовано махнула рукою.

— Делло, серденько, ми все це вже проходили. Я віддала достатньо грошей на благочинність. Може, навіть, надміру. Я не вірю в зубожіння населення.

— Люба, якби ти присвятила себе якій-небудь справі, — обережно наполягала Делла, — якби зацікавилася чим-небудь, це допомогло б тобі, змінило твоє життя, і тоді...

— Делло, серденько, припиняй! — перервала її уперта старша сестра. — Я люблю тебе і рада, що ти завітала, однак я терпіти не можу повчань. Тобі пішла на користь роль рятувального янгола — ти подаєш людям склянку води, перебинтовуєш розбиті голови. Можливо, тобі це допомагає забути Джемі; а мені б не допомогло. Я б тільки ще більше згадувала про нього, думала б, чи є кому подбати про нього, подати йому склянку води, перебинтувати голову... До того ж, спілкування з людьми такого ґтибу було б мені неприємним як таке.

— А ти вже пробувала?

— Ще чого! Звісно, ні!

В голосі місіс Керю пролунали нотки презирливого обурення.

— То звідки така впевненість, коли навіть спроби не було? — підводячись, дещо втомлена суперечкою, запитала юна медсестра. — Мені час іти, люба. Маю ще зустрітися з дівчатами на Південному вокзалі. Наш потяг рушає о пів на першу.

— Пробач, якщо змусила тебе гніватись, — додала вона, цілуючи сестру на прощання.

— Делло, я не гніваюсь на тебе, — зітхнула місіс Керю. — Та якби ж ти могла зрозуміти мене!

За якусь мить Делла Ветербі, проминувши мовчазні похмурі коридори, вийшла на вулицю. Її вираз обличчя, жести, хода були геть не такими, як заледве годину тому, коли вона сходила на ганок сестриноного будинку. Де й поділася бадьорість, жвавість, радість життя. Молода жінка мляво плента-

лась, насилу переставляючи ноги. Раптом вона різко підвела голову і глибоко зітхнула.

«Я в тому будинку не витримала б навіть одного тижня, — подумала вона здригнувшись. — Не думаю, що навіть Полліанна була б здатна змагатися з похмурою атмосферою того дому. Єдине щастя вона б знайшла хіба що в тому, що не має потреби там мешкати».

Безпідставність такої зневіри у здібностях Полліанни дуже скоро виявилась недоречною. Щойно медсестра повернулася у санаторій, вона дізналась про щось таке, що змусило її вже наступного дня мчати за вісімдесят кілометрів назад, у Бостон.

Як і передбачала, вона знайшла місіс Керю у такому точнісінько стані, наче вона її взагалі не полишала.

— Рут, — радісно виголосила Делла, щойно відповівши на здивоване сестрине привітання, — я просто не могла не повернутись! І цього разу ти мусиш поступитись і зробити по-моєму. Слухай! Я думаю, та дівчинка, Полліанна, може замешкати у тебе, якщо тільки ти забажаєш.

— Я не бажаю, — холодно відрубала місіс Керю.

Та Делла Ветербі наче не чула. Вона збуджено гнула своє:

— Учора, коли я повернулася, то дізналась, що доктор Еймс отримав листа від доктора Чилтона... того, що одружився з Полліанниною тіткою. Він пише, що на зиму виїжджає у Німеччину на якісь лікарські курси. А дружину хоче взяти з собою, якщо зуміє переконати її, що Полліанні буде добре у приватній школі-інтернаті. Але місіс Чилтон не схильна залишати дівчинку саму. Тому він боїться, що дружина з ним не поїде. І отут наша нагода, Рут! Я хочу, щоб ти запросила Полліанну на цю зиму до себе, і вона ходитиме в тутешню школу.

— Делло, яка безглузда ідея! Навіщо мені клопоти з дитиною!

— Ти не матимеш з нею клопоту. Дівчинці має бути вже тринадцять чи близько того, і вона напрочуд здібна.

— Не люблю вундеркіндів, — неприязно заперечила місіс Керю і усміхнулася.

Саме це додало відваги молодшій сестрі, і вона взялась переконувати старшу з подвоєним запалом.

Можливо, відіграв роль фактор несподіванки або новизни. Чи то справді історія Полліанни торкнула серце Рут Керю. А може, вона просто втомилась відхилити пристрасні умовляння сестри. Та хоч би що змінило положення шальок терезів, коли за годину Делла Ветербі залишала будинок Рут Керю, та обіцяла сестрі, що прийме у себе Полліанну.

— Але зважай, — застерегла місіс Керю сестру на прощання, — нехай тільки мала почне повчати мене і проповідувати милосердя, — вона тієї самої миті вилетить звідси, і можеш тоді робити з нею, що тобі заманеться. А я її терпіти не стану!

— Я візьму це до уваги, але я спокійна, — сказала Делла, киваючи на прощання.

Вже вийшовши з будинку, вона прошепотіла сама до себе:

«Половину справи зроблено. На черзі інша половина — переконати Полліанну, щоб вона сюди переїхала. Я напишу такого листа, що її ніхто не зможе від цього відмовити!»

Розділ 2

Давні друзі

Того квітневого вечора у Белдінгсвілі місіс Чилтон дочекалась, доки Полліанна вкладеться в ліжку, і аж тоді почала з чоловіком розмову з приводу листа, отриманого з вранішньою поштою. Жінка мусила чекати на сімейну раду до пізньої години, з огляду на ненормований робочий день лікаря і далекий шлях доктора на роботу і додому.

О пів на десяту доктор увійшов до кімнати своєї дружини. Його втомлене обличчя осяяла радість при вигляді коханої, але тут-таки в очах промайнуло занепокоєння.

— Поллі, кохана, в чім річ? — стурбовано запитав чоловік.

Дружина сумно посміхнулась у відповідь.

— Річ у листі. Однак я не сподівалася, що ти одразу помітиш це з мого вигляду.

— То не треба було прибирати такого вигляду, — всміхнувся він у відповідь. — А що в листі?

Місіс Чилтон якусь мить вагалася, тоді взяла лист, що лежав поруч з нею.

— Я тобі його прочитаю, — запропонувала вона. — Лист від Делли Ветербі з санаторію доктора Еймса.

— Згода. Починай! – простягнувся чоловік на диванчику, поруч з жінчиним кріслом.

Жінка почала не одразу. Спершу вона підвелась і накрила чоловіка сірою шаллю з домотканої вовни. Минуло близько року від дня шлюбу місіс Чилтон. Їй самій виповнилося сорок два. І, здається, за короткий час їхнього шлюбного життя вона намагалась вилити на чоловіка весь невитрачений запас жіночої турботливості й ніжності, що накопичувався впродовж двадцяти років її самотини. Зі свого боку, доктор, який одружився у сорок п'ять і у якого за плечима теж були тільки самотність і брак любові, аж ніяк не заперечував проти «концентрованої» ніжності. Інша річ — він намагався приймати її вдячно, але без надмірного піднесення. Доктор відкрив для себе, що Поллі ще не цілковито звикла до свого заміжного становища і одразу впадала в паніку і намагалася стримати «недоречну» турботливість і «безглузду» ніжність, якщо вияви її почуттів ставали надміру очевидними. Тож чоловік обмежився тим, що злегка поплескав її долоню, яка розгладжувала на ньому вовняну шаль.

Жінка влаштувалась поруч і почала вголос читати листа.

«Моя люба місіс Чилтон! — писала Делла Ветербі. — Шість разів я починала писати вам листа і шість разів подерла його. Тож вирішила не починати більше, а одразу викласти вам, що мені треба. Мені потрібна Полліанна. Це можливо?»

Ми познайомилися з Вами і Вашим чоловіком у березні, коли ви приїхали по Полліанну, щоб забрати її додому, але я думаю, що Ви мене навряд чи пам'ятаєте. Я попрошу доктора Еймса (який мене знає дуже добре) написати Вашому чоловікові, щоб Ви змогли без жодних побоювань довірити нам (я сподіваюсь на це) свою славну племінницю.

Наскільки я розумію, Ви поїхали б із чоловіком у Німеччину, якби мали на кого залишити Полліанну. Тому я наважуюсь запропонувати Вам залишити її у нас. Більше того, люба місіс Чилтон, я благаю Вас про це. І, з Вашого дозволу, я поясню, чому.

Моя сестра, місіс Керю, нещасна жінка — обставини життя геть зламали її. Вона створила навколо себе безрадісне гнітюче середовище, куди не проникає навіть промінчик сонця. Я думаю, ваша племінниця Полліанна єдина у цілому світі здатна принести в її життя крихточку сонця. Чи не дозволите Ви їй зробити таку спробу? Якби тільки я могла розповісти Вам, що Полліанні вдалося зробити у нас у санаторії! Але переказати це неможливо. Це можна тільки побачити. Я давно вже усвідомила, що про Полліанну немає сенсу розповідати. Бо у розповідях вона постає схильною до повчань самовдоволеною проповідницею. А ми з Вами знаємо, наскільки вона далеко стоїть від цього. З Полліанною треба познайомитись, і вона сама себе покаже. Отак я хочу познайомити з нею свою сестру, і нехай би Полліанна себе показала... Полліанна, звісна річ, відвідувала б школу; але водночас вона б зцілила зранене серце моєї сестри.

Не знаю, як закінчити цього листа. Це навіть складніше, ніж було почати його. Насправді, я б його не закінчувала взагалі. Мені хочеться писати далі й далі, через побоювання, що, перервавшись, я даю Вам шанс відмовити мені. Отож, коли Ви справді схильні сказати «ні», прошу вас, вважайте, що я знову й знову переконую вас, як мені потрібна Ваша Полліанна.

Сповнена надії
Ваша Делла Ветербі».

— Отаке! — вигукнула місіс Чилтон, відкладаючи листа. — Траплялось тобі читати таку маячню або чути безглуздіше прохання?

— Я не впевнений, — усміхнувся доктор. — Зрештою, бажання наблизити до себе Полліанну не видається мені абсурдним.

— Але вона в такий спосіб це подає... «Щоб вона зцілила зранене серце сестри»... Можна подумати, йдеться не про дитину, а про якісь ліки!

Доктор розреготався від щирого серця.

— У певному розумінні, Поллі, так воно і є. Я сам неодноразово нарікав, що не можу призначати її, як призначаю пігулки чи процедури. А Чарлі Еймс каже, відколи Полліанна прибула в санаторій і аж до миті, коли вона виписалась додому, вони завжди дбали, щоб кожен пацієнт отримав свою «дозу Полліанни».

— «Дозу»? — пирхнула місіс Клінтон. — Таке скажеш!

— То ти її не відпустиш?

— Отакої! Звісно, ні! Невже ти гадаєш, я здатна відпустити дитину з геть чужою людиною? Та ще з такою невірноваженою... Знаєш, Томасе, я думаю, на мить мого повернення з Німеччини я б отримала дитину із розлиттю в пляшечки наклейкою: як приймати, у яких дозах, від яких недуг...

Доктор знов зареготав, відкинувши назад голову. Але за мить вираз його обличчя змінився, і він сягнув у кишеню по лист.

— Я сьогодні вранці теж отримав листа від доктора Еймса, — пояснив він з дивною ноткою в голосі, яка змусила насупитись його дружину. — Дозволь я прочитаю тобі цього листа.

«Друже Томе! — почав він. — Міс Делла Ветербі попросила мене «дати характеристику» їй та її сестрі, що я дуже охоче роблю. Дівчат Ветербі я знаю практично від часу їхнього народження. Вони походять із добродесної благородної родини і мають бездоганне шляхетне виховання. З цієї точки зору тобі нема чого боятись.

Сестер було троє — Доріс, Рут і Делла. Доріс побралася з чоловіком на ім'я Джон Кент, хоча родина цей шлюб не схвалювала. Кент походив з шанованої сім'ї, але сам був особаю сумнівною і, безперечно, дуже ексцентричною. Мати з ним справу було не надто приємно. Своєю чергою, він був невдоволений ставленням до нього з боку жіночої рідні, тож молоде подружжя майже не спілкувалося з ними, аж доки народилась перша дитина. Всі Ветербі боготворили малюка Джеймса, або Джемі, як вони його називали. Доріс, молода мати, померла, заледве хлопчикові виповнилось чотири роки. Ветербі докладали зусиль, щоб переконати батька, аби він віддав їм дитину. Але Кент раптом зник, забравши сина з собою. Відтоді він наче у воду впав, попри всі пошуки.

Ця втрата, можна сказати, доконала старих містера і місіс Ветербі. Обоє невдовзі по тому померли. Рут на той час була одружена і вже овдовіла. Її чоловік, Керю, був дуже заможний і набагато старший за неї. Він прожив з молодою жінкою щось близько року і відійшов, залишивши її з маленьким синочком, який за рік теж помер.

Відколи зник малюк Джемі, Рут і Делла, схоже, присвятили своє життя єдиній меті — знайти його. Вони витрачали гроші безоглядно, вони перекинули догори дном цілий світ; але все намарно. З часом Делла зайнялась медициною і стала медсестрою. Вона блискуче працює і стала енергійною життєрадісною здоровою жінкою, якою їй належить бути. Хоча

свого зниклого племінника вона не забуває ні на мить і не знехтує жодною ниточкою, що могла б до нього привести.

Інакше склалося з місіс Керю. Втративши власну дитину, вона зосередила на племінникові всі свої нереалізовані материнські почуття. Можете уявити собі її відчай, коли той пропав. Сталось це вісім років тому, і для неї вони стали вісьмома роками страждань, туги й гіркоти. Вона може дозволити собі все, що можна купити за гроші; але нічого у світі її не тішить, нічого не цікавить. Делла відчуває, що сестрі час будь-що вирватися з полону самотності. І також Делла вірить, що світла, мов сонечко, племінниця твоєї дружини, Полліанна, володіє тим ключиком, що відімкне би двері в нове життя для місіс Керю. Якщо це справді так, я сподіваюсь, ви зможете вдовольнити прохання Делли. Наважусь додати, що я особисто теж був би вдячний вам за це, оскільки Рут Керю та її сестра дуже давні і щирі друзі моєї дружини і мої; і що обходить їх, так само обходить нас.

Як завжди твій —

Чарлі».

Коли доктор дочитав листа, запала мовчанка, така тривала, що він зрештою запитав:

— Поллі, що скажеш?

Так само тиша. Придивившись до жінчиного обличчя, доктор помітив, що її губи і підборіддя тремтять. Відтак, він терпляче зачекав, доки дружина заговорить.

— Гадаєш, коли вони чекають на її приїзд? — запитала вона нарешті.

Несподівано для себе, доктор Чилтон відповів запитанням на запитання.

— То ти відпустиш її?

Дружина глянула на нього обурено.

— Томасе, як ти можеш таке питати! Чи ти припускаєш, буцім після такого листа я посміла би не пустити її? Після того, як доктор Еймс попросив про це особисто? Після всього, що ця людина зробила для Полліанни, невже я наважилась би йому у будь-чому відмовити... хоч би про що він просив?

— Моя ти голубонько! Сподіваюсь тільки, докторові Еймсу не спаде на думку просити твого кохання, щастя моє, — пожартував чоловік.

Але жінка не забажала оцінити гумор і відповіла суворо:

— Напиши, будь ласка, докторові Еймсу, що ми вираджуємо Полліанну: нехай перекаже міс Ветербі, щоб детальніше виклала нам свої побажання. Треба вирішити всі питання до десятого числа наступного місяця. Тобто до часу твого від'їзду. Зрозуміло, що я маю особисто переконатися, перш ніж поїду, наскільки добре дитина влаштована.

— А Полліанні коли скажеш? Завтра, либонь?.. І що саме ти їй скажеш?

— Я ще не вирішила. Але, в будь-якому разі, тільки найнеобхідніше. За жодних обставин ми не маємо права зашкодити Полліанні. А дитина не може не вразитись, якщо візьме собі в голову, буцімто вона якась... так би мовити...

— ...«пляшечка з наклейкою — в яких дозах приймати, від яких недуг»? — посміхаючись, закінчив за неї доктор.

— Атож, — зітхнула місис Чилтон. — Усе тримається на її безпосередності. Ти сам знаєш, любий.

— Так, знаю, — ствердно кивнув чоловік.

— Звісно, вона знає, що ти і я, і пів містечка граємо у її гру, що ми щасливіші у житті саме тому, що граємо.

Голос місис Чилтон затремтів, і вона зробила паузу. Тоді повела далі:

— Але якби, замість просто залишатися собою, вона свідомо визначила свої місію, то вже не була б тим радісним наївним дитям, яке батько навчив гри у «знай, радій». Неминуче вона перетворилась би на самовдоволену проповідницю, як писала ота медсестра. Тому, хоч би що я мала їй сказати, я не говоритиму, що вона покликана підбадьорити місіс Керю, — підводячись і відкладаючи своє рукоділля, рішуче підсумувала місіс Чилтон.

— Я завжди знав, яка ти мудра, — схвалив її слова чоловік.

Полліанні сказали наступного дня. І ось як це було:

— Серденько, — почала тітка, залишившись того ранку вдвох із небогою, — хотіла б ти цю зиму згаяти у Бостоні?

— З вами?

— Ні. Я вирішила їхати з твоїм дядьком у Німеччину. Але місіс Керю, добра знайома доктора Еймса, запросила тебе на цілу зиму. І я схильна відпустити тебе до неї.

Полліана засмутилась.

— Але ж, тітонько Поллі, у Бостоні не буде ні Джиммі, ні містера Пендлтона, ні місіс Сноу, нікого з моїх знайомих.

— Не буде, серденько. Але вони теж не були твоїми знайомими, аж доки ти не приїхала сюди й познайомилася з ними.

Обличчя Полліанни розпливлося в усмішці.

— А що, тьотю Поллі, це правда! Виходить, у Бостоні є свої Джиммі, і містери Пендлтони, і місіс Сноу, які лише чекають, щоб я з ними познайомилася. Правильно я кажу?

— Правильно, мила моя.

— Тоді, мені є з чого радіти. Я думаю, тітонько Поллі, ви тепер умієте грати ліпше за мене. Мені й на думку не спало, що там люди чекають на знайомство зі мною. Та ще скільки

їх! Я декого бачила два роки тому, як ми були там з місіс Грей. Ми там стояли цілих дві години дорогою з Заходу.

На вокзалі там один чоловік, дуже славний, підказав мені, де можна напитись води. Гадаєте, він ще там буває? Я б охоче з ним заприятимилась. А ще була славна леді з маленькою дівчинкою. Вони мешкають у Бостоні. Вони самі так сказали. Дівчинку звати Сюзі Сміт. Можливо, я могла би з ними познайомитись. Як гадаєте, я б могла? І був там іще хлопчик, і ще одна пані з малям. Але ті мешкають у Гонолулу, тож їх я навряд чи там надикаю. Зрештою, там буде місіс Керю. Тьотю Поллі, а хто така місіс Керю? Вона родичка нам?

— Лишенько, Полліанно! — вигукнула місіс Чилтон напівжартома, напіврозпачливо. — Невже ти сподіваєшся, що хтось здатен встигнути за твоєю розповіддю, а тим паче — за твоєю думкою, коли ти у дві секунди перескакуєш з Бостона у Гонолулу і назад! Ні, місіс Керю нам не родичка. Вона сестра міс Ветербі з санаторію. Ти пам'ятаєш міс Деллу Ветербі з санаторію?

Полліанна сплеснула руками.

— То вона її сестра? Сестра міс Ветербі? Ох, тоді вона чудова! Бо міс Ветербі була чудова. Мені страх як подобалася міс Ветербі. У неї були зморщечки-смішинки в кутиках рота і очей, а ще вона розповідала пречудові історії. Я була з нею всього лише два місяці, бо вона прибула до санаторію незадовго до того, як я виписалась. Мені спершу було прикро, що вона не була там *весь* той час. Але згодом я була навіть задоволена; бо, бачте, якби вона була з нами *весь* той час, було б набагато важче з нею розлучатись, ніж коли ми з нею були знайомі тільки короткий час. А тепер я буду начебто знову з нею, бо я ж буду з її сестрою.

Місіс Чилтон зітхнула і закусила губу.

— Полліанно, серденько, ти не можеш бути впевнена, що вони аж так подібні одна до одної.

— Тітонько Поллі, вони ж такі *сестри*, — зауважила дівчина, широко розплющивши очі, — а сестри, я гадаю, мають бути схожими. У нас, у «Жіночій допомозі», було дві пари сестер. Двоє сестер були близнючками. То ті були такі схожі одна на одну, що ви б зроду не визначили, котра з них місіс Пек, а котра місіс Джонс; аж доки у місіс Джонс не вискочила бородавка на носі. Тоді вже ми легко їх стали розрізняти, бо відразу дивилися на бородавку. Я так і сказала місіс Джонс, коли вона якось стала нарікати, мовляв, люди її називають місіс Пек. А я їй кажу: вони б не помилялись, якби звертали увагу на бородавку, як от я роблю. А вона чогось на те страшенно розлю... тобто засмутилась. Хоча я не знаю, чого вона була така невдоволена. Я думаю, їй би радіти, що є спосіб так легко її відрізнити. Надто що вона була головою комітету «Жіночої допомоги» і не любила, коли їй не віддавали належної шани, представляючи людей або на урочистих вечерях. Але вона, чогось, не раділа з того. Я навіть чула згодом від місіс Вайт, що місіс Джонс робила все можливе, аби тільки здихатись тієї бородавки, і ладна була б їжака у пазусі носити заради того. Хоч я й не уявляю собі, яким чином таке може допомогти. Тьютю Поллі, а справді носити їжака у пазусі допомагає від бородавок на носі?

— Дитино! Звісно, ні. Полліанно, ти коли заводиш мову про «Жіночу допомогу», тобі просто упину немає!

— Тітонько Поллі, справді? — винувато перепитала дівчинка. — То вас це дратує? Слово честі, я не хотіла вам надокучати, тітонько. А якщо я навіть вам надокучаю сво-

їми спогадами про «Жіночу допомогу», ви можете з того радіти; бо коли я згадую про неї, можете бути впевнені, я щаслива, що більше не маю з ними нічого спільного, бо маю свою власну рідну тітоньку. Тьотю Поллі, правда ж вам це приємно?

— Так-так, моя мила, звісна річ, приємно, — всміхнулася місіс Чилтон, підводячись і виходячи з кімнати.

Жінці раптом зробилося соромно за оті залишки свого давнього роздратування з приводу безмежних Полліанниних радощів.

Упродовж кількох наступних днів велося листування стосовно зимового перебування Полліанни у Бостоні, а сама дівчинка готувалася до від'їзду, на прощання відвідуючи своїх белдінгсвільських друзів.

У маленькому вермонтському містечку Полліанну знали нині геть усі. І практично всі грали у її гру. Поодинокі люди утримувались — можливо, тому, що не встигли переконатися у перевагах гри у «знай, радій». Тепер Полліанна ходила з дому в дім зі звісткою, що зиму вона згає у Бостоні. І дедалі виразніше всюди висловлювалося розчарування з цього приводу — всюди, від власної кухні тітоньки Поллі до будинку на пагорбі, де мешкав Джон Пендлтон.

Ненсі рішуче висловила всім, крім своєї господині, що *особисто вона* вважає поїздку до Бостона цілковитим безглуздом. Зі свого боку, вона б радше запросила міс Полліанну до своїх, на Закуття. І нехай би тоді місіс Поллі їхала в оту свою *Ні-меччину* чи навіть, *Так-меччину*.

Джон Пендлтон з пагорба сказав, по суті, те саме; але він не побоявся висловити це місіс Чилтон просто у вічі. Що ж до Джиммі, дванадцятилітнього хлопця, якого Джон Пендл-

тон прихистив у своєму домі, бо так хотіла Полліанна, і якого він тепер всиновив, бо так захотілося йому самому... щодо Джиммі, той був просто обурений і не забарився своє обурення висловити.

— Ти щойно тільки повернулася, — дорікав він Полліанні таким тоном, якого вживають хлопчики, намагаючись приховати свою дитячу чутливість.

— Отакої! Я тут уже від кінця березня. Зрештою, я виїжджаю не назавжди, а тільки на цю зиму.

— Що з того? Тебе не було майже рік. Якби я знав, що ти одразу поїдеш геть, я б зроду не допомагав влаштовувати тобі зустріч з транспарантами й оркестрами і рештою всього, коли ти була поверталася зі своєї санаторії.

— Джиммі Біне, отямся! — вигукнула Полліанна, заскочена цією тирадою, і продовжила з почуттям ображеної гідності. — По перше, я не просила зустрічати мене «з оркестрами і рештою». А по друге, ти допустився аж двох помилок в одному-єдиному реченні. Санаторій — це слово чоловічого роду. А «була поверталася», так теж не кажуть. Принаймні звучить якось неоковирно, мені здається.

— Кому яке діло до моїх помилок?

Полліанна глянула на хлопця з осудом.

— Тобі самому наче не було байдуже. Влітку ти просив мене виправляти тебе щоразу, коли скажеш неправильно. Бо містер Пендлтон хотів, щоб ти навчився висловлюватися поправно.

— Якби ти, Полліанно Вітєр, виросла у притулку, без жодної рідної душі, де ніхто тебе знати не хоче, а не серед стареньких бабусь, яким більше робити нема чого, як тебе викохувати і навчати гарної мови, — ти б теж не знала, яке слово якого роду, а може, й гірших помилок допустилась би.

— Дарма, Джиммі Біне! — спалахнула Полліанна. — Наші дами з «Жіночої допомоги» не були старими бабусями!... Тобто не всі вони були аж такими старенькими, — поквапилась уточнити дівчинка (чиї правдивість і буквалізм узяли гору над гнівом), — а до того ж...

— Коли на те пішло, я не Джиммі Бін, — перервав її хлопчик, гордовито задираючи носа.

— Ти не... він? У якому розумінні? — запитала дівчинка.

— Мене всиновлено за всіма правилами. Він каже, давно хотів це зробити, але не мав часу на борю... бюро-кратичну тяганину. А тепер таки зробив. Відтак, мене правильно називати Джиммі Пендлтон. А його я маю називати дядьком Джоном, але я ще був не... тобто я ще не призвичаївся. Тому я ще не почав його завжди так називати.

Попри те, що хлопець говорив сердито і ображено, обличчя Полліанни засвітилося радістю. У захваті вона заплескала у долоні.

— Як це чудово! Відтак, ти маєш рідну душу, яка тебе хоче знати! І не треба нікому пояснювати, рідні ви чи не рідні, бо у вас одне прізвище. Я така рада! Я просто щаслива, щаслива!

Хлопець раптом зістрибнув з кам'яного муру, на якому вони сиділи, і пішов геть. Щоки йому пашіли, а в очах стояли сльози. Саме Полліанні він завдячував тим щастям, що звалилося на нього, і він це знав. А він Полліанні щойно таке сказав...

Він буцнув камінець, тоді інший, тоді ще один. Він боявся, щоб гарячі сльози мимоволі не бризнули йому з очей і не побігли по щоках. Хлопець знову буцнув камінець, тоді інший, а тоді підібрав з землі третій і щосили жбурнув його. За

мить він повернувся до Полліанни, що досі сиділа на кам'яній огорожі.

— Закладаймося: я першим добіжу до отієї сосни! — з показним завзяттям запропонував він.

— Закладаймося, що ні! — вигукнула Полліанна, спускаючись з муру.

Щоправда, перегони так і не відбулися: Полліанна вчасно пригадала, що швидкий біг, наразі, ще залишається для неї однією із заборонених розваг. Але, як на Джиммі, це вже було не так істотно. Головне, що його щоки вже не пашіли, а сльози відступили від очей. Джиммі знову був самим собою.

Розділ 3

Доза Полліанни

Із наближенням восьмого вересня — запланованого дня приїзду Полліанни — місіс Рут Керю впадала у дедалі глибше роздратування. Вона картала себе за обіцянку взяти до себе дівчисько, в якій розкаювалась першої миті. Не минуло доби від часу їхньої з Деллою розмови, як вона написала сестрі, вимагаючи розірвати домовленість. Та Делла відповіла, що відступати запізно, оскільки вона сама і доктор Еймс уже відправили свої листи Чилтонам.

Невдовзі по тому надійшов лист від Делли, в якому повідомлялося, що місіс Чилтон дає згоду і за кілька днів приїде у Бостон, щоб уладнати питання зі школою тощо. Відтак, залишалось тільки дозволити подіям розгортатися своїм шляхом. Усвідомивши це, місіс Керю схилилась перед неминучістю, хоча й надто неохоче. Коли до неї навідалися, як обіцяли, Делла і місіс Чилтон, вона не переступала правил елементарної гостинності, однак була задоволена, що нагальні справи і брак часу змусили місіс Чилтон обмежитись дуже коротким перебуванням.

Те, що прибуття Полліанни передбачалось не пізніше, ніж на восьме вересня, було тільки на ліпше, оскільки, замість

примиритися з думкою про появу нової людини в домі, місіс Керю тільки дедалі більше дратувалася з приводу того, що вона називала «хвилинною слабкістю», через яку вона «пристала на безглузду вигадку Делли».

Делла, як на те, усвідомлювала, в якому душевному стані перебуває її сестра. І якщо зовні вона трималась бадьоро, то в глибині душі неабияк побоювалася щодо можливих наслідків. Але вона вірила у Полліанну і, раз поклавшись на дівчинку, вирішила дозволити тій одразу розпочати свою роботу самій, без стороннього втручання. Для цього вона примудрилась влаштувати так, щоб місіс Керю зустріла їх з дівчинкою на вокзалі; а там, одразу по перших привітаннях, представила одна одній гостю і сестру і, пославшись на попередню домовленість, просто зникла. Таким чином, місіс Керю не встигла отямитись, як залишилася з дитиною віч-на-віч.

— Делло, ох... Делло, ти не можеш... Я ж не... — розпачливо гукнула вона, намагаючись затримати сестру.

Але та була вже далеко і, якщо чула, то не показала виду. Сприкрена Місіс Керю обернулася до малої, що стояла поруч.

— Яка прикрість! Вона вас не почула... — сказала Полліанна, провіджаючи медсестру поглядом, сповненим надії. — А я так хотіла, щоб вона ще трішечки побула зі мною... Але тепер у мене є ви. І я з цього щаслива.

— Атож, у тебе є я, а у мене є ти, — дещо похмуро підтвердила жінка. — Ходімо, нам у цей бік, — додала вона, показуючи праворуч.

Полліанна слухняно повернула і почимчикувала поруч з місіс Керю через велетенський вокзал. Раз чи двічі вона занепокоєно глянула у насуплене обличчя жінки. І, нарешті, наважилася висловити свої побоювання.

— Мабуть, ви сподівалися, що я буду гарненькою... — промовила вона схвильовано.

— Гарненькою? — перепитала місіс Керю.

— Так, кучерявенькою, знаєте, і таке інше. Зрозуміло, вам цікаво було, яка я на вигляд. Так само, як мені було цікаво про вас. Але я *одразу* знала, що ви мила і славна, як ваша сестра. Я могла це уявити, дивлячись на неї, а вам, звісно, не було на кого подивитись. А я насправді не гарненька, бо веснянкувата. І це не дуже приємно, коли чекаєш на гарненьку дівчинку, а приїжджає така, як оце я. Натомість...

— Що ти верзеш, дитино! — різкувато перервала її місіс Керю. — Ходімо по твою валізу, а тоді поїдемо додому. Я сподівалася, моя сестра побуде з нами; але, схоже, вона не здатна присвятити мені навіть один вечір.

Полліанна усміхнулась і кивнула.

— Я вас розумію. Але, мабуть, на неї хтось чекав, я так думаю. У санаторії вона щомиті була комусь потрібна. Це, либонь, обтяжливо, коли людям повсякчас щось від тебе треба. Виходить, ти часто собі не належиш. З іншого боку, треба, мабуть, радіти, що ти завжди комусь потрібна?

Відповіді не було: вперше у житті місіс Керю замислилася: чи є у світі хтось, кому вона справді потрібна? Втім, не дуже їй хотілось би їй бути комусь потрібною, сердито сказала вона собі і насуплено зиркнула на дівчинку.

Полліанна того погляду не зауважили — очі їй розбігалися на вигляд навколишньої метушні.

— Лишенько, скільки людей! — в захваті вигукнула вона. — Навіть більше, ніж того разу. Але я, хоч як видивляюсь, нікого з тих не бачу, хто мені трапився тоді. Зрозуміло, пані з дитинкою годі шукати, бо вони самі з Гонолулу. Але ж була

ще дівчинка, Сюзі Сміт, вона тутешня, з Бостона. Може, ви її навіть знаєте. Ви не знайомі з Сюзі Сміт?

— Ні, з Сюзі Сміт я не знайома, — сухо відказала місіс Керю.

— Справді? Вона дуже славна і дуже гарненька: чорнява, з такими кучериками... знаєте, у мене такі будуть, коли я піду в рай. Та ви не хвилюйтесь: я її постараюся знайти і вас познайомлю з нею. Ой, який неймовірно гарний автомобіль! А ми що, на ньому поїдемо? — вигукнула Полліанна, коли вони раптом зупинилися перед розкішним лімузином, дверцята якого відчинив перед ними одягнений у ліврею шофер.

Шофер не спромігся приховати усмішку. Місіс Керю, натомість, відповіла тоном людини, для якої поїздка в авто — лише втомливе пересування з одного пункту в інший.

— Так, ми поїдемо машиною. Перкінсе, додому, — додала вона, звертаючись до шанобливого шофера.

— Ох! То це ваш автомобіль? — запитала Полліанна, упізнавши в манері жінки типові риси власниці. — Який же він пречудовий! То ви маєте бути страшенно багатою! Тобто надзвичайно заможною. Заможнішою за людей, у яких килими у кожній кімнаті і морозиво по неділях, як у Вайтів із моєї «Жіночої допомоги». Тобто це його жінка була в «Жіночій допомозі». Тоді я вважала їх багатими. А нині я знаю, що багаті — це у кого каблучки з діамантами, покоївки і котикові шуби, а ще шовкові й оксамитові сукні на щодень. І автомобіль. У вас усе це є?

— Та начебто ж є, — блідо всміхнувшись, визнала місіс Керю.

— Тоді ви, безперечно, багата, — з виглядом знавця кивнула Полліанна. — У моєї тітки Поллі теж усе це є. Тільки, замість автомобіля у неї конячка.

Якби ви знали, як я люблю кататись в автомобілях! — вигукнула Полліанна в захваті, аж підстрибуючи на сидінні. — Я в жодному раніше не каталась, за винятком того, що мене переїхав. Мене, коли з-під нього витягли, одразу всадовили всередину. Але я була непритомна, тому, зрозуміло, не відчула задоволення від поїздки. А відтоді мені вже не випадало кататись в авто. Тьотя Поллі їх не любить. Дядько Том любить і хоче купити. Каже, у його роботі річ потрібна. Розумієте, він лікар, а решта всі лікарі в містечку мають автомобілі. Не знаю, чим усе це скінчиться. Тітонька Поллі страшенно з цього приводу переймається. Вона, бачте, хоче, щоб у дядька Тома було все, що йому треба, але вона хоче, щоб йому треба було те, що вона хоче, щоб йому треба було. Розумієте?

Місіс Керю мимоволі розсміялась.

— Так, голубонько, думаю, що розумію, — відповіла вона стримано, але в очах жінки зблиснули незвичні для неї смішинки.

— Атож, — вдоволено зітхнула Полліанна. — Думаю, таки розумієте. Хоча висловились я доволі плутано. Ох! Тітонька Поллі каже, вона б не проти автомобіля, якби її автомобіль був єдиним у світі, і не було б імовірності зіткнутися з іншими. Але слухайте! Скільки будинків! — сама себе перервала Полліанна, роздивляючись навколо круглими від здивування очима. Невже вони отак тягнуться без кінця-краю? Утім, будинків таки має бути багато, щоб розмістити в них увесь той люд, що ми бачили на вокзалі. Не згадуючи вже про ці юрми, що на вулиці. А коли так багато людей навколо, то є багато з ким заприятелитись. Я люблю людей. А ви?

— Чи люблю я людей?!

— Так, я маю на увазі людей взагалі. Кожного і будь-кого.

— Ні, Полліанно, я не можу так сказати, — холодно відповіла місіс Керю, насуплюючи брови.

Смішинки щезли з очей місіс Керю. Погляд її зупинився на Полліанні з підозрою. Місіс Керю сказала собі: «Зараз, я почую проповідь номер один. Думаю, на тему: не цуратись ближнього — що-небудь у стилі моєї сестрички Делли!»

— Не любите? Ой, а я люблю! — зітхнула Полліанна. — Знаєте, вони всі такі славні і такі різні! А у вашому місті їх має бути дуже багато дуже славних і дуже різних. Ох, ви собі не уявляєте, яка я задоволена, що приїхала! Щоправда, я вже наперед знала, що буду задоволена, щойно дізналася, що ви сестра міс Ветербі. Я люблю міс Ветербі, тому знала, що вас теж полюблю. Тому що ви маєте бути схожі, коли ви сестри, нехай ви навіть не близнючки, на відміну від місіс Джонс і місіс Пек. Хоча ті теж не абсолютно однакові, завдяки бородавці. Закладаюсь, ви не знаєте, про що йдеться. Але я вам розповім.

Отак сталося, що замість проповіді на тему суспільної етики, якої вона так побоювалась, ошелешена місіс Кері вислухала повну історію бородавки на носі такої собі місіс Пек із «Жіночої допомоги».

На мить завершення розповіді лімузин повернув на Комонвелт-авеню, і Полліанна негайно почала висловлювати вигуками своє захоплення красою вулиці, на якій «просто посередині тягнеться із кінця в кінець, по всій довжині, такий чудовий садочок», і яка, на переконання дівчинки, була набагато приємніша від усіх «отих вузьких куцих вуличок».

— Я думаю, кожен хотів би мешкати на такій вулиці, — піднесено підбила вона підсумок.

— Дуже імовірно, але навряд чи таке можливо, — відказала місіс Керю, підносячи брови.

Полліанна, помилково сприйнявши цю міну, як вираз прикрощів з приводу того, що сама місіс Керю не мешкає на мальовничому бульварі, поквапилась внести поправки у своє судження.

— Звісно ж, ні, — погодилась вона. — Але я не мала на увазі, буцімто вузькі вулички чимось гірші. Ба, навіть ліпші! Принаймні не треба так далеко ходити, аби позичити яєць у сусідів навпроти чи набрати води. А ще...

Ох! Але ви саме тут мешкаєте?! — перервала вона сама себе, коли машина зупинилась перед імпозантним ганком будинку місіс Керю. — Ви в цьому будинку мешкаєте, місіс Керю?

— Звісно, тут, а де ж іще? — відказала жінка з нотками роздратування в голосі.

— Ой, ви мусите бути надзвичайно задоволені, що мешкаєте в такому пречудовому, досконалому місці! — вигукнула дівчинка, вискакуючи на тротуар і радісно роззираючись довкола. — Адже ви задоволені?

Місіс Керю нічого не відповіла. Вона вийшла з лімузину похмура і насуплена.

Вдруге за останні п'ять хвилин Полліанна поспішила виправити сказане слово.

— Я, звісно ж, не мала на увазі таке гріховне задоволення, як гординя, — пояснювала вона, занепокоєно шукаючи поглядом обличчя місіс Керю. — Може, ви так мене зрозуміли; так само, як колись, бувало, розуміла тітонька Поллі. Але ж я не мала на увазі таке задоволення, коли вам приємно від того, що ви маєте те, чого не мають інші, а таке задоволення, коли вам хочеться верещати з радощів і грюкати дверима... хоч так поводитись негарно, — закінчила вона свою промову, розкачуючись на носках черевичків.

Шофер, ховаючи усмішку, заходився коло машини. Місіс Керю, губ якої усмішка так і не торкнулась, рушила кам'яними сходами до вхідних дверей.

— Полліанно, ходімо, — сухо сказала вона.

За п'ять днів по тому Делла Ветербі отримала лист від сестри і з радісним нетерпінням розпечатала його. То був перший лист від часу приїзду Полліанни у Бостон.

«Люба моя сестро! — писала місіс Керю. — Люба Делло, чому ти не застерегла мене, на що варто чекати від цієї дитини, коли умовляла взяти її? Я мало не скаженію від неї, а вирядити її додому теж не можу. Тричі намагалась, але щоразу, перше ніж я встигала що-небудь сказати, вона зупиняла мене, розпвідаючи, як гарно їй у мене ведеться, і яка вона рада, що приїхала, і як мило з мого боку, що дозволила їй замешкати у себе, доки її тітка Поллі у Німеччині. Після таких слів як я змогла б заявити: «Повертайся додому, я тебе тут не хочу»? А найабсурднішим є те, що їй, схоже, навіть на думку не спало, що вона може бути тут небажаною. А я, схоже, теж не можу їй навіть натякнути.

Звісно, якщо вона почне читати мені проповіді або навчатиме шукати особисті благословення, я вмить виряджу її додому. Я одразу тобі казала, що такого не терпітиму. І не терпітиму. Двічі чи тричі мені вже здавалося, що вона лаштується почати (проповідування, я маю на увазі), але щоразу вона видавала яку-небудь безглузду оповідку про дам зі своєї «Жіночої допомоги». Таким чином, їй досі щастить уникнути вигнання додому.

Але насправді, Делло, вона нестерпна. По-перше, вона ганяє будинком, як несамовита. Вже першого дня вона вблагала мене відчинити для неї кожную кімнату. Вона не втихомири-

лась, аж доки не обстежила кожен закапелок, щоб побачити “всі пречудові і прегарні речі”, навіть красивіші, як вона заявила, ніж у містера Джона Пендлтона, хоч би хто він був — гадаю, хтось із Белдінгсвіля. В усякому разі, він не з «Жіночої допомоги». Цього я дійшла самотужки.

Далі, наче не досить було біганини з кімнати в кімнату (так, наче я була персональним гідом на екскурсії), вона десь надибала мою атласну вечірню сукню, яку я роками не вдягала, і умовила мене наміряти її. Навіщо я на те пристала, я сама не знаю, але я виявила перед дівчиськом цілковиту безпорадність.

Та це ще був тільки початок. Вона стала умовляти мене, щоб я показала їй усе, що маю. І вона так кумедно розповідала, як вона в дитинстві одягалася з місіонерських контейнерів з благочинними пожертвами, що я не могла втриматись від сміху, а водночас мене душили сльози на думку про те, в яке лахміття мусила вдягатись бідолашна дитина. Ясна річ, від строїв ми перейшли до коштовностей. Вона так вихваляла мої дві чи три каблучки, що я, дурна, відімкнула сейф — єдино заради втіхи побачити її здивування. Знаєш, Делло, я боялась, дитина збожеволіє. Вона наділа на мене кожну каблучку, кожну брошку, браслет, кожен ланцюжок і кольє, наполягла, щоб я почепила на голову обидві свої діамантові тіари (коли з'ясувала, що то таке). Отак я сиділа, розцяцькована перлами, діамантами та смарагдами, почувуючись язичницьким ідолом в індіїстському храмі, надто що нестямне дівчисько почало витанцьовувати навколо мене, плещучи в долоні й виспівуючи: “Ох, як прегарно! Як прегарно й пречудово! Як би славно було підвісити вас у віконці, наче чарівну призму!”

Я саме хотіла її запитати, що вона має на увазі, коли вона впала на підлогу посеред кімнати й почала плакати.

Нумо, чи вгадаєш, чого вона плакала? Від щастя, що має очі й може бачити! Що ти на таке скажеш?

Звісно, це ще не все. Це тільки початок. Полліанна тут заледве чотири дні, але кожен її день насичений до краю. Серед своїх друзів вона нині налічує смітникаря, чергового полісмена, хлопчика-рознощика газет, не згадуючи вже про кожну особу з моєї обслуги. Таке враження, що вона їх усіх причарувала. Але не включай мене у число зачарованих. Я б охоче відправила її додому, якби не моє зобов'язання приймати дитину у себе всю зиму. А змусити мене цим, щоб я забула Джеммі і свою нездоланну скорботу, просто нереально. Присутність цієї дівчинки не заміняє мені його, а тільки робить гострішим моє відчуття втрати. Але, як обіцяла, я терпітиму її, доки не почне проповідувати. Щойно почне — одразу одправляю до тебе. Втім, наразі, ще не почала.

З любов'ю і збентеженням —
твоя Рут»

— «Проповідувати вона ще не почала!» — всміхнулась сама до себе Делла Ветербі, згортаючи аркуш, списаний нервовим почерком сестри. — Рут, Рут! Ти сама визнала, що відчинила для дівчинки кожну кімнату, показала їй кожен закапелок, вбиралась для неї в атласну сукню і надівала на голову корони. А Полліанна ж іще й тижня там не пробула... Але проповіді вона тобі не читала і не повчала, ні.

Розділ 4

Місіс Керю і гра

Бостон виявився для Полліанни новим досвідом і, безперечно, Полліанна для Бостона — для тієї його частини, якій випала честь познайомитися з дівчинкою — теж виявилась цілковито новим досвідом.

Полліанна казала, що їй подобається Бостон, але вона б хотіла, щоб він не був таким великим.

— Розумієте, — дуже серйозно пояснювала вона місіс Керю наступного дня після свого приїзду, — мені б хотілось побачити геть усе, а я не можу. Точнісінько як на званих обідах тітоньки Поллі: забагато всього, чого хочеться з'їсти, а тут, — побачити, я маю на увазі, хочеться всього покуштувати, тобто побачити — а треба вирішувати, що саме.

Звісна річ, я задоволена, коли всього так багато, — підсумувала Полліанна, перевівши віддих, — бо це добре, коли багато всього: я маю на увазі, всього хорошого; я ж не кажу про ліки або похорон. Але водночас я не можу дати собі ради, бо всього хочеться. Наприклад, хотілось би, щоб звані обіди тітоньки Поллі розтяглися на будні, коли немає тістечок чи пирогів. Те саме я відчуваю у Бостоні. Мені б хотілося забрати частину його додому, до Белдінгсвіля, щоб мати щось

також на літо. Але зрозуміло, це неможливо. Міста ж — не торти. Та й торт не можна зберігати дуже довго. Я вже пробувала, але вони висихають — особливо збиті вершки. Я так думаю, що треба ласувати збитими вершками, коли вони є; і те саме стосується приємних днів у гостях, у чужому місті. Отож, я б хотіла оглянути його все, доки я тут.

Полліанна, на відміну від тих людей, що вважають, буцімто знайомитися зі світом треба, починаючи з найвіддаленіших куточків, почала оглядати Бостон зі свого безпосереднього оточення на мальовничому бульварі Коммонвелт-авеню, в будинку, що став зараз її домівкою. Разом зі шкільним навчанням це заняття забиравало весь її вільний час упродовж кількох днів.

Так багато всього треба було побачити, вивчити. І все було таке чарівне і гарне, починаючи з маленьких гудзиків у стінах, що наповнювали кімнати світлом, до величезних мовчазних зал, прикрашених свічадами й картинами. Не бракувало також чудових людей, з якими треба було познайомитися; бо, крім самої місіс Керю, була також Мері, що витирала пил у кімнатах, відчиняла двері на дзвінок і щодня проводжала Полліанну до школи і забиравала її звідти пополудні. Була також Бріджит, що мешкала на кухні і куховарила; Дженні, котра подавала на стіл, і Перкінс, який керував автомобілем. І всі вони були такі славні, але такі різні!

Приїзд Полліанни припав на понеділок, тож до першої неділі минув майже тиждень. Сяючи, спустилась вона того ранку сходами.

— Обожду неділі, — зітхнула вона щасливо.

— Справді? — перепитала місіс Керю голосом людини, що не любить жодного дня календаря.

— Так, особливо завдяки церкві та недільній школі. Ви що більше любите — церкву чи недільну школу?

— По щирості, я... — почала місіс Керю, яка дуже рідко відвідувала церкву і ніколи не ходила до недільної школи.

— Важко навіть вибрати, правда? — допомогла їй Полліанна серйозно, хоч очі її сяяли. — Але я таки люблю більше церкву, через свого батька. Знаєте, він був пастором і, звісна річ, він зараз у раю, разом з моєю мамою і рештою наших, але я дуже часто намагаюсь уявити його тут, на землі. І найпростіше уявити його в церкві, коли він читає проповідь. Я заплющую очі і уявляю собі тата, і це дуже мені допомагає. Я така щаслива, що можна собі стільки всього науявляти! А ви?

— Я, Полліанно, щодо цього не дуже впевнена.

— Але ж ви подумайте, наскільки красивіші речі ми собі уявляємо, ніж ті, що ми насправді маємо! Я, звісно, не кажу про ваші речі, бо ваші насправді дуже гарні.

Місіс Керю намірялась сказати щось сердите, але Полліанна не дала їй вклинитись.

— І правду кажучи, мої теперішні справжні речі набагато кращі, ніж були свого часу. Але увесь той час, коли у мене були проблеми з ногами, і я не могла ходити, я знай уявляла і уявляла, скільки сили було. Та й тепер, ясна річ, я частенько це роблю, як ось про батька, і таке інше. Ось також сьогодні я уявляла собі батька за кафедрою в церкві. То коли ми підемо?

— «Підемо?»

— Я маю на увазі, до церкви.

— Ні, Полліанно, я не піду... Тобто, я б радше не пішла...

Місіс Керю прокашлялась і спробувала пояснити, що вона взагалі ніколи не ходить до церкви. Тобто майже ніко-

ли. Але, дивлячись у щасливі очі Полліанни на довірливому щирому личку, вона не спромоглась закінчити фразу.

— Я так думаю, десь чверть на одинадцятку... *якщо підемо*, — проказала вона майже роздратовано. — Це тут, дуже близько...

Отак сталося, що місіс Керю того сонячного вересневого ранку зайняла родинне місце Керю в елегантній ошатній церкві, до якої вона ходила ще дівчинкою і яку досі періодично підтримувала фінансово.

Полліанну недільна відправа сповнила радістю і захватом. Чарівний спів церковного хору, опалесцентне світло з вітражних вікон, піднесений голос проповідника і побожне шепотіння молитов у натовпі справили на дівчинку таке враження, що вона якийсь час не могла вимовити ні слова. Вже повертаючись додому, вона нарешті захоплено відітхнула:

— Ох, місіс Керю, я саме думаю, яка я щаслива, що ми можемо жити день по дню, а не всі дні одразу!

Місіс Керю насупилась і різко глянула на дівчинку. Місіс Керю не схильна була слухати проповіді. Їй достатньо було вже того, що вона змушена була вислухати від проповідника з кафедри, і вона сердито сказала собі, що не бажає чути те саме вдруге від дитини. Більше того, оця теорія «жити день по дню» становила особисту доктрину Делли. Чи ж не Делла повторювала вічно: «Рут, треба жити хвилинка по хвилині, а упродовж хвилини людина може витримати все, що завгодно!»

— Он як? — сухо відгукнулась місіс Керю.

— Так. Ви тільки подумайте: якби я мала прожити одночасно вчора, сьогодні і завтра... — зітхнула Полліанна. — Це ж стільки надзвичайно чудових речей! А так у мене було вчора, зараз я живу сьогоднішнім днем, а ще у мене є завтра,

на яке я тільки чекаю, і ще наступна неділя. По щирості, місіс Керю, якби це не була неділя, і не оця тиха вуличка, я б кинулась кружляти і кричати, і верещати. Просто не витерпіла б! Але оскільки сьогодні таки неділя, я мушу потерпіти, доки дійду додому, і там уже заспіваю гімн. Найрадісніший гімн, який я знаю. А знаєте, який гімн найрадісніший? Знаєте, місіс Керю?

— Ні, я б так не сказала, — стиха відповіла місіс Керю з таким виглядом, наче вона намагається знайти щось давно загублене.

Коли все настільки погано, і гадаєш, як тобі скажуть, що можна все витримати завдяки тому, що переживаєш страждання поступово, день по дню, дивно почути, як гарно, що можна переживати щастя поступово, день по дню, і немає необхідності зазнати всього щастя одразу в один день!

Наступного ранку, в понеділок, Полліанна вперше вирушила до школи сама. Вона вже добре вивчила шлях, до того ж, доволі короткий. Полліанна з радістю відвідувала школу. То була невеличка приватна школа для дівчат, але однаково, то був новий досвід, а Полліанна любила будь-який новий досвід.

Місіс Керю, натомість, не любила жодного нового досвіду, а того дня їй випало чимало всього нового. У людини, яка від усього втомилась, компанія іншої людини, якій дає радість усе нове і несподіване, викликає роздратування, коли не щось гірше. Місіс Керю була більше ніж роздратована. Вона впала у відчай. Але по щирості, вона змушена була зізнатись собі, що якби хтось запитав її про причини такого відчаю, вона змогла б навести лише одну: «Тому що Полліанна така щаслива». Але місіс Керю навряд чи хотіла б дати таку відповідь.

У листі до Делли, однак, місіс Керю написала, що слово «щастя» діє їй на нерви, і що насправді вона б не хотіла зазнати його знову. Вона визнала, що Полліанна досі утримується від проповідей та повчань і досі не намагалась «схилити її до гри». Щоправда, дівчинка безперервно розмовляла з місіс Керю про «радість», а зрозуміло, що у людини, якій радість незнайома, такі розмови викликають неприязнь.

На другому тижні перебування Полліанни у місіс Керю роздратування господині, досі ськ-так стримуване, вилилось у відкрите невдоволення. Безпосереднім приводом до того став оптимістичний висновок Полліанни на завершення чергової історії про одну даму з «Жіночої допомоги».

— Вона брала участь у грі, місіс Керю. Ви, мабуть, не знаєте, що за гра? Я вам розповім! Це чудова гра...

Але місіс Керю заперечним жестом зупинила дівчинку.

— Не варто, Полліанно, — запротестувала вона. — Я знаю про гру. Моя сестра мені все розповіла, і... мушу сказати, така гра не для мене.

— Звісно, не для вас, місіс Керю! — вигукнула Полліанна, квапливо перепрошуючи. — Я не мала на увазі *пропонувати* вам гру. Ви однаково не змогли б у неї грати...

— Я б *не змогла*?! — вирвалось у враженої місіс Керю, не готової визнати, буцімто вона б *не змогла*, попри те, що вона, насправді, *не бажала*!

— Хіба не очевидно? — реготнула Полліанна. — Гра полягає в тому, щоб знаходити підстави для радощів у всьому, що трапляється. А вам не випадає навіть почати, бо у вас немає підстав ні для чого іншого, крім радощів. У вашому випадку, — просто немає гри! Правильно?

Обличчя місіс Керю спалахнуло жаром. З досади вона сказала більше, ніж мала намір сказати.

— Ні, Полліанно, я *не можу* з цим погодитись, — заперчила вона крижаним тоном. — Я б сказала, радше, я не *знаходжу* найменших підстав, щоб радіти.

Якусь мить Полліанна сторопіло дивилась на співрозмовницю. Тоді аж відсахнулася вражено.

— Місіс Керю, чому? — видихнула вона.

— А що хорошого у мене є? — з викликом запитала жінка, геть забувши про своє рішення не дозволяти Полліанні «проповідувати».

— Та ж... геть усе... — промимрила Полліанна, яка ще не отямилась від здивування. — Ось у вас такий гарний будинок.

— Це тільки місце для прийому їжі та сну. А я не хочу ні їсти, ні спати.

— Але у вас так багато прегарних чудових речей... — нерішуче зазначила Полліанна.

— Вони втомлюють мене.

— А ще автомобіль, на якому ви будь-куди можете поїхати.

— Я нікуди не хочу їхати.

Полліанна голосно охнула.

— Місіс Керю, подумайте, скільки цікавих людей і речей можна побачити...

— Полліанно, вони мені *не цікаві*.

Полліанна замовкла ошелешено. На її обличчі відбилось глибоке занепокоєння.

— Але ж, місіс Керю... — не вгавала вона, — мені траплялось так, що до гри приставали люди, яким випало чимало лиха. І що гірше їм було, то більше приводів для радощів вони мали знаходити у своєму становищі. Та коли немає *жодного* лиха, я й сама не знаю, як грати в цю гру.

Якийсь час місіс Керю мовчала. Вона сиділа непорушно, дивлячись у вікно. Поступово вираз сердитого заперечення на її обличчі змінився на безнадійний сум. Вона дуже повільно обернулась до дівчинки і сказала:

— Полліанно, я не думала, що розповідатиму тобі про це; але вирішила розповісти. Я поясню тобі, чому я не здатна радіти ні з чого, що маю...

І вона стала розповідати історію Джеммі, чотирирічного хлопчика, який довгих вісім років тому неначе вийшов в інший світ, міцно зачинивши за собою двері.

— І ви *ніколи* відтоді його не бачили? — несміливо перепитала Полліанна з вологими від сліз очима.

— Ніколи.

— Але ми його знайдемо, місіс Керю! Я впевнена, ми його знайдемо!

Місіс Керю сумно похитала головою.

— Я не зуміла. Я всюди шукала його, навіть за кордоном.

— Але ж десь він має бути!

— Полліанно, він міг померти.

Полліанна розпачливо зойкнула:

— Ох, ні, місіс Керю! Благаю, не кажіть так! Уявляймо його *живим*. Ми це можемо, і це допоможе. А коли ми *уявлятимемо* його живим, то ми так само зможемо уявляти, що знайдемо його. І це допоможе набагато більше!

— Але боюсь, Полліанно, він мертвий... — схлипнула місіс Керю.

— Ви ж не знаєте цього напевно? — занепокоєно спитала дівчинка.

— Ні...

— У такому разі, ви це тільки уявляєте! — переможно ствердила Полліанна. — А якщо ви можете уявити його

мертвим, то можете так само уявити його живим! А це буде набагато приємніше. Хіба ж ні? А одного чудового дня ви його знайдете, я впевнена! Місіс Керю, ви ж тепер можете приєднатись до гри! Ви можете грати заради Джемі. Ви можете радіти кожному дню, бо кожен день наближає вас до миті, коли ви нарешті відшукаєте його. От бачите!

Але місіс Керю не «бачила». Вона звелась на ноги і проказала пригнічено:

— Ні-ні, дитино! Ти не розумієш, не розумієш... Біжи собі, прошу тебе. Почитай чи знайди собі якусь справу. Мені голова болить. Мені треба лягти...

Полліанна, з виразом зосередженої тривоги на обличчі, повільно вийшла з кімнати.

Розділ 5

Полліанна вирушає на прогулянку

Пополуднева прогулянка Полліанни у другу неділю її перебування стала справжньою подією.

До того часу дівчинка виходила на вулицю сама, тільки щоб іти до школи. Можливість ознайомлення Полліанни з вулицями Бостона ніколи не спадала на думку місіс Керю. Тож вона, природно, й не забороняла цього своїй гості. У Белдінгсвілі, як на те, Полліанна розмаїтила своє життя, перш за все, прогулюючись плутаними старими вуличками у пошуках нових друзів і нових пригод.

Тієї неділі, по обіді, місіс Керю, за своєю звичкою, сказала: «Дитино, ти біжи собі та побався, прошу тебе. Знайди собі розвагу, яку хочеш, тільки не діймай мене сьогодні більше своїми запитаннями!»

Досі Полліанна завжди знаходила достатньо цікавих справ у межах будинку. Якщо її не вдовольняли заняття з неживими предметами, завжди можна було поспілкуватися з Мері, Дженні, Бріджет і Перкінсом. Однак, сьогодні у Мері боліла голова, Дженні підшивала капелюшок стрічкою, а Перкінса чогось ніде не знайти було. На додачу, стояв чудовий вересневий день, і в домі ніщо не могло привабити

так, як вабило яскраве сонечко і духмяне повітря знадвору. Отож Полліанна вийшла з дому і вмостилась на ганку.

Якийсь час вона мовчки споглядала, як ошатно вбрані чоловіки, жінки і діти кудись швидко йшли повз будинок або ж неквапливо чимчикували алеєю, що тяглася посередині авеню, по всій її довжині. Нарешті, дівчинка звелась на ноги, підстрибом збігла сходами на тротуар і зупинилась, роззираючись праворуч і ліворуч.

Полліанна вирішила, що їй теж не завадило б трохи прогулятися. День був для прогулянок ідеальним, а вона ж ще за весь час ні разу по-справжньому не прогулялася вулицями міста. Походи в школу і назад до уваги не беруться. Отже, вирішено: сьогодні на прогулянку! Вона піде... у той бік!..

Полліанна крутнулась на закаблуках і підстрибом рушила вулицею.

Вона радісно усміхалась перехожим, зустрічаючись з ними поглядом. Її нітрохи не дивувало, але дещо розчарувало те, що ніхто не відповідав на її усмішку. Вона вже встигла звикнути до цього у Бостоні, але не припиняла усміхатись у надії, що хто-небудь коли-небудь таки всміхнеться у відповідь.

Будинок місіс Керю стояв майже на початку Комонвелт-авеню, тому Полліанна невдовзі вийшла на перехрестя. По інший бік вулиці, яка під прямим кутом перетинала авеню, розкинувся «сад», який видався дівчинці найкрасивішим з усіх, які вона бачила у своєму житті. То був Бостонський міський парк. На мить Полліанна нерішуче завмерла, спрямувавши погляд невтомного дослідника на розкішний витвір природи і людської фантазії. Вона не сумнівалася, що перед нею приватний сад якогось дуже заможного власника. Ще коли Полліанна лікувалась у санаторії, доктор Еймс за-

просив її з собою в гості до однієї заможної пані — та мешкала у гарному особняку, в оточенні таких саме, як тут, алей і квітників.

Полліанні страшенно кортіло перейти на інший бік вулиці і увійти в «сад». Але вона не впевнена була, що має на це право. Щоправда, по той бік огорожі прогулювалось чимало людей — вона ясно це бачила та, можливо, всі вони були запрошені господарями. Нарешті, побачивши, як двоє жінок, чоловік і маленька дівчинка рішуче, нітрохи не вагаючись, увійшли через ворота і попрямували кудись алеєю, Полліанна розважила, що, либонь, вона теж може увійти. Вибравши зручну мить, вона прожогом перетнула вулицю і увійшла в «сад». Всередині він виявився іще привабливішим, ніж іззовні. Просто над головою виспівували пташки, а стежку попереду двома-тьома стрибками перетнула руда, як вогонь, білка. Тут і там на лавочках сиділи чоловіки, жінки, діти. Крізь мереживо зеленого листя видно було, як спалахують на воді мінливі відблиски сонця. Звідкілясь долинали радісні дитячі вигуки і приємна музика. Полліанна, знітившись, дещо невпевнено звернулась до ошатно вбраної молодої жінки, що йшла їй назустріч:

— Перепрошую, а сьогодні сюди... гостей пускають?

Молода жінка глянула на неї здивовано.

— Гостей? — перепитала вона спантеличено.

— Так, мем. Я маю на увазі, це нічого, що я... увійшла сюди?

— Що з того, що зайшла? Сюди хто завгодно може заходити! Хто тільки забажає, — відповіла жінка.

— Ой, тоді все гаразд! Я дуже рада, що зайшла! — сяючи зізналась Полліанна.

Нічого на те не відповівши, жінка попрямувала до виходу. Дорогою вона все ж таки обернулась, щоб знову глянути на Полліанну.

Не надто дивуючись гостинності щедрих власників чудового «саду», ладних приймати у себе всіх, хто забажає, Полліанна рушила далі. На повороті вона мало не наштовхнулась на маленьку дівчинку, що штовхала перед собою іграшковий візочок з лялькою. Полліанна радісно зойкнула і намірилась заговорити з дівчинкою, аж звідкись вискочила молода жінка і, вхопивши маленьку дівчинку за руку, потягла її в інший бік, невдоволено вичитуючи їй:

— Гледіс, ходімо! Хіба мама не казала тобі, що не можна розмовляти з чужими?

— Я не чужа... — з гідністю виправдовувалась Полліанна. — Я зараз теж мешкаю у Бостоні, тож...

Та молода жінка і дівчинка з візочком були вже далеко, і Полліанна замовкла, не закінчивши речення. Якусь мить вона стояла, геть ошелешена. Тоді рішуче підвівши голову, рушила вперед.

«Нехай собі! Я можу з цього тільки радіти, — казала вона собі, — бо тепер, можливо, знайду яких-небудь інших друзів. Наприклад, Сюзі Сміт або навіть Джеммі, племінника місіс Керю. В будь-якому разі, я можу уявляти собі, що неодмінно їх знайду. А якщо навіть їх не знайду, то кого-небудь я таки знайду, це вже точно!»

Зробивши такий висновок, вона пішла далі, занурена у такі свої думки, а на перехожих тепер дивилася з сумом.

Безперечно, Полліанна почувалась самотньо. Вихована батьком і дамами з «Жіночої допомоги» в містечку на американському Заході, вона вважала там кожен будинок рідною домівкою, а кожного мешканця — чоловіка, жінку, ди-

тину — своїми друзями. В одинадцять років, перебравшись до тітки у штат Вермонт, вона відразу переконала себе, що зміна у житті неістотна: тепер просто будуть інші будинки, інші друзі, і вони імовірно будуть іще цікавішими, ніж раніше. Адже вони будуть «особливими»! А Полліанна найбільше любила «особливих» людей і «особливі» місця. Тому у Белдінгсвілі найпершою і, безперечно, найприємнішою розвагою зробились прогулянки містом з відвідуванням численних нових друзів. Природно, велетенський Бостон на перший погляд видався Полліанні містом, дуже перспективним щодо нових знайомств.

Як на те, вона мусила визнати, що принаймні в одному розумінні Бостон її розчарував: вона тут мешкала вже майже два тижні, але досі не познайомилася ні з сусідами по іншій бік вулиці, ні навіть з тими, чиї будинки стояли впритул до їхнього. І геть не увібгати у голову було той факт, що сама місіс Керю не тільки не дружила ні з ким зі своїх сусідів, але здебільшого навіть не була з ними знайома. Схоже, вони справді були їй нецікаві. Хоча з точки зору Полліанни це неможливо було пояснити. Та хоч які аргументи наводила Полліанна, вона не спромоглася змінити ставлення місіс Керю до цього питання.

— Ні, Полліанно, мене ніхто з них не цікавить, — так вона зазвичай відповідала.

І хоч якою формальною видавалася дівчинці така відповідь, вона мусила нею вдовольнитись. Утім, сьогодні Полліанна вирушила на прогулянку з надзвичайно оптимістичними сподіваннями. І що ж? Здається, їй знову випало зазнати самих лише розчарувань. Навколо була сила-силенна людей. Поза сумнівом, людей винятково цікавих! Якби тільки вона була з ними знайома... Та на жаль, вона нікого не знала.

А найгірше те, що, здається, немає жодної надії заприятитися з ними. На згадку про різкі слова роздратованої гувернантки про «чужих дітей», Полліанна відчула гірку образу.

— Що ж, можливо я маю спершу довести їм, що я не чужа! — сказала вона собі і знову рішуче рушила вперед.

Ухваливши таке рішення, Полліанна лагідно усміхнулась, дивлячись просто у вічі першої стрічної особи, і весело промовила:

— Гарний сьогодні день, правда?

— Га? Що? Так-так, безперечно, — промимрила пані, до якої зверталась дівчинка, і прискорила ходу.

Полліанна іще двічі робила такі спроби, однак результат щоразу виявлявся незадовільним. Невдовзі вона вийшла до невеличкого ставка — відблиски сонця на його поверхні вона бачила крізь листя дерев, увійшовши в парк. Мальовничим ставком плавали кілька човнів з дітьми. Дивлячись на них і чуючи їхній сміх, Полліанна відчувала, що вже не здатна опиратись гнітючій самотності. Саме тоді, побачивши на лавці так само самотнього чоловіка, вона нерішуче підійшла до нього і обережно сіла на протилежний кінець лавки. Ще не так давно вона підбігла б до цього чоловіка і з радісною відвертістю запропонувала знайомство, не сумніваючись у тому, що її товариство буде охоче прийнято. Проте низка невдалих спроб викликала у неї незвичне для Полліанни відчуття невпевненості. Вона тайкома оглянула чоловіка.

Вигляд у нього був не надто привабливий. Хоч і не надто зношений, одяг на ньому видавався запилюженим і погано сидів на ньому. Полліанна могла цього не знати, але одяг такого крою держава зазвичай пропонує колишнім в'язням, коли вони звільняються і виходять на волю. Бліде набрякле обличчя чоловіка було щонайменше тиждень неголене.

Капелюх він насунув на очі, руки тримав у кишенях. Сидів непорушно, байдуже втупившись у землю перед собою. Минула нескінченна хвилина, доки Полліанна з надією в голосі зважилась вимовити:

— Гарний сьогодні день, правда?

Здрігнувшись від несподіванки, чоловік обернувся до неї.

— Га? Ти... ти щось сказала? — перепитав він, злякано озираючись, наче намагаючись переконатись, що слова ці призначались йому.

— Я кажу, день сьогодні гарний, — стала квапливо пояснювати Полліанна, — але не в цьому суть справи. Тобто я, звісно, задоволена, що день такий гарний, але я сказала про це тільки для того, щоб зав'язати розмову. Бо я б охоче поговорила з вами про щось інше — будь про що. Я тільки хотіла, щоб ми про щось побалакали... Ви мене розумієте?

Чоловік стиха засміявся. Навіть Полліанні видався дивним цей сміх, хоча вона не могла знати (на відміну від самого чоловіка), що усмішка вже багато місяців не торкалась його вуст.

— То ти хочеш, щоб ми з тобою про щось побалакали? — сумно перепитав чоловік. — Що ж, у такому разі, побалакаймо. Хоча я думаю, що така славна маленька леді могла б знайти собі чимало приємніших співрозмовників, ніж отакий старий волоцюга, як я.

— А мені подобаються старі воло... — поспішила заперечити Полліанна, — я хочу сказати, старші люди. Бо хто такий волоцюга, — я не знаю, тому не можу сказати, що вони мені подобаються. Втім, якщо ви волоцюга, то я думаю, волоцюги мені теж подобаються. У будь-якому разі, ви мені подобаетесь, — закінчила вона, зручніше вмощуючись на лавочці, що надало їй словам більшої переконливості.

— Гм! Дуже приємно, — іронічно посміхнувся чоловік.

На його обличчі і в його тоні відчувався сумнів, проте він вирівняв спину і впевненіше влаштувався на лавочці.

— То про що поговоримо?

— Та це, власне... неістотно. «Неістотно» означає, що мені байдуже, правильно? — сяючи усмішкою, однаково почала розмову Полліанна. — Тьотя Поллі твердить, що хоч би з чого я почала розмову, неодмінно переведу її на розповідь про дам із «Жіночої бопомоги». Я думаю, це тому, що вони були моїми першими виховательками. Як ви гадаєте?.. Ми могли б ще обговорити прийом, що влаштували тутешні господарі. Тепер, коли я нарешті познайомилася з одним з гостей, цей прийом видається мені успішним!

— Прийом?!

— Атож. Прийом... Усі ці люди, яких сьогодні тут приймають. Усі ці гості... Одна пані сказала, що пускають усіх охочих... отож я й залишилась. Я ще досі не бачила господаря... Тобто, не бачила, хто приймає гостей.

Вуста чоловіка розтяглись у посмішці.

— Що ж, моя маленька чарівна леді, якоюсь мірою це справді прийом. Але господарем, що його влаштував, є місто Бостон. Це громадський парк, розумієте? Він відкритий для всіх.

— Це навіть ліпше, ніж я собі уявляла! Розумієте, я боялася, що ніколи більше сюди не потраплю, жодного іншого дня. А тепер я навіть задоволена з того, що не знала про це раніше. Адже тепер мені удвічі приємніше. Усе приємне завжди вдвічі приємніше, коли ми боїмося, що воно триватиме недовго. Правильно кажу?

— Можливо... якщо справді йдеться про щось приємне, — неохоче і дещо похмуро погодився чоловік.

— От і я так гадаю, — кивнула Полліанна, не зауваживши тон співрозмовника. — Хіба не розкішний цей парк? Цікаво, чи знає про це місіс Керю... Тобто, чи знає вона, що парк відкритий для всіх? Я думаю, кожен хотів би приходити сюди щодня і просто отак сидіти і дивитись.

Обличчя чоловіка враз посуворішало.

— Залишилися ще на світі люди, що мають свою роботу... Мають якісь справи, поза тим, щоб отак приходити сюди, сидіти і дивитись. Однак, мені не пощастило потрапити до їхнього числа.

— Он як? То ви можете з цього радіти! — відгукнулась Полліанна, поглядом провіджаючи човник, що пропливав неподалік.

Чоловік уже підбирав слова для сердитої відповіді, однак Полліанна випередила його:

— От би мені так! Натомість, мушу ходити в школу. Щоправда, школа мені теж подобається, але є чимало інших справ, набагато цікавіших за навчання... А попри те, я рада, що можу ходити в школу, надто коли пригадаю, як тієї зими всі думали, що я вже ніколи більше не зможу. Розумієте, я на певний час залишилася без ніг. Я маю на увазі, що вони у мене не рухались. Чомусь саме тоді, коли ми щось втрачаємо, ми усвідомлюємо, наскільки воно нам необхідне. Так само з очима. Ви ніколи не замислювались, наскільки нам потрібні очі? Я ніколи не замислювалась, аж доки не приїхала на лікування в санаторій. Там була одна пані, що за рік до того втратила зір. Я хотіла, щоб вона теж приєдналась до гри — тобто, щоб стала шукати, з чого можна радіти. Та вона відповіла, що не може, а якщо я хочу зрозуміти, чому, то можу спробувати на годинку зав'язати собі очі хусткою. Я зав'язала. Це було жахливо! А ви коли-небудь робили такий експеримент?

— Гм-м... не траплялося... — водночас роздратовано і збентежено відказав чоловік.

— Неодмінно спробуйте. Це жахливо! Нічого неможливо робити — нічого такого, що хочеться зробити! Але я витримала цілу годину. І від того часу мені так радісно... іноді, коли я бачу щось надзвичайно гарне, як оцей парк, мені особливо радісно. Я так зраділа, коли його побачила, що мало не заплакала від того, що здатна його бачити. Ви розумієте?... Втім, вона таки приєдналась до гри, ота сліпа пані. Мені сказала про це міс Ветербі.

— Приєдналася до гри?

— Так, у «знай, радій». Я вам ще не розповідала? Річ у тім, що завжди можна знайти таке, з чого радіти. Отож вона знайшла у своєму становищі сліпої щось таке... розумієте? Її чоловік — він один з тих, хто пише закони. Вона попросила його вигадати закон, що допомагав би сліпим. Зокрема, маленьким дітям. Та жінка навіть сама пішла до людей, які пишуть закони, і розповіла їм, як воно, бути сліпим. Уявіть собі, вони його написали, той закон! Кажуть, вона заради створення цього закону зробила більше, ніж хто. Навіть більше, ніж її чоловік. Якби не вона — можливо, взагалі не було б такого закону! І ось тепер вона каже, що навіть рада, що втратила зір, бо завдяки цьому вона мала нагоду допомогти багатьом людям, зокрема маленьким дітям. Вони тепер не виростуть безпорадними сліпими, такими, як вона сама. Ось так, бачите, вона приєдналась до гри... Але боюсь, ви ще не до кінця зрозуміли суть цієї гри. Зараз я вам розповім. Починалось усе так...

І Полліанна почала розповідати про пару дитячих милиць, які вона колись отримала у подарунок замість ляльки.

Коли вона скінчила розповідь, запала мовчанка. Тоді раптом чоловік звівся на ноги.

— Ой, ви вже йдете? — розчаровано вигукнула дівчинка.

— Так, іду... — якось дивно усміхнувся він.

— Але ж ви повернетесь?

Він заперечно похитав головою і знову усміхнувся.

— Сподіваюсь, ні. Навіть упевнений, що ні. Сьогодні я зробив велике відкриття. До цього я вважав, що все вже втратив у своєму житті. Гадав, що мені не лишилося місця у цьому світі після всього, що я зазнав. Але щойно я усвідомив, що маю очі, руки й ноги. Тепер я маю намір з них скористатись... і змушу кого-небудь зрозуміти, що я здатен правильно їх застосовувати!

Наступної миті його вже й сліду не було.

«Який дивний чоловік! — подумала Полліанна. — Однак, він дуже славний і до того ж особливий».

Вона теж підвелась і рушила далі парком. Тепер вона знову була сама собою, веселою і бадьорою. Вона знову ішла вперед із відчуттям людини, якій невідомі сумніви. Зрештою, той чоловік сказав, що це громадський парк. Отже, вона має право разом з усіма прогулюватись у ньому. Дівчинка наблизилась до ставка і через місточок перейшла на протилежний берег до того місця, звідки відпливали човники. Якийсь час вона спостерігала, як у човниках катаються діти, сподіваючись побачити серед них чорні кучері Сюзі Сміт. Ясна річ, Полліанна сама охоче покаталась би по ставку в одному з гарних човнів. Але оголошення на причалі визначало ціну за одне коло ставком: «п'ять центів». А вона з собою грошей не приховала.

Полліанна рушила далі і, не полишаючи надії, усміхнулася кільком жінкам, двічі навіть намагалась заговорити. Але першим із нею ніхто не заговорив, а ті, до яких вона зверталася, тільки холодно глянули на неї і заледве відпові-

ли. Невдовзі Полліанна вийшла до іншої алеї. Там, у кріслі на колесах, сидів якийсь блідий хлопчик і читав книжку. Полліанні страх як кортіло заговорити з ним, але він був настільки захоплений своєю книжкою, що вона не наважилась його потурбувати. Зробивши ще кілька кроків, вона несподівано побачила вродливу, але дуже сумну дівчину, що сиділа на лавочці геть самотньо, втупивши очі кудись у простір, з таким самим виразом, як недавній співбесідник Полліанни.

— Як ваші справи?! — радісно підбігла до неї Полліанна. — Я страшенно рада, що знайшла вас! Я так довго вас шукала, — додала вона, сідаючи на вільний край лавочки.

Вродлива дівчина, здригнувшись, обернулась до Полліанни з надією в погляді.

— Ох! А я думала, що... — розчаровано промовила вона, знову спираючись на спинку лавочки, а тоді запитала ображено: — Чому ви кажете, що шукали мене? Я вас бачу вперше у житті.

— Я вас теж, — усміхнулась Полліанна. — Але я справді вас шукала. Зрозуміло, я не могла знати, що це будете саме ви. Але я хотіла зустріти кого-небудь, хто цілковито сам. Так само, як я. Розумієте? Сьогодні тут здебільшого люди, які прийшли не самі. Розумієте?

— Розумію, — ствердно кивнула дівчина. — Бідолашне дитя. Як прикро, що тобі випало дізнатися про це так рано.

— Дізнатись... про що?

— Про те, що ніде так не самотньо людині, як у галасливому натовпі великого міста.

Полліанна наморщила лоба, замислившись:

— Невже? Не уявляю собі, як може бути самотньо, коли навколо люди. А втім...

Вона ще більше наморщила лоба.

— Я сьогодні справді почуваюсь тут самотньою, хоча навколо стільки людей. Але їм до мене нема діла. Чи вони просто не звертають уваги.

Вродлива дівчина гірко розсміялась:

— То ж бо й воно! Їм ніколи немає діла, і вони не звертають уваги. Натовп є натовп.

— Дехто все ж таки звертає увагу. І з цього ми можемо радіти, — спробувала переконувати її Полліанна. — Тепер, коли я...

— Авжеж, дехто звертає увагу... — перервала її співбесідниця і, знову здригнувшись, перелякано глянула на стежку позаду Полліанни. — Дехто звертає увагу... і навіть надмірну...

Полліанна злякано скулилась — цього дня вона так часто наштовхувалась на людську неприязнь, що зробилась чутливішою, ніж завжди.

— Ви мене маєте на увазі? — ніяково перепитала вона. — Вам не хотілось, щоб я... щоб звертала на вас увагу?

— Ні-ні, дитино! Я мала на увазі геть іншу людину. Того, кому не слід би звертати на мене увагу... Я навіть задоволена, що маю тепер з ким поговорити. Це спочатку я подумала, що це хтось із дому...

— То ви теж тут не мешкаєте, так само, як і я? Тобто ви не завжди тут мешкаєте?

— Так, зараз я тут мешкаю, — зітхнула дівчина. — Я тут мешкаю, але не можу сказати, що я тут живу.

— А що ж ви тут робите? — зацікавилась Полліанна.

— Що роблю? Гаразд, я розповім тобі, що я роблю! — вигукнула дівчина з гіркотою в голосі. — Зранку до пізнього вечора я продаю вишукані мережива і яскраві стрічки дівчатам, що знай регочуть і теревеняць. Тоді повертаюсь до-

дому — в убогу комірчину на четвертому поверсі з єдиним віконцем на задній двір. У тій кімнатці вміщається лише вузьке продавлене ліжко, старий умивальник із щербатим кухлем, кульгавий столик і я сама. Влітку кімната розпечена, як пічка, а взимку вона холодна, наче крижана печера. Але це єдиний мій прихисток у місті. Вважається, що там я маю сидіти, коли не працюю. Але сьогодні я вийшла на свіже повітря. Не хочу ні сидіти у своєму закапелку, ні йти по книжки у стару бібліотеку. Сьогодні у нас останній вільний вечір цього року — додатковий, і я б хотіла приємно згаяти час... принаймні оцей один раз. Я теж молода і люблю жартувати і реготати не менше за дівчат, яким я щодня продаю мережива і стрічки. Тож сьогодні я маю намір жартувати і сміятись.

Полліанна усміхнулась і схвально кивнула головою:
— Я рада, що ви так міркуєте. Я теж такої думки. Бути щасливою набагато веселіше. Правильно? Коли на те пішло, Біблія наказує нам так поводитись — веселитись і радіти. У ній згадується про це вісімсот разів! Утім, ви либонь самі знаєте, в яких місцях у Біблії згадується про радість.

Вродлива дівчина заперечно похитала головою. Обличчя її прибрало дивного виразу.

— Та ні, — сухо заперечила вона. — Я б не сказала, що згадую про Біблію.

— Не згадуєте? Може, й ні. Але, знаєте, мій батько був пастором, і він...

— Пастором?!

— Так, а що? Ваш теж? — вигукнула Полліанна, помітивши реакцію співрозмовниці.

— Так... — відповіла дівчина, трохи зашарівшись.

— Ох! Він так само, як і мій, вознісся на небо до Бога і янголів?

Дівчина відвернула обличчя.

— Ні. Він іще живий, удома... — відповіла вона ледь чутно.

— Ой, ви маєте бути щасливою! — зітхнула Полліанна. — Я часом думаю: от якби побачити батька ще хоч разочок! А ви ж бачитеся зі своїм батьком?

— Не надто часто. Він там, а я тут.

— Але ви зі своїм можете бачитись, а я зі своїм ні. Він пішов до раю, до моєї матері і решти наших. А у вас мама теж є? Земна мама...

— Так...

Дівчина неспокійно засовалась на лавці, так, наче намірялася підвестись і кудись іти.

— Ой, то ви можете бачитися з ними з обома! — видихнула Полліанна з тугою в голосі і на обличчі. — Яка ж ви маєте бути щаслива! Бо на світі ж немає нікого, хто по-справжньому дбає і так непокоїться про нас, як рідні батько і мати! Я знаю, бо я мала батька до одинадцяти років. А от за матір мені були дами з «Жіночої допомоги», аж доки мене забрала до себе тітонька Поллі. А тоді...

Полліанна знай розповідала. Вона була у своїй стихії. Полліанна любила розповідати. Дівчинці ні на мить навіть на думку не спадало, що може бути щось дивне або недоречне, або навіть якась необачність у тому, що вона переповідає такі інтимні подробиці свого життя геть сторонній людині у громадському парку Бостона. Полліанна всіх людей — чоловіків, жінок, дітей — вважала за друзів. Як знайомих, так і незнайомих. Незнайомі видавались їй у спілкуванні не менш приємними за знайомих, оскільки з ними гостріше

відчувався смак пригоди і таємниці, коли з незнайомих вони перетворювались на знайомих.

Тому Полліанна з усією щирістю розповідала вродливій дівчині про свого батька, про свою тітоньку Поллі, про своє життя на Заході і про подорож на схід, до Вермонту. Вона розповідала про нових друзів і про старих друзів, і, звісна річ, вона розповіла про гру. Рано чи пізно, Полліанна розповідала про гру практично кожній знайомій людині. Насправді, гра стала частиною її особистості, тож дівчинка заледве могла б її обминути в розмові.

Що до дівчини з парку, та майже нічого не говорила. Але, з усією очевидністю, вона вийшла з пригніченого стану, і вигляд її помітно змінився. Розпашілі щоки, насуплені брови, неспокійний погляд і рухливі пальці свідчили про якусь внутрішню боротьбу. Періодично вона звертала на Полліанну вдячний погляд, а якоїсь миті стиснула руку дівчинки з такими словами:

— Слухай, дитино, ти не залишай мене якийсь час, чуєш? Побудь отут, нікуди не йди! Має підійти один мій знайомий. Та хоч би що він казав, — ти не зважай, і не йди від мене. Я залишуся з тобою. Гарзд?

Полліанна заледве встигла вдихнути повітря, щоб висловити своє здивування, аж перед ними вже стояв дуже показаний молодий джентльмен.

— А осьде й ти! — приязно усміхнувся він, скидаючи капелюха перед вродливою співрозмовницею Полліанни. — Боюсь, я маю, перш за все, перепросити за своє запізнення.

— Пусте, сер, — квапливо відповіла дівчина. — Я вирішила, що не піду.

Молодий чоловік реготнув.

— Облиш, серденько, не гнівайся на кавалера за невеличке запізнення!

— Ні-ні, не про те йдеться, справді, — боронилась дівчина зашарівшись. — Я серйозно кажу, що не піду.

— Безглуздя! — усмішка зeszла з його обличчя, і тон став різким. — Ти вчора сказала, що підеш.

— Так, я казала, але я передумала. Я пообіцяла свої юній подрузі, що залишуся з нею.

— Ой, але якщо вам треба йти з цим славним джентльменом, то... — почала було Полліанна занепокоєно, але прикусила язика у відповідь на розпачливий погляд дівчини.

— Я вже сказала: я не схильна іти! І не піду.

- То це з якого такого дива ти даєш задній хід на півдорозі? — запитав молодий чоловік з виглядом, що зробив його вже не таким показним і не таким джентльменом в очах Полліанни. — Вчора ти казала, що...

— Я пам'ятаю, — схвильовано перервала його дівчина. — Але я вже й тоді знала, що мені не слід. А тепер, скажімо так, я знаю твердо, що мені не слід іти. Не піду, і край!

Вона рішуче відвернулася.

Але на цьому справа не скінчилась. Чоловік не заспокоївся. Він став умовляти її. Коли це не подіяло, став насміхатись, а очі його палали люттю. Тоді раптом промовив якісь грубі слова, сенсу яких Полліанна не зрозуміла, крутнувся на підборах і пішов геть.

Дівчина стежила за ним пильним поглядом, аж поки він геть віддалився. Тоді зітхнула полегшено і поклала тремтячу долоню на руку Полліанні.

— Дякую, дитино. Навряд чи ти сама розумієш, чим я завдячую тобі. До побачення!

— Ви ж не підете отак одразу? — простогнала Полліанна

Дівчина втомлено зітхнула.

— Мушу йти. Він може повернутись, а мені наступного разу може забракнути... — вона урвала мову на півслові і звелась на ноги.

По миті вагання вона додала з гіркотою:

— Він саме з тих, що звертають надмірну увагу. А краще б такі геть не помічали мене!

З цими словами вона пішла геть.

— Дивакувата пані, — пробурчала Полліанна, проводжаючи її постать сумним поглядом.

«Вона славна, але також по-своєму особлива», — зазначила дівчинка, підводячись і навмання рушаючи стежкою.

Розділ 6

Рятівний Джері

Дуже скоро Полліанна дісталась краю парку, в місці перетину двох вулиць. То було захопливо цікаве перехрестя, яким безнастанно мчали автомобілі та кінні екіпажі, поспішали перехожі. Увагу дівчинки привернула велетенська червона пляшка у вітрині аптеки; а здалеку долинали звуки катеринки. По хвилинному ваганні Полліанна стрілою перетнула перехрестя і підстрибом помчала вулицею на звуки вабливої музики.

Дорогою Полліанна теж мала на що подивитись: у вітринах крамниць були виставлені дивовижні речі. А коли вона дісталась вуличного музики з катеринкою, навколо нього танцювало з півтора десятка малечі, від якої не відвести було очей! Картина була настільки чарівлива, що Полліанна пройшла якусь відстань за мандрівним музикою, заради того тільки, щоб помилуватись на дитячий танок. Кінець-кінцем, вона опинилась на перехресті, такому пожвавленому, що могутній чолов'яга у синій шинелі, підперезаний ременем, мусив допомагати людям переходити вулицю. З хвилину вона в німому захопленні дивилась на нього; тоді й сама несміливо рушила через вулицю.

То був незабутній досвід. Велетень у синій шинелі одразу помітив дівчинку і подав їй знак. Він сам підійшов до неї. А тоді вони вдвох перетнули вулицю, проходячи між автомашин і коней, що нетерпляче форкали з усіх боків, і Полліанна неущкодженою дісталась протилежного узбіччя. Відчуття виявилось настільки приємним, що вона за мить знову рушила через вулицю. І ще двічі, з короткими перервами, дибала чарівною алейкою, що розкривалась на помах руки синього велетня. Але, востаннє переводячи її через дорогу, той підозріливо наморщив брови.

— Слухай, дівчинко, чи не ти переходила вулицю хвилину тому? — запитав він. — І ще раз до того?

— Так, сер, — відрапортувала Полліанна. — Я переходила чотири рази!

— То це ж... — почав був полісмен гнівно.

Але Полліанна не вгавала.

— І щоразу було дедалі приємніше!

— Гм, он як? — промимрив велетень сторопіло і вже впевненіше дорікнув: — По-твоєму, я тут задля твоєї розваги тут стою? Щоб тебе водити сюди й туди?

— Що ви, сер, ні! — широко всміхнулась йому Полліанна, показавши ямочки на щоках. — Не тільки мене. Он ще скільки перехожих! А я знаю, хто ви! Ви полісмен. У нас, там, де я мешкаю у місіс Керю, теж є полісмен. Він, щоправда, ходить уздовж вулиці. А раніше я гадала, що ви військові — через ваші золоті гудзики на мундирі та сині кашкети. Але тепер я знаю. Утім, як на мене, ви теж вояки: он як ви мужньо стоїте серед усіх тих екіпажів і автомобілів, допомагаючи перехожим.

— Хо-хо-хо! — реготнув велетень, зашарівшись, наче школяр, і гордо задираючи носа.

Наступної миті він уже підніс руку, зупиняючи рух і переводячи через вулицю перелякану стареньку пані. І якщо хода його зробилась величнішою, а груди гордо випинались, то це була тільки підсвідома реакція на слова маленької дівчинки, що зараз у захваті дивилась на нього з протилежного боку вулиці. За мить, подавши рукою дозвіл рушати водіям і візникам, він повернувся до Полліанни.

— Ох, як блискуче ви це робите — просто очей не відвести! — вітала вона його, сяючи очима. — Достоту, як Мойсей переводив Синів Ізраїлевих через Червоне море. На ваш знак хвилі розступаються, і люди проходять між ними. Уявляю, як вам приємно, що ви здатні таке робити! Раніше я вважала, що найбільшу втіху дає його робота лікареві; але нині схилиюсь до думки, що полісменові іще приємніше, отак, як ви, допомагати переляканим людям. А ще...

Однак, знову ніяково реготнувши, чоловігя у синій шинелі поспішив на своє місце посеред вулиці, і Полліанна залишилась сама на тротуарі.

Ще якусь хвилинку Полліанна милувалась на «перехід через Червоне море», а тоді, востаннє озирнувшись, вирушила у зворотну путь.

«Час мені, мабуть, повертатись додому, — розмірковувала дівчинка. — Невдовзі й вечеряти час». Вона пришвидшила ходу, спрямовуючи свої кроки у бік, звідки прийшла.

Лише потинявшись кількома незнайомими перехрестями і зробивши дві хибні спроби змінити напрям, Полліанна усвідомила, що «повернутись додому» — не така проста справа, як їй видавалось. І вже тільки нашттовхнувшись на будинок, який вона точно раніше не бачила, дівчинка зрозуміла, що заблукала.

Вона опинилась на брудній вузенькій вулиці з щербатою бруківкою. По обидва боки тяглися похмурі багатоповерхівки і непривабливого вигляду крамниці. Якись галасливі чоловіки й жінки навколо голосно перемовлялись, але ні слова з тієї мови Полліанна нездатна була розібрати. Більше того, місцеві мешканці дивились на неї здивовано, так, наче знали, що вона нетутешня.

Кілька разів уже Полліанна питала дорогу, але щоразу марно. Схоже, ніхто не знав, де мешкає місис Керю. А останні дві особи, до яких вона зверталась, відповіли енергійними жестами і висловами на невідомій мові, яку Полліанна визначила, як голландську — ту, на якій спілкувались у родині Хагерманів, єдиних іноземців Белдінгсвіля.

Полліанна пленталася лабіринтом незнайомих вулиць. Вона була налякана, голодна і дуже втомлена. Ноги їй боліли, до очей підступали сльози, хоч як вона намагалася їх стримувати. А найгірше те, що, з усією очевидністю, починало сутеніти.

«Та однаково, — втішала вона себе, — я радітиму, що заблукала. Тим приємніше буде, коли мене знайдуть. З цього варто радіти!»

Вийшовши на місце перетину двох ширших вулиць, Полліанна у розпачі зупинилась. Цього разу сльози прорвали греблю, і за браком хустинки вона змушена була розмазувати солоні потоки по щоках тильним боком долоні.

— Агов, подруго, чого рюмсаєш? — поцікавився хтось весело. — Що за лихо?

Полегшено схлипнувши, Полліанна повернулась до малого хлопчиська з пачкою газет під пахвою.

— Ой, як же я рада тебе бачити! — вигукнула вона. — Я так хотіла зустріти когось, хто розмовляє не голландською!

Хлопчисько вишкірив зуби в посмішці.

— Якою там голландською! — пирхнув він. — Ти, либонь, здибалася з макаронниками.

Полліанна наморщила лоба.

— У будь-якому разі, вони не розмовляли англійською, — невпевнено розважила вона. — Принаймні не могли відповісти на мої запитання. Але, може, ти відповіси. Ти не знаєш, де мешкає місіс Керю?

— Не-а! Хош, кишені виверну?

— Як це? — перепитала Полліанна, не второпавши.

Хлопчисько знову вишкірився.

— Я кажу, ні сном, ні духом. Не траплялось мені здибати з тою леді.

— Невже ніхто її не знає? — благально запитала Полліанна. — Розумієш, я вийшла прогулятись і заблукала. Ходжу, ходжу, а нашого будинку ніде немає. Вже час вечеряти, і сутеніє. Я хочу додому. Мені конче треба додому!

— От горе! Моя б нянька місця собі не знаходила! — позірно поспівчував хлопчисько.

— Так, боюсь, місіс Керю теж не знаходить собі місця, — зітхнула Полліанна.

— Це щось! Ти мене доконала, — насмішкувато сказав хлопчина. І раптом: — Слухай, а ти хоч знаєш, яка тобі вулиця потрібна?

— Н-не зовсім... тільки що якась «авеню», — відповіла Полліанна.

— А-ве-ню-ууу?! За це тобі п'ять балів і цукерка! Розумниця! А номер будинку який? Зумієш пригадати? Почухай у потилиці!

— Почухати у потилиці? — перепитала Полліанна і невпевнено піднесла долоню до голови.

Хлопець презирливо зиркнув на неї.

— Кінчай дурня клеїти! Ти не така прибацана, яку з себе корчиш! Ти знаєш номер будинку, який тобі треба?

— Ні... Але знаю, в ньому є сімка! — згадала Полліанна з надією в голосі.

— Ні, ви чули таке? — не припиняв насміхатись зухвалий хлопчисько. — «В ньому є сімка»! І я повинен за цією ознакою розпізнати будинок!

— Ой, будинок я б упізнала, якби його побачила! — бадьоро заявила Полліанна. — Я думаю, що вулицю теж би упізнала. Бо на ній такий гарний садочок по всій-всій довжині, просто посеред вулиці!

Цього разу хлопчисько зацікавився інформацією.

— Садок?! — перепитав він. — Посередині вулиці?

— Так — дерева, травичка. А посередині доріжка з лавочками. А ще...

Хлопець перервав її захопленим вигуком:

— Гоп-ля-ля! Комонвелт-авеню, як доктор приписав! Коняка б зрозуміла!

— Ой, то ти справді знаєш? — благально вигукнула Полліанна. — От я тільки не впевнена стосовно доктора. Не знаю, чи там десь є доктор поруч. А коней я там бачила. Хоча у місіс Керю є автомобіль. Але коні...

— Запрягай! — пирхнув хлопчисько. — Бо я туди знаю дорогу, як ложка до рота! Я туди щодня відвожу сера Джеймса, у парк. І тебе відведу. Зачекай тільки, як порозпродаю всі газети. А тоді, опинишся на своїй авеню, не встигнеш навіть рота роззявити!

— То ти що ж, відведеш мене додому? — уточнила Полліанна, знов не до кінця второпавши.

— Запросто! Якщо ти знаєш, котрий будинок твій, фірма гарантує.

— Так, я його знаю! — схвильовано запевнила Полліанна, не помічаючи сарказму. — Але щодо гарантій фірми — я не впевнена. Якби ти міг...

Та хлопчик тільки зміряв її черговим презирливим поглядом і пірнув у щільний тлум перехожих. За мить, Полліанна почула з натовпу його дзвінкі вигуки:

— Купуйте газети! Вам «Геральд»? «Глоуб»? Газету, сер?

Полегшено зітхнувши, Полліанна відступила до якогось під'їзду і стала чекати. Вона була втомлена, але щаслива. Попри деякі незрозумілі обставини цієї придибеньки, вона довіряла хлопчикові, а головне — була впевнена, що він здатен довести її додому.

— Він славний, і він мені подобається, — промовила вона сама до себе, стежачи поглядом за його рухливою енергійною постанню. — Але розмовляє він якоюсь чудернацькою мовою. *Начебто* рідною, але чимало слів геть не єднуються за сенсом з рештою того, що він каже. Але однаково я рада, що він мені зустрівся, — закінчила вона і знову полегшено зітхнула.

Дуже скоро він повернувся, вже без газет.

— На борт, подруго! Пароплав відчалює! — весело гукнув хлопчисько. — У круїз до твоєї авеню. Був би я крутим, доставив би тебе до хати на тачці. Але я не шинкую стільки капусти, щоб шикувати; тому почуємо пішака.

Дорогою вони здебільшого мовчали. Полліанна, чи не вперше в житті, від утоми не мала сил на балачки навіть про дам з «Жіночої допомоги»; а хлопчик зосередився на виборі найраціональнішого маршруту пересування. Коли

вони вийшли до громадського парку, Полліанна радісно вигукнула:

— Ой, звідси вже рукою сягнути! Я пам'ятаю це місце! Я сьогодні, по обіді, чудово згаяла тут час. Наш будинок десь тут близесенько має бути.

— А я що казав! Блись — і ти вже на місці! — нахвалявся хлопець. — Ми напрямки зараз проскочимо — і вже на твоїй авеню. Аби тільки ти свій будинок знайшла.

— Ох, та будинок знайти я зумію, — гордо заявила Полліанна, відчуваючи знайомий ґрунт під ногами.

Було вже по-справжньому темно, коли дівчинка та її супутник ступили, нарешті, на широкі кам'яні сходи будинку місіс Керю. Двері відчинились на дзвінок дуже швидко, і Полліанна побачила перед собою не саму тільки Мері, але також місіс Керю, Бріджет і Дженні. Обличчя у всієї четвірки були бліді, в очах тривога.

— Дитино моя, де тебе носило? — запитала місіс Керю, виступаючи наперед.

— А що? Я просто вийшла прогулятись, — почала Полліанна, — і заблукала, а оцей хлопчик...

— Де ти її знайшов? — перервала її пояснення місіс Керю, владним тоном звернувшись до проводжатога Полліанни, який саме розглядав з цікавістю дива, що оточували його у яскраво освітленому вестибюлі.

— Хлопчику, де ти її знайшов? — суворо повторила вона запитання.

Хлопчисько на мить упіймав погляд суворої дами, і в очах йому спалахнули зухвалі вогники. Проте відповів він їй винятково поважним тоном.

— Я її знайшов поблизу площі Бовдена, мем. Я так розумію, вона туди пройшла через Норт-Енд. Але не змог-

ла ні до чого добалакатися з тамтешніми макаронниками. Утім, вони б їй однаково нічого путнього не порадили, мем.

— Дитина сама на Норт-Енд! Полліанно! — жахнулася місіс Керю.

— Ой, ні, місіс Керю, я не сама там була! Там було повнісінько людей на вулиці. Правда, хлопчику?

Але хлопчисько, насмішкувато вишкірившись на прощання, швидко зник за дверима.

У наступні півгодини Полліанна дізналася чимало важливих речей. Вона засвоїла, що виховані дівчатка не тиняються самі вулицями незнайомих міст і не сидять на лавицях з незнайомими людьми, а надто — не розмовляють з такими. Вона також дізналася, що «тільки дивом» їй пощастило взагалі повернутись додому того вечора і уникнути дуже, дуже тяжких наслідків свого необдуманого вчинку. Вона також затирила, що Бостон — це не Белдінгсвіль і що не приведи Господи їй навіть припустити таке!

— Місіс Керю, — у відчаї виправдовувалась вона, — але ж я не загубилась назавжди. То, може б, мені радіти, що все минулося, замість думати про жахливі речі, що могли зі мною статись?

— Так, дитино, так, я думаю, ти маєш слухність, — зітхала місіс Керю. — Але я через тебе натерпілась такого страху, що маю бути впевненою, цілковито впевненою, що ти більше ніколи, абсолютно ніколи! — так не вчиниш. А зараз ходімо, серденько, ти, либонь, добряче зголодніла.

Засинаючи тієї ночі, Полліанна крізь сон прошепотіла сама до себе:

— От за що мені справді прикро, — це за те, що я не запитала того хлопчика, як його звати і де він мешкає. Тепер не знаю, як йому подякувати.

Розділ 7

Нове знайомство

Від часу тієї авантюрної прогулянки за Полліанною пильно наглядали, і, за винятком походів у школу і зі школи, їй дозволялося виходити з дому тільки у супроводі Мері або самої місіс Керю. Що Полліанну нітрохи не засмучувало, оскільки вона любила і місіс Керю, і Мері, тож завжди була рада їхньому товариству. Вони, своєю чергою, теж не забували приділяти час дівчинці. Навіть місіс Керю, пригадуючи свій жах від того, що могло статися, і полегшення від того, що не сталось, докладала зусиль, щоб якось розважати дитину.

Ось чому склалось так, що Полліанна відвідувала з місіс Керю концерти і ранкові спектаклі, публічнку бібліотеку і художній музей; а з Мері вони вирушали на захопливі «пізнавальні екскурсії Бостоном», а також відвідали палату представників легіслатури Штату і стару південну церкву.

Одного дня, на свій подив, місіс Керю з'ясувала, що, хоч як Полліанна любить поїздки автомобілем, іще більше вона любить тролейбус.

— Ми поїдемо тролейбусом? — з надією запитала Полліанна.

— Ні, нас повезе Перкінс, — відповідала місіс Керю і додала, вгледівши очевидний вираз розчарування на обличчі дівчинки: — А що, дитино? Я думала, тобі подобається авто!

— Дуже подобається, — заспокоїла її Полліанна. — І, в будь-якому разі, я знаю, що автомобіль економніший за тролейбус. Тому я б однаково, не...

— «Економніший за тролейбус»?! — вражено перервала її місіс Керю.

— Атож, — пояснила Полліанна, — поїздка тролейбусом коштує п'ять центів з особи, а машина нічого не коштує, бо вона вам належить.

— І, безперечно, я люблю авто! — квапливо докинула вона, перше ніж місіс Керю встигла щось вимовити. — Але ж у тролейбусі набагато більше людей, і так цікаво на них дивитися! Як ви гадаєте?

— Я так не гадаю, Полліанно, — сухо відповіла місіс Керю і відвернулася.

Минуло заледве два дні, і місіс Керю дізналась дещо про Полліанну і тролейбуси, цього разу — від Мері.

— Дивна річ, мем, — з жаром розповідала та, відповідаючи на якесь запитання господині. — Просто неймовірно, як міс Полліанна примудряється зачарувати будь-яку людину! А найцікавіше, що вона нічого для цього не робить. Просто... вона просто видається завжди щасливою. Так, я думаю, саме в цьому річ. Яюсь я бачила, як вона заходить у переповнений тролейбус: пасажири там роздратовані, чоловіки та жінки нарікають, діти пхинькають. За якісь п'ять хвилин пасажирів не упізнати. Дорослі усміхаються, діти забули, що треба плакати. Міс Полліанна просто сказала мені щось, а пасажири навколо почули... Або вона просто подякувала, коли хтось запропонував нам своє місце (завжди трапля-

ється хто-небудь, охочий поступитись місцем)... Або просто усміхнулась дитині чи песику. Усі собаки привітно метляють хвостами, щойно її побачать, дітлашня сміється і тягне до неї рученята... Потрапив тролейбус у вуличну пробку — подія перетворюється на веселий жарт. А якщо ми сіли не в той тролейбус, — це просто весела пригода! Геть в усьому так. Поруч з міс Полліанною неможливо гніватись чи бурчати, навіть якщо тролейбус переповнений, і якщо ви бачите її вперше.

— Гм, цілком імовірно... — пробурчала місис Керю і відвернулась.

* * *

Жовтень того року видався надзвичайно теплим. Стояла чудова погода. Та погожі дні минали, і невдовзі стало зрозуміло, що всюди супроводжувати невтомну Полліанну — це завдання, що потребує надзвичайно багато часу і терпіння. І якщо міс Керю мала величезний запас першого, то другого їй з усією очевидністю бракувало. Так само не могла вона дозволити Мері витратити весь свій час (про терпіння в цьому випадку мови не було) на виконання всіх фантазій і забаганок Полліанни. З іншого боку, неприпустимо було тримати дитину цілими днями вдома, коли стояла така розкішна осінь. Таким чином, минуло трошечки часу, і Полліанна знову опинилась геть сама в тому самому «чудовому великому саду», тобто у Бостонському громадському парку. Проте, попри видимість цілковитої свободи, дівчинка тепер була оточена височенним муром різноманітних правил і обмежень: їй заборонялось розмовляти з незнайомими дорослими, бавитися з чужими дітьми, за жодних обставин вона не сміла залишати межі парку, якщо тільки не йшлося про повернення додому. Більше того, Мері, супроводивши дівчинку до парку,

зобов'язана була, перше ніж залишити її там, переконатися, що та не забула дорогу додому, тобто не забула, в якому місці Коммонвелт-авеню перетинає Армінтон-стріт, на якій розташувався парк. Щойно ж годинник на вежі місцевої церкви вибивав пів на п'яту, Полліанна повинна була негайно повертатись додому. Іноді вона вирушала на прогулянку з однією з однокласниць, але здебільшого ходила сама. Прогулянка залишалась величезною втіхою для дівчинки, попри всі прикрі обмеження і заборони, встановлені місіс Керю. Так, Полліанні не дозволялось *розмовляти* з людьми, але вона могла скільки завгодно спостерігати. А побалакати можна було навіть з білками, голубами чи горобцями, що охоче підбігали і підлітали за своєю порцією горішків та зерняток, які вона тепер звикла брати з собою на кожну прогулянку в парк.

Прогулюючись, Полліанна мимоволі шукала поглядом своїх нових друзів — тих, з ким познайомилась у перший свій день у парку — чоловіка, що так зрадив, усвідомивши, що «має очі, руки і ноги», вродливу дівчину, що зріклася товариства показного молодого чоловіка. Проте жодного разу вони Полліанні не зустрілись. Натомість вона часто бачила хлопчика у кріслі на колесах і дуже шкодувала, що не може з ним забалакати. Він теж годував білок та птахів; він так з ними заприятелював, що голуби часом сідали йому просто на плечі, а то й на голову, а білки нахабно обшукували його кишені, сподіваючись на горішки. Та здалеку спостерігаючи за хлопчиком, Полліана зазначила для себе одну дивну обставину: попри величезне задоволення, яке він отримував від годівлі своїх маленьких друзів, принесене частування щоразу зникало в одну мить. Вигляд у хлопчика був розчарований так само, як у білок, що марно шукали ласощі у його порожніх кишенях. Він, однак, не здогадувався наступного

разу прихопити трохи більше їжі. Полліанні це видавалося щонайменше недалекоглядністю.

Коли хлопчик не бавився з птахами та білками, він читав. Він завжди читав. У кріслі поруч з ним завжди було дві чи три пошарпані книжки, а іноді також кілька ілюстрованих часописів. Зазвичай, хлопчика можна було побачити в одній і тій самій алеї. Полліанну надзвичайно інтригувала ця обставина: як він щоразу туди потрапляє? День, коли вона розкрила цю таємницю, став по-справжньому незабутнім.

Занять у школі того дня не було, і Полліанна ще зранку вирушила у парк. Минуло трохи часу, і вона побачила, як однією зі стежок парку хлопчика везе в кріслі інший хлопчина, кирпатий, веснянкуватий і рудий. Придивившись до цього іншого хлопчини, Полліанна кинулася до нього з радісними вигуками:

— То це ти?.. Я тебе знаю!.. От тільки не знаю, як тебе звати! Це ж ти знайшов мене, коли я загубилась! Пам'ятаєш? Яке щастя, що ми знову зустрілися! Я ж тоді не встигла тобі подякувати!

— Гоп ля-ля! То це моя шикарна подружка з А-ве-ню-у-у! — вишкірився хлопчисько. — Ти що, знову заблукала?

— Ні-ні! — запевнила його Полліанна, стаючи навшпиньки і пританцьовуючи від нестримного щастя. — Тепер я вже не заблукую, мені просто не дозволяють нікуди виходити з парку. Мені також заборонено розмовляти з незнайомими. Але з тобою, либонь, можна, адже я тебе знаю!..

— І з ним теж можна, якщо ти нас одне одному представиш, — додала вона, сяючи від щастя очима і показуючи поглядом на хлопчика у кріслі.

Рудий хлопчисько реготнув і поплескав по плечу свого підопічного.

— То що, чув? Шикарна подруга відмови не терпітиме, га? Тому я тебе зараз представляю!

Він став у театральну позу.

— Мадемуазель, дозвольте представити вам мого шановного друга, сера Джеймса, лорда провулку Мерфі і...

Хлопчик в інвалідному кріслі перервав його.

— Джері, годі корчити дурня! — вигукнув він роздратовано, а тоді, трохи зашарівшись, обернувся до Полліанни. — Я бачив, як ти годуєш білок і птахів. У тебе завжди стільки частування для них!.. Я чомусь думаю, що тобі теж найбільше подобається сер Ланселот. І звісно ж, леді Ровена... Як вона вчора надурила Гіневру! Поцупила у неї частування просто з-під носа!

Полліанна розгублено закліпала очима і наморщила чоло, спантеличено дивлячись то на одного хлопчика, то на іншого. Джері зареготав, а тоді встановив крісло на звичне місце. Вже йдучи геть, він спроквола кинув Полліанні:

— Ти не лякайся, подруго — мій приятель не п'яний і не божевільний. Зрозуміла? Просто він охрестив цими іменами своїх численних друзів, — і Джері широким жестом показав на численних гризунів і птахів, що вже поспішали до них звідусіль. — По-моєму, це навіть не людські імена. Він їх понадибував у своїх книжках. Тямиш? Він радше їх усіх нагодує, ніж сам поїсть. Що ти з таким робитимеш?

— Бувай, сере Джеймсе, — звернувся він до приятеля, скорчивши кумедну гримасу. — Дихай свіжим повітрям, але шунок теж трохи напхай! Бувай!

Джері пішов, а Полліанна все ще розгублено кліпала очима і морщила лоба, коли хлопчик у кріслі звернувся до неї з усмішкою.

— Ти не зважай, це у нього стиль такий. Джері за мене хоч в огонь, хоч у воду. Але любить усіх під'юджувати. До речі, де ти з ним познайомилася? Він навіть не сказав мені, як тебе звати.

— Я Полліанна Віт'єр. Одного разу я заблукала у місті, а він провів мене додому, — спромоглась відповісти Полліанна, досі трохи ошелешена.

— Зрозумів. На нього це схоже, — кивнув хлопчик. — Адже це він привозить мене сюди щодня.

Полліанна кинула на нього співчутливий погляд.

— Сер Джеймсе, ви геть не можете ходити?

Хлопчик розреготався з щирого серця.

— Який там «сер»! Чергова вигадка Джері. Насправді я ніякий не сер.

Полліанна не спромоглась приховати розчарування.

— Не сер? І не лорд, як він казав?

— Звісно, ні.

— А я вже вирішила, що ви лорд... на кшталт юного лорда Фаунтлероя, розумієте? — пояснила Полліанна. — Я просто...

Хлопчик захоплено перервав її:

— То ви читали про маленького лорда Фаунтлероя? А про сера Ланселота? Про Святий Грааль короля Артура і Лицарів Круглого Столу? А про леді Ровену і лицаря Айвенго? А ще про інших?...

Полліанна невпевнено похитала головою.

— Здається, я знаю не всіх, кого ви назвали, — зізналась вона. — Вони всі, либонь... з книжок?

Хлопчик ствердно кивнув.

— Деякі — з цих книжок, що у мене з собою, — сказав він. — Я люблю їх перечитувати. І щоразу знаходжу в них що-небудь нове. Зрештою, інших книжок у мене немає. Це батькові...

— Негайно припини, малий шахраю! — сміючись звернувся він до білки з пухнастим хвостиком, що, стрибнувши до хлопчика на коліна, обнюхувала кишені його штанів.

— Нічого не вдієш! Треба одразу їх погодувати, бо інакше вони нас самих зжеруть! До речі, це сер Ланселот, — він завжди прибігає першим.

Хлопчик дістав невеличку картонну коробку і обережно розгорнув її, усвідомлюючи, що численні оченята стежать за кожним його порухом. Навколо чути було тріпотіння крил, туркотання голубів, щебетання горобців. «Сер Ланселот» завмер у бойовій готовності на бильці крісла. Його менш хоробрий приятель присів на задні лапки у кількох кроках від крісла. Третя білка нетерпляче верещала, крутячись на нижній гілці найближчого дерева.

Хлопчик видобув з коробки кілька горішків, булочку і пончик, на який він подивився замріяно, а тоді нерішуче запитав Полліанну:

— А ти їм що-небудь принесла?

— Принесла чимало всього, — потрусила Полліанна чималим паперовим пакетом.

— Тоді, мабуть, його я сьогодні сам з'їм, — сказав хлопчик і, полегшено зітхнувши, поклав пончик назад у коробку.

Полліанна якось не зважила на ці його слова. Вона витягла повну жменю ласощів зі свого пакетика, і почався веселий бенкет.

То була чудова година. Чи не найдивовижніша година у житті Полліанни, оскільки вона вперше зустріла того, хто здатен був теревенити швидше і триваліше, ніж вона сама. Цей незвичайний хлопчина володів невичерпним запасом дивовижних історій про мужніх лицарів і прекрасних дам, про лицарські турніри і битви. До того ж, він розповідав

так яскраво і жваво, що Полліанні видавалось, що вона на власні очі бачить фантастичні подвиги лицарів в осяйному обладунку, прекрасних дам із золотавим волоссям і у розкішних сукнях, оздоблених коштовностями, тимчасом як вона дивилась на звичайну зграйку птахів, що пурхали з місця на місце, і на кількох рудих білок, що стрибали залитою сонцем галявиною парку.

Вона забула про дам із «Жіночої допомоги». Забула навіть про «знай, радій».

Щоки Полліанни розчервонілись, а очі сяяли щастям, коли вона мандрувала часами Золотої Доби, де за гіда їй був хлопчик, закоханий у лицарські романи. Вона не могла знати, що у ту коротку годину дружнього спілкування з близькою за духом людиною він намагався надолужити втрачене упродовж незчисленних похмурих днів самотини і туги.

Коли годинник на церкві відбив полудень, Полліанна мусила лаштуватись додому. І вже дорогою вона пригадала, що не знає, як насправді звати хлопчика.

— Знаю тільки, що не «сер Джеймс», — зітхнула вона, насупивши брови. — Та то пусте. Запитаю у нього завтра.

Розділ 8

Джемі

Назавтра Полліанна не зуміла побачитися з новим знайомим. Періщив дощ, і вона не мала змоги піти в парк. Наступного дня теж дощило. На третій день Полліанна однаково не побачилася з ним, хоча того дня уже розпогодилось, і світило сонечко, а вона вирушила в парк раніше, ніж завжди, і чекала дуже довго. Однак, він не показався. Нарешті, на четвертий день, хлопчик з'явився на своєму звичному місці, і Полліанна кинулася до нього з радісними вигуками.

— Я рада, страшенно рада, що ти знову тут! Чому тебе досі не було? Вчора я шукала тебе в парку і не знайшла.

— Змушений був лежати вдома... Дуже дошкуляли болі, — пояснив хлопчик.

Він був дуже блідий.

— Болі?! А часто тобі болять? — співчутливо запитала Полліанна.

— Завжди, — кивнув хлопчик не нарікаючи, а просто стверджуючи факт. — Зазвичай, я здатен витримувати, і вирушаю в парк, не зважаючи на біль. Але іноді буває аж надто кепсько, як учора... Тоді я вже не можу витримати...

— Як же можна терпіти біль, що ніколи не минає? — запитала Полліанна, якій від хвилювання перехопило віддих.

— Мушу терпіти. Треба приймати життя таким, як воно є. Який сенс розмірковувати, яким би воно могло бути? До того ж, що сильніші болі сьогодні, то приємніше завтра, коли попускає.

— Розумію. Так само, як у грі... — почала Полліанна, але хлопчик перервав її.

— А ти цього разу багато принесла частування для тварин? — запитав він занепокоєно. — Добре, якщо принесла. Сьогодні, бач, я не маю жодного зайвого centa, і ми не змогли купити горішків. У коробці навіть для мене майже нічого немає.

Полліанна була вражена.

— Ти хочеш сказати... тобі самому бракує їжі?

— Точно! — усміхнувся хлопчик. — Але це пусте. Не вперше і не востаннє. Я вже звик... Поглянь лишень! Осьде й сер Ланселот.

Полліанна цієї миті не здатна була думати про білок.

— А дома що ж, геть нічого не було?

— Ні, вдома харчі не залежуються, — засміявся хлопчик. — Мамуся підробляє щодня — миє сходи, пере... Де працює, там її погодують. У Джері те саме: перехопить, де пощастить, Хоча зранку і ввечері він їсть разом з нами... якщо, звісно, є що їсти.

Полліанна була глибоко вражена:

— То що ж ви робите, коли геть нічого немає?

— Тоді голодуємо, ясна річ.

— Я ніколи не чула, щоб людям геть нічого було їсти, — задихаючись проказала Полліанна, — ми з татом теж бідували: мусили харчуватись бобами і рибними котлетами, тим

часом, як нам хотілось індички. Але хоч якась їжа у нас була. Чому ж вам не звернутись до людей, до всіх оцих людей, що тут мешкають, у всіх оцих будинках?

— А який сенс?

— Який сенс? Вони вас чим-небудь почастують!

Хлопчик знову засміявся, але цього разу сміх його був якимось дивним.

— Ти дуже помиляєшся. Нічого з цього не буде. Щось я не чув, аби кожного, хто попросить, частували відбивною або шоколадним тортом. До того ж, якщо не знаєш голоду, ніколи не усвідомиш, якими смачними бувають картопля з молоком. І взагалі, небагато надібаєш такого, що можна записати у Книгу Радощів.

— У яку книгу?

Хлопчик знічено зашарівся.

— Забудь. Я на якусь мить забув, що розмовляю не з Дженрі чи з мамусею.

— Але ти сказав: Книга Радощів! Розкажи про неї, прошу тебе! — благала Полліанна. — Вона теж про лицарів, лордів і прекрасних дам?

Хлопчик заперечно похитав головою. В його темних глибоких очах, здається, згасли іскорки сміху.

— Ні. А було б добре, якби про них, — зітхнув він сумно. — Та коли ти не здатний навіть ходити, не може бути мови про героїчні сутички, військові трофеї... і прекрасна дама не передасть тобі меч з рук у руки перед поединком, і не випадає сподіватись на нагороду з її прекрасних рук за перемогу на турнірі.

Очі його раптом засвітились, і він підніс голову так, наче почув звук бойової сурми. І так само несподівано вогонь в очах його згаснув, і він пригнічено повів далі:

— А тут нічого не можеш робити, — підсумував хлопчик. — Тільки сидіти і думати. А коли замислишся, на думку спадають жахливі речі. В усякому разі, мені спадають. Я б хотів ходити у школу і вчитись, і дізнатись трохи більше того, чого здатна мене навчити мама. Про це я теж думаю. І ще я хотів би бігати і ганяти м'яча з іншими хлопчачками. Про це я теж думаю... Я б охоче продавав газети разом з Джері. Часто думаю про це... І не хотів би завжди бути комусь тягарем. Ось про що я думаю...

— Я розумію тебе... Ох, як розумію — прошепотіла Полліанна, з очима, вологими від сліз. — Свого часу я теж не могла ходити.

— Он як? У такому разі, ти справді здатна дещо зрозуміти. Але бачиш, ти знову стала ходити, а я — ні...

Хлопчик зітхнув, в очах його відбився глибокий сум.

— Ти так і не розповів мені про Книгу Радощів, — після паузи нагадала йому Полліанна.

Хлопчик засовався у кріслі і знічено посміхнувся.

— Насправді, нема про що розповідати. Нічого особливого. Це тільки мені цікаво. А тебе навряд чи зацікавить. Я почав ту книгу рік тому. Того дня я почувався геть кепсько. Все складалось якось не так. Я забагато міркував, і мене охопила хандра. Тоді я взяв одну з батькових книжок і став читати. Перше, що мені трапилось, були вірші. Згодом я навіть вивчив ту поезію напам'ять. Серед решти, в ній були такі рядки:

*Щастя там, зазвичай, де не бачиш його:
Бо й листочок на землю не спаде,
Не звірившись у щасті тиші лісу.*

Я тоді не на жарт розлютився. Подумав: от би посадити того писаку на моє місце! Я б тоді подивився, які «радощі»

він би знайшов у моїх «листочках»! Словом, я так обурився, що вирішив: я доведу, що він сам не знає, про що пише. І від того часу я почав їх відшукувати, оті радощі, у своїх «листочках». Я знайшов старий нотатник, що був подарував мені Джері, і заповзвся нотувати у ньому все, що мені приємно. Усе, що видасться мені цікавим, порадує мене, я стану записувати у ту книжечку. Тоді з'ясується, скільки насправді у моєму житті «радощів».

— Правильно! — захоплено вигукнула Полліанна, коли хлопчик зробив паузу, переводячи подих.

— Я, звісно, не сподівався, що радощів буде так багато. Ти не повіриш, але їх виявилось неміряно. Геть в усьому, що траплялося, було щось таке, що мені хоч трішечки подобалося. Нічого не вдієш, мусив записувати. Перш за все, радістю стала сама книжка — те, що вона у мене є, і що я можу все в неї записувати. Потім хтось подарував мені квітку в горщичку, а Джері знайшов у підземці захопливу книжку... Зрештою, навіть пошук радощів став цікавою справою: іноді вони траплялись у геть несподіваних речах. А потім якось Джері надібав мій нотатничок. Він здогадався, про що йдеться, і саме він дав йому таку назву — «Книга Радощів». Оце й усе.

— Оце й усе! — вигукнула Полліанна. На її обличчі здивування змінилося захватом. — То це ж гра у «знай, радій»! Ти в неї граєш і сам про це не знаєш. Причому, ти знаєш набагато-набагато ліпше за мене! Я боюся, що могла б вибути з гри, якби мені бракувало їжі, чи я б знала, що ніколи не зможу ходити.

Голос у дівчинки тремтів від хвилювання.

— Гра? — спохмурнів хлопчик. — Яка ще гра? Я про це нічого не знаю.

Полліанна заплескала в долоні.

— А я знаю, що ти не знаєш! Звісна річ, ти не знаєш. І саме тому це так дивовижно і так чудово! Ти послухай, я розповім тобі, що за гра.

І вона розповіла.

— Оце діло! — схвально прошепотів хлопчик. — Гарна справа!

— Але ти уяви собі: ти граєш у мою гру ліпше за всіх, кого я зустрічала, ліпше, ніж я сама, а я навіть не знаю ні твого імені, ні взагалі нічого про тебе! — скрикнула дівчинка в захваті. — А я неодмінно хочу... хочу все знати.

— Тю! Нема про що дізнаватися... — стенув плечима хлопчик. — Подивися краще, он бідолашний сер Ланселот і решта чекають на своє частування.

— Ой, так, справді! — зітхнула Полліанна, трохи роздратовано глянувши на галасливі створіння, що оточили їх звідусіль.

Відкинувши вагання, вона розгорнула паперовий пакет, перекинула його догори дном і, розкидавши частування на всі боки, задоволено сказала:

— Ось так, усе владнали. Тепер можемо спокійно розмовляти. Бо мені дуже багато треба про тебе дізнатись. Перш за все, як тебе насправді звати? Мені тільки відомо, що не «сер Джеймс».

Хлопчик усміхнувся.

— Ні, я не сер Джеймс, але Джері саме так мене завжди називає. А мамуся і решта називають мене Джемі.

— Джемі?! — Полліанні перехопило подих, а в очах спалахнула палка надія, яку вона, однак, одразу стримала. — Мамуся, це означає... мама?

— Звісна річ.

Хвилювання Полліанни змінилось розчаруванням. Якщо у цього Джемі є мати, він, ясна річ, не може бути тим Джемі Кентом, мати якого давно померла. Але, незважаючи на це, він залишався надзвичайно цікавим хлопчиком.

— То де ти мешкаєш? — розпитувала його Полліанна. — У вашій родині є ще хто-небудь, крім тебе, твоєї мами і Джері? А ти тут щодня буваєш? А де твоя Книга Радощів? Можна буде її переглянути? Тобі що, лікарі сказали, що ти ніколи не зможеш ходити? А де, ти кажеш, ви взяли... оце крісло на колесах?

Хлопчик засміявся.

— Стривай, стривай! Ти хочеш, аби я одразу відповів на всі твої запитання? Тоді я почну з останнього і посуватимусь у зворотному порядку, якщо не забуду, про що ти питала. Інвалідне крісло у мене з'явилося близько року тому. Джері знайомий з одним з тих типів, що пишуть для газет. Той написав про мене... ну, що я ніколи не зможу ходити, і таке інше... і про Книгу Радощів теж. Тільки-но його замітку надрукували, як до мене прийшов цілий гурт людей з оцим кріслом. Вони сказали, що прочитали про мене, і хочуть, щоб це крісло залишилось у мене на згадку про них.

— Оце так! Уявляю собі, як ти зрадів!

— Ще б пак! Я цілу сторінку списав у Книзі Радощів, розповідаючи про це крісло.

— Та невже ж ти ніколи не зможеш знову ходити? — в очах Полліанни стояли сльози.

— Скидається на те. Лікарі сказали, що не зможу...

— Про мене вони казали те саме. А потім мене вирядили до доктора Еймса. Я майже цілий рік пробула у нього в санаторії, і він зумів мене вилікувати. Можливо, він спромігся б також тебе підняти на ноги!

Хлопчик заперечно похитав головою.

— Не спромігся б... Розумієш, я однаково не міг би поїхати до нього. Це коштувало б занадто дорого. Нам випадає просто вважати, що я справді ніколи більше не зможу... не зможу ходити. Але це пусте!

Хлопчик нетерпляче крутнув головою.

— Я намагаюсь просто не замислюватись про це. Знаєш, як воно: почнеш думати намарно...

— Так-так, авжеж... Навіщо я заговорила про це! — розкажась Полліанна. — Недарма я казала, що ти граєш ліпше за мене. Але ти кажи далі. Ти не розповів мені навіть половини того, що я хочу знати. Де ти мешкаєш? У тебе немає інших братів чи сестер, крім Джері?

Вираз його обличчя враз перемінився, очі засяяли.

— Ні... Насправді ми з ним не рідні брати. Він мені не родич, і мамуся теж. Але ти тільки подумай, як вони до мене ставляться!

— Стривай, стривай! — нашорошила вуха Полліанна. — То твоя мамуся — тобі не рідна мати?

— Ні, але саме тому...

— І у тебе ніколи не було матері? — схвильовано перервала його Полліанна.

— Матері я не пам'ятаю, а батько помер шість років тому.

— А скільки тоді було тобі років?

— Не знаю точно. Я ще малий був. Мамуся каже, імовірно, близько шести. Саме тоді вони взяли мене до себе.

— А твоє ім'я Джемі? — Полліанна затамувала подих.

— Авжеж. Я тобі вже казав.

— А прізвище?

Полліанна чекала на відповідь з острахом, але водночас із нетерпінням.

— Не знаю.

— Не знаєш?!

— Не пам'ятаю. Я був ще надто малий. Навіть Мерфі не знають. Мене завжди називали просто Джемі.

Знову на обличчі Полліанни промайнув вираз розчарування, але щаслива думка осяяла її обличчя надією.

— В усякому разі, якщо ти не знаєш свого прізвища, ти не можеш знати, що твоє прізвище не Кент?

— Кент? — спантеличено перепитав хлопчик.

— Так! — збуджено почала Полліанна. — Розумієш, один маленький хлопчик, якого звали Джемі Кент, він...

Вона несподівано замовкла і закусила губу. Полліанні спало на думку, що не варто завчасно розповідати хлопчикові про свої припущення. Вона має переконатися в тому, що він справді той Джемі, що колись пропав. Не варто давати йому якусь надію, доки є загроза, що надія зміниться розчаруванням. Вона ще не забула, яким розчарованим був Джиммі Бін, коли вона змушена була сказати йому, що дами з «Жіночої допомоги» не хочуть забирати його до себе, а потім знову, коли містер Пендлтон від нього теж відмовився. Полліанна аж ніяк не хотіла знову допуститися тієї самої помилки. Тому вона вдала цілковиту байдужість до цієї надзвичайно небезпечної теми і сказала:

— Утім, це не так важливо... Розкажи радше про себе. Мені страшенно цікаво!

— Нема чого розповідати... — нерішуче почав хлопчик. — Нічого особливого я не знаю. Кажуть, батько мій був дивакуватим, ні з ким не спілкувався. Ніхто навіть не знав його імені, всі називали його «професором». Мамуся каже, я мешкав з ним у маленькій кімнатці на останньому поверсі будинку в Ловелі. Вони на той час мешкали у тому самому будинку.

Вони й тоді були бідними, але не настільки, як тепер. Батько Джері був ще живий і мав якусь роботу.

— Ти розповідай, розповідай, — підбадьорила його Полліанна.

— Ще мамуся каже, що мій батько був нездоровий і робився дедалі дивакуватішим. Тому багато часу перебував у них, поверхом нижче. Я тоді ще пересувався самотужки, але з ногами у мене було щось негаразд. Ми бавилися з Джері і його молодшою сестричкою, яка згодом померла. А коли відійшов мій батько, у мене нікого не лишилося. Якись люди хотіли віддати мене у сирітський притулок. Але мамуся каже, я так засмутився, і Джері теж так засмутився, що вони вирішили залишити мене у своїй родині. І залишили. Сестричка Джері незадовго до того померла, і вони сказали, що я займу її місце в сім'ї. Від того часу я мешкаю у них. Але невдовзі по тому я упав, і мій стан погіршився. До того ж, вони тепер страшенно бідні, бо помер батько Джері. Все одно вони залишили мене у себе. Хіба не таке називають добротою щирого серця?

— Так-так! — вигукнула Полліанна. — Але на них чекає нагорода... точно знаю, що на них чекає нагорода!

Вона тремтіла від збудження. Останні сумніви зникли. Вона знайшла того самого Джемі! Вона була в цьому впевнена. Але наразі вона не повинна нічого казати. Нехай спершу місіс Кері його побачить, а вже тоді... Тоді! Навіть буйна фантазія Полліанни не здатна була змалювати майбутнє щастя місіс Керю і Джемі після їхнього щасливого возз'єднання. Вона легко звелась на ноги, налякавши бідолоашного сера Ланселота, що саме обнюхував поділ її спідниці, вишукуючи крихти від горішків.

— Мені час додому. Але я неодмінно прийду завтра! Можливо, зі мною також прийде одна пані, з якою тобі ціка-

во буде познайомитись. Адже ти завтра знову тут будеш? — занепокоєно уточнила дівчинка.

— Авжеж. Якщо тільки день буде погожий. Джері привозить мене сюди майже щоранку. Він усе влаштував так, щоб у нього на це вистачало часу. А я беру з собою обід і залишаюсь у парку десь до четвертої. Знаєш, як Джері про мене дбає!..

— Знаю-знаю, — кивнула Полліанна. — Можливо, знайдеться ще хтось, хто теж дбатиме про тебе!

Останні слова вона практично проспівала. І зробивши цю таємничу заяву і обдарувавши хлопчика сліпучою усмішкою, рушила додому.

Розділ 9

Плани та інтриги

Дорогою додому Полліанна малювала собі захопливі плани. У той чи інший спосіб завтра вона має неодмінно переконати місіс Керю, щоб та вийшла з нею на прогулянку до міського парку. Щоправда, наразі Полліанна не знала, як цього домогтись, але вона мусила це зробити.

Навіть мови не могло бути про те, щоб отак просто заявити місіс Керю, що її Джемі знайдено. Адже залишалась хоч невеличка, однак реальна імовірність, що він не той Джемі. У такому випадку, невинуваті надії місіс Керю можуть вилитись у катастрофу. Від Мері Полліанна вже знала, що місіс Керю двічі впадала у глибоку депресію, коли вона начебто вже виходила на слід сина своєї померлої сестри, а знаходила геть чужих хлопчаків. Тому Полліанна була впевнена, що їй не слід передчасно розкривати місіс Керю справжню мету їхнього походу в парк. Зрештою, запевняла себе щаслива Полліанна, завжди знайдеться спосіб якось витягти її з дому.

Проте доля знову виявилась несприятливою: цього разу здійсненню планів Полліанни перешкодила злива з пронизливим вітром. Їй досить було глянути зранку у вікно,

щоб здогадатися, що прогулянка на цей день відмінюється. На жаль, хмари не розвіялись ні на другий день, ні на третій. Повернувшись зі школи, Полліанна змушена була решту дня тинятись від вікна до вікна, вдивляючись у небо, занепокоєно питаючи домашніх: «Як на вашу думку, потроху розпогоджується?»

Така поведінка і оці надокучливі запитання завжди веселої і бадьорої дівчинки зрештою вивели з терпіння місіс Керю.

— Дитино, що з тобою діється? — вигукнула вона. — Щось не пригадую, щоб ти раніше так непокоїлась через непогоду. А як же твоя славетна гра?

Полліанна знітилась.

— Ой, справді... Цього разу я, здається, забула про свою гру, — зізналась вона. — Безперечно, у негоді є таке, з чого я могла б радіти. Варто тільки пошукати. Я могла б радіти, що... що дощ коли-небудь припиниться. Адже Господь обіцяв, що не влаштує нам другого всесвітнього потопу. Але, щиро кажучи, я страшенно хотіла, щоб сьогодні був погожий день.

— А чому саме сьогодні?

— Та я просто хотіла... прогулятись у парку... — Полліанна намагалась говорити спокійно. — Я навіть думала: може, ви теж захочете зі мною вийти...

Зовні вона зберігала цілковитий спокій, але серце її завмирало від хвилювання.

— Я?! Щоб я пішла на прогулянку в парк? — здивовано підняла брови місіс Керю. Тоді усміхнулась. — Ні, дякую, дитино. Боюсь, мені неохота.

— Але ви... ви ж не відмовитесь піти зі мною? — затинаючись вимовила Полліанна, впадаючи у паніку.

— Я вже відмовилась.

Судомо перехопила Полліанні горло. Вона зблідла і нервово ковтнула.

— Місіс Керю, будь ласка, не кажіть, що не підете, коли розпогодиться. Прошу вас. Розумієте, є особлива причина... причина, з якої я хочу, щоб ви пішли зі мною... Тільки цього єдиного разу!

Благальний вираз очей Полліанни змусив жінку висловити згоду, хоча з тону було зрозуміло, що зробила вона це неохоче.

— Гарзд, серденько. Нехай буде по-твоєму. Але я даю згоду тільки за умови, що ти пообіцяєш до вечора не підходити до вікна і не питати мене щогодини, чи мені не здається, що вже розпогоджується.

— Гарзд, мем, я так і зроблю! Тобто я цього не робитиму... — схвильовано забелькотіла Полліанна. І тут-таки, побачивши на віконному склі відблиск, схожий на сонячний промінчик, радісно вигукнула:

— Ой, а вам не здається, що вже...

Сама злякавшись своїх слів, вона замовкла на півслові і вибігла з кімнати.

Наступного ранку, з усією очевидністю, розпогодилося. Сонце яскраво сяяло у небі, прохолодне повітря було напрочуд прозорим. На час повернення Полліанни зі школи здійнявся пронизливий вітер. Але дівчинка твердила, що день надзвичайно погожий, і що вона засмутиться, якщо місіс Керю не вийде з нею на прогулянку в парк. Після слабких протестів місіс Керю таки вийшла.

Похід виявився безрезультатним. Роздратована жінка пішла квапливим кроком поряд з дівчинкою, а та занепокоєним поглядом когось шукала навколо. Обидві вони тремтіли від холоду. Не побачивши хлопчика на його зви-

чайному місці, Полліанна повела свою супутницю усіма стежками і алеями парку. Вона не хотіла повірити, що так сталося: вона спромоглася вивести місіс Керю в парк, а Джемі немає на місці! І вона ні слова не могла сказати своїй дорослій супутниці.

Нарешті, геть змерзла і розлючена, місіс Керю наполягла на негайному поверненні додому. Втративши будь-яку надію, Полліанна попленталася за нею.

Після того почались дуже сумні дні. Полліанна навіть побоювалась «другого всесвітнього потопу», хоча, зі слів місіс Керю, йшлося про «звичайні осінні дощі». Нескінченна низка туманів і холодної мряки наганяла тугу ще гіршу, ніж зливи, що були до того. Якщо день виявлявся відносно погожим, Полліанна одразу бігла в парк. Але марно: Джемі вона там ніколи не знаходила. Був уже листопад, і навіть сам парк видавався понурим. Голі дерева, порожні лавочки, і жодного човника на ставку. Щоправда, білки і голуби, а також горобці поводитись так само нахабно, але годувати їх було радше сумно, ніж весело: кожен змах пухнастого хвостика сера Ланселота викликав у дівчинки гіркі спогади про хлопчика, що дав це ім'я рудій білці, і якого більше не було в парку.

«Яка ж я дурепа, що не запитала, де він мешкає! — знову і знову дорікала собі Полліанна. А то ж був Джемі... Я точно знаю, що то був той самий Джемі! Тепер я мушу чекати аж до весни, коли повернуться теплі дні, і він знову з'явиться на своєму місці в парку. Але, може, мене на той час уже не буде в Бостоні... Ох, лишенько! Я ж точно знаю, що то був той самий Джемі!».

В один з тих похмурих днів сталась несподівана подія. Якось, піднімаючись сходами, Полліанна почула сердиту суперечку. Один голос належав Мері, а інший... інший голос обурювався:

— Та ні за що! Нікого я не дурю! Що за діла? Мені треба побачити свою подругу, Полліанну! У мене до неї доручення від... самого сера Джеймса! І нічого мені заступати шлях! Краще поклич мені сюди Полліанну!

Радісно зойкнувши, Полліанна буквально скотилася сходами вниз.

— А я вже тут! Я вже тут! — задихалась вона від хвилювання. — Що сталося? У тебе доручення від Джеймі?

Перечепившись, вона практично впала в обійми хлопчика, незважаючи на спроби Мері перепинити її.

— Міс Полліанно! Ви що ж, хочете сказати, що знайомі з цим... цим малолітнім жебраком?

Не встиг обурений хлопчик гнівно заперечити, як Полліанна сама мужньо вступилась за нього:

— Він не жебрак! Він названий брат одного з моїх кращих друзів. Між іншим, це він мене знайшов і привів додому, коли я заблукала.

Вона рвучко повернулася до гостя.

— Що сталось? Ти з дорученням від Джеймі прийшов?

— Атож. Він уже місяць, як бюлетенить, ніяк не повернеться у форму.

— Що він робить? — не зрозуміла Полліанна.

— Лежить у ліжку. Я хочу сказати, він занедужав і хоче з тобою побачитись. Ти прийдеш?

— Він захворів? Ох, як прикро... — засмутилась Полліанна. — Звісна річ, я його відвідаю. Візьму тільки своє пальто і надіну капелюшок.

— Міс Полліанно! — суворо вигукнула Мері. — Місіс Керю зроду вас не відпустить... невідомо куди, та ще з незнайомим хлопчиськом!

— Який же він незнайомий? — заперечила Полліанна. Я давно його знаю. І мені неодмінно треба з ним піти!

— Це як треба розуміти? — крижаним тоном запитала місіс Керю, з'явившись у дверях вітальні. — Полліанно, хто цей хлопчик і що він тут робить?

Полліанна обернулась і розпачливо попросила:

— Місіс Керю! Адже ви мені дозволите з ним піти? Правда?

— Піти? Куди?

— Відвідати мого брата, мем, — втрутився хлопчик, з усією очевидністю намагаючись говорити надзвичайно поштиво. — Розумієте, він кепсько почуваеться і ніяк не дає мені спокою: піди, каже, та приведи її. Приведи її, і край, — показав він пальцем на Полліанну. — Вона йому — наче світло у віконці.

— То мені можна піти? — благала Полліанна.

Місіс Керю насупилась.

— Піти з цим хлопчиком... тобі самій?! Звісно, ні, Полліанно. Я не розумію, де твій здоровий глузд, якщо ти хоч на мить таке припустила.

— Але я хочу, щоб ви теж пішли... — почала пояснювати Полліанна.

— Я?! Дитино, це якесь безглуздя! Це абсолютно неможливо. Якщо хочеш, дай цьому хлопчику трохи грошей. Але...

— Дякую, мем, але я прийшов не по гроші, — з почуттям ображеної гідності озвався хлопчик, сердито виблискуючи очима. — Я прийшов по неї.

— Так, місіс Керю. Це Джері... Джері Мерфі, хлопчик, що знайшов мене і привів додому, коли я заблукала, — плутано пояснювала Полліанна. — Тепер ви мені дозволите піти?

Місіс Керю заперечно похитала головою.

— Полліанно, про це навіть мови бути не може.

— Але він сказав, що Дже... що інший хлопчик хворий і хоче зі мною побачитись.

— Нічим не можу зарадити.

— Місіс Керю, я його дуже добре знаю! Слово честі! Він багато читає. Він читає захопливі книжки про лицарів, лордів і прекрасних дам. А ще він годує птахів і білок, і дає їм імена. Він не може ходити, і йому дуже часто бракує їжі.

Полліанні перехоплювало віддих від хвилювання, але вона говорила далі й далі.

— Він цілий рік грав у мою гру, хоча сам про це не знав. А грає у «знай, радій» він навіть набагато ліпше за мене! Я його шукала... Я шукала його кілька тижнів! Слово честі, місіс Керю, мені вкрай необхідно з ним побачитись! — нервово схлипувала Полліанна. — Я не маю права знову його загубити!

Місіс Керю побуряковіла від гніву.

— Полліанно, що ти мелеш! Я дуже здивована. Я здивована і засмучена твоєю поведінкою і ніяк не можу дозволити того, що я не схвалюю. Я просто не можу дозволити тобі піти з цим хлопчиком! І, будь ласка, я більше не хочу жодних розмов на цю тему.

Вираз обличчя Полліанни різко змінився. Вона піднесла голову і схвильовано, майже урочисто, заговорила, дивлячись просто в очі місіс Керю.

— В такому разі, я змушена вам усе сказати. Я не хотіла, доки напевне переконаюсь. Я хотіла, щоб ви спершу самі його побачили. Місіс Керю, я думаю, *це Джемі*.

— Джемі? *Мій* Джемі?!

Місіс Керю пополотніла.

— Так.

— Цього не може бути!

— Розважте самі: його звуть Джемі, а прізвища він не знає. Його батько помер, коли хлопчикові було шість років, а своєї матері він не пам'ятає. Він гадає, що зараз йому близько дванадцяти. Ці люди взяли його до себе, коли його батько помер. А батько був дуже дивакуватим, нікому не називав свого імені. Він...

Місіс Керю жестом зупинила Полліанну. Вона зблідла іще більше, але очі її палали.

— Ми поїдемо цієї ж миті! — сказала вона. — Мері, накажіть Перкінсу, щоб негайно подавав машину! Полліанно, вдягни пальто і надінь капелюшок. Ти, хлопчику, зачекай, будь ласка, тут. Ми зараз зберемось і негайно вирушаємо з тобою...

Вона стала швидко підніматися сходами нагору. Хлопчик залишився у вестибюлі один. Він полегшено перевів подих.

— Оце діло... — проказав він стиха сам до себе. — Поїдемо в шикарній тачці! Оце я розумію! Подумати тільки: що скаже на це сер Джеймс?..

Розділ 10

У провулку Мерфі

Автомобіль місіс Керю помчав Коммонвелт-авеню, з багатим ритмічним звуком, типовим для розкішних лімузинів, а тоді виїхав на Армінтон-стріт. У салоні позаду сиділи дівчинка з сяючими очима і бліда напружена жінка, а попереду, даючи вказівки невдоволеному шоферові, гордо розташувався Джері Мерфі, сповнений усвідомлення своєї важливої ролі.

Коли лімузин заїхав у вузький брудний провулок і зупинився коло входу до занедбаної багатоквартирної будівлі, хлопчик вистрибнув з автомобіля і, кумедно копіюючи манеру багатієвських лакеїв, яких йому частенько випадало бачити на вулиці, відчинив дверцята дамам і завмер у шанобливій позі, чекаючи, доки вони вийдуть.

Полліанна вистрибнула одразу. Очі її округлились від подиву і розчарування, коли вона розирнулась навколо. За нею вийшла з машини місіс Керю. Вона здригнулась, окинувши поглядом бруд, купи сміття і обдертих дітлахів, що з вереском і дикими вигуками висипали з похмурих багатоповерхівок. Дітлашня в одну мить оточила автомобіль, але Джері сердито замахав на них руками.

— Шуруйте звідси! — гримнув він на малечу. — Тут вам не безкоштовна вистава! Припиняйте галас і забирайтесь геть. Хутко! Розступіться! Дайте дорогу! До сера Джеймса приїхали гості.

Місіс Керю знову здригнулась і торкнула Джері за плече.

— Це тут?! — вона відсахнулась.

Хлопчик не чув її. Він розганяв дітлахів потиличниками, звільняючи шлях своїм супутницям. Місіс Керю не встигла отямитись, як уже стояла разом з хлопчиськом і Полліанною коло хистких сходів у темному смердючому під'їзді.

Вона піднесла руку, що тремтіла від хвилювання, і хрипкуватим голосом наказала :

— Заждіть... Ви не повинні ні слова казати йому про те, що... можливо, він той хлопчик, якого я розшукую. Спершу я маю сама побачити його... розпитати.

— Звісна річ! — погодилась Полліанна.

— Згода, — кивнув хлопчик. — До того ж, на мене робота чекає. Мені однаково треба одразу вшиватись — я вам на заваді не стану. А зараз обережненько переставляйте ноги на цих сходах. Тут є такі закапелки, в яких завжди сплять двійко-трійко безпритульних пацанів...

— Ліфт сьогодні, на жаль, не працює, — пожартував він. — А нам треба видиратись на самісіньку гору!

Невдовзі місіс Керю побачила оті «закапелки», місця, де гнилі рипучі дошки були геть виламані. Побачила вона також одного з «пацанів» — малюка років двох, що бавився з порожньою бляшанкою, тягаючи її вниз і вгору сходами другого поверху. З усіх боків прочинялись двері, з яких або відкрито і нахабно, або тайкома визирали нечупарні жінки, або замурзані діти. Десь надсадно ридало немовля.

З іншого боку долинала чоловіча лайка. І на всіх поверхах відгонило дешевим віскі, гнилою капустою і немитим людським тілом...

Вони дійшли до горішнього поверху, хлопчик зупинився перед зачиненими дверима і прошепотів:

— Цікаво, що скаже сер Джеймс, коли побачить, яку несподіванку я йому влаштував. Що робитиме мама, — я знаю наперед: вона розчулиться і заплаче, коли побачить, як Джемі умліває від задоволення.

Він широко розчахнув двері і весело вигукнув:

— Осьде й ми! А на якій шикарній чортопхайці ми приїхали! Швидкість у неї та, що треба! Запевняю вас, сер Джеймсе!

Крихітна кімнатка — похмура, холодна, убога, з голими стінами, була однак, ретельно прибрано. Тут не було скуйовджених голів ані замурианих дітей. Також не відчувалося ні запаху віскі, ні капусти, ні брудних тіл. З меблів у кімнаті було два ліжка, три кульгавих стільці; за стіл правив ящик з-під якогось бакалійного краму. В печі ледь жеврів червоний вогник, якого явно бракувало, щоб зігріти навіть таку крихітну кімнатку. На одному з двох ліжок лежав хлопчик — від гарячки очі його блищали хворобливим блиском, а на щоках виступив хворобливий рум'янець. Поруч з ним на стільці сиділа бліда жінка з ознаками ревматизму. Місіс Керю, увійшовши в кімнату, хитнулась і, либонь, щоб не впасти, на якусь мить сперлася спиною на стіну. Натомість Полліанна одразу кинулась до хворого, а Джері, буркнувши: «Ну, я вже казав, мені на заробітки час!» — вислизнув за двері.

— Ох, Джемі! Яке щастя, що я нарешті знайшла тебе! — вигукнула Полліанна. — Якби ти знав! Я тебе шукала щодня! Але як прикро, що ти занедужав!

Сяючи щасливою усмішкою, Джемі простягнув до неї ху-деньку бліду руку.

— А мені анітрохи не прикро. *Дуже радий*, — він зробив особливий наголос на останньому слові. — Я радий, бо завдяки цьому ти прийшла до мене. До того ж, мені вже ліпше.

— Мамусю, оце та дівчинка, що навчила мене гри у «знай, радій»! — урочисто оголосив він і знову обернувся до Полліанни. — Мамуся теж приєдналася до гри. Спершу вона плакала, що у неї спина розболілась, і вона не може працювати. А потім, коли мені зробилось гірше, вона зраділа, що не може працювати, бо, натомість, може залишитися вдома, щоб доглядати мене.

Цієї миті місіс Керю квапливо рушила вперед. Вона не відводила від хлопчика погляду — водночас переляканого і сповненого надії.

— Це місіс Керю, — представила її Полліанна. Голос у дівчинки тремтів. — Вона теж хотіла відвідати тебе, Джемі.

Тим часом скута ревматизмом жіночка насилу підвелася і запропонувала свій стілець місіс Керю. Та опустила на стілець, не відводячи погляду від обличчя хворого хлопчика.

— Тебе звати... Джемі? — насилу вимовила вона.

— Так, мем. — Він дивився їй просто у вічі.

— А як твоє прізвище?

— Не знаю.

— Він вам не рідний син? — Місіс Керю вперше звернулася до згорбленої жіночки, яка стояла поруч, коло ліжка.

— Ні, мем.

— А його прізвища ви не знаєте?

— Ні, мем, ніколи не чула.

У відчаї місіс Керю обернулась до хлопчика:

— Ти подумай, пригадай... Невже не пам'ятаєш нічого про себе, крім того, що тебе... що тебе звати Джемі?

Хлопчик заперечно похитав головою. На його обличчі з'явився вираз спантеличеної цікавості.

— Ні, нічого.

— І у тебе не збереглося нічого з батькових речей, де могло бути підписане його прізвище?

— Крім книжок, він не залишив нічого, що варто було б зберігати, — втрутилась місіс Мерфі. — Книжки належали йому. Може, хочете їх переглянути?

Жінка показала на ряд пошарпаних книжок, що розташувались на полиці в іншому кінці кімнати. Вона не утрималась і запитала:

— А ви гадаєте, мем, що були з ним знайомі?

— Не знаю, — здушеним голосом відповіла місіс Керю і, підвівшись, підійшла до книжкової полиці.

Книжок було небагато, з десяток. Збірка п'єс Шекспіра, «Айвенго» Вальтера Скотта, заяложена «Діва Озера», збірка віршів Теннісона без обкладинки, пошарпаний «Маленький лорд Фаунтлерой» та ще кілька книжок з історії Давнього Світу і Середньовіччя...

Місіс Керю уважно переглянула кожну з книжок, але ніде не знайшла жодного написаного від руки слова. Розпачливо зітхнувши, вона знову обернулась до хлопчика і жінки. Ті дивились на неї запитально-перелякано.

— Я хочу, щоб ви розповіли мені все, що знаєте, — проказала вона, знову сідаючи на стілець коло ліжка.

Вони розповіли. В цілому, це була та сама історія, яку Джемі розповів Полліанні у парку. Нових подробиць було небагато, і вони нічого істотно не міняли, попри численні

запитання, які ставила місіс Керю. Скінчивши розповідати, Джемі спрямував запитальний погляд на місіс Керю.

— То ви гадаєте, що знали мого батька? — благально вимовив він.

Місіс Керю заплющила очі і приклала долоню до лоба.

— Я... не знаю. Але думаю, що ні.

У Полліанни вихопився зойк глибокого розчарування, але вона стрималась, перехопивши застережний погляд місіс Керю. Вона з жахом обвела поглядом крихітну кімнатку.

Раптом Джемі, згадавши про те, що він господар і приймає гостей, перевів погляд з місіс Керю на Полліанну.

— Як добре, що ти прийшла! — з вдячністю сказав він Полліанні. — Як там сер Ланселот? Адже ти ще годуєш його?

Полліанна не відповідала. Вона дивилась на прив'ялу квітку гвоздики у надщербленій пляшці, що стояла на підвіконні. Він простежив погляд дівчинки.

— Бачила мій букет? Це Джері знайшов квітку. Хтось загубив, а він підібрав. Гарно, правда? І чудово пахне.

Полліанна, здається, не чула його слів. Вона знову обвела поглядом кімнату і, заламуючи пальці, невпевнено промовила:

— Я не розумію, Джемі, як тобі вдається грати у таких умовах. Я навіть не припускала, що десь на світі є таке убоге місце, і в ньому мешкають люди. — Вона здригнулась.

— Ого! — посміхнувся Джемі. — Ти ще не бачила, в яких умовах мешкають Пайки під нами. У них іще в тисячу разів гірше, ніж тут. До того ж, ти нічого не знаєш про переваги нашої кімнати. Он у те віконце, коли день погожий, сонце світить майже дві години. Якщо підійти до того вікна впритул, можна побачити чималий шматок неба. Ми б охоче за-

лишилися у цій кімнаті. Але, боюсь, змушені будемо переїхати. Оце справді нас непокоїть.

— Ви переїжджаєте?

— Так. Ми заборгували за кімнату. Мамуся захворіла і нічого не заробляє.

Джемі удавано весело посміхався, але голос йому затремтів.

— Місіс Долак, жінка, що мешкає на першому поверсі і зберігає у себе моє інвалідне крісло, допомогла нам сплатити на цьому тижні. Але вона, звісно, не може допомагати нам платити щотижня. Тож мусимо залишити кімнату, якщо тільки Джері не натрапить на золоту жилу, чи станеться якесь інше диво.

— Але, може, ми, — почала було Полліанна, але її перервала місіс Керю, що рішуче підвелась і швидко заговорила:

— Полліанно, ходімо, нам час їхати.

Вона втомлено обернулась до хворої жінки:

— Вам не треба виїжджати. Я негайно надішлю вам гроші і продукти. А про ваші обставини повідомлю в одну благодійну організацію, яку я підтримую. І вони...

Здивована реакцією місіс Мерфі, вона враз замовкла. Хвора жіночка вирівнялась, як могла, в очах її спалахнули вогники.

— Ні, дякую, місіс Керю, — проказала вона з почуттям ображеної гідності. — Ми люди бідні, але Господь бачить, ми не просимо милостині.

— Казна-що! — різко відказала місіс Керю. — Адже ви пристали на допомогу тієї жінки з першого поверху. Хлопчик сказав, що вона давала вам гроші.

— Так, але *не милостиню*, — схвильовано заперечила місіс Мерфі. — Місіс Долак — моя подруга. Вона знає, що

я так само зробила б їй послугу, в разі чого. Зрештою, я не один раз допомагала їй у минулому. Допомога друзів — це не милостиня. Не завжди ми жили так, як живемо тепер. Хоча нам від цього зараз іще тяжче. А однак... Дякуємо, але ми не можемо прийняти... ваші гроші.

Місіс Керю невдоволено насупилась. Упродовж останньої години вона зазнала чимало розчарування, смутку, душевних страждань. Вона ніколи не відзначалась терплячістю, а зараз була геть виснажена і на додачу ще й розлючена.

— Гарзд, як бажаєте, — холодно зронила вона. А тоді роздратовано додала: — Але чому б вам не піти до власника цього будинку і не наполягти на тому, щоб він забезпечив вам людські умови, доки ви тут мешкаєте? Поза сумнівом, ви маєте право на щось ліпше за вибиті вікна, завішені ганчірками і заліплені газетами! А сходи, якими я піднімалась нагору, вони просто небезпечні!

Місіс Мерфі зітхнула з полегшенням. Її маленька постать знову згорбилась, прибравши позу цілковитої безвиході.

— Ми намагались, але нічого з того не вийшло. Ми ніколи нікого не бачили особисто, крім агента. А він твердить, буцімто власник і без того з нас бере надміру низьку платню, щоб іще витратити гроші на ремонт.

— Казна-що! — відрубала місіс Керю з усією люттю, знаходячи нарешті вихід своєму роздратуванню. — Це неподобство! Більше того, я думаю, що це пряме порушення закону. В усякому разі, за такі сходи точно треба судити. Я вважаю своїм особистим обов'язком подбати про те, щоб власник будинку подбав про кращі житлові умови для вас. Як звати агента і хто власник цього дивовижного будинку?

— Прізвища власника я не знаю, мем. Але агент — містер Додж.

— Додж?! — рвучко обернулась місіс Керю з дивним виразом обличчя. — Ви хочете сказати, Генрі Додж?

— Так, мем. Здається, його звати Генрі.

Місіс Керю побуряковіла, а тоді зблідла іще більше, ніж до того.

— Гарзд, я про все подбаю... — здушеним голосом промовила вона відвертаючись. — Полліанно, ходімо. Нам справді час їхати.

Заплакана Полліанна прощалася з Джемі.

— Ти не хвилюйся, я знову прийду. Я дуже скоро прийду, — пообіцяла вона вже з порога, поспішаючи за місіс Керю.

Доки вони спускались небезпечними сходами, доки прошттовхувались крізь галасливий натовп чоловіків, жінок і дітей, що оточили сердитого Перкінса в лімузині, Полліанна мовчала. Але, щойно невдоволений шофер зачинив за ними дверцята автомобіля, дівчинка благально вигукнула:

— Люба місіс Керю, будь ласка, скажіть, що це Джемі! Як би гарно було для нього, якби він виявився *вашим Джемі!*

— Але він не Джемі.

— Ви впевнені?

Місіс Керю відповіла не одразу. Вона затулила обличчя долонями.

— Ні, не впевнена. Саме в цьому вся трагедія, — простогнала вона. — Думаю, що це не він. Я майже впевнена, що не він. Однак, залишається певна імовірність... І вона мене доконає.

— В такому разі, ви б могли просто думати, що він Джемі! — переконувала її Полліанна. — Вдавати, начебто це він! Це б могла бути така гра. І ви могли б узяти його до себе і...

Місіс Керю гнівно обернулась до дівчинки.

— Узяти цього хлопчика у свій дім при тому, що він не Джемі? Ніко́ли, Полліанно! Я б ніколи не могла такого зробити!

— Але якщо ви *не можете* допомогти своєму Джемі, мені здається, ви могли б радіти з того, що є хтось, подібний до нього, кому ви *можете* допомогти! — схвильовано переконавала її Полліанна. — Якби ваш Джемі був таким бідним і хворим, як цей Джемі, невже б вам не хотілося, щоб хтось узяв його до себе, втішав і...

— Припини, Полліанно, припини!.. — стогнала місіс Керю, хитаючи головою у відчаї. — Коли я подумаю, що наш Джемі може перебувати десь у такому стані, як цей...

Здушені ридання поглинули кінець фрази.

— Саме це я маю на увазі! Саме про це я кажу! — збуджено підхопила Полліанна. — Як ви не розумієте? Якщо це ваш Джемі, — ви будете щасливі, що знайшли його. Якщо він не ваш, то, взявши його до себе, ви нічим не зашкодите своєму Джемі, а водночас зробите щасливим цього Джемі. Ви його зробите таким щасливим... таким... А якби ви згодом знайшли справжнього Джемі, ви б теж нічого не втратили. Адже ви зробили б щасливими двох хлопчиків замість одного і...

Але місіс Керю знову перервала її.

— Припини, Полліанно, припини! Хочу подумати. Мені треба поміркувати...

Не здатна стримати сльози, Полліанна відкинулася на спинку крісла. Зусиллям волі вона змусила себе мовчати цілу хвилину. Тоді слова знову вирвалися назовні бурхливим потоком:

— Але який жахливий будинок! Хотіла б я, щоб його власник сам замешкав у своєму будинку! Подивилась би я тоді, який би він знайшов тоді привід для радощів!

Місіс Керю несподівано обернулась до Полліанни і у дивному благальному жесті простягнула до неї руки.

— Не треба так казати! — вигукнула вона. — Може, він просто... Може, він просто не знав. Я впевнена, що ця людина просто не знала, що їй належить *такий* будинок. Але тепер все владнається. Неодмінно все владнається.

— То ви знаєте, чий цей будинок? Це якась жінка? Ви агента теж знаєте?

— Так, — закусила губу місіс Керю. — Я знаю цю особу і знаю агента.

— Як це добре! — зітхнула Полліанна. — У такому разі, все справді владнається.

— Ну, звісно, владнається... Все буде набагато ліпше, — підтвердила місіс Керю, коли лімузин зупинився перед ганком її власного будинку.

Здавалось, місіс Керю знає, про що вона говорить. І вона таки знала — знала набагато краще, ніж готова була в тому зізнатись перед Полліанною. Того ж таки вечора, перше ніж вклататися спати, вона написала листа такому собі Генрі Доджу, викликаючи його на термінову нараду з питання низки ремонтних робіт, які мають бути негайно проведені у житлових будинках, що їй належать. Було в тому листі кілька ущипливих фраз, у яких згадувались «ганчірки на вікнах» і «небезпечні сходи», що згодом змусили цього самого Генрі Доджа сердито насупитись і процідити крізь зуби якісь лайливі слова. Водночас він зблід... чи не від страху?

Розділ 11

Сюрприз для місіс Керю

Подбавши про належний ремонт і деякі вдосконалення у будинках, що перебували у її власності, місіс Керю сказала собі, що свій обов'язок домовласника вона здійснила, отже, справу закрито. Тепер вона може просто забути про цю пригоду. Той хлопчик не Джемі. Він просто не міг би бути її Джемі. Щоб неосвічений, кволий і недолугий інвалід був сином її небіжчиці-сестри? Виключено! Вона має викинути з голови такі думки...

Однак, саме на цьому місіс Кері перечепилась, нашттовхнулась на непереборну перешкоду: думка ніяк не йшла їй з голови. Перед очима її стояла одна й та сама картина: маленька кімнатка з голими мурами і хлопчик з сумним обличчям. Одне і те саме болісне запитання бриніло їй у вухах: «А що, коли він справді Джемі?» На додачу, Полліанна завжди крутилась поруч. І хоча місіс Керю подбала про те, щоб настирливі запитання і прохання не лунали з вуст непосидючої дитини, схватись від благального погляду її очей було неможливо. Тому докори сумління змусили місіс Керю ще двічі відвідати хлопчика. Щоразу вона казала собі: цей візит необхідний для того, щоб переконатися — хлопчик не

той Джемі, якого вона шукає. У його присутності вона переконувала себе у тому, в чому мала переконатися. Та варто їй було повернутись додому, як її знову обсідали ті самі сумніви. Нарешті, впавши у відчай, вона написала сестрі, переповівши тій усю історію.

«Я не хотіла тобі про це розповідати, — писала місіс Керю, виклавши всі факти, — не хотіла зайвий раз ятрити твої давні рани або спричиняти невиправдані сподівання. Я впевнена, що це не він. Але навіть пишучи ці слова, я, насправді, знаю, що не переконана в цьому. Ось чому я прошу, щоб ти приїхала. Ти просто мусиш приїхати. Я маю познайомити тебе з ним. Хочу знати... Ох, я хочу знати, що ти скажеш! Зрозуміло, ми не бачили свого Джемі від того часу, як йому виповнилось чотири роки. Зараз йому б мало бути дванадцять. Цьому хлопчикові, наскільки можна судити, теж дванадцять (він не знає точно свого віку). Не можна стверджувати, що колір його волосся або очей не збігається з кольором волосся і очей нашого Джемі. Цей хлопчик самотійно не пересувається, але інвалідом він став внаслідок травми шість років тому. Його стан погіршився приблизно через чотири роки по тому, після іще однієї травми. Яким на вигляд був його батько, ніхто, здається, не здатен розповісти. Але з того, що я спромоглася з'ясувати, ніщо не свідчить безперечно «за» чи категорично «проти» того, що він був чоловіком нашої бідолашної Доріс. Сусіди називали його «професором»; він був дуже дивакуватим і, здається, нічого по собі не залишив, крім кількох книжок. Можливо, це щось важить, а може, й ні. Джон Кент справді завжди був дивакуватим і схильним до богомного стилю життя. Чи він любив книжки, я не пригадую. А ти пам'ятаєш? Титул «професо-

ра» він міг запросто сам собі присвоїти; а може, просто його так назвали за його вигляд. Що ж до хлопчика... Я не знаю, не знаю... Сподіваюсь, ти зможеш сказати щось упевненіше.
Твоя збентежена сестра Рут».

Делла приїхала. Щойно прочитавши листа, негайно вирушила, щоб подивитись на хлопчика. Але вона теж нічого не могла вирішити напевне. Так само, як і сестра, вона сказала, що, найімовірніше, це не їхній Джемі. Але водночас не можна було виключити, що, кінець кінцем, виявиться, що то справді він. І так само, як Полліанна, Делла бачила цілком, як їй видавалось, прийнятний спосіб розв'язання.

— Рут, чому б тобі не взяти його до себе? — запропонувала вона сестрі. — Ти могла б навіть усиновити його! Було б добре і для тебе, і для нього. Бідолашний хлопчик...

Місіс Керю здригнулась і не дала сестрі завершити монолог.

— Ні-ні, я не можу, просто не можу! — простогнала вона. — Мені потрібен тільки мій Джемі, мій коханий Джемі, і більше ніхто...

Делла зітхнула, знаючи, що спроби переконати сестру виявляться марними, і повернулась на роботу в санаторій. Та даремно місіс Керю гадала, що справі на цьому край. Вона знову помилилась. Дні її залишились сповненими тривожних думок, а ночі минали без сну або з такими снами, що тільки підсилювали її сумніви і денні тривоги. До того ж, їй було дедалі важче ладнати з Полліанною.

Полліанна була в розпачі. Їй не давали спокою численні запитання. Вперше в житті вона побачила на власні очі справжню бідність. Тепер вона особисто знала людей, яким бракує харчів, які вбираються у лахміття і мешкають у тем-

них, брудних і дуже тісних кімнатках. Природно, що її першим бажанням було «допомогти». Вона двічі ходила разом з місіс Керю до Джемі і дуже раділа з приводу тих змін, які відбулися, відколи «Додж зробив те, що йому було наказано». Але ж Полліанну не могли вдовольнити такі неістотні перетворення. Вона бачила на вулиці численних хворобливих на вигляд та пригнічених чоловіків і жінок, їхніх замурзаних голодних дітей — сусідів Джемі. І дівчинка впевнена була, що місіс Керю допоможе їм усім.

— Це ж треба! — вигукнула місіс Керю, дізнавшись, яку місію їй пропонують. — То ти хочеш, щоб я забезпечила всю вулицю гарними шпалерами, свіжою фарбою і новими сходами? А може, ти ще чогось хочеш?

— Так, я ще дуже багато чого хочу! — радісно відгукнулась Полліанна. — Річ у тім, що їм усім потрібна безліч необхідних речей. А як же гарно буде, коли всі вони одержать все, що їм треба! Як би я хотіла теж бути багатую, щоб усім допомагати! Але мені і без того страшенно радісно, що я поруч з вами, коли ви їм допомагаєте...

Місіс Керю охнула з подиву. Враз опанувавши себе, вона взялась пояснювати наївній дівчинці, що не має жодного наміру щось робити заради неотесаних мешканців «провулку Мерфі» і зрештою не бачить жодних причин, з яких вона мала б щось для них робити. До того ж, ніхто від неї цього не чекає. Вона вже анулювала всі боргові зобов'язання пожилеців. Це з її боку було винятковою щедрістю, будь-хто підтвердить! А в будинку, де мешкають самі Мерфі, вона взагалі своїм коштом навела цілковитий лад, зробила ремонт (місіс Керю не стала зазначати, що будинок *належить* їй). Місіс Керю доволі детально розтовкмачила Полліанні, що існують благочинні товариства з численним персоналом,

з ефективними програмами дій; це їхнє завдання — допомагати бідним, але пристойним людям, а вона сама регулярно робить щедрі внески у фонди таких організацій. Щоправда, Полліанну це не переконало.

— Ні, я не розумію! — не вгавала дівчинка, — Навіщо це треба і чим це ліпше, коли так багато людей об'єднуються заради того, що кожен міг би зробити сам? Упевнена, мені було б набагато приємніше подарувати Джемі гарну нову книжку, ніж влаштувати так, щоб йому зробило подарунок якесь благочинне товариство. І до того ж, я знаю, що йому самому було б цей подарунок приємніше отримати від мене.

— Може, й так, — втомлено і роздратовано відказала місіс Керю. — Але, можливо, це було б не так корисно для Джемі, ніж якби він отримав ту книжку від групи людей, які цим займаються... знають, яку книжку вибрати.

Місіс Керю змушена була розповісти Полліанні (та геть нічого з її слів не зрозуміла) про «пауперизацію населення», про вадливість «практики подачок» абикому і «згубні наслідки неорганізованої благочинності.»

— До того ж, — докинула вона у відповідь на спантеличений погляд Полліанни, — цілком імовірно, якби я запропонувала цим людям допомогу, вони б від неї відмовились. Адже ти пригадуєш, як місіс Мерфі не хотіла дозволяти мені, щоб я надіслала їм їжу і одяг? А тим часом вона охоче прийняла допомогу від своєї сусідки з першого поверху.

— Так, пригадую, — зітхнула Полліанна, дивлячись кудись у простір. — Деякі речі я не можу осягнути. Але мені видається несправедливим, що у нас так багато всього, а у них катма.

Дні минали один по одному, але Полліанна не знаходила розради. Болісні почуття тільки загострювались, а її за-

питання і коментарі теж не сприяли відновленню душевної рівноваги місіс Керю. Спроби Полліанни застосувати «знай, радій» завершилися цілковитим провалом.

— Щиро кажучи, не знаю, як можна радіти з такого становища, в якому перебувають ці нужденні, — заявила вона одного разу. — Звісно, ми самі могли б радіти, що ми не такі бідні, як вони. Та щоразу, коли згадую про них, мені робиться настільки прикро, що я взагалі не можу чомусь радіти. Ми могли б іще радіти, що є бідні, і ми можемо їм допомагати. Але якщо ми цього не робимо, яка ж тоді радість?

Полліанна не могла знайти нікого, хто їй би все це до ладу розтлумачив.

А що частіше вона ставила такі запитання місіс Керю, то більше бідолашну жінку переслідували думки про Джемі, якого вона знала, і того, який міг би тепер знову з'явитись у її житті. Від цих думок і видінь місіс Керю робилась іще нещаднішою і мало не впадала у відчай. Не полегшило її стан навіть наближення Різдва. Варто їй було побачити різдвяні оздоби, віночки з червоними ягодами, відблиски свічок на ялинкових прикрасах, серце її пронизував гострий біль від згадки про порожню дитячу шкарпетку, підвішену коло каміна в надії на подарунки від Санта Клауса — від згадки про давнє Різдво, коли Джемі був іще з ними...

Нарешті, за тиждень до Різдва, вона дала останню битву своїм сумнівам у внутрішній боротьбі. Рішуче, але аж ніяк не радісно, вона зробила короткі розпорядження для Мері і викликала до себе Полліанну.

— Полліанно, — почала місіс Керю майже суворим тоном. — Я вирішила... узяти до себе Джемі. Автомобіль буде подано за хвилину. Я негайно вирушаю по хлопчика і привезу його сюди. Якщо хочеш — можеш їхати зі мною.

На обличчі дівчинки відбилось глибоке душевне хвилювання.

— Ох! Як же мені радісно! — вигукнула Полліанна. — Мені так радісно, що я ладна заплакати! Місіс Керю, чому завжди так буває: коли страшенно радієш, завжди хочеться плакати?

— Широ кажучи, не знаю, — відказала місіс Керю.

Сама вона радощів не виявляла, а скоріше була розгублена.

Доволі скоро вони знову опинились у крихітному помешканні Мерфі, і місіс Керю дуже коротко виклала мету свого візиту. Вона розповіла про свого племінника, що зник багато років тому, і як вона сподівалася, що Джеймі — це той самий зниклий племінник. Вона не стала приховувати свої сумніви щодо того, чи перед нею справді той самий Джеймс Кент, пояснила, що вирішила дати хлопцеві можливість скористатися перевагами нового становища. Далі, дещо втомленим тоном, вона розповіла про плани, які для нього приготувала.

Місіс Мерфі сиділа на краєчку ліжка і тихо плакала. В іншому кутку кімнати сидів Джері Мерфі з широко розплющеними очима і час від часу стиха коментував: «Оце так! Оце придибенька! Скільки живу, такого не чув!» Що ж до Джеймі... той непорушно лежав у ліжку і слухав з виглядом людини, перед якою несподівано відчинились двері до раю. Але тим часом, як місіс Керю викладала свої плани, вираз його обличчя змінювався. Зрештою, він заплющив очі і відвернув обличчя.

Коли місіс Керю закінчила, у кімнаті запала тиша. Тоді Джеймі знову повернув обличчя до гостей і розплющив очі. Вони побачили, що він геть блідий, а в очах у нього стоять сльози.

— Дякую, місіс Керю, але я... не можу переїхати до вас, — коротко сказав він.

— Як це не можеш?! — вигукнула місіс Керю, не ймучи віри власним вухам.

— Джемі! — зойкнула Полліанна.

— Ти що, пацан! Чи в тебе таргани в голові? — обурився Джері. — Хто ж отак від свого щастя відмовляється?

— Я все розумію, але переїхати до вас *не можу*, — повторив Джемі.

— Джемі, ти не квапся! Подумай, що це для тебе означає! — з тремтінням у голосі проказала місіс Мерфі.

— Я подумав, — ретельно добираючи слова, сказав Джемі. — Невже ви гадаєте я не знаю... від чого я відмовляюсь? Дивлячись просто в очі місіс Керю, він додав:

— Я не можу пристати на те, щоб ви робили все це тільки заради мене. Інша річ — якби я справді був для вас дорогим. Адже ви не переживаєте за мене по-справжньому. Вам потрібен не я, а *справжній* Джемі. А я не справжній. Ви не вірите в те, що я ваш племінник. Я це бачу з вашого вигляду.

— Так, але... зрештою... — безпорадно намагалась заперечувати місіс Керю.

— Нехай би я був, як усі нормальні хлопчики, і міг ходити... — перервав її Джемі. — А так я вам дуже скоро настогидну. Я одразу це відчую, і мені зробиться нестерпно... бути вам тягарем. Якби ви непокоїлись про мене, як матуся...

Він зробив непевний жест рукою, стримуючи ридання. Тоді знову відвернувся.

— Я не той Джемі, який вам потрібен. Тому я... не можу поїхати з вами.

З кожним словом його кволі кулачки стискались дедалі сильніше, аж кісточки пальців зробилися білішими за виношене біле покривало на ліжку.

Знов у кімнаті запала тиша. Місіс Керю дуже тихо підвелася зі свого стільця. Обличчя її було блідим, а в очах відбилосся щось таке, що змусило Полліанну стримати сльози.

— Полліанно, ходімо, — тільки й мовила місіс Керю.

— Такого телепня, як ти, треба пошукати! — буркнув Джері, коли двері за гостями зачинились.

А хлопчик на ліжку ридав так, наче двері в рай на хвилину відчинились перед ним, а тепер зачинилися назавжди.

Розділ 12
За прилавком

Місіс Керю була розгнівана. Допроводити себе до такого стану, що вона вже ладна була взяти до себе недолугого каліку, і почути від нього отаку нахабну відмову — це справді нестерпно. Місіс Керю не звикла до того, щоб на її запрошення не зважали, а надто щоб ними гребували. Більше того, нині, коли взяти до себе хлопчика виявилось неможливим, вона стала відчувати непереборний страх, що він-таки справжній Джемі. Вона усвідомлювала, що істинною причиною її бажання взяти хлопчика до себе не була турбота про його долю чи бажання ошчасливити його. Насправді, вона у такий спосіб сподівалась повернути собі душевний спокій і рівновагу, звільнитися від нав'язливого болісного питання: «А що як він справді той самий Джемі?». Жінці було анітрохи не легше від того, що хлопчик інтуїтивно відчув мотиви її вчинку і пояснив свою відмову тим, що вона «не переживає за нього по-справжньому». Щоправда, цим він дав нагоду місіс Керю про себе повторювати, що вона справді не надто за нього переживає, що він насправді не її племінник, і що вона нарешті забуде всю цю історію.

Але забути їй не випадало. Хоч як рішуче вона відкидала імовірність родинного зв'язку з цим хлопчиком і відпо-

відальність за нього, нав'язливі сумніви знову нагадували їй про імовірність родинного зв'язку і її відповідальність, допроваджуючи жінку до паніки. Хоч як намагалась вона зосередитися на чомусь іншому, вигляд сумного хлопчика на убогому ліжку у тісній кімнаті стояв у неї перед очима.

Крім того, поряд була Полліанна. Дівчинка зробилась несхожою на себе саму. Вона понуро тинялася будинком, не знаходячи собі місця і ні до чого не виявляючи цікавості.

— Ні-ні, я не хвора, я нормально почуваюсь, — відповідала дівчинка, коли її розпитували про такий дивний для неї стан.

— То в чім же річ?

— Та ні, нічого... Просто я згадала про Джемі... Подумала, у нього немає усіх цих гарних речей: килимів, картин, фіранок...

Те саме повторювалося за обіднім столом. Полліанна геть утратила апетит, але так само заперечувала порушення здоров'я як можливу причину.

— Ні-ні... — сумно зітхала вона. — Просто я не голодна. Чомусь, щойно почну їсти, мені пригадується Джемі... Пам'ятаю, у нього на обід був тільки пончик і булочка. Пригадаю... і їсти не хочеться.

Керуючись почуттям, яке вона сама не до кінця усвідомлювала, місіс Керю вирішила за будь-яку ціну домогтись зміни у настрої дівчинки, і замовила велетенську ялинку, два десятки гірлянд, віночки з гостролиста з червоними ягодами, різдвяні прикраси. Вперше за багато років вітальня сяяла ялинковими оздобами. Планувалась навіть святкова вечірка: місіс Керю запропонувала Полліанні запросити на ялинку напередодні Різдва кількох шкільних подруг.

Знову на місіс Керю чекало розчарування. Хоча Полліанна все приймала з вдячністю, а іноді навіть виявляла щире

зацікавлення і навіть хвилювалась, обличчя її залишалось сумним. Тому вечір напередодні Різдва став скоріше сумною подією, ніж радісною. Вигляд прикрашеної ялинки викликав у дівчинки ридання.

— Полліанно, чого ж ти? — вигукнула місіс Керю. — А тепер у чім річ?

— Ні в чім... — схлипувала Полліанна. — Але ялинка така чудова, що я не змогла втриматись. Я подумала, як би вона сподобалась Джемі...

Цього разу місіс Керю урвався терпець.

— Джемі, Джемі! Знай тільки повторюєш! — вигукнула вона. — Полліанно, скільки можна товкмачити про того Джемі? Ти сама знаєш: не моя провина, що він не з нами. Я йому пропонувала переїхати сюди. І зрештою, де твоя славнозвісна гра? Мені здається, саме час її застосувати.

— А я саме й граю, — слабким голосом відказала Полліанна. — Але щось незрозуміле діється. Раніше гра ніколи не справляла на мене такого дивного враження. Розумієте, раніше, коли я знаходила, з чого радіти, я завжди почувалася щасливою. А тепер, через Джемі, я... Ось я радію, що навколо мене килими і картини, що у мене щодня смачна їжа. Але що більше я радію за себе, то прикріше мені робиться за нього. Я ніколи раніше не помічала, щоб гра отак діяла. Не знаю, чому так змінились правила. А ви не знаєте?

Місіс Керю тільки махнула рукою і спересердя відвернулась, не промовивши ні слова.

Але наступного дня після Різдва сталася така дивовижна подія, що Полліанна забула на якусь мить про Джемі.

Почалося все з того, що місіс Керю запросила дівчинку з собою по покупки. І доки жінка вирішувала, який комірець їй більше подобається — атласний чи мереживний,

Полліанна помітила неподалік за прилавком особу, що видалась їй знайомою.

Вона якось мить придивлялась до цієї особи, наморщивши лоба, аж раптом радісно зойкнула і прожогом кинулась уздовж проходу.

— Ой, це ви! — радісно гукнула вона дівчині, що саме виставляла у вітрину лоток з рожевими бантами. — Як я рада вас бачити!

Дівчина повернула до Полліанни голову і здивовано подивилась на неї. Але за мить її сумне обличчя осяяла привітна усмішка.

— То це ти, моя подружко з міського парку?

— Як захопливо, що ви мене пригадали! — зраділа Полліанна. — Хоча у парк ви чомусь більше не приходили. А я завжди на вас чекала.

— Та я не могла. У мене ж робота. Тоді у мене був останній у цьому році вільний вечір, і я... п'ятдесят центів, мем, — перервала вона розмову з Полліанною, відповідаючи на запитання приємної літньої дами про ціну чорно-білого банта.

— П'ятдесят центів, гм... — покрутила дама бант у руках, а розваживши, зітхнула і поклала його на місце. — Гарний, що й казати. Дякую.

Дама рушила далі.

Одразу після неї підійшли дві жваві дівчини і, безнастанно пирхаючи сміхом і жартуючи, вибрали щось із яскраво-червоного оксамиту з блискітками і ще щось мереживне, розцяцьковане штучними трояндами. Весело щебечучи, дівчата пішли, а Полліанна замріяно зітхнула:

— І отаке цілий день? Уявляю собі, як ви задоволені, що обрали цю роботу!

— Задоволена?!

— Звісна річ. Адже це має бути так захопливо: стільки людей! І всі вони такі різні. З кожним ви маєте нагоду побалакати. Ви навіть зобов'язані з ними розмовляти, така ваша робота. Мені це до смаку. Мабуть, я теж стану продавцем, коли виросту. Адже це так славно дивитись, хто що купує!

— «Славно дивитись»?! — обурилась дівчина. — Дитино, якби ти знала хоча б половину всього, що... Один долар, мем, — перервала вона свою мову на півслові, щоб відповісти на сердите запитання якоїсь молодой жінки стосовно ціни ядучо-жовтого оксамитового банта з бісером.

— Можна було б одразу відповісти! — роздратовано зазначила жінка. — Я вже вдруге питаю.

Продавчиня закусила губу:

— Я не почула, мем.

— Це ваші проблеми, міс. У вас така робота, то маєте чути. Вам за це гроші платять. Скільки за отой чорний бант?

— П'ятдесят центів.

— А за синій?

— Один долар.

— Відповідайте, як належить! Бо за грубість я на вас можу і поскаржитись. Покажіть мені лоток з рожевими бантиками.

Стиснувши губи в тонку лінію, продавчиня слухняно дістала з вітрини лоток з рожевими бантами, хоча руки їй помітно тремтіли, а очі видавали прихований гнів і роздратування. Молода клієнтка покрутила в руках кілька бантів і ще кілька разів запитала про ціну кожного з них, а тоді пішла, невдоволено кинувши:

— Нема у вас нічого пристойного!

— То що? — з тремтінням у голосі запитала дівчина за прилавком у Полліанни, яка дивилися на все це, широко

розплющивши очі. — Якої ти нині думки про мою роботу? Приємно на все це дивитись?

Полліанна силувано усміхнулась.

— Яка сердита ота жіночка! Але з нею теж по-своєму цікаво. Принаймні ви можете радіти з того, що... що не всі покупці такі, як вона, правильно?

— Може, й так, — дівчина криво посміхнулась. — Але я тобі скажу по-щирості, подружко: ота твоя гра у «знай, радій», про яку ти згадувала у парку, може влаштовувати особисто тебе. Але це не означає, що...

Вона знову не спромоглась закінчити фразу, втомлено відповідаючи на запитання чергової клієнтки:

— П'ятдесят центів, мем.

— Ви досі самотня? — співчутливо запитала Полліанна, коли продавчиня знову звільнилась.

— Не можу похвалитися, щоб я дуже часто влаштовувала у себе вечірки чи надто часто ходила в гості, відколи ми бачилися з тобою тоді у парку, — відповіла дівчина з такою гіркотою та іронією, які не могла не помітити навіть Полліанна.

— Сподіваюсь, хоча б Різдво ви гарно відзначили?

— Ще б пак! Цілий день провалялась у ліжку з компресами на ногах і прочитала чотири газети і журнал. А увечері припленталась у кав'ярню, де за курячу котлету з мене злупили тридцять п'ять центів замість звичайних двадцяти п'яти.

— А що у вас було з ногами?

— Натерла ноги, крутячись за прилавком. Перед Різдвом завжди море покупців.

— Ох! — співчутливо зойкнула Полліанна. — То у вас не було ні ялинки, ні святкових страв?!

— Звідки їм бути!

— От якби ви побачили мою ялинку! — зітхнула Полліанна. — Вона у мене казково гарна... Ой, послушайте! — вигукнула вона раптом. — Ви ще можете мою ялинку побачити! Її ще не прибрали. Тож якби ви могли сьогодні ввечері чи завтра завітати до...

— Полліанно! — крижаним тоном перервала її місіс Керю. — Заради всього святого, як це розуміти? Я тебе шукаю по всій крамниці, по всіх відділах!

Полліанна радісно обернулась до неї:

— Місіс Керю, як вчасно ви нагодилися! Познайомтеся, будь ласка, це... Я, щоправда, не знаю, як її звати, але ми давно знайомі, ви не хвилюйтеся. Я з нею заприятелювала колись давно, у міському парку. Вона дуже самотня і нікого тут не знає. Її тато теж пастор, точнісінько, як мій був. Тільки її тато живий. Уявляєте, у неї навіть не було ялинки, а тільки куряча котлета. Я хочу, щоб вона побачила мою. Тобто мою ялинку, — на одному подиху випалила Полліанна. — Я запросила її до нас сьогодні ввечері або завтра. Адже ви дозволите мені знову запалити свічки на ялинці?

— Полліанно, отямся... — несхвально почала місіс Керю.

Але дівчина-продавчиня перервала її так само холодно і несхвально.

— Не хвилюйтеся, мем, я не мала жодного наміру до вас приходити.

— Ні, прошу вас! — благала Полліанна. — Ви неодмінно приходьте! Ви собі не уявляєте, як мені кортить, щоб ви прийшли і щоб...

— Я так зрозуміла, що леді мене не запрошувала, — перервала її дівчина дещо недобррозичливо.

Спалахнувши гнівом, місіс Керю рвучко повернулась, щоб іти геть, але Полліанна встигла вхопити її за рукав і не

пускала, одночасно звертаючись до дівчини за прилавком і мало не впадаючи в істерику.

— Вона запросить, неодмінно запросить! Вона теж хоче, щоб ви до нас прийшли! Я точно знаю, що вона сама хоче! Ви собі не уявляєте, яка вона славна, скільки грошей віддає на... всякі благочинні товариства і таке інше!

— Полліанно! — запротестувала місіс Керю.

Вона вже ладна була рушити далі, але залякла на місці, немов загіпнотизована голосом продавчині, в якому відчувалось презирство і розчарування:

— Ні, ні, я уявляю. Я знаю, як багато ці люди віддають на справу спасіння. Знаю, скільки рук допомоги простягається до тих, що пустились берега. Я знаю, як це добре. Я справді не бачу в цьому нічого поганого. Я тільки іноді дивуюсь, чому ніхто не намагається допомогти дівчатам ще до того, як вони зійдуть на манівці? Чому не влаштовують затишних пансіонатів з книжками, картинами, килимами і музикою для *порядних* дівчат? Може, тоді було б не так багато... Ой, що це я верзу? — несподівано перервала вона свою мову, обертаючись до молодої жінки, що тримала в руках блакитний бант, запитально дивлячись на продавчиню. — П'ятдесят центів, мем.

Місіс Керю вже не розчула цих слів, прямуючи з Полліанною до виходу.

Розділ 13

Терпіння винагороджується

План був досконалий. Полліанна склала його в лічені хвилини, а тоді виклала місіс Керю. Щоправда, місіс Керю не була в захваті від такого плану і висловила свою думку цілком недвозначно.

— Але я впевнена, що такий план сподобається їм, — висунула свій аргумент Полліанна у відповідь на заперечення місіс Керю. — А головне, нам дуже просто буде цей план здійснити! Ялинка досі прикрашена і стоїть на своєму місці. Під нею бракує подарунків, але ми можемо покласти туди нові. Новий рік дуже скоро. Ви подумайте, як радітиме дівчина! Хіба вам не було б на її місці приємно? Надто, якби перед тим на Різдво у вас нічого не було, крім компресів на ногах і курячої котлети?

— Яка ж ти нестерпна дитина! — насупилась місіс Керю. — Тебе нітрохи не бентежить, що ми навіть не знаємо, як звати ту юну особу.

— Справді, не знаємо! Хіба не дивно, що при цьому я відчуваю, що саму її знаю дуже добре? — радісно дивувалась Полліанна. — Знаєте, ми так гарно з нею побалакали того дня в парку. Вона мені все-все про себе розповіла: як їй са-

мотньо, і як їй видається, що ніде людина не буває такою самотньою, як у галасливому тлумі великого міста, бо інші люди не звертають на тебе уваги... Щоправда, трапився один, який звернув на неї увагу, але вона сказала, що надмірну, і що саме йому не слід би... Дивно, чому вона так сказала, правда? Але в будь-якому разі, коли він прийшов по неї в парк, щоб кудись запросити з собою, вона не пішла. Хоча він був дуже показний... доки розлютився і став лаятись. Люди робляться не такими гарними, коли гніваються, правда? Сьогодні у крамниці одна дама... вона переглядала банти і сказала... вона купу неприємних речей наговорила! То вона теж зробилась негарною, коли почала гніватись і таке казати. Місіс Керю, але ж ви мені дозволите влаштувати ялинку на Новий рік? І запросити дівчину, що продає банти у крамниці? І Джеммі. Він уже ліпше почувається, то міг би прийти. Точніше, Джері мав би привезти його у кріслі... Але ж ми однаково хочемо, щоб Джері теж прийшов до нас на ялинку?

— Звісна річ! Як же нам без Джері! — саркастично вигукнула місіс Керю. — Чого взагалі обмежуватись самим тільки Джері? Я впевнена, у нього не бракує друзів, що теж охоче завітали б до нас на ялинку.

— А можна, місіс Керю? — в захваті перервала її Полліанна. — Яка ж ви славна! Ви просто неймовірна! Я так і хотіла... Місіс Керю аж крекнула від жаху.

— Ні-ні! Полліанно! Я не... — запротестувала вона.

Полліанна, хибно сприйнявши заперечення, стояла на своєму:

— Ні, ні, ви дуже-дуже славна! Ви найліпша у цілому світі! І навіть не думайте заперечувати. Ох, яка славна буде у нас вечірка! Ми запросимо Томі Долака та його сестру Дженні і двох малюків Макдоналдса, і ще трьох дівчат (не знаю, як їх

звати), що мешкають під Мерфі, і ще багатьох інших, аби тільки місця вистачило. Уявіть собі, як вони радітимуть, коли я їх запрошу! Ох, місіс Керю, мені здається, ніколи в житті мені не випадало такої захопливої події! А все це тільки дякуючи вам! Можна я просто зараз піду і почну усіх запрошувати? Щоб вони вже тепер знали, яке чудове свято на них чекає...

Сама собі не ймучи віри, місіс Керю неначе здаля почула, як вона мимоволі вимовляє «так», усвідомлюючи втім, що цим єдиним словом зобов'язує себе влаштувати в новорічну ніч вечірку для добрячої дюжини замузаних дітлахів з провулку Мерфі і юної продавчині, навіть імені якої ніхто не знає!

Можливо, в пам'яті місіс Керю закарбувалися слова тієї дівчини: «...чому ніхто не намагається допомогти дівчатам ще до того, як вони зійдуть на манівці?». Можливо, у вухах місіс Керю досі бриніла розповідь Полліанни про дівчину, що почувалась такою самотньою у великому місті, а однак відкинула пропозицію молодого чоловіка, що «звертав на неї надмірну увагу». Можливо, в серці місіс Керю досі жевріла надія, поступаючись на забаганки наївної Полліанни, віднайти спокій, якого вона так прагнула. А може, відіграли роль усі ці обставини разом і на додачу дивовижна здатність Полліанни сприймати роздратування і сарказм співрозмовниці, як щирість і великодушність. Словом, хоч яка була причина вчинку місіс Керю, відступати було запізно, і вона опинилась у круговерті ідей, вигадок і планів невтомної Полліанни. Збентежена місіс Керю написала про все це сестрі, завершивши листа такими словами:

*«Не знаю, як мені бути далі. Але скидається, що му-
ситиму діяти у такому стилі. Іншої ради немає. Звісно,
якщо Полліанна почне читати мені проповіді... Втім, досі*

проповідей не було, тому я не відчуваю за собою права виврядити її назад до тебе».

У себе, в санаторії, прочитавши листа, Делла не змогла втриматись від сміху і прокоментувала послання вголос: — «Досі проповідей не було»... То ж бо й воно! Кохана дитино, нехай Господь тебе благословляє!.. А ти, Рут Керю, навіть без проповідей дала згоду влаштувати у своєму домі дві вечірки на одному тижні і, підозрюю, будинок твій, що досі був заглиблений у жалобний морок, нині сяє святковими вогниками.

Ні, Полліанна нікому не читала проповідей. Новорічна вечірка минула чудово. Навіть місіс Керю змушена була це визнати. Джемсі у своєму кріслі на колесах, Джері зі своєю не надто літературною, але дуже образною мовою, і юна продавчиня (з'ясовано, що звали її Седі Дін) навперейми пропонували розваги більш сором'язливим гостям. Седі, на загальну втіху і, здається, на власний подив, виявила широкі знання у царині найрозмаїтіших салонних розваг та ігор. Ці розваги, вкупі з вишуканими розповідями Джемсі та ущипливими дотепами Джері, не давали згаснути загальним радощам і вибухам сміху, аж доки гості повсідалися за святковий стіл. І вже отримавши щедрі подарунки з-під ошатної ялинки, щасливі гості розійшлися по домівках, зітхаючи трохи втомлено, але задоволено. А якщо Джемсі (який останнім залишав будинок разом з Джері) на прощання роззирнувся навколо себе трохи сумним поглядом, ніхто цього начебто не помітив. Проте, бажаючи хлопчикові доброї ночі, місіс Керю нахилилась до нього і запитала пошепки, трохи занепокоєно і збентежено:

— То що, Джемсі, ти не змінив своєї думки... стосовно переїзду?

Хлопчик вагався якусь мить, а тоді заперечно похитав головою.

«Якби могло завжди бути так, як цього вечора... тоді, звісно... — він зітхнув. — Але так не буде завжди. Настане інший день, мине тиждень, місяць, рік... А вже за кілька днів я зрозумію, що мені не слід було перебиратись...»

* * *

Якщо місіс Керю гадала, що її місія допомоги Седі Дін обмежиться запрошенням на новорічну вечірку, вона дуже помилялася. Вже наступного ранку Полліанна розвіяла цю ілюзію, знову заговоривши про Седі.

— Я страшенно рада, що знайшла її, — задоволено ствердила дівчинка. — Нехай я не зуміла знайти для вас справжнього Джемі, але я все ж таки знайшла ту, кого ви зможете любити. Впевнена, вам приємно буде любити її, бо це для вас начебто інший спосіб любити свого Джемі.

Від обурення місіс Керю перехопило подих. Іноді ця непохитна віра дівчинки у її щиросердя, разом з власним прагненням Полліанни всім допомагати, бентежила місіс Керю, але іноді неабияк дратувала. З іншого боку, заперечувати благородство своїх намірів під щасливим і довірливим поглядом Полліанни було неможливо.

— Але ж, Полліанно... — невпевнено заперечувала жінка, відчуваючи, що марно намагається виплутатися з невидимих тенет. — Ця дівчина не має нічого спільного з Джемі, — ти сама знаєш.

— Я знаю, — умить погодилася Полліанна. — Мені дуже-дуже прикро, що вона не Джемі. Але вона теж якоюсь мірою Джемі. Тобто я хочу сказати, їй теж бракує когось, хто б її любив, непокоївся про неї... Тому я думаю: щоразу, коли ви пригадаєте Джемі, вам буде приємно, що ви маєте кому до-

помогти, про кого подбати так само, як вам хотілось би, щоб хтось дбав і допомагав вашому Джемі, хоч би де він зараз був.

Місіс Керю здригнулась і ледь чутно простогнала:

— Мені потрібен тільки мій Джемі...

Полліанна з компетентним виглядом кивнула.

— Я знаю, «дитячий голос». Містер Пендлтон казав мені про це. Але натомість у вас є «жіноча рука».

— Жіноча рука?!

— Так, він пояснив мені: для того, щоб будинок став домішкою, потрібні жіноча рука і дитячий голос. Він це сказав, коли пропонував мені оселитись у нього. А я знайшла йому Джиммі, щоб він узяв його до себе замість мене.

— Джиммі?!

Місіс Керю глянула на дівчинку з переляком, який завжди з'являвся у неї очах, щойно вона чула це ім'я у будь-якій його варіації.

— Так, Джиммі Біна.

— Джиммі Бін... Авжеж, — проказала місіс Керю з полегшенням.

— Так. Він мешкав у сирітському притулку і втік звідти. А я його знайшла. Він сказав, що хоче мати справжній дім з мамою замість директорки. Матері я йому не знайшла, але влаштувала його до містера Пендлтона, а містер Пендлтон його всиновив. Тепер Джиммі звати Джиммі Пендлтон.

— А раніше він був... Бін?

— Так, він був Джиммі Біном.

— Он як! — сказала місіс Керю, цього разу задумливо зітхнувши.

* * *

Після тієї новорічної вечірки місіс Керю частенько випадало зустрічатися з Седі Дін. Так само часто вона бачила

Джемі. В той чи інший спосіб, Полліанна примудрялась забезпечити їм запрошення, і місіс Керю, на власний подив, ніколи не здатна була цьому перешкодити. Полліанна щиро вірила, що, даючи згоду, місіс Керю відчуває втіху і задоволення. А та не здатна була переконати дівчинку, що нітрохи не схвалює ці візити і жодного задоволення від них не відчуває. З іншого боку, місіс Керю усвідомлювала, що впродовж цих днів і тижнів вона дізналася чимало такого, про що раніше не мала нагоди дізнатись, замкнена у своїх покоях. Зокрема, вона дізналась, як ведеться самотній молодій дівчині у великому місті, коли вона змушена сама заробляти собі на хліб, і ніхто на неї не зважає... крім таких, кого цікавить лише одне.

— Що ви тоді мали на увазі? — наважилась вона якось запитати Седі. — Про що ви говорили тоді в супермаркеті... згадуючи про допомогу дівчатам?

Седі густо зашарілась.

— Боюсь, я була непоштивою, — вибачилась дівчина.

— Пусте. Ви тільки поясніть, про що йшлося. Я відтоді не припиняю думати про ваші слова.

Дівчина помовчала, добираючи слова, а тоді з гіркотою почала:

— Мені тоді пригадалась одна знайома дівчина. Ми з нею родом з одного містечка. Вона була і вродливою, і порядною, але, мабуть, незрілою. Цілий рік ми з нею разом знімали кімнату. Варили яйця на одній газовій плиті, їли рибні тюфтелі на вечерю у дешевій їдальні. Вечорами, власне, не було чим зайнятись. Хіба що прогулятись по Коммонвелт-авеню або сходити у кіно, якщо назбираємо по десять центів. Часто ми просто залишались у своїй кімнаті. Але в ній сидіти було не надто приємно: влітку спека, взимку холоднеча. Освітлен-

ня від газового ріжка: але він давав так мало світла, що нішити, ні читати було неможливо. До того ж, зазвичай, ми були такими втомленими, що нічого робити не хотілось. На поверсі, над нами, підлога була страшенно рипучою, а під нами мешкав хлопець, який саме вчився грати на корнеті. Вам випадало слухати, як нездарний музикант вчиться грати на корнеті?

— Та начебто ні, — сказала місіс Керю.

— Ви не так багато втратили, — зазначила дівчина, і зробивши паузу, повела далі. — Іноді, на Різдво та інші великі свята, ми виходили на прогулянку сюди, на вашу авеню та інші великі вулиці. Ми дивились на освітлені вікна і зазирали, якщо завіси були підняті. Розумієте, нам було страшенно самотньо, і здавалося, буде якось легше, коли побачимо нормальну оселю, де мешкає нормальна родина, на столі яскраво світиться лампа, на килимі бавляться діти. Хоча насправді ми знали, що нам зробиться іще гірше, коли відчуємо, як безнадійно ми відірвані від такого життя. Іще тяжче нам було бачити, як у розкішні автомобілі сідають молоді люди і дівчата, сміючись, весело розмовляючи. Ми теж були дуже юними, і природно, нам теж хотілось розмовляти і сміятись. Нам хотілося розваг... І поступово у моєї подруги завелись оті... розваги. Зрештою, одного чудового дня ми змушені були роз'їхатись. Вона пішла своїм шляхом, а я — своїм. Я не схвалювала її знайомства і відверто їй про це сказала. А вона не схотіла поривати з ними. Так нашій дружбі настав кінець. Років зо два я її не бачила. А тоді отримала від неї коротенького листа і пішла відвідати свою колишню подругу. Власне, того ж місяця. Вона перебувала в одному з отих «будинків спасіння». Будинок дуже гарно обставлений: м'які килими, гарні картини, кімнатні рослини, квіти, книжки, навіть фор-

тепіано. Все, що потрібно для комфортного життя. Багаті жінки відвідували її, катали у своїх автомобілях та на екіпажах, запрошували на концерти і спектаклі. Вона вивчала стенографію, і їй обіцяли знайти роботу, щойно вона буде готовою працювати. Вона сказала, що всі ставляться до неї дуже добре і ладні в усьому допомагати. А ще вона сказала таке: «Седі, якби у ті часи, коли я була чесною, працювитою дівчиною, що могла себе поважати, тужила по рідній домівці, вони доклали хоча б частину своїх теперішніх зусиль, якби показали мені, що дбають про мене і ладні допомагати, я б не потрапила сюди, і не було б навіть потреби мене рятувати». Я не могла забути тих відвідин. Оце й усе. Я не проти таких «будинків спасіння». Дуже правильно, що їх влаштовують, і вони потрібні. А проте я думаю, що менше було б роботи з порятунку, якби ці люди виявили трохи більше уваги до самотніх дівчат, які ще спасіння не потребують.

— Мені здавалось, що є гуртожитки для дівчат, які працюють, що їм теж якимось допомагають, — невпевнено проказала місіс Керю тоном, якого ніхто раніше від неї не чув.

— Так, гуртожитки існують. Вам випадало коли-небудь зазирнути в один з них?

— Ні, але я неодноразово робила пожертви для них.

Місіс Керю начебто намагалась вибачитися за щось.

Седі якимось дивно посміхнулась.

— Так, я знаю. Чимало є щедрих жінок, які жертвують гроші на ці заклади, хоча ніколи їх не відвідують. Будь ласка, не сприймайте мої слова так, наче я цього не схвалюю. Ні, ні, це справа дуже хороша. Зрештою, не так багато місць, де щось роблять і надається якась допомога. Але це краплина у морі порівняно з тим, що насправді потрібно. Свого часу я намагалася замешкати у гуртожитку. Але там панувала

така атмосфера... у мене було відчуття, що... Втім, навіщо я вам розповідаю? Можливо, не всі гуртожитки такі, як той. А може, я сама якась не така. Якби навіть я намагалась вам пояснити, ви навряд чи зрозуміли б. Щоб це зрозуміти, треба пожити тамтешнім життям. А ви самі кажете, що навіть туди не зазирали. І все ж таки, я буваю вражена, чому всі ці славні, щедрі жінки не хочуть виявити трохи цікавості до справи запобігання тому, що потім змушує вкладати стільки сил і коштів у справу спасіння... Оце й усе. Я не мала наміру все це висловлювати. Але ви запитали, і я ...

— Так, я сама запитала... — здушеним голосом підтвердила місіс Керю, відводячи очі.

Не тільки від Седі Дін, але також і від Джемі місіс Керю дізнавалася таке, чого не знала раніше.

Джемі тепер навідувався доволі часто. Полліанна любила, коли він приходив, а йому теж було приємно завітати до неї. Спершу, щоправда, він виявляв невпевненість. Але дуже скоро поступився своїм бажанням, заявивши собі і Полліанні теж, що приходити в гості — це аж ніяк не те саме, що «переїхати».

Місіс Керю частенько бачила, як Джемі і Полліанна схилялись над книжкою, влаштувавшись у бібліотеці на диванчику коло вікна, а порожнє інвалідне крісло стояло поруч. Вона чула навіть, як Джемі одного разу зізнався Полліанні, що не переймався б так своїм каліцтвом, якби мав стільки книжок, як місіс Керю. Ну а вже якби мав книжки і умів ходити, то був би цілковито щасливим! Взагалі, часто траплялось так, що хлопчик щось захоплено розповідав, а Полліанна уважно слухала його, широко розплющивши очі.

Спершу місіс Керю дивувала така реакція Полліанни. Але якось вона сама зупинилась і прислухалась. Відтоді вона вже

не дивувалась, але часто слухала. Мова хлопчика, не дуже вправна, але надзвичайно виразна, вражала її емоційністю і образністю. Тому невдовзі місіс Керю вже сідала разом з Полліанною, щоб вирушити у чарівну подорож Золотим Віком, підкоряючись волі хлопчика з осяйним поглядом.

Місіс Керю починала потроху усвідомлювати, як тяжко, перебуваючи думками і серцем у світі славних подвигів і дивовижних пригод, фізично залишатись інвалідом у кріслі на колесах. Але місіс Керю не усвідомлювала, яку роль починає відігравати цей хлопчик-інвалід у її власному житті. Не усвідомлювала, наскільки звичним і необхідним робиться його присутність в домі, як заповзятливо намагається вона тепер знайти що-небудь нове, щоб «показати Джемі». Вона не усвідомлювала того, що з кожним днем цей хлопчик видається їй дедалі більше схожим на того самого Джемі, сина її небіжчиці-сестри. Та коли минули лютий, березень, квітень і настав травень, остаточно наблизивши від'їзд Полліанни додому, місіс Керю раптом зрозуміла, що означатиме для неї цей від'їзд.

Вона була вражена і налякана. До цього часу місіс Керю здавалося, що вона з нетерпінням чекає від'їзду дівчинки. Вона казала собі, що тоді в будинку нарешті знову запанує тиша, сліпуче сонце не проникатиме за важкі завіси. Вона зможе знову сховатись від набридливого галасливого світу. Знову звернеться зболілим серцем до таких дорогих їй спогадів про втраченого маленького хлопчика, що вийшов кудись у нескінченність і зачинив за собою двері. Вона вірила, що так станеться, щойно Полліанна поїде додому.

Але тепер, коли Полліанна справді лаштувалась у путь, ситуація видалась місіс Керю геть іншою. Тихий будинок без сліпучих сонячних променів видавався тепер нестерпно по-

хмурим, таке бажане спокійне життя уявлялось жахливою самотністю. А що стосується можливості сховатись від набридлого галасливого світу і звернутись зболілим серцем до милих спогадів про маленького хлопчика... для цього знадобиться стерти з пам'яті свіжі спогади про іншого Джемі (який, до речі, міг виявитись тим самим Джемі, її Джемі!) з осяйними очима, сповненими страждання.

Тепер місіс Керю добре усвідомлювала не тільки те, що без Полліанни її будинок стане пусткою, але й те, що без того хлопчика, без Джемі, він стане нестерпно порожнім. Усвідомлення це аж ніяк не тішило її вроджену гордість, надто що зухвалий хлопчисько двічі відкинув її пропозицію про переїзд. Внутрішня боротьба, що розгорнулася у серці місіс Керю в останні дні перебування Полліанни в Бостоні, була жорстокою, але гордість завжди брала гору у цій боротьбі.

Та коли Джемі завітав на Коммонвелт-авеню, як планувалось, востаннє, місіс Керю за покликом серця знову запропонувала Джемі перебратись до неї і стати для неї тим Джемі, якого вона колись втратила.

Вона згодом ніколи не могла пригадати, як саме сформулювала свою пропозицію. Але ніколи не забула тих слів, що промовив у відповідь хлопчик.

То були лише шість коротких слів.

Якусь мить, що видалась жінці нестерпно тривалою, він уважно дивився їй в обличчя. Тоді в очах його спалахнуло дивовижне світло, і хлопчик прошепотів:

— Так! Адже тепер... вам не байдуже!

Розділ 14

Джиммі та зеленооке чудовисько

Цього разу Полліанну у Белдінгсвілі не зустрічали з транспарантами та духовим оркестром. Можливо, тільки тому, що дата її очікуваного прибуття була відома в містечку ліченим особам. Бо, звісно, радісних привітань не бракувало від тієї миті, коли дівчинка вийшла з вагона поїзда, разом з тітонькою Поллі та доктором Чилтоном. Зрештою, сама Полліанна, не гаючи часу, почала обходити усіх давніх друзів. Упродовж кількох днів, за словами Ненсі: «пальцем би на неї ніхто вказати не спромігся, бо ще тільки пальцем кивнеш, а вона вже в іншому місці».

І хоч би куди вона прийшла, її всюди питали: «То як тобі велося у Бостоні?». Щоразу, почувши запитання, вона спершу зосереджено насуплювалась, а тоді:

— Мені там сподобалося. Я навіть полюбила... якусь його частину.

Але нікому не відповіла вона так детально, як містеру Пендлтону.

— То не весь Бостон? — усміхнувся містер Пендлтон.

— Ні. Там є таке, що мені не сподобалось... Але, звісно, я задоволена, що там побувала, — поквапилась пояснити дівчинка. — І час минав просто чудово. Стільки всього було незвич-

ного, цікавого... Наприклад, обідали ми не вдень, як заведено, а ввечері. Всі були зі мною дуже приязними. Побачила страх як багато визначних місць: Банкер-Гіл і громадський парк, і цілі кілометри картин, скульптур, вітрин, нескінченні широчезні вулиці. І людей. Я ще зроду не бачила стільки всякого люду!

— Мені здавалось, ти любиш людей, — зазначив містер Пендлтон.

— Люблю... — знову замислилась Полліанна. — Та який сенс у тому, що їх так багато, якщо ти з ними незнайома? А місіс Керю не дозволяла мені знайомитися з незнайомими. Вона й сама там нікого не знає. Вона сказала, у них не заведено знайомитись з чужими.

Після невеличкої паузи Полліанна зітхнула і повела далі:

— Я б сказала, що мені це найбільше не до вподоби: що люди не знайомі одне з одним. А наскільки все було б ліпше, якби вони познайомилися! Уявіть собі, містере Пендлтоне, там повнісінько людей, що мешкають у брудних будинках, на тісних вулицях, і у них не завжди є навіть боби та рибні тюфтелі на обід! А одяг іще гірший, ніж речі з посилок на пожертви для бідних. При цьому інші люди, — місіс Керю, наприклад, і ще чимало таких, мешкають у розкішних будинках, а харчів і одягу у них стільки, що вони не знають, що з цим усім робити! То думаю: якби одні люди познайомилися з оцими іншими, то...

Містер Пендлтон сміючись перервав її.

— А тобі не спадало на думку, моя славна дівчинко, що ці люди навіть не прагнуть познайомитися одне з одним? — насмішкувато запитав він.

— Деякі прагнуть! — з жаром заперечила Полліанна. — От, наприклад, Седі Дін прагне познайомитися з іншими людьми. Я її познайомила з місіс Керю, і ми запросили її до себе в гості. А ще прийшов Джемсі та чимало інших. І вона охоче з усіма

ними познайомилася! Саме тому, я думаю, якби більше таких людей, як місіс Керю, знали отих перших людей... Втім, я не здатна сама їх усіх перезнайти. Зрештою, я не так багато їх знаю. Та однак, якби вони спромоглися пізнати одні одних, і багаті люди змогли б віддати частину своїх грошей бідним, тоді...

Містер Пендлтон розреготався і знову перервав її.

— Ох, Полліанно, Полліанно! Боюсь, ти заходиш занадто далеко! І оком не змигнеш, як перетворишся на переконану соціалістку і завзяту громадську діячку.

— На кого? — підозріливо перепитала дівчинка. — Я не знаю, хто такі соціалістки, і чим займаються громадські діячки. Але діяльні люди мені подобаються. Якщо йдеться про якусь хорошу діяльність, я б не проти стати тим, про що ви кажете.

— Діяльність не така вже й погана, — усміхнувся чоловік. — Але, здійснюючи свій проект масового перерозподілу багатства, ти можеш наштовхнутись на дуже великі труднощі.

Полліанна тяжко зітхнула і ствердно кивнула.

— Знаю. Місіс Керю теж так казала. Вона пояснила, що я в цьому нічого не тямлю, і що... все скінчилось би помперізацією і мало б згубні наслідки і порочну практику, і...

Вона не скінчила фразу, бо чоловік розреготався, на що дівчинка ображено замовкла. Тоді, гордо піднісши голову, таки завершила:

— ...і таке інше, в цьому роді. А я однаково не розумію, чому одні люди можуть мати так багато всього, а іншим бракує найнеобхіднішого? Мені це не подобається. Якщо у мене буде колись багато всього, я просто віддам частину тим, кому бракує. І нехай це навіть помперізує мене і погубить.

Тут містер Пендлтон розреготався так весело, що Полліанна й собі не втрималась і почала сміятися разом з ним.

— В усякому разі, я цього справді не розумію, — повторила вона, переводячи подих.

— Не переймайся, серденько, ти справді не все в цьому розумієш, — погодився чоловік. — Але, схоже, ніхто з нас цього до кінця не розуміє, — додав дуже серйозно і лагідно.

Вони помовчали якусь мить. Тоді містер Пендлтон повернувся до розмови.

— А хто той Джемі, якого ти безнастанно згадуєш, відколи повернулася?

І Полліанна розповіла.

Заговоривши про Джемі, вона вже не видавалась занепокоюною чи спантеличеною. Про Джемі вона розповідала дуже охоче. Тут усе їй було зрозуміле. Не було потреби пригадувати складні незрозумілі слова. До того ж, містеру Пендлтону мало бути особливо цікаво, що місіс Керю взяла хлопчика до себе. Хто ліпше за нього міг би зрозуміти потребу «дитячої присутності» в домі!

Щоправда, про Джемі Полліанна розповідала усім по-різному. Але вона широ вірила, що усім це так само цікаво, як їй. Здебільшого, так воно й бувало, і слухачі не розчаровували дівчинку, виявляючи непідробну зацікавленість. Тільки одного разу вона нашттовхнулась на брак розуміння, розмовляючи з Джиммі Пендлтоном.

— Слухай! — роздратовано перервав її Джиммі. — Невже в усьому Бостоні не було більше нікого, крім того нав'язливого Джемі?

— Джиммі Біне! Що ти хочеш цим сказати? — обурилась Полліанна.

Хлопчик ображено мотнув головою.

— Я не Джиммі Бін. Я Джиммі Пендлтон. А хочу сказати я те, що, як тебе послухати, то виходить, у Бостоні не було

більше нікого, крім дурнуватою пацана, що водиться здебільшого з птахами та білкою леді Ланселот і меле казна-що.

— Джиммі Бі... Пендлтоне! — Полліанні від обурення перехопило подих. — Джемі не дурнуватий! Він дуже розумний хлопчик. Скільки він всього прочитав! Скільки книжок, романів! Більше того: він уміє сам вигадувати чудові історії! А Ланселот — це не леді, а сер Ланселот. Якби ти знав хоч половину з того, що знає Джемі, то не робив би таких грубих помилок!

Очі дівчинки гнівно виблискували, а Джиммі побуряків із сорому. Та оскільки ревності, шекспірівське «зеленооке чудовисько», дедалі сильніше стискали його серце, він не бажав поступатись.

— Що з того? — зневажливо відрубав він. — Навіть ім'я у нього якесь дурне — Джемі! Тю! Ім'я дівчаче! Між іншим, не один я так гадаю. Дехто іще такої самої думки.

— Хто, наприклад?

Відповіді не було.

— Хто це сказав?! — владно повторила своє запитання Полліанна.

— Батько, — буркнув хлопчик.

— Твій батько?! — ошелешено перепитала Полліанна. — Звідки він міг знати про Джемі?

— Та він не знав. Він не про нього казав, а... про мене... — відповів Джиммі похмуро, уникаючи погляду Полліанни.

В голосі його відчувалась ніжність, як завжди, коли він згадував про свого батька.

— Про тебе?

— Так. Незадовго до своєї смерті. Ми з тиждень пробули у одного фермера. Батько допомагав йому косити. Я теж трохи допомагав. Жінка того фермера була до мене дуже

приязною, але чомусь називала мене Джемі... Не знаю, чому вона вирішила так називати мене. Та коли батько почув, він страшенно розлютився. Він так розлютився, що я назавжди запам'ятав його слова. Він сказав: Джемі — ім'я не для хлопчика, і що його сина так ніколи не називатимуть. Сказав, що це дівчаче ім'я, і що він його терпіти не може. Я ніколи його не бачив таким сердитим, як того вечора. Він навіть не схотів залишатися на ніч, і ми того ж таки вечора рушили в путь. Мені було шкода іти звідти, бо вона мені подобалась. Я маю на увазі дружину фермера. Вона дуже добре до мене ставилась...

Полліанна кивнула співчутливо і зацікавлено. Джиммі не часто згадував своє таємниче минуле — той час, коли вони ще не були знайомі.

— А що було далі? — запитала вона, забувши про привід до їхньої суперечки.

Хлопчик зітхнув.

— Далі ми йшли дуже довго. Ішли, доки знайшли місце для ночівлі. А там батько... помер. А мене тоді запроторили у притулок.

— А ти втік, і я того ж таки дня знайшла тебе коло будинку місіс Сноу, — замріяно закінчила за нього Полліанна. — І від того часу ми з тобою знайомі.

— Так, від того часу ми знайомі, — повторив за нею Джиммі геть іншим тоном, знову пригадавши образу. — Отож я не Джемі.

Останнє слово він вимовив презирливо. Тоді з виглядом зверхності повернувся і пішов геть, залишивши Полліанну самотньою і збентеженою.

— Залишається тільки радіти з того, що він не завжди так поводиться, — зітхнула вона, проводжаючи сумним поглядом зграбну постать хлопчика.

Розділ 15

Тітонька Поллі занепокоєна

Десь за тиждень після повернення Полліанни місіс Чилтон отримала листа від Делли Ветербі.

«Мені б хотілося, щоб Ви мали цілковите уявлення про все, що Ваша маленька племінниця зробила для моєї сестри, — писала місіс Ветербі, — але боюсь, це неможливо змалювати. Щоб це зрозуміти, Ви мали б знати, якою вона була досі. Щоправда, Ви бачили її короткий час і можливо зауважили гнітючу тишу і морок, в які вона занурила себе на роки й роки. Та Ви навіть уявити собі не можете ту гіркоту, що ятрила їй серце, брак мети і будь-якого інтересу до життя, її вперте прагнення зберігати вічну жалобу.

А потім приїхала Ваша Полліанна. Я не казала Вам, але моя сестра пошкодувала про свою обіцянку взяти до себе дівчинку тієї самої миті, коли дала його. Вона висунула умову, що тільки-но Полліанна почне читати їй проповіді, вона негайно вирядить дівчинку назад, до мене. Як на те, Полліанна проповіді не читала: це визнала навіть моя сестра, отже, сумніву бути не може. Таким чином, проповідей не було, а однак... Розповім тільки, що я побачила на власні очі,

коли вчора приїхала до неї в гості. Це дасть вам уявлення про те, чого домоглась Ваша неперевершена Полліанна. Перш за все, ще тільки наближаючись до будинку, я побачила, що всі штори на вікнах відіпнуті: раніше вони цілодобово були спущені до самісінького підвіконня. Щойно увійшовши у передпокій, я почула музику — романтичні мелодії Вагнерового «Парсефаля». Двері у вітальню настіж розчахнуті, у повітрі пахощі троянди.

— Місіс Керу і містер Джемі у музикальному салоні, — пояснила мені покоївка.

Саме там я їх знайшла, — свою сестру і хлопчика, якого вона взяла до себе. Вони слухали музику з одного з цих сучасних приладів, що здатні відтворювати записи опер у виконанні всієї трупи, разом з оркестром.

В інвалідному кріслі сидів блідий хлопчик. Але з усією очевидністю, він був абсолютно щасливим. Моя сестра начебто помолодшала років на десять. На її зазвичай блідих щоках проступив рум'янець, а очі сяяли.

Я познайомилась і трохи поспілкувалася з хлопчиком. Тоді ми з сестрою пішли нагору, в її кімнату, і там вона розповіла мені про Джемі. Але вона говорила не про Джемі, якого втратила, і не так, як раніше — зі сльозами в очах і безнадійними зітханнями — а про нового Джемі. Замість зітхань і сліз я почула і побачила живе зацікавлення і навіть захват.

— Делло, він просто дивовижний! — казала моя сестра. — Все, що є найпрекраснішого у музиці, живописі, літературі, знаходить негайний відгук у його душі. Хоча, звісна річ, йому бракує освіти і належного розвитку. Але саме це я здатна йому забезпечити. Завтра приїде вчитель, якого я найняла... Мова у хлопчика просто жахлива. Але він прочитав так багато хороших книжок, що у нього надзвичайно багатий

словниковий запас. Якби ти чула, які захопливі історії він вигадує абсолютно спонтанно і тут-таки їх переповідає! Зрозуміло, що в загальній освіті у нього величезні пробіли. Але головне, що він палає бажанням учитись. Тому, думаю, він дуже скоро надолужить. Він кохається на музиці, і я дам йому таку освіту, яку він забажає. Я вже придбала цілу колекцію ретельно підібраних платівок. Бачила б ти його очі, коли він вперше слухав музику священного Граалю! Він знає буквально все про короля Артура і лицарів Круглого Столу. Взагалі, про лицарів, лордів і прекрасних дам він говорить так, як ми з тобою говоримо про наших родичів. От тільки іноді я гублюсь, коли він згадує сера Ланселота, — не знаючи, йдеться про легендарного лицаря чи про білку з міського парку. А ще, Делло, знаєш, я можу домогтися того, щоб він знову став самостійно ходити. В усякому разі, я маю намір показати його доктору Еймсу...

Вона говорила, говорила безнастанно. А я слухала її геть ошелешена. Але яка ж я була щаслива!

Я все це Вам розповідаю, місіс Чилтон, щоб Ви зрозуміли, як щиро вона захоплена, як палко бажає розвинути природні здібності цього хлопчика, і як, попри її бажання чи небажання, змінюється від цього її ставлення до власного життя. Роблячи все це для Джемі, вона робить це також для себе самої. Думаю, ніколи більше вона не стане тією похмурою, нудною, передчасно постарілою жінкою, якою була. І все це тільки завдяки Полліанні.

Полліанна! Славна дитина. І найдивовижніше, що вона сама цього не усвідомлює. Втім, думаю, навіть моя сестра не підозрює, які радикальні зміни відбуваються в її серці і в її житті. А Полліанна не підозрює про ту роль, яку відіграла в цих змінах.

Люба місіс Чилтон, як я можу вам віддячити? Я знаю тільки, що це неможливо. Але в душі Ви маєте відчувати, яку вдячність я назавжди зберігатиму до вас і до Полліанни.

Делла Ветербі».

— Що ж, скидається на те, що «доза Полліанни» їй допомогла, — усміхнувся доктор Чилтон, коли дружина дочитала йому листа.

На його подив, вона лише махнула рукою і з досадою сказала:

— Томасе, облиш, будь ласка!

— Поллі, в чім річ? Хіба ти сама не задоволена, що їй допомогло?

Місіс Чилтон відкинулася на спинку крісла.

— Томасе, знову ти! — зітхнула вона. — Звісно, я рада, що нещасна жінка нарешті зважилася змінити свій стиль життя і зрозуміла, що може про когось дбати. І звісно, я пишаюся з того, що в цьому їй допомогла Полліанна. Але мені вкрай неприємно, що про дівчинку постійно говорять, як про пляшечку з ліками або як про метод лікування. Як ти цього не розумієш!

— Пусте! Що тут такого? Я називаю Полліанну тонізуючим засобом, відколи з нею познайомився.

— Що тут такого? Томасе, дівчинка дорослішає. Невже ти хочеш її зіпсувати? Досі вона справді не усвідомлювала своїх дивовижних здібностей. Саме в цьому таємниця її успіху. Але ти не гірше за мене розумієш: щойно вона свідомо візьметься до справи виправлення людської природи, вона одразу стане нестерпною. Не можна допустити, щоб вона взяла собі в голову, боуцімто вона —

щось на зразок цілющого засобу для бідних, нужденних і страждальців.

— Дарма! Я не став би цим перейматись, — всміхнувся доктор.

— А однак, Томасе, я занепокоєна.

— Поллі, ти згадай, скільки вона всього зробила, — переконував її чоловік. — Згадай місіс Сноу, Джона Пендлтона та інших. Тепер це геть інші люди, ніж були раніше. Точнісінько, як у випадку з місіс Керю. І все це заслуга Полліанни. Нехай Господь її благословляє!

— Я це знаю, — кивнула місіс Чилтон, — але не хочу, щоб це знала Полліанна! Зрозуміло, що якоюсь мірою вона це відчуває. Вона знає, що навчила цих людей своєї «гри», і саме від того часу вони стали щасливішими. Дуже добре. Але її гра — це тільки гра, до якої вони приєдналися. Суто між нами: я гадаю, що Полліанна прочитала нам одну з найдієвіших проповідей, які я будь-коли чула. Але тільки-но вона сама це усвідомить... Коротко кажучи, я не хочу, щоб вона це усвідомила, і край. З цього приводу хочу тобі сказати просто зараз, що таки вирішила знову їхати з тобою в Німеччину цієї осені. Спершу я думала, що не поїду. Не хотіла залишати Полліанну саму... І я її не маю наміру залишати навіть зараз. Я хочу взяти її з собою.

— Взяти її з нами? Чудово! Чом би й ні?

— Тепер просто змушена так вчинити. Я навіть охоче погодилась би замешкати у Німеччині на кілька років, як ти мріяв. Мені треба на якийсь час вивезти Полліанну з Белдінгсвіля. Я б хотіла, якщо це тільки можливо, щоб вона зберегла свою безпосередність і простодушність. Принаймні я зроблю для цього все, що від мене залежить. От скажи,

Томасе, чи ми хочемо, щоб славна дівчинка стала нестерпною, нав'язливою резонеркою?

— Звісно ж не хочемо! — засміявся лікар. — Та коли вже так стало питання, не думаю, що хтось би спромігся її такою зробити... Втім, ідея щодо Німеччини мене влаштовує якнайліпше. Сама знаєш, взагалі б не повертався звідти... якби не Полліанна. Тому що швидше ми поїдемо, то приємніше мені буде. Справді охоче замешкав би там кілька років, і заради навчання, і заради практики.

— В такому разі, — вирішено, — задоволено зітхнула тітонька Поллі.

Розділ 16

Як чекали на Полліанну

Весь Белдінгсвіль, усе містечко не тямало себе з хвилювання. Ще ніколи, відтоді як Полліанна Вітьєр поверталася з санаторію зцілена, ніколи не точилося стільки пожвавлених розмов у кожному дворі, на кожному розі. І знову в центрі уваги опинилась Полліанна. Знову обговорювалось її близьке повернення додому. Але нині йшлося про геть іншу Полліанну, і повернення її виявилось геть іншим!

Полліанні виповнилось двадцять. Шість років вона мешкала в Європі. Взимку — здебільшого у Німеччині, а влітку вона подорожувала і відпочивала разом з доктором Чилтоном і своєю тіткою. Лише раз упродовж усього часу вона відвідала Белдінгсвіль. То були дуже короткі відвідини, одnodенні, того року, коли їй виповнилось шістнадцять. А нині вона поверталась додому — за чутками, назовсім. Поверталася разом з тітонькою Поллі.

Доктора Чилтона з ними вже не було. Півроку тому містечко було прикро вражене звісткою про його передчасну смерть. Всі тоді гадали, що місіс Чилтон і Полліанна одразу повернуться у свою стару домівку. Однак, вони не приїхали. Натомість, надійшла звістка, що вдова Чилтон разом з пле-

мінницею ще на якийсь час залишаться в Європі. За чутками, місіс Чилтон намагалася змінити оточення, щоб якось відволіктись від сумних думок і полегшити свою жалобу. На зміну цим чуткам прийшли також інші, стосовно фінансових негараздів місіс Чилтон. Річ у тім, що значна частина коштів родини Гаррінгтонів була вкладена в акції залізниці, які виявились ненадійними, а згодом втратили цінність через обвал на біржі. На спадщину доктора Чилтона теж не можна було розраховувати. Він взагалі не був заможною людиною, а останнім часом робив чималі витрати. Тому Белдінгсвіль був не надто здивований, коли за півроку по смерті доктора надійшла звістка, що місіс Чилтон з Полліанною повертаються додому.

Знову в старому будинку Гаррінгтонів, що тривалий час простояв замкненим і мовчазним, повідчиняли вікна і двері. Знову Ненсі, тепер місіс Дурджин, дружина Тімоті Дурджина, витирала пил, вичищала, мила, аж доки весь будинок засяяв бездоганною чистотою і досконалим порядком.

— Ні, я не одержувала жодних розпоряджень, — пояснювала Ненсі цікавим сусідам і друзям, що зупинялись коло воріт, а часом навіть підходили до дверей. — Звісна річ, у матінки Дурджин був ключ — вона іноді приходила в будинок, щоб провітрити кімнати і переконатися, що все на своєму місці. А місіс Чилтон справді написала, що вони з міс Полліанною повертаються цієї п'ятниці. І попросила провітрити кімнати і чохла на меблях, а ключ покласти під килимок. Треба ж таке — під килимок! Наче б я дозволила, щоб вони, бідолашні, приїхали сюди отак, самотні і втомлені, а я за якийсь кілометр звідси сиділа у своїй вітальні, наче яка пані. Наче я геть серця не маю! Їм, бідолашним, і без того скрутно — доктор помер, земля йому пухом! Він уже не повернеться. А вони повертаються геть без грошей. Адже ви в курсі? Осьде лихо!

Щоб міс Полліанна... я хочу сказати, щоб місіс Чилтон раптом виявилась бідною! Я собі такого просто уявити не можу!

Та ні з ким либонь Ненсі не розмовляла так зацікавлено, як із показним молодиком з щирим відкритим поглядом і чарівною усмішкою. У четвер, о десятій ранку, він під'їхав до дверей на баскому породистому скакуні. Треба також зазначити, що ні з ким вона не говорила так збентежено і плутано. Повсякчас вона затиалась, не знаючи, як звернутись до молодого чоловіка.

— Джиммі... містере Біне... Я хочу сказати, містере Пендлтоне... Містере Джиммі!

У відповідь молодий чоловік вибухнув сміхом.

— Не хвилюйся, Ненсі! Називай мене так, як тобі зручніше... Я вже з'ясував те, що мене цікавило: місіс Чилтон та її племінниця справді повертаються завтра.

— Так, сер, вони повертаються, — з реверансом відповідала Ненсі. — Яка ж прикрість! Тобто я рада, що побачу їх. Але прикро, що вони повертаються отак...

— Розумію, — кивнув юнак, серйозним поглядом обводячи гарний старий будинок. — Але, думаю, тут нічого не вдієш. Дуже добре, що ви узялись... до того, до чого ви взяли. Далєбі, дуже гарна справа.

Він усміхнувся їй і, розвернувши коня, помчав легким галопом.

Ненсі, стоячи на ганку, задумливо похитала головою.

— Мене це нітрохи не дивує, містере Джиммі, — проказала вона вголос, проводжаючи захопленим поглядом постать хвацького вершника на баскому коні. Мене нітрохи не дивує, що ви не гаєте часу, коли треба розпитати про міс Полліанну. Я давно казала, що настане час, і він дуже скоро настане... А ви ж іще вирости таким високим та вродливим. Я дуже

сподіваюся, що все складеться так, як має скластись. Дуже сподіваюсь! Усе, далєбі, складеться, як у романах. Адже то вона знайшла вас і привела у розкішний будинок містера Пендлтона. Хто б тепер пізнав того маленького Джиммі Біна! Ніколи не бачила, щоб хтось так змінився. Далєбі, так є. Ніколи не бачила! — запевняла вона сама себе, вдивляючись у силуєт вершника, що вже зникав удалині.

Подібна думка напевне промайнула також у голові Джона Пендлтона, коли той з тераси свого великого сірого будинку на Пендлтонському пагорбі спостерігав стрімке наближення того самого вершника на тому-таки коні. А в очах його світилося почуття, схоже на те, що було в очах Ненсі Дурджин, а з вуст злетіло захоплене: «Які ж красені обидва!», коли вершник на своєму коні промчав повз будинок до стайні.

За кілька хвилин по тому юнак вийшов з-за рогу будинку і неквапливо піднявся сходами на терасу.

— То що, мій хлопчику, це правда? Вони повертаються? — нетерпляче запитав чоловік.

— Так.

— Коли?

— Завтра.

Молодий чоловік влаштувався у кріслі. Лаконічність різкої відповіді змусила Джона Пендлтона насупитись. Він зиркнув на юнака і після короткого вагання сухо запитав:

— Синку, в чім річ?

— В чім річ? Ні в чому, сер.

— Дарма! Я ж бачу. Годину тому ти поїхав звідси, палаючи таким нетерпінням, що жодна сила тебе не втримала б. А тепер звалився у крісло, згорблений і такий пригнічений, що тебе жодна сила не підніме. Якби я не знав усіх обставин, то подумав би, що ти не радієш поверненню наших друзів.

Він зробив паузу, чекаючи на якусь відповідь. Але не одержавши її, повів далі.

— То скажи, Джиме, хіба ти не радий, що вони повертаються?

Молодий чоловік засміявся і знервовано засовався у кріслі.

— Звісно, я радий.

— Гм... А з твого вигляду не скажеш.

Молодик знову засміявся і по-дитячому зашарівся.

— Я просто... задумався про Полліанну.

— Полліанна! Відколи ти повернувся з Бостона і дізнався, що тут чекають на її повернення, ти знай тільки торочиш про Полліанну і, здається, ні про що інше не думаєш.

Юнак нахилився вперед і з жаром почав:

— Саме так! Як ви не розумієте? Ви самі сказали, що вчора жодні сили не змогли б мене зупинити, так я хотів побачити Полліанну. А сьогодні, коли я дізнався, що вона справді повертається, жодні сили не зможуть мене навіть глянути на неї.

— Джиме, що ти верзеш?

На обличчі Джона Пендлтона відбилось недовірливе збентеження. Молодий чоловік знову відкинувся на спинку крісла і ніяково усміхнувся.

— Я знаю, що висловився безглуздо. Але боюсь, не зумію пояснити ліпше. Але так чи інак, я думаю... Так, мені ніколи не хотілося, щоб Полліанна стала дорослою. Вона була такою чарівною! Мені завжди приємно було згадувати її такою, якою я бачив її востаннє: серйозний вираз на веснянкуватому личку, її русяві коси та оце її сумне: «Так, я задоволена, що їду, але, думаю, я радітиму трошечки більше, коли повернуся!». Від того часу я її не бачив. Коли вона приїжджала сюди ненадовго, ми саме були у Єгипті.

— Так, пригадую. І я чудово розумію, про що тобі йдеться. Широ кажучи, я відчував те саме, аж доки побачив її тієї зими у Римі.

Юнак зацікавлено обернувся до нього.

— Справді, ви ж її бачили! Розкажіть мені про неї знову. Очі Джона Пендлттона спалахнули лукавими вогниками.

— Але ти казав, що не хочеш знати дорослої Полліанни. Молодий чоловік махнув рукою, скривившись.

— Вона вродлива?

— Ох, які ви, молоді! — жартома стенив плечима Джон Пендлтон. — Завше у вас перше питання про вроду.

— То вродлива? — наполягав молодий чоловік.

— Щодо цього, залишаю питання відкритим — на твоїй розсуд. Якщо ти... Втім, ні, треба тобі сказати, щоб ти не був надміру розчарованим. Полліанна — не вродливиця, якщо мати на увазі бездоганні риси, кучері і ямочки на щоках. Наскільки я знаю, Полліанна все життя цілковито впевнена в тому, що вона бридка. Колись давно вона мені казала, що чорні кучері вона сподівається отримати, коли потрапить на небо. А того року в Римі вона сказала іще дещо. Власне, в її словах не було нічого особливого, але я відчув, що за ними стоять ті самі комплекси. Вона сказала: гарно було б, якби хтось написав роман, героїнею якого стала б дівчина з рівним волоссям і ластовинням на носі. А тоді додала, що, можливо, слід радіти з того, що в книжках не трапляється невродливих героїнь.

— Вона розмірковує достоту, як ота давня Полліанна.

— Ото ж ти й нині знайдеш у ній колишню Полліанну, — насмішкувато всміхнувся чоловік. — Особисто я вважаю її вродливою. У неї прекрасні очі. Сама вона — втілення здоров'я. В її рухах відчувається юна енергія. А коли вона по-

чинає говорити, її обличчя сповнюється таких емоцій, що забуваєш, досконалі його риси чи ні.

— Вона так само, як колись... грає у «знай, радій»?

Джон Пендлтон лагідно всміхнувся.

— Я розумію, що так, грає. Але згадує про це нечасто. Принаймні коли ми бачились, вона ні словом не обмовилась про свою гру.

Після нетривалої мовчанки Пендлтон-молодший задумливо промовив:

— Це одна з обставин, що мене тривожить. Її гра чимало важить у житті багатьох людей. До її гри приєдналися люди по всьому містечку! Мені прикро було б думати, що Полліанна полишила її і більше не грає. Але водночас не можу собі уявити дорослу Полліанну, яка переконує людей завжди з чогось радіти. Саме тому я сказав... власне, я вже сказав, мені просто не хотілося, аби Полліанна стала дорослою.

— Я не став би з цього приводу надто перейматись, — стенув плечима Пендлтон-старший, якимось дивно посміхаючись. — Я думаю, ти переконаєшся, що вона так само живе за своїми давніми принципами... Хоча, можливо... трошечки по-іншому. Бідолашна! Боюсь, їй доведеться по-серйозному вдатись до своєї гри, щоб витримати всі негаразди, що на неї чекають.

— Ви з приводу того, що місіс Чилтон втратила свої статки? Отже, вони справді зuboжили?

— Боюся, що так. Я випадково дізнався, що вони вскочили у дуже скрутне становище, якщо говорити про фінансовий стан. Спадщина Гаррінгтонів зійшла нанівець, а бідолашний Том залишив по собі дуже мало матеріальної спадщини. Він нікому не відмовляв, коли потрібна була його

професійна допомога. Всі це знали і користувалися з його доброго серця. Працював він багато, а платню отримував не завжди. До того ж, останнім часом він багато витрачав. Він сподівався розгорнути власну справу, коли завершить наукову кар'єру в Німеччині. До того ж, він вважав, що його дружина і Полліанна достатньою мірою забезпечені спадщиною Гаррінгтонів, тому не дуже переймався цим питанням.

— Гм, я розумію, як усе це прикро.

— Але це ще не все. Місяців зо два по смерті Тома я зустрів його вдову і Полліанну в Римі. Місіс Чилтон була у жахливому стані. Таке горе, а тут іще вона почала усвідомлювати свої фінансові ускладнення, тож вона замало не впадала у відчай. Вона категорично відмовлялась їхати додому, казала, що не хоче більше бачити ні Белдінгсвіль, ні його мешканців. Розумієш, вона завжди була гордою жінкою, і нещастя подіяли на неї у доволі дивний спосіб. За словами Полліанни, її тітка впевнена, що Белдінгсвіль від самого початку не схвалював її шлюб з доктором Чилтоном, з огляду на її вік. А тепер, коли чоловік помер, на її думку, вона не знайде жодного співчуття у мешканців містечка. До того ж, її гордість принижена тим, що всі дізнаються про її зубожіння. Коротко кажучи, вона допровадила себе до жахливого стану. Бідолашна Полліанна! Не уявляю собі, як вона все це витримує. Якщо місіс Чилтон досі залишається у тому самому моральному стані, думаю, дівчині з нею непереливки. Саме тому я сказав, що їй знадобиться вдатись до чогось на зразок гри у «знай, радій» для того, щоб усе це витримати.

— Яка несправедливість! Чому таке мало статися з Полліанною? — вигукнув молодий чоловік.

— Мабуть, не все у них гаразд, якщо вони повертаються отак мало не крадькома, нікому слова не сказавши. Я впев-

нений, це рішення Поллі Чилтон. Вона не забажала, щоб її зустрічали. Я так розумію, вона повідомила тільки місіс Дурджин, дружині старого Тома, бо в тієї зберігається ключ від будинку.

— Саме так сказала мені Ненсі, славна жіночка! Вона підготувала будинок до їхнього приїзду і примудрилася зробити так, щоб він не видавався могилою нездійснених сподівань і давніх радощів. Навколо будинку теж усе не так погано: старий Том усі ці роки доглядав за садом. Однак, коли я туди приїхав, у мене серце стислося.

Вони знову замовкли на якийсь час. Тоді Джон Пендлтон коротко зазначив:

— Їх би зустріти.

— Їх зустрінуть.

— А ти поїдеш на вокзал?

— Поїду.

— Отже, тобі відомо, яким поїздом вони прибувають?

— Ні. Навіть Ненсі цього не знає.

— То як ти думаєш це зробити?

— Від самого ранку зустрічатиму кожен поїзд, аж доки вони прибудуть, — сумно засміявся молодий чоловік. — І Тімоті теж, з екіпажем Чилтонів. Зрештою, у розкладі не так багато поїздів, якими вони можуть прибути.

— Гм, знаю, — кивнув Джон Пендлтон на підтвердження. — Джиме, я в захваті від твоєї впевненості у власних силах, але не від твоєї розважливості. Втім, радий, що ти схильний керуватися скоріше почуттями, ніж розважливістю. І бажаю тобі успіху.

— Дякую, сер, — так само невесело посміхнувся молодик. — Мені стануть у пригоді ваші щирі побажання... Далі, так є, сказала б Ненсі.

Розділ 17

Як Полліанна повернулася

Тим часом, як поїзд наближався до Белдінгсвіля, Полліанна з тривогою придивлялася до тітки. Від самого ранку місіс Чилтон дедалі більше похмуріла. З жахом Полліанна чекала на мить, коли вони опиняться на знайомому з дитинства вокзалі.

Полліанна дивилась на тітку, а серце її стискалось від болю. Ніколи раніше не думала вона, що людина може так швидко змінитись і так постаріти за лічені місяці. Очі місіс Чилтон втратили природний блиск, обличчя набуло сірувато-блідого відтінку, і на ньому з'явилося багато нових зморшок. Кутики рота опустились, а волосся знову було зачесане назад і зібране у непривабливий вузлик, як тоді, коли одинадцятилітня Полліанна вперше побачила свою тітку. Уся ніжність і чарівність, що прийшли до жінки у шлюбі, тепер впали з неї, наче маска, відкривши колишню суворість і брезкність, які були типові для неї ще в часи, коли вона називалася місіс Поллі Гаррінгтон, яку ніхто не любив і яка нікого не любила.

— Полліанно! — голос місіс Чилтон був різкий і роздратований.

Полліанна злякано здригнулася, наче злякавшись, що тітка прочитала її думки.

— Так, тітонько?

— Де моя торбинка... маленька, чорна?

— Ось вона.

— Дуже добре. Я хочу, щоб ти витягла з неї мою чорну вуаль. Ми вже майже приїхали.

— Тітонько, в ній вам буде парко, вона дуже щільна!

— Полліанно, я попросила свою вуаль. Мені було б легше, якби ти навчилась виконувати мої прохання не сперечаючись. Будь ласка, мені потрібна вуаль. Невже ти гадаєш, я дам нагоду усьому Белдінгсвілю втішатися з того, як я сприймаю свої обставини?

— Тітонько, дарма! Вони зроду не зловтішатимуться, — заперечила Полліанна, квапливо порпаючись у торбинці в пошуках вуалі. — До того ж, ніхто нас не зустрічатиме. Ми нікому не повідомили, що приїжджаємо.

— Звісна річ. Ми нікому не наказували зустрічати нас. Але ми доручили місіс Дурджин провітрити кімнати і залишити ключ під килимком саме на сьогодні. Ти гадаєш, місіс Дурджин ні з ким не поділилася цією інформацією? Де там! Я впевнена, пів містечка вже знає, що ми сьогодні приїжджаємо. І з дюжину цікавих опиняться на платформі «цілком випадково», коли прибуде наш потяг. Наче я їх не знаю! Їм неодмінно треба побачити, яка на вигляд зубожіла Поллі Гаррінгтон. Вони...

— Тітонько, не треба... — благала її Полліанна зі сльозами на очах.

— Якби тільки я не була така самотня... Якби... Якби Томас був зі мною...

Вона замовкла і відвернулась. Губи їй сіпались.

— Де ж та вуаль? — хрипкуватим, здушеним голосом запитала вона.

— Ось вона, тітонько люба, будь ласка, — заспокоювала її Полліанна, подаючи вуаль. — Ми майже приїхали. Ох, тітонько, шкода, що ми не попросили Старого Тома чи Тімоті зустріти нас.

— Їхати додому в екіпажі? Наче ми можемо собі це дозволити. Наче ти не розумієш, що вже завтра ми змушені будемо продати і екіпаж, і коней... Ні, Полліанно, дякую. За таких обставин я вважаю за ліпше їхати диліжансом.

— Я знаю, але ж...

З різкими поштовхами і скреготанням поїзд зупинився, не дозволивши Полліанні завершити мову.

Коли вони вийшли на платформу, місіс Чилтон, у своїй чорній вуалі, одразу рушила вперед, не дивлячись ні праворуч, ні ліворуч. Натомість Полліанна, сумно усміхаючись, роззирнулася довкола. І перше ніж вона зробила перші кроки, погляд її вихопив з-посеред присутніх якесь знайоме і водночас незнайоме обличчя.

— Та це... Джиммі! — засяяла вона щастям, простягаючи йому руку. — Тобто, мені, либонь, слід було сказати «містер Пендлтон», — виправила вона себе з усмішкою, яка ніби уточнювала: «...тепер, коли ти такий високий і вродливий».

— Посмій лишень! — жартівливо пригрозив молодик, гордо підносячи голову, достоту, як робив той давній хлопчик Джиммі.

Він обернувся, щоб привітати місіс Чилтон, але та, злегка відсахнувшись, рушила далі. Він знову обернувся до Полліанни. В його очах було співчуття і занепокоєння.

— Прошу вас... Стривайте! Прошу вас... сюди, — квапливо заговорив юнак. — Тімоті чекає на вас з екіпажем.

— Як гарно, що він приїхав, — вигукнула Полліанна, але одразу перевела тривожний погляд на похмуру постать

у чорній вуалі, що вже добряче випередила їх. Вона наздогнала тітку і обережно торкнула її за лікоть.

— Тітонько, люба, Тімоті приїхав по нас екіпажем. Він з того боку чекає. А це... тітонько, адже ти пам'ятаєш Джиммі Біна?

Від хвилювання і збентеження Полліанна мимоволі назвала молодика його колишнім прізвищем. Місіс Чилтон неохоче обернулась і ледь кивнула головою.

— Містер Пендлтон, безперечно, дуже люб'язний. Але мені шкода, що вони з Тімоті взяли на себе надмірні клопоти, — холодно промовила вона.

— Жодних клопотів! Запевняю вас: нам нескладно, — засміявся молодий чоловік, намагаючись приховати збентеження. — Якщо ви дозволите мені взяти ваші багажні квитанції, я сам подбаю про ваші валізи.

— Дякую, — почала місіс Чилтон, — але ми самі здатні...

Дарма. Полліанна з радісним «дякую!», вже передала квитанції юнакові, і почуття власної гідності не дозволило місіс Чилтон закінчити фразу.

Додому вони їхали у цілковитому мовчанні. Тімоті, ображений тим, як холодно зустріла його колишня господиня, сидів попереду набурмосений, щільно стиснувши губи. Місіс Чилтон, понуро буркнувши: «Гаразд, дитино, як сама бажаєш. Схоже, ми таки змушені повертатись додому в цьому екіпажі», занурилась у гірку задуму. На відміну від решти, Полліанна не почувалась ні пригніченою, ні ображеною, ні збентеженою. Хіба що трохи схвилюваною і сумною — пригляді давно знайомих, але призабутих улюблених краєвидів. Вона заговорила тільки раз, щоб поділитися з тітонькою:

— Який же славний Джиммі! А як виріс! І очі, і посмішка у нього просто чарівні. Правда, тітонько?

Не дочекавшись відповіді, вона сама прокоментувала своє спостереження:

— Принаймні мені його очі і усмішка видались прекрасними..

Тімоті, через образу і побоюючись реакції місіс Чилтон, не став казати наперед, яка зустріч на них чекає вдома. Тому широко відчинені двері, прикрашені квітами кімнати і Ненсі, що присіла у реверансі на ганку, виявились для місіс Чилтон і для Полліанни неабиякою несподіванкою.

— Ой, Ненсі! Як чудово! — вигукнула Полліанна, легко зістрибуючи на землю. — Тітонько, Ненсі нас зустрічає! Ти тільки поглянь, як гарно вона всюди поприбирала!

Полліанна намагалась говорити весело, але голос її помітно тремтів. Їй самій нелегко було повертатись додому без славного доктора Чилтона, якого вона так любила. А якщо їй самій було тяжко, то можна тільки уявити, що мала відчувати тітка. І ще Полліанна знала, що понад усе тітонька боялась розрюмсатися перед Ненсі. Нічого страшнішого для почуття її власної гідності не могло бути. Полліанна знала, що за щільною чорною вуаллю тітка ховає очі, сповнені сліз, і що губи їй тремтять. Найімовірніше, тітка скористається з першої-ліпшої нагоди, щоб до чогось причепитися й за маскою гніву сховати розчулення. Тому Полліанна нітрохи не здивувалася, коли за кількома холодними словами привітання пролунало:

— Ненсі, дуже люб'язно було з вашого боку, але, здається, я просила, щоб ніхто не приходив.

Радісний вираз на обличчі Ненсі поступився виразу образи й переляку.

— Але ж міс Поллі... Я хочу сказати, місіс Чилтон, — забелькотіла вона, — не могла ж я допустити, щоб ви...

— Годі, Ненсі, — перервала її місіс Чилтон. — Облишмо цю розмову.

З гордо піднесеною головою вона вступила у будинок. За якусь хвилину вони почули, як зачинилися нагору двері її спальні. Ненсі з жахом обернулась до Полліанни.

— Міс Полліанно, що ж це таке? Що я такого зробила? Я хотіла їй догодити. Щоб вона була задоволена...

— Авжеж, — схлипнула Полліанна, шукаючи у торбинці носовичок. — Чудово, що ти так зробила... Просто чудово...

— То чого ж вона така невдоволена?

— Вона задоволена. Тільки не хотіла цього показувати. Вона боїться, що, показавши це, покаже... щось іще... Ох, Ненсі! Ненсі, я так рада тебе бачити! Аж сльози навертаються!

Вона схлипнула, обнімаючи Ненсі.

— Годі тобі, серденько, годі, — втішала її Ненсі, однією рукою пестячи Полліанну, плечі якої здригались від ридань, а іншою витирала власні сльози краєчком фартуха.

— Розумієш, вона не може дозволити собі прилюдно розплакатись, — затинаючись, пояснювала Полліанна. — А це так тяжко... Приїхати сюди... отак... по стількох роках... Я знаю, що вона відчуває.

— Ну, звісно, янголятко моє, — лагідно примовляла Ненсі. — Це ж треба... А я одразу її засмутила.

— Ні-ні, ти її не засмутила! — схвильовано запевняла її Полліанна. — Це в неї така манера виробилася. Розумієш, Ненсі, вона не хоче показувати, як їй тяжко через... через дядька Тома. Вона просто боїться показати свої справжні почуття і тому... чіпляється до будь-якої дрібниці, щоб перевести розмову на інше. Вона зі мною точнісінько так по-

водиться. Точно так, як оце з тобою зараз. Тому я знаю, що кажу, розумієш?

— Авжеж, розумію... розумію.

Ненсі міцно стискала губи, а очі її були сповнені співчуття. Вона лагідно примовляла:

— Бідолашне моє янголятко! Я однаково рада, що прийшла. Рада, бо я тебе побачила.

— Я теж, — прошепотіла Полліанна, обережно звільняючись з обіймів Ненсі і витираючи очі. — Ось мені вже легше. Я страшенно тобі вдячна, Ненсі, і страшенно цінюю все, що ти зробила. Але якщо тобі час — ти через нас не затримуйся.

— Гм! Та думаю, що могла б на якийсь час і залишитися, — зазначила Ненсі.

— Залишитися? Ненсі, я чула, ти заміж вийшла? Адже Тімоті твій чоловік?

— Авжеж! Але він не заперечуватиме... Бо йдеться про тебе. Він навіть хотів би, щоб я побула... бо йдеться ж про тебе.

— Ні, Ненсі, ми не можемо на таке піти! — заперечувала Полліанна. — Ми тепер не можемо собі дозволити, щоб нам хтось допомагав у хатніх справах. Розумієш? Я тепер усе сама робитиму. Принаймні доки ми точно знатимемо, який стан наших справ. Так каже тітонька Поллі. А до того часу ми маємо жити дуже заощадливо.

— Тю! Наче я б гроші з вас узяла... — почала було Ненсі, непереконливо імітуючи гнів.

Побачивши вираз обличчя співрозмовниці, вона прикусила язика і, щось нерозбірливо буркочучи собі під ніс, попленталась на кухню, щоб закінчити приготування картопляного пюре і смаженої курки на обід.

Закінчивши з приготуванням страв і поприбиравши після цього на кухні, місіс Дурджин погодилась їхати додому з чоловіком. Але будинок вона залишила неохоче, кілька разів спитавши дозволу хоча б зрідка приходити, щоб трішечки допомогти у господарстві. Коли ж Ненсі поїхала, Полліанна пішла у вітальню, де самотньо сиділа місіс Чилтон, опустивши обличчя у долоні.

— Тітонько, серденько, може, запалити світло? — жваво запропонувала Полліанна.

— Так, можна б...

— Яка, однак, славна Ненсі — так гарно все для нас влаштувала!

Коментарів не було.

— Де тільки вона назбирала стільки квітів, уявити собі не можу! Весь будинок оздобила. На першому поверсі у кожній кімнаті квіти і в обох спальнях нагорі...

Тітка так само відмовчувалась.

Полліанна тихо зітхнула, глянувши на її сумне обличчя, на очі, погляд яких був спрямований кудись у простір. Помовчавши, дівчина знову заговорила з надією в голосі.

— Бачила я старого Тома. Бідолашного геть скрутив ревматизм. Навіть ходить не розгинаючись... Він про тебе розпитував, тітонько...

Місіс Чилтон рвучко обернулась і перервала її мову запитанням:

— Полліанно, що ми з тобою робитимемо?

— Що робитимемо? Звісно, все, на що ми здатні, люба тітонько.

Місіс Чилтон роздратовано махнула рукою.

— Полліанно, будь серйозною хоча б іноді. Ти скоро сама переконаєшся, що все це не жарти. Що ми робити-

мемо? Адже ти знаєш, прибутки від моїх маєтностей практично не надходять. Я припускаю, що деякі акції зберегли якусь цінність, але містер Гарт каже: найближчим часом від них не буде прибутків. Щоправда, у нас є депозити у банку і вони дають невеличкі відсотки. А ще є оцей будинок. Та яка з нього користь? Ми його не можемо ні з'їсти, ні надіти на себе. З тим способом життя, який на нас чекає, будинок для нас зavelикий. Але продати його хоча б за половину справжньої ціни практично неможливо. Хіба що знайшлася б людина, котрій з якоїсь причини потрібен саме цей будинок.

— Продати будинок? Тітонько, як можна! Такий гарний будинок, у якому так багато чудових речей...

— Можливо, Полліанно, ми змушені будемо це зробити. Ми щодня маємо що-небудь їсти... на жаль.

— Так, це правда, я завжди така голодна! — сумно підсміюючись, підтвердила Полліанна. — А все ж таки, я думаю, треба радіти, коли у тебе гарний апетит.

— Дуже імовірно. Ти, дитино, завжди знаходиш, з чого радіти. А проте, як нам бути далі? Я хочу, щоб ти хоч на хвильку поставилась до цього серйозно.

Вмить обличчя Полліанни змінилось.

— А я цілком серйозно. Я вже думала про це. І вирішила... Добре, якби я могла заробляти.

— Ох, дитино! Який жах! Не думала, що я доживу до такого! Що почую таке від тебе! — простогнала жінка. — Дитина Гаррінгтонів змушена заробляти собі на хліб!

— Варто поглянути на це з іншого боку, — засміялась Полліанна. — Тобі, тітонько, слід би радіти, що дитина Гаррінгтонів здатна заробляти собі на хліб! Це аж ніяк не принижує нашої гідності, тьотю Поллі.

— Можливо. Але не дуже це приємно. Ми завжди пишалися тим становищем, яке посідали у Белдінгсвілі.

Полліанна, схоже, не чула останньої фрази. Вона замріяно дивилася вдалину.

— От якби я мала якийсь талант. Якби вміла робити що-небудь ліпше за всіх на світі, — зітхнула вона. — Я трішечки вмію співати, трішечки граю на фортепіано. Вмію ще вишивати і церувати... Всього потрішечки, але цього не досить, щоб мені платили за мою роботу... Мабуть, найохочіше я б куховарила і займалася домашнім господарством.

Вона замовкла на мить, тоді повела далі:

— Пам'ятаєш, як я гарно справлялась у Німеччині, коли Гретхен навмисне не приходила, щоб нам допекти? Але мені аж ніяк не хочеться ходити куховарити по чужих будинках.

— Наче б я тобі таке дозволила! Полліанно! — здригнулася місіс Чилтон.

— А просто куховарити на нашій власній кухні нічого не дасть... жодних дивідендів, я маю на увазі, — бідкалась Полліанна. — А нам так потрібні гроші...

— Украй необхідні, — зітхнула тьотя Поллі.

Запала тривала тиша, яку, нарешті, порушила Полліанна.

— Після всього, що ти для мене зробила, тітонько... Після всього, що ти для мене зробила, я б так хотіла заробляти! У мене б тоді була чудова нагода тобі віддячити! А я не можу! Ох, чому я не народилася з таким хистом, який давав би заробіток!

— Годі, годі, дитино, не треба! Звісно, якби живий був Томас... — голос місіс Чилтон зірвався.

Полліанна глянула на неї і рвучко підвелась.

— Тітонько, люба, не треба так! — вигукнула вона геть іншим тоном. — Не треба так хвилюватися! Зрештою, хто може гарантувати, що у мене днями не розвинеться який-небудь особливий хист! І на мою думку, це навіть захопливо. Коли перед тобою суцільна невідомість. Страшенно цікаво чогось бажати. Чекати, коли у тебе це щось з'явиться. А просто жити, знаючи, що у тебе все є, чи буде все, чого забажаєш, це навіть якось... нудно.

Зробивши такий висновок, вона засміялась.

Місіс Чилтон її не підтримала. Вона тяжко зітхнула і промовила.

— Полліанно, яка ж ти ще дитина!

Розділ 18
Знову вдома

Перші дні після повернення у Белдінгсвіль виявились аж ніяк не простими ні для місіс Чилтон, ні для Полліанни. Зрештою, нікому не буває легко, коли треба звикати до нового оточення.

Після подорожі з її особливими турботами непросто було отак одразу зосередитись на обговоренні цін на масло і зухвалої поведінки різника. Звикнувши вільно розпоряджатися власним часом, непросто було звикнути до того, що перед тобою повсякчас виникає якась чергова проблема, яка вимагає негайного розв'язання. На додачу, один по одному заходили друзі, сусіди. Полліанна щиро раділа цим відвідинам, але місіс Чилтон, за першої ліпшої нагоди, ішла у свою кімнату. А згодом, з гіркотою в голосі, жалілась Полліанні:

— Звісно, їм цікаво подивитись, як ведеться Поллі Гаррінгтон, коли вона зубожіла...

Небіжчика-чоловіка місіс Чилтон згадувала лише зрідка. Але Полліанна знала, що думки про нього ніколи не залишають тітоньку. А мовчання — це тільки маска, що дозволяє приховати глибокі почуття, які місіс Чилтон не любила відкрито виявляти.

Джиммі Пендлтона Полліанна у перший місяць після повернення бачила кілька разів. Спершу він прийшов з Джоном Пендлтоном, і всі трималися доволі скуто — не так у перші хвилини, як після того, коли у вітальню увійшла тітонька Поллі. Цього разу вона з якоїсь причини не стала уникати гостей. Згодом Джиммі приходив також сам: одного разу приніс квіти, іншого — книжку для тітки Поллі, а двічі без жодного приводу. Полліанна вітала його щиро і радісно, а тітонька Поллі, після того першого візиту, жодного разу до нього не вийшла.

Більшості друзів і знайомих Полліанна нічого не казала про зміни у матеріальному становищі тітки. З Джиммі, однак, вона дозволила собі певну відвертість і знай нарікала: «Якби тільки я могла заробити грошей!»

— Я роблюсь найбільш корисливою особою, яку ти будь-коли зустрічав, — казала вона з сумною посмішкою. — Дійшло до того, що я все вимірюю на долар і навіть мислю доларами і центами. Розумієш, тітонька Поллі відчувається страхотливо бідною!

— Як прикро! — емоційно відгукнувся Джиммі.

— Авжеж! Щиро кажучи, мені здається, що вона відчувається більш нужденною, ніж насправді. Вона тільки про це думає і знай бідкається. Але я б дуже хотіла їй допомогти.

Джиммі глянув згори вниз у її схвильоване обличчя з очима, вологими від сліз, і в його власних очах відбилась ніжність.

— А що б ти хотіла робити... якби мала таку змогу?

— Ой, я б охоче куховарила, займалася би хатнім господарством, — усміхаючись зітхнула Полліанна. — Я страшенно люблю збивати яйця з цукром і слухати, як весело шипить сода у чашці з кисляком. Я просто щаслива, коли мені

випадає нагода що-небудь спекти. Але така робота не дає заробітку... Хіба що якби куховарити на чужій кухні. А я... я все ж таки не до такої міри люблю куховарити.

— Розумію, — погодився молодий чоловік.

Він знову подивився в її обличчя, що було так близько, і губи його затремтіли. Він міцно стиснув зуби, а тоді, зашарівшись, вимовив:

— Звісна річ, ти могла б... вийти заміж. Ви вже про таке думали, міс Полліанно?

Полліанна розреготалась. Цей сміх безпомилково виказував, що дівчину ніколи не зачіпляли гострі стріли амура.

— Ой, ні, я ніколи не вийду заміж, — безтурботно відказала вона. — По-перше, я негарна, а по-друге, я вирішила залишитися з тітонькою Поллі і дбати про неї.

— Он як? Кажеш, негарна? — насмішкувато повторив юний Пендлтон. — А тобі, Полліанно, не спадало на думку, що хтось може триматись іншого переконання з цього приводу?

Полліанна заперечно похитала головою.

— Дарма. Я маю дзеркало, — відповіла вона, коротко глянувши на юнака.

Це скидалось би на кокетування, якби йшлося про якусь іншу дівчину. Але дивлячись в обличчя Полліанни, Пендлтон бачив, що вона цілком щира. Він раптом зрозумів, чим Полліанна не схожа на інших дівчат. В ній збереглась ота давня звичка сприймати все буквально.

— То чому ти негарна?

Джиммі зважився на таке запитання, гадаючи, що він правильно оцінив особливу вдачу Полліанни. А однак, йому перехопило подих від власної зухвалості. Він подумав, що будь-яка інша, почувши таке, негайно образилась би, не по-

чувши очікуваного заперечення щодо її лукавого судження про власну зовнішність.

— Просто негарна і край, — трохи сумно засміялась вона. — Такою я народилася. Може, ти навіть пам'ятаєш, колись у дитинстві мені мріялося, що як найбільшу радість у вічному житті на небі, мені буде подаровано чорні кучері.

— Це залишилося твоїм заповітним бажанням?

— Та ні... Мабуть, ні, — невпевнено відповіла Полліанна. — Але я так само вважаю, це було б непогано... До того ж, вії у мене не довгі, а ніс не грецький, не римський і взагалі не з тих досконалих і таких бажаних носів, що можна віднести до якогось класичного типу. Просто ніс та й годі! І обличчя у мене чи то задовге, чи то закоротке, вже не пам'ятаю точно. В усякому разі, коли я його виміряла і перевірила за таблицею, що друкують у журналах, виявилось, що воно не відповідає стандартам краси. Там писалося, що ширина обличчя має дорівнювати п'яти довжинам очей, а довжина ока має дорівнювати... Забула, чому вона має дорівнювати, але точно пам'ятаю, що у мене не дорівнює.

— Прикра картина складається! — засміявся юний Пендлтон і, в захваті дивлячись у виразне жваве обличчя дівчини, запитав:

— Ти коли-небудь дивилася у дзеркало в ту мить, коли говориш?

— Звісно, ні.

— Тобі слід би це зробити.

— Яка чудернацька фантазія! Уяви собі, як я це робитиму? — засміялась вона. — Що ж я казатиму? Що-небудь на зразок... «Отже, Полліанно, нехай у тебе вії не дуже довгі, а ніс абсолютно ординарний, радій з того, що ти взагалі маєш вії і хоч такий-сякий ніс»!

Джиммі засміявся разом із нею, але на обличчі його з'явився дивний вираз.

— Отже, ти досі граєш у... «знай, радій»? — невпевнено запитав він.

Полліанна трохи здивовано глянула на нього і відповіла дуже спокійно.

— Звісна річ. Якби не гра, то, либонь, я просто не вижила б у ці останні півроку.

Голос її ледь помітно тремтів.

— Але щось я не чув, щоб ти про неї згадувала, — зазначив Джиммі.

Вона трохи знітилася.

— Це правда. Мені якось... Я наче боюся розмовляти про це зі сторонніми... Тобто з тими, кому до цього байдуже. Тепер, коли мені двадцять, це вже не те саме, як коли мені було десять. Я це усвідомлюю. Знаєш, люди не люблять повчань.

Вона гірко посміхнулася.

— Знаю, — серйозно кивнув головою молодик. — Але мені, Полліанно, хочеться зрозуміти, чи ти сама усвідомила, що означала твоя гра, і як вона допомогла тим, хто до неї приєднався.

— Я усвідомлюю те, наскільки гра допомогла мені, — відказала Полліанна.

Голос її лунав приглушено, а погляд був спрямований кудись убік.

— Ця гра справді допомагає, коли до неї приєднуєшся, — заходився розмірковувати вголос Джиммі після короткої паузи. — Хтось навіть сказав, що вона перемінила б цілий світ, якби всі люди приєднались. Я думаю, це правда.

— Так, але не всі люди хочуть мінятися, — посміхнулася Полліанна. — Торік у Німеччині я зустріла одного чолові-

ка. Він утратив майже всі свої заощадження і почувався страшенно нещасним. Який же він був понурий! Я чула, як хтось намагався його підбадьорити, сказавши: «Годі вже, не журись! Могло статись гірше!» Якби ти чув, як він розлючено заревів у відповідь! «Як мене бісить, — казав той чоловік, — коли мені твердять, що могло бути гірше, і радять бути вдячним долі за те, що у мене залишилось! Ці люди, що з дурнуватою посмішкою торочать про те, як вони вдячні долі за здатність дихати, ходити, їсти і... не знаю, лежати, — я їх ненавиджу! Коли мої справи такі, кепські як зараз, я не хочу ні дихати, ні ходити, ні їсти, ні навіть лежати. Коли мені кажуть, що я маю бути вдячним долі за таке нікчемне життя, я ладен просто кого-небудь застрелити!» Уяви собі, чого б я домоглася, коли відкрила б тому чоловікові гру «знай, радій», — засміялась Полліанна.

— Однаково, вона була б для нього корисною, — запевнив її Джиммі.

— Звісно, була б корисною. Та чи він би мені подякував, якби я йому розповіла.

— Гадаю, що так. З таким способом життя і способом мислення він і себе самого, і всіх навколо робить нещасними. А тепер уявімо на мить, що він би приєднався до гри. Намагаючись відшукати що-небудь таке, з чого можна радіти, він просто не мав би змоги одночасно нарікати, які кепські його справи. Від цього вже була б якась користь. Легше було б жити йому самому і його близьким. Якщо думати про бублик, а не про дірку в ньому, гірше від цього не зробиться. Може навіть стати ліпше, бо тоді поліпшується травлення. Навіщо чіплятися за прикросці і турботи? Вони колючі, наче кактус.

Полліанна усміхнулась на знак згоди.

— Це дуже близько до того, що я сказала одній літній дамі з «Жіночої допомоги» там, на Заході. Вона належала до тих людей, які тішаться з того, що почуваються нещасними. Вони насолоджуються, перераховуючи свої приводи для туги. Мені тоді було років десять, і я намагалась познайомити її з грою. Мені не дуже вдавалося її переконати, і нарешті, інтуїтивно здогадуючись, у чому причина, я висунула останній аргумент: «Зрештою, ви можете радіти, що у вас є стільки приводів для страждань, якщо вам так приємно страждати!».

— Це, мабуть, те, що їй треба було, — зареготав Джиммі. Полліанна піднесла брови на знак сумніву.

— Боюсь, вона з того раділа не більше, ніж радів би той чоловік у Німеччині, якби я йому запропонувала щось подібне.

— Але їм слід було вислухати тебе. А тобі — сказати їм...

Джиммі несподівано замовк, а на обличчі його з'явився такий вираз, що Полліанна запитала:

— Джиммі, у чім річ?

— Та ні, нічого. Я просто подумав... — почав він невпевнено. — Я сам умовляю тебе робити саме те, чого так боявся... А я боявся ще до того, як ми побачилися, що ти...

Він почервонів і безпорадно замовк.

— Джиммі Пендлтоне! — дівчина обурено піднесла голову. — Не сподівайтесь, сер, відкрутитись. То що ви мали на думці?

— Та ні... нічого такого...

— Я чекаю, — твердо наполягла Полліанна.

Голос її був тихий і спокійний, але в очах засвітилися бісики.

Молодий чоловік вагався. Він подивився в її усмінене обличчя і здався.

— Нехай буде по-твоєму... — стенив він плечима. — Я просто непокоївся... трохи непокоївся, що через ту гру ти говоритимеш так само, як говорила раніше, і...

Дівчина вибухнула сміхом, не давши йому закінчити.

— Ну ось, а я що казала! Навіть ти, як виявляється, боявся, що я у свої двадцять залишилась такою, якою була в десять!

— Та ні, я про інше... Слово честі, Полліанно, я тільки думав... Я знав, що ти...

Полліанна затулила вуха і залилася дзвінким сміхом.

Розділ 19
Два листи

Наприкінці червня Полліанна отримала листа від Делли Ветербі.

«Пишу тобі, щоб попросити про таку ласку, –прочитала Полліанна. — Сподіваюсь, ти зможеш підказати мені яку-небудь приємну родину у Белдінгсвілі, що погодилась би прийняти до себе на ціле літо мою сестру. Власне, їх буде троє. Сама місіс Керю, її секретарка і прийомний син Джемі. (Адже ти пам'ятаєш Джемі?). Вони не хочуть зупинятись у звичайному готелі або великому приватному пансіоні. Моя сестра перевтомлена, і лікар порадив їй згаяти літо у сільській місцевості заради зміни оточення і повноцінного відпочинку. Доктор порадив Вермонт або Нью-Гемпшир. Отож ми одразу подумали про Белдінгсвіль, згадали тебе і вирішили дізнатись, чи не зможеш ти порекомендувати нам, у кого оселитись. Я обіцяла Рут, що напишу тобі з цього приводу. Вони б хотіли приїхати на початку липня, якщо можливо. Сподіваюсь, я не завдала тобі цим дорученням надмірного клопоту. Якомога швидше повідом, якщо знаєш підходящу родину. Відповідь

надсилай за мою адресу. Сестра зараз лікується у нашому санаторії.

Сподіваюсь на сприятливу відповідь.

*Щиро твоя
Делла Ветербі».*

Прочитавши листа, Полліанна кілька хвилин сиділа замислена, перебираючи подумки всі белдінгсвільські родини, що могли б прийняти її давніх друзів. Раптом її осяяла блискуча ідея, і вона прожогом кинулась у вітальню до тітки, радісно вигукуючи:

— Тітонько! Люба тітонько! У мене чудова ідея! Я ж казала тобі, що коли-небудь у мене неодмінно розвинеться який-небудь талант. То ось він уже є! Нам страшенно поталанило! Ось послухай. Я отримала листа від міс Ветербі, сестри місіс Керю... Пам'ятаєш, я колись пробула у неї цілу зиму в Бостоні? Тепер вона хоче згаяти літо у сільській місцевості. Міс Ветербі написала мені, щоб я дізналась про підходяще місце, де вона могла б зупинитись. Розумієш, вона не хоче селитись у готелі чи пансіоні. Спершу я не знала, що їм порадити. А тепер знаю! Тітонько, здогадайся, що я вигадала!

— Дитино! — вигукнула місіс Чилтон. — Чого ж так то-рохтіти? Ти доросла дівчина, а не десятилітня дівчинка. Що сталося? Про що ти говориш?

— Про те, де можуть зупинитись місіс Керю з Джемі. Я вже придумала! — весело щебетала Полліанна.

— Та невже? І що з того? Як це мене обходить? — байдуже відказала місіс Чилтон.

— Вони можуть зупинитись у нас! Я готова приймати їх у нас, тітонько!

— Полліанно! — місіс Чилтон з жахом подивилась на неї, враз напружившись і вирівнявши спину.

— Тітонько, тільки не кажи, будь ласка, «ні». Прошу тебе! — благала Полліанна. — Хіба ж ти сама не розумієш? Це щаслива нагода. Нагода, якої ми так чекали! Щастя саме пливе до нас у руки. Адже ми здатні чудово все влаштувати. Місця у нас доволі, а куховарити і займатись господарством я вмію, ти сама знаєш. Тільки тепер це даватиме нам гроші. Я знаю, що місіс Керю щедро заплатить. Вони охоче приїдуть, я впевнена. Їх буде троє, з ними ще секретарка.

— Ні, Полліанно, я не можу! Перетворити цей будинок на пансіон! Родинний будинок Гаррінгтонів на пансіон? Ні, ні, Полліанно, я такого не допущу!

— Це не буде звичайний пансіон. Це буде просто надзвичайний пансіон! До того ж, вони наші друзі. Це все одно, що ми б запросили друзів приїхати до нас у гості. Тільки ці гості ще й платитимуть нам гроші. Таким чином, ми одночасно зароблятимемо гроші, які нам так потрібні! Тітонько, нам же так потрібні гроші!

Тінь приниженої гідності пробігла і без того понурим обличчям Поллі Чилтон. З тихим стогоном вона відкинулась на спинку крісла.

— Дитино, як ти все це влаштуєш? Ти не можеш виконувати всю роботу сама.

— Звісно, ні! — весело підхопила Полліанна (тепер вона відчула твердий ґрунт під ногами. Зрозуміла, що її ідею прийнято). — Але я змогла б готувати для них їжу і дбати про все, що їм потрібно. А щоб упоратися з рештою хатньої роботи, можна було б запросити одну з молодших сестер Ненсі. Місіс Дурджин, так само, як зараз, брала б на себе прання.

— Полліанно, я не дуже добре почувуюсь. Тому я мало чим зможу допомогти.

— Ще чого! Тобі, тітонько, взагалі не треба цим займатись! — гордо заявила Полліанна. — Тьотю, все дуже гарно складається. Це так добре, що навіть повірити важко... Гроші самі пливуть нам у руки!

— Гроші пливуть в руки? Коли б то! Тобі, Полліанно, треба ще чимало зрозуміти в житті. Зокрема те, що курортники нікому не кидають свої гроші в руки, не простеживши, щоб одержати на ці гроші якомога більше послуг. Коли ти підноси́тимеш, прибиратимеш, пектимеш, варитимеш і зрештою падатимеш з ніг від втоми, коли ти цілковито виснажиш себе, забезпечуючи їх усім — від свіжих яєць і молока — до гарної погоди, ти пригадаєш мої слова.

— Неодмінно пригадаю! — сміялась Полліанна. — Але я не хочу завчасно перейматися цим, а радше напишу місіс Ветербі листа. Щоб, коли сьогодні Джиммі Бін завітає до нас по обіді, можна було попросити його віднести листа на пошту.

Місіс Чилтон занепокоєно засовалась у кріслі.

— Полліанно, будь ласка, називай молодого чоловіка, як належить. Від отого «Бін» мене дрож проймає. Здається, тепер його прізвище Пендлтон...

— Так, це правда, — погодилась Полліанна. — Я дуже часто про це забуваю. І коли називаю його в обличчя Біном, це, безперечно, неподобство. Адже він усиновлений за всіма правилами. Але знаєш, я так розхвилювалася...

Вона не закінчила і пританцьовуючи вибігла з вітальні.

Коли о четвертій прийшов Джиммі, лист був уже написаний. Полліанна, вкрай збуджена, одразу взялась пояснювати гостю, про що йдеться.

— ... До того ж, мені страшенно хочеться знову з ними побачитись! — підвела вона підсумок своїм планам. — Я жодного разу, від тієї зими, нікого з них не бачила. Пам'ятаєш, я розповідала тобі про Джемі?

— Так, розповідала...

Відповідь юнака пролунала дещо вимушено.

— Хіба не захопливо, якщо вони зможуть приїхати?

— Я не знаю, чи це буде так захопливо, — ухильно відповів молодик.

-- І хіба не чудово, що я маю можливість допомогти тьоті Поллі хоча б тимчасово? Погодься, Джиммі, це ж чудово.

— Мені здається, тобі це буде доволі тяжко, — роздратовано похитав головою Джиммі.

— Так, у якомусь розумінні. Але я рада нагоді заробити, і всі мої думки будуть лише про це. Ось бачиш, Джиммі, — зітхнула вона, — яка я корислива.

Відповіді не було. На якусь хвилину запала тиша. Тоді, трохи несподівано, молодий чоловік запитав:

— Скажи, а скільки зараз років тому Джемі?

Полліанна глянула на нього з усмішкою.

— Так, пригадую... тобі завжди не до вподоби було його ім'я, — у її очах спалахнули лукаві вогники. — Та дарма! Тепер він усиновлений і, гадаю, взяв прізвище Керю. Тож ти можеш його називати просто Керю.

— Це не відповідь на запитання про те, скільки йому років, — сухо нагадав Джиммі.

— Цього, напевне, ніхто не знає точно. Він сам не може сказати, але я думаю, він приблизно твого віку. Цікаво, який він зараз? Я запитала про це у своєму листі.

— Он як? — Джиммі подивився на листа, що тримав у руці, і постукав по ньому пальцем з дещо неприязним виглядом.

Він думав про те, що було б добре десь загубити цього листа, подерти його, кому-небудь віддати, викинути, що завгодно з ним зробити, тільки не відправляти.

Джиммі усвідомлював, що він ревнує і завжди ревнував до цього юнака, чиє ім'я було таке подібне і разом з тим відмінне від його власного. Це не означає, що він закоханий в Полліанну, сердито запевняв він себе. Нічого він не закоханий! Просто йому не хочеться, щоб чужий тип з дівчачим ім'ям приїжджав у Белдінгсвіль і нависав над душею, заважаючи їм спілкуватись удвох. Він мало не обмовився про це Полліані, але щось змусило його прикусити язика. А тоді він пішов з листом у руках.

Через кілька днів по тому стало очевидним, що Джиммі таки не загубив листа, не подер його, нікому не віддав і не викинув, оскільки Полліанна отримала листа у відповідь. На radoщах міс Ветербі не барилася з відповіддю. Тож, коли Джиммі прийшов знову, Полліанна прочитала йому цього листа вголос. Точніше, частину його. А перед читанням Полліанна зробила такий вступ:

— На початку вона пише, як вони раді будуть приїхати, і таке інше. Я цього не читатиму. Але решту, мені здається, тобі цікаво буде почути. Адже я стільки тобі про них розповідала! Відтак, ти скоро зможеш сам з ними познайомитись. І дуже сподіваюся, Джиммі, ти допоможеш мені зробити так, щоб їм у нас було затишно і весело.

— Ще чого!

— Не варто виявляти сарказм тільки тому, що тобі не до вподоби його ім'я, — з удаваною суворістю дорікнула йому Полліанна. — Впевнена, він тобі сподобається, щойно ти познайомишся з ним особисто. А місіс Керю ти просто полюбиш.

— Та невже? — роздратовано огризнувся Джиммі — Гідна перспектива. Сподіваймося, шановна дама відповідь мені взаємністю.

— Неодмінно, — усміхнулась Полліанна. — А тепер слухай, я тобі про все читатиму. Це лист від її сестри Делли... міс Ветербі. Вона працює в санаторії доктора Еймса.

«Ти просиш мене розповісти тобі все і про всіх. Завдання монументальне, але намагатимусь зробити, що зможу. Перш за все, я гадаю, ти скоро помітиш, що моя сестра дуже змінилась. Нові інтереси, якими вона жила в останні шість років, у дивовижний спосіб її перетворили. Щоправда, зараз вона трохи схудла і перевтомлена. Але відпочинок усе виправить, і ти переконаєшся, яка вона молода, квітуча і щаслива. Зауваж, я не дарма сказала «щаслива». На той час, коли ти гостювала у неї в Бостоні, ти була, напевне, занадто малою, щоб усвідомлювати, якою нещасною вона почувалась. Тому, мабуть, для тебе це перетворення не настільки наочне, як для мене. Тоді вона нудилася своїм життям, сумним і безцільним, а зараз вона сповнена прагнень і радісних сподівань.

Перш за все, у неї є Джемі. Щойно ти побачиш їх разом, тобі без зайвих слів стане зрозуміло, чим він став для неї. Щоправда, ми анітрохи не наблизились до розгадки і досі не знаємо, чи він той самий Джемі, чи ні. Але моя сестра тепер любить його, як рідного сина, і, до речі, всиновила за всіма правилами. Втім, тобі, либонь, уже відомо про це.

Є ще ота дівчина — ти пригадуєш Седі Дін, продавчиню? Зацікавившись її долею і намагаючись допомогти їй налагодити нормальне життя, моя сестра поступово розширювала сферу застосування своїх зусиль, і тепер десятки дівчат вважають її своїм янголом-охоронцем. Рут, за геть новими принципами, заснувала гуртожиток для дівчат, що працюють. Звісно, не сама вона цим займається— до неї приєдналось іще кілька заможних і впливових чоловіків і жінок. Але

вона керує всією справою і цілковито віддає себе підопічним дівчатам. Можеш уявити собі, яке це щоденне нервове напруження. Але її головна опора, її права рука — це секретарка, ота сама Седі Дін. Я думаю, у ній теж ти побачиш певні зміни, хоча це колишня Седі.

Що ж до Джемі... Бідолашний Джемі... Найприкріше у його житті те, що він ніколи не зможе нормально ходити. Якийсь час ми сподівались на ліпше. Він пробув у санаторії доктора Еймса близько року, і стан його поліпшився настільки, що нині він ходить на милицях. Бідолашний хлопець назавжди залишиться інвалідом, якщо мати на увазі його ноги. Але він блискуче розвинений в усіх інших розуміннях. Тому, коли з ним спілкуєшся ближче, вже не думаєш про нього, як про каліку: його душа цілком вільна! Я не можу цього до ладу пояснити, але ти зрозумієш, про що йдеться, щойно побачиш його. Він зумів зберегти свій хлопчачий запал і радість життя. Підозрюю, що тільки одне могло б затьмарити його щастя і вибити ґрунт з-під його ніг: це якби він раптом дізнався, що він не Джемі Кент, наш племінник. Він дуже багато про це розмірковував і так палко бажав виявитись тим самим Джемі, що по-справжньому в це повірив. Він вважає себе нашим племінником, але навіть якщо це не так, сподіваюсь, він ніколи про таке не дізнається».

— Оце все, що вона про них пише, — прокоментувала Полліанна, складаючи дрібно списаний листочок. — Хіба ж не цікаво?

— Справді цікаво...

Цього разу в голосі Джиммі пролунала сама тільки щирість. Він раптом замислився про те, що означають для нього його власні здорові ноги. На якусь мить він навіть відчув, що

ладен був би поступитись бідолашному кульгавому хлопцеві якоюсь *частиною* уваги Полліанни. Якщо тільки той нахаба не вимагатиме надміру багато...

— Бідолашному хлопцеві непроста доля випала, нічого не скажеш, - визнав він.

— Ще б пак! Ти, Джиммі, цього не можеш знати, а вже я знаю! — схвильовано сказала Полліанна. — Адже я теж якийсь час не могла ходити. Я знаю, що це таке...

— Так, це правда. Авжеж, — насупився юнак, соваючись у кріслі.

Дивлячись у сповнене співчуття обличчя Полліанни, в її вологі від сліз очі, Джиммі засумнівався, чи справді він ладен примиритися з приїздом в Белдінгсвіль отого Джемі, якщо у Полліанни такий вигляд, коли вона всього тільки подумала про нього!

Розділ 20

Відпочивальники

Останні дні перед приїздом очікуваних «жахливих людей», як називала тітонька Поллі майбутніх пансіонерів своєї племінниці, були для Полліанни надзвичайно напруженими. Але, разом з тим, вона була щасливою і просто відмовлялась відчувати втому, збентеження чи будь-які побоювання, попри щоденні проблеми, які вона змушена була вирішувати.

Полліанна покликала на допомогу Ненсі та її молодшу сестру Бетті. І вони, кімната по кімнаті, просувались будинком, готуючи його до прибуття гостей так, щоб тим було затишно і зручно. Місіс Чилтон не дуже їм допомагала. По-перше, вона справді кепсько почувалась, а по-друге, їй перешкоджало особисте ставлення до задуму як такого. Родовий гонор Гаррінгтонів ні на мить її не полишав, а з вуст не сходили нескінченні нарікання:

— Ох, Полліанно! Як же це сталося, що дім Гаррінгтонів дійшов до такого...

— Він іще не дійшов, люба тітонько, — жартувала Полліанна, — бо Керю ще до нього не дістались!

Але місіс Чилтон не так просто було збити з мислі. На спроби Полліанни відбутися жартами, вона відповідала

проникливим поглядом і глибокими зітханнями. І дівчина змушена була залишити тітку терзатись на самоті.

У призначений день Полліанна, разом з Тімоті, якому тепер належали коні Гаррінгтонів, поїхала на станцію, щоб зустріти поїзд. До останньої миті Полліанна відчувала цілковиту впевненість у собі і була сповнена радісних очікувань. Та коли зі скреготом і свистом поїзд зупинився коло платформи, дівчину охопила справжнісінька паніка: сумніви, зниклобіння, побоювання. Раптом вона усвідомила, що без сторонньої допомоги навряд чи впорається. Вона пригадала заможність, громадське становище і вишукані смаки місіс Керю. До того ж, вона пригадала, що на неї чекає зустріч з незнайомим молодим чоловіком, либонь, не надто схожим на сором'язливого хлопчика, з яким вона була знайома шість років тому.

На мить її охопило панічне бажання кудись утекти... заховатись.

— Тімоті... я нездужаю. Мабуть, я захворіла. Я... Скажи їм... нехай пошукають готель... — затинаючись вимовила вона, скулившись і підводячись наче для того, щоб кудись вислизнути.

— Мем, ви що! — перелякано вигукнув Тімоті.

Одного погляду на його ошелешене обличчя Полліанні вистачило, щоб розреготатись і віднайти впевненість у собі. Вона розправила плечі.

— Та нічого, нічого. Не зважай! Я пожартувала, Тімоті... А онде й пасажири! Вони вже десь тут! — вигукнула Полліанна, цілковито опанувавши себе, і рушила до поїзда.

Вона одразу їх упізнала. Зрештою, якби навіть були якісь сумніви, милиці в руках високого темноокого юнака одразу привернули б її увагу.

По коротких хвилинах рукостискань і привітальних фраз вони вже сиділи разом з місіс Керю і Джемі в екіпажі. Седі Дін влаштувалася навпроти них. Лише тоді Полліанна відчула себе здатною як слід придивитись до своїх друзів. Вона одразу відзначила зміни, що сталися з ними упродовж останніх шести років.

Перш за все, вона відчула здивування змінам місіс Керю. Полліанна геть забула, що місіс Керю вродлива жінка. Що у неї довгі віії і надзвичайно гарні очі. Дівчина упіймала себе на тому, що трохи задрить відповідності пропорцій цього досконалого обличчя до вимог таблиці вроди з того жіночого журналу. Найприємніше було, що на вродливому обличчі жінки не лишилося й сліду колишньої понурості і гіркоти.

Тоді вона обернулася до Джемі і знову відчула приємне здивування. Джемі теж дуже погарнішав. Полліанна відзначила його непересічну зовнішність. Особливо привабливими видались їй темні очі і бліде обличчя, облямоване чорними кучерями. Вона глянула на милиці, що він поклав поруч себе, і подих дівчині перехопило від глибоко співчуття...

Що ж до Седі Дін, дівчина мало змінилася від тоді, коли Полліанна вперше зустріла її у Бостонському громадському парку, якщо говорити про зовнішність; але в розумінні стилю, зачіски, манер і мови — це була геть інша Седі.

Розмову почав Джемі.

— Як мило з твого боку, що ти запросила нас, — сказав він Полліанні. — Знаєш, що мені спало на думку, коли ти написала, що прийматимеш нас у себе?

— Ні, навіть не здогадуюсь, — невпевнено відповіла Полліанна.

Вона намагалась не дивитися на милиці поруч з Джемі, але горло їй так само стискала судома.

— Я пригадав маленьку Полліанну з пакуночком горіхів для сера Ланселота і леді Гіневри, і зрозумів, що ти просто уявила нас на їхньому місці, — адже у тебе є щось таке, чим ти ладна поділитись, і це зробить тебе щасливою.

— Пакет горішків! Не вигадуй! — засміялась Полліанна.

— Звісно, у нашому випадку йдеться не про пакет горішків, а про будинок з просторими світлими кімнатами, про сільське повітря, парне молоко і свіжі курячі яйця, — жваво відгукнувся Джемі. — Але суть справи від цього не міняється. З цього приводу хотів би тебе застерегти... Пам'ятаєш, яким ненажерливим і нахабним був сер Ланселот?...

Джемі зробив багатозначну паузу.

— Пусте! Я готова ризикнути, — усміхнулась Полліанна, радіючи, що тітонька Поллі не чує цієї розмови і не може переконатися, що її найгрізніші передчуття здійснюються. — Бідолашний сер Ланселот! Цікаво, чи він іще живий, чи хтось його підгодовує у парку?

— Він живий і його підгодовують, - весело втруtilась в розмову місіс Керю. — Цей кумедний юнак досі ходить у парк не рідше одного разу на тиждень, і кишені у нього напхані горіхами і ще не знаю якими ласощами. Його шлях можна завжди простежити за цівкою зерна, що завжди за ним тягнеться. А коли я замовляю на сніданок кашу, раз у раз чую: «Містер Джемі згодував усю крупу птахам, мем!».

— Дозвольте мені дещо додати! — пристрасно почав Джемі.

Наступної миті Полліанна упіймала себе на тому, що слухає історію про двох білок на залитій сонцем галявині пар-

ку з таким самим захопленням, з яким слухала багато років тому. Згодом вона зрозуміла, про що писала Делла Ветербі у своєму листі. Коли вони під'їхали до будинку, і Джемі, спираючись на милиці, вийшов з екіпажу, вона усвідомила, що упродовж десяти хвилин дороги встигла забути про його каліцтво.

На втіху Полліанні, перша зустріч тітоньки Поллі з гостями минула набагато ліпше, ніж можна було припустити. Керю так щиро і захоплено вихваляли старий будинок, вишукані меблі і елегантне оздоблення, що господиня просто не здатна була поставитись до гостей з несхваленням і байдужістю. Не минуло й години, як особисте очарування Джиммі взяло гору над недовірливою упередженістю тітоньки Поллі. Полліанна зрозуміла, що принаймні одна з найгрізніших перепон уже не становить небезпеки: тітонька Поллі почала грати роль поважної, але гостинної господині, виявляючи милостиву прихильність до своїх гостей. Та попри сприятливу зміну у ставленні тітоньки Поллі, Полліанна розуміла, що на неї саму чекають чималі труднощі.

Щодня треба було виконувати найрозмаїтішу роботу. Бетті, сестра Ненсі, виявилась привітною, працьовитою дівчиною; але їй, як швидко переконалася Полліанна, треба було ще багато чого навчитись, а навчання потребувало певного часу. Полліанна постійно боялася, що не зуміє з чимось упоратись. У перші дні не витертий пил на меблях видавався їй трагедією, підгорілий пиріг — катастрофою.

Утім, поступово, завдяки місіс Керю і Джемі, Полліанна навчилася простіше ставитись до своїх обов'язків, усвідомивши, що насправді трагедією і навіть катастрофою в очах друзів міг бути не пил чи підгорілий пиріг, а вираз турботи чи тривоги на її обличчі.

— Не треба так виснажувати себе роботою тільки заради того, щоб нас нагодувати! — запевняв її Джемі. Досить того, що ти дозволила нам приїхати.

— Нам було б корисніше їсти не так багато, — сміючись казала місіс Керю, — щоб не сталося «обтривлення», як казала одна з моїх підопічних дівчат, коли страва погано діяла на її шлунок.

Взагалі, троє новоприбулих з вражаючою легкістю пристосувалися до повсякденного життя в будинку Гаррінгтонів. Не минуло й доби, як місіс Керю вже захоплено розповідала на запитання місіс Чилтон про гуртожиток для дівчат, а Седі Дін і Джемі сперечалися за право допомагати на кухні, лущити горох чи зрізати квіти.

Керю вже мешкали у будинку Гаррінгтонів близько тижня, коли якогось вечора завітали Джон і Джиммі Пендлтони. Полліанна давно чекала на цей візит. Вона запрошували їх прийти, ще коли тільки чекала на приїзд Керю, а нині з гордістю познайомила своїх друзів.

— Усі ви завжди були моїми щирими друзями, і тому я хочу, щоб ви мали нагоду подружитися, — пояснила вона.

Полліанну нітрохи не здивувало, що Джиммі і Джон Пендлтони були зачаровані вродою і манерами місіс Керю. Дещо несподіваним видалось їй враження, яке справив Джиммі на місіс Керю. Так наче вона була вже з ним знайома раніше...

— Містере Пендлтоне, ми ніколи з вами раніше не зустрічались? — спитала місіс Керю.

— Не думаю, — усміхнувся той у відповідь. — Навіть упевнений, що ми не зустрічались. Адже, раз побачивши вас, я вже ніколи не забув би про це, — додав він, гречно вклоняючись.

Він вимовив це таким багатозначним тоном, що всі засміялись, а Джон Пендлтон зауважив:

— Влучно сказано, синку, а надто зважаючи на твій юний вік. Так куртазно навіть я сам не зумів би висловитись.

Злегка зашарівшись, місіс Керю засміялася разом з усіма.

— Ні, справді, я не жартую, — наполягала вона. — У вашому обличчі є щось знайоме. Навіть якщо ми не були знайомі раніше, напевне я вас де-небудь бачила.

— Можливо, ви його бачили у Бостоні, — втрутилась Полліанна. — Взимку Джиммі навчається у Технологічному інституті. Він будуватиме мости і дамби. Коли виросте...

Вона багатозначно зміряла поглядом височезного юнака, що стояв перед місіс Керю, і знову всі засміялись. Усі, крім Джемі. Лише Седі Дін помітила, що Джемі заплющив очі і стиснув губи так, наче щось завдало йому болю. І тому саме Седі Дін змінила тему розмови. Вона стала говорити про книжки, квіти, звірів, птахів, — про все, що було близьким і знайомим Джемі, відвертаючи розмову від мостів і будівництва. Седі усвідомлювала, що це останнє ніколи не буде доступним Джемі. Ніхто не помітив, як вона навмисне перевела тему розмови в інше русло, як не помітив це сам Джемі, заради якого вона старалась.

Коли Пендлтони пішли, місіс Керю знову заговорила про своє дивне відчуття, боуцімто вона вже зустрічала раніше Пендлтона-молодшого.

— Я точно знаю, що десь його бачила... — задумливо повторювала вона. — Десь бачила. Можливо, справді у Бостоні, але...

Вона замовкла на півслові, а тоді додала:

— Хоч би там як, він славний юнак. Він мені подобається.

— Це добре! Мені теж, — кивнула Полліанна. — Він мені завжди подобався.

— То ти давно його знаєш? — дещо сумовито запитав Джемі.

— Ще б пак! Я його знала ще тоді, коли була малим дівчиськом, а його звали Джиммі Бін.

— Джиммі Бін?! То він не рідний син містера Пендлттона? — здивувалась місіс Керю.

— Ні, він усиновлений.

— Усиновлений? — втрутився Джемі. — В такому разі, він такий же син, як і я.

В голосі його пролунала дивна нотка гордоців.

— Так, у містера Пендлттона своїх дітей не було. Він навіть одружений ніколи не був. Він тільки раз замислив одружитись, але... але не одружився.

Полліанна збентежено почервоніла. Вона мало не обмовилась про те, що то її мати колись відмовила Джону Пендлтону і у такий спосіб зробилася причиною довгих років його сумного холостяцького життя. Місіс Керю і Джемі, не знаючи цього і помітивши тільки зніяковіння дівчини, прийшли до одного й того самого хибного висновку. «Невже, — питали вони себе, — той Джон Пендлттон був закоханий у Полліанну, яка могла б йому за доньку бути?».

Природно, вони не висловили цього вголос, тож і з боку Полліанни не пролунало жодних пояснень.

Природно також, що ця невисловлена думка не була забота, а заховалася десь у глибинах пам'яті, щоб за зручної нагоди нагадати про себе.

Розділ 21

Дні літа

Ще до приїзду Керю Полліанна нагадувала Джиммі про свої сподівання, що він допоможе їй розважати гостей. Сам Джиммі тоді не висловив аж такого захвату щодо своєї участі, але вже на другому тижні перебування Керю в містечку він не тільки виявив бажання, а просто палав нестримним прагненням виконати прохання Полліанни. Принаймні якщо судити з частих і тривалих відвідин і настійливих пропозицій скористатися з коней і автомобілів Пендлтонів для прогулянок та екскурсій. Між ним і місіс Керю з першої зустрічі встановились дуже теплі дружні стосунки, що спирались на обопільну симпатію. Вони охоче прогулювались разом, розмовляли і навіть планували спільно опікуватись жіночим робітничим гуртожитком, коли Джиммі взимку повернеться на навчання у Бостон. Утім, достатньо уваги приділялось також Джемі та Седі. Місіс Керю усіма способами показувала, що Седі слід сприймати як повноправного члена родини. Вона дбала, щоб Седі разом з усіма брала участь у всіх розвагах і прогулянках.

Гостинність виявляв не тільки Джиммі, але той старший Пендлтон. Він дедалі частіше супроводжував названого сина

під час його візитів. Таким чином планувались і успішно здійснювались прогулянки екіпажем, автомобільні поїздки за місто, пікніки. Приємні пообідні години гаяли на веранді — за читанням, вишиванням і розмовами.

Полліанна була надзвичайно задоволена. Її гостям не випадало жодної нагоди нудьгувати чи сумувати за домівкою. До того ж, вона зуміла познайомити своїх щирих друзів Керю з давніми щирими друзями Пендлтонами. Вона щоразу клопотала навколо компанії, що збиралась на веранді за чаєм, наче курка коло курчат, і робила все можливе, щоб гостям було весело і затишно.

Натомість, ні Керю, ні Пендлтонів не влаштувало те, що Полліанна була радше свідком їхніх розваг і відпочинку, тож вони настійливо вимагали, щоб вона теж приєднувалася до них. Вони не приймали жодних відмовок, і Полліанна мимоволі виявлялася втягнутою у всі їхні розваги.

— Хто тобі дозволить займатись оздобленням торта на кухні, — бурчав Джемі, — коли такий погожий ранок, а ми всі лаштуємось на річку, щоб там на березі поснідати? Ти неодмінно вирушаєш з нами!

— Джемі, слово честі, я не можу! Справді не можу, — відмахувалась Полліанна.

— Чому? Обід готувати не треба, оскільки ми повернемося хіба що на вечерю.

— Але ж іще навіть сніданку не було...

— Ото ж бо й воно! Кажу тобі, сніданок ми візьмемо з собою, тому на стіл накривати немає потреби. Що тобі перешкоджає поїхати разом з нами... і разом зі сніданком?

— Джемі, я не можу... Мені треба торт прикрашати...

— Не треба. Він смачний і без глазури.

— І пил треба повитирати.

— Не треба, бо ще пилу не набралось.

— І замовити продукти на завтра...

— Нам треба тільки молока з печивом. Краще, щоб у нас була ти з молоком і печивом, аніж обід з індичкою, але без тебе!

— Годі й перерахувати все, що я маю зробити...

— То й годі! Не перераховуй, — весело переінакшив її слова Джемі. — Мерщій надівай свого капелюшка! Я вже бачив Бетті у їдальні. Вона пообіцяла, що запакує наш сніданок. Ну ж бо, поквапся!

— Джемі, який же ти дурненький! Кажу тобі, я не можу! — сміялася Полліанна, слабко опираючись, тимчасом як він тягнув її за рукав. — Я не можу їздити з вами по пікніках!

Однак поїхала. І не тільки того разу, а знову й знову. Та чи й могла вона опиратись, коли проти неї об'єдналися Джемі, Джиммі і містер Пендлтон, не згадуючи вже місіс Керю і Седі Дін! Навіть тітонька Поллі у цьому їх підтримувала.

— Широ кажучи, я задоволена, що поїду... — зітхала Полліанна, коли, попри всі її протести, дівчину змушували покинути хатні клопоти. — Але, мабуть, іще не було у світі таких відпочивальників, як мої, що замість гарячих обідів просили б тільки самого печива, молока і холодних закусок! Я не знаю такої господині пансіону, що, як я, знай би їздила з гостями по пікніках!

Захоплення відпочинком на лоні природи досягло апогею, коли Джон Пендлтон запропонував вирушити на два тижні з наметами до маленького гірського озера у п'ятдесяти кілометрах від Белдінгсвіля. Ідею зустріли із

захватом усі, крім тітоньки Поллі. Та, зокрема, була вкрай здивована, що пропозиція надійшла від Пендлтона-старшого. А коли вони з Полліанною залишились віч-на-віч, тітка навіть сказала:

— Добре, що Джон Пендлтон вийшов із стану похмурої байдужості, в якому перебував стільки років. Але не варто йому удавати з себе двадцятилітнього!

Саме так вона розуміла його поведінку.

Решті вона сухо заявила, що не має наміру їздити невідомо куди заради того, щоб спати на вогкій землі і ковтати комах разом з їжею, удаючи надзвичайне задоволення. Вона не вважає це розважливою поведінкою, принаймні для людей старшого віку.

Якщо Джон Пендлтон і зрозумів її натяк, то ніяк цього не показав. Його жвава зацікавленість і ентузіазм анітрохи не зменшились, а приготування до екскурсії посувались дуже швидко і успішно, оскільки всі вирішили, що відмова тітоньки Поллі не перешкоджає поїхати решті охочих.

— А простежити за нашою розважливістю спроможеться місіс Керю, — легковажно кинув Джиммі.

Цілий тиждень тільки й розмов було, що про намети, фотографічні камери, рибальське знаряддя і запаси харчів. Цілий тиждень усі були зайняті винятково підготуванням до екскурсії.

— Влаштуймо так, щоб усе було по-справжньому, — пропонував запальний Джиммі, — включаючи вогку землю і комах, як казала місіс Чилтон...

Він, весело усміхаючись, глянув просто у сповнені неохвалення очі суворої леді.

— Навіщо нам мисливські будиночки з кухнею та їдальнею? Нам потрібне справжнє багаття з печеною картоплею,

щоб сидіти навколо нього, розповідати історії і підсмажувати сало на шпичках.

— Атож, ми хочемо плавати, кататись у човнах, рибалити! — підхопила було Полліанна. — А ще...

Вона прикусила язика, зупинивши свій погляд на обличчі Джемі.

— Хоча, звісно, — квапливо додала дівчина, — не будемо ж ми цілодобово цим займатись... Думаю, ми знайдемо час для спокійних занять — читання, розмов...

Очі у Джемі зробились іще темнішими, обличчя іще більше зблідло. Він розтулив рота, але не встиг нічого сказати, бо втрутилась Седі Дін.

— У таких вилазках на природу ми завжди сподіваємось показати, на що здатні. Бо, сидючи вдома, цього не зробиш, — почала вона квапливо. — Того літа ми відпочивали у штаті Мен. Бачили б ви, яку величезну рибину упіймав містер Керю! Вона була... Та ви самі розкажіть! — сказала вона, обертаючись до Джемі.

Той засміявся і заперечно похитав головою.

— Однаково ніхто не повірить, бо рибалки завжди перебільшують!

— А ти спробуй, може, й зумієш нас переконати, — сказала Полліанна.

Джемі так само заперечно похитав головою, але обличчя його знову прибрало нормального кольору, а в очах більше не було болю. Полліанна помітила, як полегшено зітхнула Седі Дін, відкидаючись на спинку свого крісла.

Нарешті настав очікуваний день. Джиммі сів за кермо великого туристичного автомобіля Джона Пендлтона. Загарчав і став працювати постукувати мотор, розлігся хор прощальних вигуків, і з кряканням клаксона вони вирушили.

Згодом Полліанна часто поверталася думками до першого вечора у їхньому лісовому біваку. Нові враження були в усіх розуміннях чудовими...

Близько четвертої пополуночі вони вже наближались до місця призначення. Останні півгодини їхня велика машина з великими труднощами продиралась вузькою лісовою дорогою, не розрахованою на шестициліндровий автомобіль. Але якщо для самої машини і для водія ця частина шляху була складною, то для пасажирів, що не відчували жодної відповідальності за струси і різкі повороти, залишався тільки неймовірний захват, що тільки посилювався з кожним новим краєвидом, який відкривався з-під зелених арок дерев, з кожним черговим вибухом сміху, підхопленого луною.

Місце біваку колись, багато років тому, було дуже добре знайоме Джону Пендлтону. І тепер він дивився на нього з радісним, хоча й дещо ностальгійним задоволенням.

— Ох, як славно! — вигукнули всі хором.

— Я радий, що місце вам подобається! Я так і гадав, що нас воно влаштує, — кивнув Джон Пендлтон, — але трохи непокоївся: адже трапляється, що такі місця з часом міняються неспізнанно. Власне, оця галявина теж трохи заросла кущами... але не настільки, що б ми її вмиг не розчистили.

Усі взялись до роботи: розчищали галявину, встановлювали два намети, розвантажували автомобіль, влаштовували місце для багаття, для відпочинку, для зберігання продуктів.

Саме тоді Полліанна почала непокоїтись про Джемі. Раптом вона усвідомила, що для людини на милицях будь-яка ямка, горбок, соснові шишки і гілки під ногами аж ніяк не те саме, що встелена килимами підлога. Вона також зрозуміла, що Джемі сам це бачить. І ще дівчина помітила, що, попри

фізичну ваду, він намагається брати однакову з усіма участь у роботі, і саме це її найбільше непокоїло. Двічі вона кидалась уперед, щоб підхопити його. Відібрала у нього ящик з продуктами, коли юнак намагався його тягти.

— Джемі, стривай! Дозволь, я сама віднесу, — просила вона. — Ти вже достатньо напрацювався.

Іншим разом вона знову сказала:

— Ти б трохи відпочив... У тебе втомлений вигляд.

Якби вона уважніше придивилася, то помітила б, як він почервонів. Але вона не придивлялась, і тому не помітила... Натомість, вона побачила Седі Дін з кількома пакунками в руках і почула її голос:

— Гей, містере Керю, допоможіть мені, будь ласка, з цими пакунками!

Наступної миті Джемі знову мусив докладати зусиль, щоб упоратися одночасно з пакунками і милицями, тягнучи свою ношу до наметів.

Полліанна сердито обернулась до Седі Дін, але не встигла сказати ні слова. Та, приклавши палець до губ, швидко підійшла до Полліанни.

— Розумію, ти про це не подумала, — швидко зашепотіла та. — Хіба ти не розумієш? Йому прикро, коли гадають, що він не здатен робити все, що решта людей. Сама подивись! Бачиш, який вдоволений...

Полліанна подивилась і побачила, як енергійно Джемі встановлює на землю пакети, спираючись на одну милицю. Вона побачила, яким щастям сяє його обличчя, і почула, як він удавано байдуже кинув:

— Оце міс Дін звеліла принести. Приймайте передачу.

— Так, я бачу... — прошепотіла Полліанна, обертаючись до Седі Дін, але тієї вже не було поруч.

Після того випадку Полліанна стала уважніше придивлятися до Джемі, дбаючи про те, щоб інші не помітили її надмірної уваги. І дедалі частіше серце її стискалось від болю. Ще того вечора вона двічі бачила, як він зазнав поразки, намагаючись підняти якийсь вантаж. Одного разу то була заважка для нього коробка, іншим разом — складаний стіл. І обидва рази вона бачила, як він швидко озирнувся, щоб переконатися, що ніхто не помітив його невдачі. Він дедалі більше втомлювався і, попри веселу усмішку, обличчя його зблідло і кривилося від болю.

«Як ми одразу про це не подумали? — подумки обурювалась Полліанна. — Де був наш розум, коли ми зважилися взяти його у таке місце? Ночувати у наметах — яке безглуздя! Він же на милицях! Як можна було про це не подумати, перше ніж ми вирішили сюди їхати?»

Десь за годину, коли всі, повечерявши, повсідались навколо багаття, Полліанна отримала відповідь на всі свої запитання. Коло яскравого вогнища, занурена у тепло і таємничі запахи, що долинали з лісу, вона знову була зачарована дивовижними розповідями Джемі і геть забула про його милиці.

Розділ 22

Супутники

Усі шестеро мали спільні інтереси і схожі смаки, завдяки чому згуртувались у веселу компанію. Здавалося, не буде кінця-краю приводам для радощів, які пропонував кожен черговий день. Серед таких приводів не на останньому місці були нові приятні стосунки, що склалися між учасниками походу.

Як висловився Джемі одного вечора, коли всі повсідались навколо багаття:

— Ви знаєте, отут, у лісі, ми пізнали одне одного за один тиждень ліпше, ніж могли б за цілий рік у місті.

— Я теж це відчуваю, — відгукнулася місіс Керю, не відводячи погляду від гіпнотичного вогню багаття. — Дивно, чому це так?

— Мені здається, у повітрі є щось особливе, — щасливо зітхнула Полліанна, — у небі, в лісі, в озері є щось таке... словом, щось особливе.

— Напевне, ти хочеш сказати: вся річ у тому, що ми тут відгороджені від решти світу? — припустила Седі Дін, не приєднуючись до загального сміху, яким товариство відреагувало на плутану фразу Полліанни.

Голос Седі ледь помітно тремтів.

— Тут усе справжнє, непідробне. Тому ми теж маємо нагоду виявити все, що в нас є справжнього і непідробного... показати себе з іншого боку. У місті ж нас оцінює світ, у якому все визначається багатством чи бідністю, впливовістю чи скромністю людини, а не тим, чим вона є насправді.

— Пхе! — дещо зневажливо відгукнувся Джиммі. — Дуже гарно сказано, але справжню причину підказує здоровий глузд: тут просто немає пліткарів, що сидять на своїх ганках, обговорюючи кожен наш крок і розмірковуючи між собою, куди ми йдемо, навіщо і чи надовго.

— Джиммі, ти завжди відкидаєш поезію! — сміючись до-рікнула йому Полліанна.

— То особливість мого фаху, — зазначив Джиммі. — Як би я зводив мости і греблі, якби замість річки бачив поезію?

— Звісно, це неможливо, Пендлтоне! Міст важливіший за річки, а надто — за поезію. *Завжди саме так*, — заявив Джеммі тоном, який змусив усіх замовкнути.

Мовчання перервала Седі Дін, весело докинувши:

— Пхе! А я б воліла бачити природний водоспад замість греблі. Вони тільки псують краєвиди!

Усі засміялись, і напруження спало. Тоді підвелася місіс Керю:

— Час укладатися! Сувора гувернантка каже дітям: «Спати час!».

Бажаючи одне одному доброї ночі, усі розійшлися.

Так минали вечори, так минали дні. Полліанна була задоволена тим, як спливає час, а найбільше її приваблювала радість дружнього спілкування. Стиль спілкування дещо відрізнявся в залежності від конкретних осіб, але воно завж-

ди було щирим. Седі Дін вона розпитувала про гуртожиток молодих робітниць і про неймовірну роботу, яку провадить там місіс Керю. Вони також згадували давні часи, коли Седі змушена була продавати стрічки і банти, і те, що зробила для неї місіс Керю. Полліанна також дізналась дещо про літніх батьків Седі, що залишились у її рідному містечку, про те, яку радість відчуває Седі від того, що вони можуть пишатись її новим становищем.

— Але насправді почалося все саме з тебе! — зізналась одного разу Седі.

Полліанна заперечно похитала головою.

— Аж ніяк! Все, що сталося, то завдяки місіс Керю!

З самою місіс Керю Полліанна теж розмовляла про гуртожиток для дівчат, що працюють, і про інші плани стосовно таких дівчат. Одного разу, коли вони прогулювались у передвечірні години, місіс Керю раптом заговорила про себе і про зміну своїх поглядів на життя. Точнісінько так, як Седі, схвильованим тоном вона сказала:

— А почалося все саме з тебе, Полліанно...

І точнісінько, як у випадку з Седі, Полліанна не бажала слухати компліменти, а натомість заговорила про Джемі і про те, як він змінив життя місіс Керю.

— Джемі просто диво... — з ніжністю підтвердила місіс Керю. — Я його люблю, наче рідного сина. Він мені не був би дорожчий навіть якби справді був би сином моєї сестри.

— Отже, ви не вважаєте, що він той самий Джемі?

— Не знаю. Ми не змогли з'ясувати точніше. Іноді я майже впевнена, що це він. А тоді у мене знову виникають сумніви. Але сам він, мій славний хлопчик, вірить у те, що він мій племінник Джемі. Одне можна сказати напевне: він юнак гарного походження. З його талантами і розумом він не схо-

жий на звичайного безпритульного. Інакше він не сприймав би так легко виховання і освіти, що йому надаються.

— Безперечно, — кивнула Полліанна. — А якщо ви так глибоко його любите, то чи має значення, той самий він Джемі чи не той?

Місіс Керю завагалася. В очах її промайнуло щось від давньої туги.

— Так, коли це стосується його самого, — зітхнула вона нарешті. — Але іноді я замислююсь: якщо він не той самий, не наш Джемі, то де нині Джемі Кент? Чи він здоровий? Чи він щасливий? Чи любить його хто-небудь? А коли я починаю про це думати, Полліанно, я місця собі не знаходжу! Мені здається, я віддала б усе... все, що маю на цьому світі, аби тільки знати напевне, що цей юнак — справді Джемі Кент.

Полліанна часто згадувала цю розмову, спілкуючись із Джемі. Той був цілковито переконаний, що він племінник місіс Керю.

— Я просто відчуваю, що це саме так, — зізнався він якось Полліанні. — Я вірю, що я Джемі Кент. Я так давно у це вірю, що, якби з'ясувалося зворотне, я не зміг би цього витримати! Місіс Керю так багато зробила для мене... І якщо тільки уявити, що, врешті-решт, я виявився б чужим...

— Джемі, але вона тебе любить!

— Я знаю. І від цього я страждав би іще більше. Хіба ти сама не розумієш? Від того, що вона б страждала. Адже їй так хочеться, щоб я був тим самим Джемі! Я знаю, що їй цього хочеться. Якби тільки я міг зробити що-небудь для неї... Так, щоб вона мною пишалась! Якби я міг принаймні сам заробляти собі на життя, як справжній чоловік! Але що я можу вдіяти з оцим... — вимовив він з гіркотою, кладучи долоню на милиці, що лежали поруч.

Полліанна була прикро вражена і засмучена. Вперше вона почула від дорослого Джемі нарікання на свою фізичну ваду. Вона гарячково шукала належні слова для відповіді. Але перше ніж здобулась на якусь фразу, вираз обличчя Джемі змінився.

— Та це пусте! Забудьмо! Насправді, я не хотів про це згадувати! — весело вигукнув він. — До речі, навіть з точки зору нашої дитячої гри, я намолов купу дурниць. Насправді, я радий, що маю милиці. Вони набагато ліпші за інвалідне крісло.

— А твоя книга радощів, — ти й досі її ведеш? — несміливо запитала Полліанна.

— Ще б пак! У мене тепер ціла бібліотечка таких книжок. Вони всі у брунатних шкіряних палітурках... Всі, крім першої. Першою залишається старий нотатник, що подарував мені Джері.

— Джері? Я саме хотіла розпитати тебе про нього! — захопилась Полліанна. — Що з ним тепер?

— Він у Бостоні, і мова його так само сповнена яскравих слівцець. Щоправда, нині він змушений іноді пом'якшувати свої вирази. Він так само займається газетами, але тепер він уже добуває новини, замість продавати їх. Він став репортером. Я зумів допомогти і йому, і матусі. Можеш собі уявити, як приємно мені було цим займатись! Матінка зараз у санаторії, лікується від ревматизму.

— Їй уже ліпше?

— Набагато. Невдовзі вона звідти виписується і повернеться до Джері, щоб займатись господарством. Джері господарство закинув, оскільки останнім часом надолужував недоліки своєї освіти. До речі, він дозволив мені допомагати йому тільки у формі позики. Він чітко обумовив це.

— Правильно! — схвально кивнула Полліанна. — Я б теж так вчинила на його місці. Неприємно бути перед кимось у боргу і не мати можливості відплатити. Я знаю, що це означає. Саме тому мені дуже хочеться нині якось віддячити тьоті Поллі після всього, що вона для мене зробила.

— Ти вже допомагаєш їй упродовж цього літа.

Полліанна наморщила чоло.

— Так, я утримую пансіон. Це одразу видно, варто на мене глянути, правда? — іронічно кинула вона, жестом обводячи навколо себе. — У жодної господині пансіону не було стільки розваг, як у мене... Але якби ти чув похмурі віщування тітоньки Поллі про те, які бувають пансіонери! — не утрималась вона від сміху.

— Що ж то були за віщування?

Полліанна рішуче похитала головою на знак заперечення.

— Цього я не можу розкрити. Конфіденційна інформація. Але... — вона замовкла на мить, щоб продовжити вже дещо сумнішим тоном. — Але так триватиме не завжди. Відпочивальники є тільки влітку, а мені треба щось також робити і взимку. Я вже про це думала. Напевне, я... писатиму повісті.

Джемі здивувався.

— Що ти робитимеш?

— Писатиму повісті. Щоб їх видавати за гроші. А чого ти дивуєшся? Багато хто так робить. Я в Німеччині знала двох дівчат, що писали оповідання.

— А ти вже пробувала щось писати? — запитав Джемі насторожено.

— Ні, ще не пробувала, — зізналась Полліанна. І, ніби захищаючись, додала: — Я ж кажу, що зараз на мені пансіон. Я не можу робити дві справи одночасно!

— Звісно, не можеш.

Вона глянула на нього трохи ображено.

— Ти гадаєш, я не зумію писати?

— Я такого не казав...

— Не казав, але я бачу з виразу твого обличчя! А я не розумію, чому б я не впоралась? Це ж не співи, де потрібен гарний голос, і не музика, де треба вміти грати на музичних інструментах.

— Я думаю, це трішечки схоже, — глухо відгукнувся Джеммі, дивлячись кудись убік.

— Чого б то? Що ти маєш на увазі? Потрібна тільки ручка і папір. Оце й усе. Це не те саме, що вчитись грати на фортепіано чи на скрипці.

На мить запала тиша. Тоді пролунала відповідь Джеммі. Голос його був так само приглушений, а погляд спрямований кудись у простір.

— Інструментом, яким ти наміряєшся оволодіти, Полліанно, є велика душа нашого світу. Вона видається мені найдивовижнішим інструментом з усіх, на яких можна навчитися грати. На кожен твій дотик, якщо навчишся вправно грати, ця душа, покійна твоїй волі, відгукнеться сміхом чи сльозами...

Полліанна захоплено зітхнула. В очах її заблищали сльози.

— Ох, Джеммі, як гарно ти висловлюєш думки! Як завжди... Я ніколи не думала про це з такої точки зору. Але ти маєш слухність. І однаково я б хотіла цим займатись. Хоча, може, й справді у мене нічого не вийде. Але я читала оповідання і повісті у журналах і завжди думала, що могла б написати не гірше. Я страх як люблю розповідати історії! Я дуже люблю переповідати те, що чую від тебе. Але коли розповідаєш ти, я завжди сміюсь або плачу...

Джеммі рвучко обернувся до неї.

— Мої розповіді справді змушують тебе плакати чи сміятись? — в його голосі відчувалось дивне хвилювання.

— Та звісно ж, Джемі. Ти сам знаєш. І ще раніше так було, коли ми зустрічались у Бостонському парку. Ніхто не вмів так розповідати, як ти, Джемі. Насправді, це тобі слід би писати повісті, а не мені. Слухай, а чому ти не пишеш? У тебе точно вийшло б, я знаю напевне!

Відповіді не було. Можливо, Джемі не чув запитання, бо саме намагався підкликати до себе бурундука, який пробігав кущами неподалік.

Такі приємні прогулянки з бесідами траплялись у Полліанни не тільки з Джемі, міс Керю і Седі. Нерідко її супутниками і співбесідниками бували Джиммі або Джон Пендлтон. Полліанна тепер переконалася, що вона раніше не знала справжнього Джона Пендлтона. Відколи вони влаштували табір коло гірського озера, від його колишньої понурості і мовчазності не лишилося навіть сліду. Він ходив лісом, купався в озері і рибалив з не меншим ентузіазмом, ніж його названий син Джиммі, виявляв при цьому не меншу енергійність. А вечорами, коло багаття, він не гірше за Джемі переповідав свої пригоди, кумедні і страхітливі, що випали на його долю під час подорожей у далекі краї.

— «У Сахарній пустелі», як говорила Ненсі, — сміючись казала Полліанна разом з рештою, умовляючи його розповісти ще якусь історію.

Але найбільше подобалось Полліанні, коли, залишившись із нею віч-на-віч, Джон Пендлтон розповідав дівчині про її матір, таку, якою він її знав і кохав у давно минулі часи. Його розповіді були водночас і радісними, і несподіваними для Полліанни. Ніколи раніше він не висловлювався так відверто про своє глибоке і безнадійне кохання. Напевне, Джон

Пендлтон сам відчував здивування з цього приводу, оскільки одного разу він задумливо зізнався:

— Я сам не знаю, навіщо розмовляю про це з тобою.

— Але мені дуже приємно... — тихо відповіла Полліанна.

— Розумію. Але я б ніколи не подумав раніше, що стану про таке з тобою розмовляти. Утім, можливо, тому, що ти так схожа на неї. Саме такою я її запам'ятав. Ти дуже схожа на свою матір, моя мила дівчинко!

— Отакої! Я завжди вважала, що моя мама була вродливо-вицею! — щиро здивувалась Полліанна.

— Так, вона була вродливою...

Полліанна глянула на нього з іще більшим подивом.

— Тоді я не розумію, як я можу бути на неї схожою...

Чоловік розреготався.

— Полліанно, якби я почув це від якоїсь іншої дівчини, то відповів би... Утім, байдуже, що я відповів би. Але ти, моя чарівнице! Бідолашна дурненька Полліанно...

Полліанна з непідробною гіркотою і осудом глянула просто в усміхнені очі чоловіка.

— Містере Пендлтоне, будь ласка, не треба отак з мене глузувати! Мені завжди так хотілось бути вродливою. Хоч як безглуздо це має видаватись. Адже я маю дзеркало, щоб у нього подивитись...

— У такому разі, раджу тобі дивитись у дзеркало, коли ти сумніваєшся, — повчально порадив чоловік.

Полліанна широко розкрила очі з подиву.

— Мені те саме сказав Джиммі!

— Он як? Лайдак, — сухо відгукнувся Джон Пендлтон. А тоді, різко змінивши тон, суто у своєму, тільки для нього характерному стилі, тихо додав: — У тебе материні очі і усмішка, Полліанно. І для мене ти вродлива...

Несподівано пекучі сльози підступили Полліанні до очей, через що вона вже не спромоглась на жодне слово.

Та хоч би як цінувала Полліанна щирі бесіди з усіма цими людьми, найбільше вона любила спілкування з Джиммі. З Джиммі не було потреби навіть багато розмовляти. Їм без жодних розмов було гарно вдвох. Джиммі завжди все розумів. З ним було легко і просто, незалежно від того, про що вони розмовляли, і чи розмовляли взагалі. До того ж, Джиммі не потребував співчуття: він був здоровим, сильним, високим і щасливим. Він не побивався про втраченого племінника, не сумував через втрату юначого кохання, йому не треба було пересуватись на милицях — не було нічого такого, що могло б викликати душевний біль, і про що було б тяжко думати. З Джиммі можна було залишатись веселою, щасливою і вільною. Джиммі був такий славний...

Розділ 23

Прикутий до двох цінків

В останній день їхнього перебування на бівакі сталося дещо таке, що залишилося першою і єдиною за всю екскурсію хмаринкою, котра, однак, затьмарила радість відпочинку і лягла дівчині на серце тінню докору і смутку.

— Як було б гарно, якби ми поїхали за день до того! Нічого б тоді не сталося, — скрушно зітхала згодом Полліанна.

Але за день до того вони ще не поїхали, тож сталося саме так, як сталося.

Того останнього дня усі вони зранку вирушили пішки до річки, що протікала за три кілометри від бівакі.

— Перед від'їздом зможемо влаштувати розкішний рибний обід, — пообіцяв Джиммі, й усі охоче пристали на пропозицію.

Прихопивши з собою сніданок і риболовне спорядження, вся компанія рано-вранці вирушила в путь. Сміючись і перегукуючись, вони рушили вузькою лісовою стежкою на чолі з Джиммі, який ліпше за всіх знав дорогу.

Спершу Полліанна йшла одразу за Джиммі, але потроху відстала, щоб приєднатись до Джемі, який ішов у хвості. Полліанна помітила на його обличчі той вираз, який з'являвся у нього щоразу, коли молодик брався до надміру важкої

для нього справи, випробовуючи себе на витривалість. Вона дуже добре вивчила цей його вираз, але також добре знала, що від неї він найохочіше прийме руку дружньої допомоги, щоб подолати особливо незручну перешкоду — виярок, камінь чи колоду. Тому, не виказуючи своїх справжніх намірів, вона потроху відставала на кілька кроків, аж доки опинилась коло Джемі. Винагородою для неї одразу стало те, як освітілося спокійною впевненістю його обличчя, коли він зміг обіпертись на руку Полліанни у створеній нею ілюзії, буцімто він їй допомагає переступити повалене дерево.

Вийшовши з лісу, група мала проминути невеличку кам'яну огорожу. По обидва боки від неї розкинулось широке, залите сонцем пасовище, а вдалині виднілись мальовничі фермерські будиночки. Саме там, на схилі пасовища, Полліанна побачила кущ золотушника, якого їй одразу ж закортіло нарвати.

— Джемі, зачекай! — нетерпляче вигукнула вона. — Я хочу зібрати букетик он тих квітів. Гарно буде оздобити ними наш стіл на пікніку...

Полліанна проворно видерлась на кам'яну огорожу і зістрибнула з іншого боку.

Якими ж привабливими були квіти «золотої різки»! Зірвавши з одного куща, вона бачила трохи далі інший, іще красивіший — тоді ще один, трохи кращий за той, що вже мала в руках. Радісно вигукуючи, Полліанна просила Джемі зачекати іще трохи. І, така зграбна у своєму червоному светрі, знай бігала від кущика до кущика, додаючи нових квітів до букета. Вона вже тримала в руках цілий оберемок, аж раптом почула ревіння розлюченого бика, відчайдушний зойк Джемі і тупотіння, що луною розносилося пасовищем.

Що сталося далі, Полліанна потім ніколи не могла чітко пригадати. Очевидно, вона кинула свій букет і помчала так,

як ніколи раніше не бігала. Вона мчала назад до огорожі, за якою залишила Джемі. Тупотіння за спиною чулося дедалі ближче. Десь далеко попереду вона побачила викривлене відчаєм обличчя Джемі і почула його хрипкий крик. Далі звідкись почувся інший голос, голос Джиммі, який щось викрикував їй на підтримку.

Вона бігла, не розбираючи шляху і з жахом чуючи важке тупотіння вже просто у себе за спиною. Вона перечепилась і мало не впала, але відчайдушним зусиллям утрималась на ногах і помчала далі. Дівчина відчувала, що їй бракує сил, й тієї таки миті голос Джиммі пролунав десь поруч з нею. Наступної миті її підхопила якась стороння сила і притисла до чогось, що несамовито калатало, як вона встигла зрозуміти, — серце Джиммі. Далі все злилось у її свідомості у хаотичне чергування відчуттів і образів: вигуки, сопіння, гуркіт. А ще коли вона вже готувалась відчутти на собі гострі роги бика, різкий рух відкинув її далеко вбік, але не настільки далеко, щоб вона не відчула гаряче дихання розлюченої тварини, що промчала повз неї. І майже одразу по тому вона усвідомила, що перебуває вже по інший бік огорожі, а Джиммі, схилившись над нею, благає сказати йому, що вона жива. З нервовим напівсміхом-напівриданням вона вивільнилася з його обіймів і рвучко підвелася.

— Чи я жива? Ще б пак! І тільки завдяки тобі, Джиммі! Зі мною все гаразд. І яка ж я була щаслива, коли почула твій голос! Це було щось неймовірне! Як ти спромігся встигнути? — говорила вона без пауз, глибоко і важко дихаючи.

— Ух! Не знаю, що й казати. Я тільки...

Несподіваний здушений стогін змусив його замовкнути. Він обернувся і побачив Джемі, що лежав долілиць на землі. Полліанна кинулась до юнака.

— Джемі! Джемі! Що сталося? — бідкалась вона. — Ти впав! Не забився?

Відповіді не було.

— У чім річ, старий? Дуже забився? — запитав Джиммі.

Відповіді так само не було. Джемі повільно перевернувся на спину, сів. Вони побачили його обличчя і сахнулись, перелякані і приголомшені.

— Чи я забився? — задихаючись, хрипко вигукнув він, рвучко витягнувши руки вперед. — Думаєте, мені й без того не боляче? Бачити, що таке відбувається, і бути неспроможним щось удіяти? Бути отаким безпорадним, прикутим до цих двох ціпків! Знаєте, що немає на світі болю, сильнішого за цей!

— Але... Джемі, послухай... — затинаючись почала Полліанна.

— Не треба! — перервав він її майже грубо.

Джемі насилу, але самотужки звівся на ноги.

— Нічого не кажи. Я не мав наміру влаштовувати сцену, — буркнув він і, розвернувшись, пошкутитьгав вузькою стежкою убік їхнього лісового табору. З хвилину вони стояли, наче вкопані, і дивилися йому вслід.

— Оце так історія... — проказав Джиммі невпевнено. — Тяжко бідоласі...

— А я й не подумала... Вихваляла тебе просто перед ним... — схлипнула Полліанна. — Ти бачив його долоні? Він до крові роздер їх собі нігтями, стискаючи кулаки...

Вона обернулась і, спотикаючись, кинулася стежкою за Джемі.

— Полліано, куди ж ти? — гукнув Джиммі.

— До Джемі, звісна річ! Гадаєш, я покину його самого у такому стані? Мерщій! Треба його повернути!

Джиммі зітхнув, маючи на увазі зовсім не Джемі, і слухняно рушив за Полліанною.

Розділ 24

Відкриття Джиммі

Уголос вони всі твердили, що похід був надзвичайно вдалим. Але подумки... Полліанна іноді питала себе: вона комплексує, чи справді в їхніх стосунках виникла якась невизначена вимушеність? Сама вона цю вимушеність відчувала і, здається, помічала її ознаки у словах і вчинках інших. Яка могла бути причина? Не вагаючись, Полліанна винуватила в усьому невдалу прогулянку до річки в останній день їхньої екскурсії. Звісно, вони з Джиммі тоді швидко наздогнали Джемі і зуміли втішити його та переконати, щоб він разом з усіма пішов на річку. Але, попри всі спроби поводитись так, наче нічого не сталося, нікому з них це не вдалося. Полліанна, Джемі та Джиммі, можливо, трохи навіть перестарались у своїх відчайдушних спробах видаватись веселими і безтурботними: решта товариства, не знаючи про історію з биком, відчували, що з молодими людьми щось негаразд, і що вони намагаються приховати якісь обставини. Зрозуміло, що за таких умов відпочинок уже не був по-справжньому безтурботним. Навіть рибний обід, на який усі так чекали, видався пісним, і майже одразу по обіді туристи рушили у зворотну путь.

Повернувшись додому, у Белдінгсвіль, Полліанна сподівалася, що прикра історія з розлюченим биком швидко забудеться. Але вона не забувалась. Полліанна сама не могла викинути її з голови, як не мала підстав сподіватися, що інші на це здатні. Тепер, коли вона дивилася на Джемі, то завжди згадувала, яким він був *того дня*. Знову бачила його перекривлене болем обличчя, закривавлені долоні... Їй серце краялося зі співчуття до юнака, а від того сама тільки присутність Джемі стала тортурами. Вона змушена була зізнатися собі, що їй тепер не хочеться залишатися з Джемі наодинці, не хочеться розмовляти з ним. Але це не означало, що вони стали бачитися рідше. Навпаки, докори сумління змушували її приділяти йому ще більше часу, ніж раніше. Вона побоювалася, що він помітить її пригнічення, і тому жваво відгукувалася на будь-який вияв товариських почуттів з його боку, а іноді навмисне шукала приводу для спілкування. Втім, такі приводи останнім часом траплялись дедалі рідше, оскільки Джемі, здається, рідше звертався до неї по дружню підтримку.

З точки зору Полліанни, причина цього знову ж таки була в історії з биком. Щоправда, Джемі ніколи безпосередньо не згадував про ту історію. Ніколи. Більше того: він тепер видавався навіть веселішим, ніж зазвичай. Але Полліанні здавалося, що за його удаваними веселощами вона відчуває гіркоту, якої раніше не було. Зрештою, не могла ж вона не помітити, як іноді він намагається уникати товариства, а залишившись на самоті, зітхає начебто полегшено. Вона, можливо, зрозуміла причину його поведінки після того, як він сказав їй, спостерігаючи разом з нею, як інші грають у теніс:

— Все ж таки, Полліанно, ніхто не може так усе зрозуміти, як ти...

— Зрозуміти? — вона спершу не здогадалась, про що мова, бо перед тим вони лише мовчки спостерігали за гравцями.

— Так. Адже ти якийсь час теж... не ходила.

— Так... е-е-е... розумію... — невпевнено відгукнулась Полліанна.

Він, мабуть, злякався мимовільно виявленого смутку і зробив спробу перевести розмову в інше русло.

— То чого ж ти, Полліанно? — вигукнув він сміючись. — Чому ти не пропонуєш мені приєднатись до гри у «знай, радій»? На твоєму місці я вчинив би саме так. Забудь про мої слова, будь ласка. Я негарно вчинив, засмутивши тебе.

Полліанна всміхнулась у відповідь.

— Ні, ні, даремно ти так!

Вона не забула його слова. Не могла забути. І слова ці змушували її дедалі наполегливіше шукати товариства Джемі, бути з ним поруч і допомагати в усьому, в чому вона здатна була допомогти.

«Тепер я зроду не допущу, щоб він помітив, буцімто я не радію нашому спілкуванню!» — палко запевняла вона себе за якусь хвилину, поспішаючи до корту, щоб теж зіграти партію в теніс.

Полліанна була не єдиною, хто почувався незручно і вимушено. Так само почувався Джиммі Пендлтон, хоча він теж намагався цього не показувати.

Тими днями Джиммі не почувався щасливим. З безжурного юнака, що мріяв про ідеальні арки мостів, перекинутих через доти неприступні прірви, він перетворився на молодого чоловіка з тривогою в очах, переслідуваного видіннями, в яких його кохану здобував ненависний суперник.

Тепер Джиммі чудово усвідомлював, що він закоханий у Полліанну, і навіть здогадувався, що закоханий вже віддав-

на. Це почуття лякало його. Лякало тим, що він проти нього цілковито безсилий. Він усвідомив, що навіть такі милі його серцю мости, — ніщо у порівнянні з усмішкою і очами коханої, з лагідним словом на її вустах. А найбажанішим у світі мостом був би для нього той, що допоміг би йому подолати безодню сумнівів і побоювань, які віддаляли його від Полліанни. Сумніви були пов'язані з Полліанною, побоювання — з Джемі. Саме того дня, на пасовищі, Джиммі раптом усвідомив, яким порожнім був би для нього світ без цієї дівчини. Саме тоді, коли він швидше вітру мчав до Полліанни і на руках ніс її до рятівного муру, юнак усвідомив, як багато вона для нього важить. На якусь мить, стискаючи її в обіймах, коли її руки міцно тримали його за шию, він відчув її своєю. І навіть у мить смертельної небезпеки відчув трепет найвищого блаженства.

Того дня Джиммі повернувся в їхній лісовий табір, сповнений суперечливих бажань і буремних почуттів. Він питав себе: чи справді Полліанні подобається Джемі. З цим були пов'язані його побоювання. Навіть якщо подобається, то чи зобов'язаний він, Джиммі, відступити вбік і дозволити суперникові подобатись їй іще більше? З цим були пов'язані його буремні почуття. Нізащо, вирішив Джиммі, він не відступить! Нехай між ними зав'яжеться чесна боротьба!

Тут Джиммі почервонів, хоча перебував на самоті. Чи буде боротьба чесною? Чи може взагалі бути чесною боротьба між ним і Джемі? Джиммі відчув те саме, що колись, багато років тому, коли нав'язав сутичку незнайомому хлопчикові через яблуко, яке вони одночасно помітили і яким обидва хотіли поласувати. Але з першої миті сутички Джиммі зрозумів, що його суперник володіє лише однією рукою. Тоді Джиммі навмисне піддався і дозволив слабшому супер-

никові перемоги. Але нині, переконував він себе, випадок геть інший. Зараз ідеться не про яблуко. На кону — щастя його життя, а можливо, також щастя Полліанни. Можливо, її почуття до Джемі не такі вже й сильні, і вона б охоче покохала свого давнього друга Джемі, якби він тільки дав їй зрозуміти, що хоче цього. І він дасть їй це зрозуміти. Він постарается показати їй це...

Знову обличчя Джиммі обпекло жаром. Якби ж тільки він міг забути, який вигляд мав Джемі, коли простогнав оте своє «прикутий до двох ціпків»! Якби ж тільки... А який сенс? Однаково боротьба не була б чесною, і Джиммі це усвідомлював. Вже тоді він знав, що рішення його буде таким, яке він зрештою ухвалив: він чекатиме і спостерігатиме. Він дозволить Джемі домагатися кохання Полліанни, і якщо з'ясується, що вона відповідає йому взаємністю, Джиммі зникне з їхнього життя, і вони ніколи не дізнаються, як тяжко він страждав. Він повернеться до своїх мостів... Наче який-небудь міст, нехай навіть перекинути його аж на Місяць, міг би зрівнятися з Полліанною! Але Джиммі так вчинить. Він мусить.

Таке рішення видавалося дуже шляхетним і навіть героїчним настільки, що Джиммі відчув радісне хвилювання і навіть заснув тієї ночі. Але мучеництво у теоретичному сприйнятті і на практиці — не одне й те саме, в чому не раз переконувалися численні кандидати у мученики. Розмірковуючи на самоті, можна було допустити, що він дасть Джемі шанс здобути любов Полліанни. Складніше виявилось втілити таке рішення, коли воно вимагало щодня залишати Полліанну наодинці з Джемі. До того ж, Джиммі непокоїло те, як Полліанна виявляє своє ставлення до Джемі. Скидалося, що вона справді його кохає, так вона турбувалася, щоб йому було зручно, так прагнула завжди бути поруч з ним. Начебто для того, щоб

знищити будь-які сумніви в душі Джиммі, якогось дня з'ясувалося, що Седі Дін теж має свою точку зору з цього приводу.

Того дня вони були всі разом на тенісному корті. Седі сиділа сама, Джиммі підійшов до неї.

— Зараз буде ваша з Полліанною черга? — запитав він.

Седі заперечно похитала головою.

— Полліанна сьогодні більше не гратиме.

— Не гратиме? — насупився Джиммі, який саме сподівався зіграти з нею. — Чому?

Помовчавши, Седі відповіла, ретельно добираючи слова:

— Вчора ввечері Полліанна мені сказала, що, на її думку, ми забагато граємо в теніс, а це недобре з огляду на те, що містер Керю грати не може.

— Я розумію, однак...

Джиммі безпорадно замовк і наморщив чоло. Наступної миті він буквально здригнувся від несподіванки, відчувши глибокий біль у голосі Седі, коли вона знову заговорила:

— А сам він не хоче, щоб вона покинула грати! Він не хоче, щоб будь-хто з нас по-особливому ставився до нього. Саме це йому дошкуляє. А вона цього не розуміє. Не розуміє! А я розумію. А вона думає, що це вона все розуміє!

Щось у цих словах або в тоні, яким вони були вимовлені, змусило серце Джиммі стиснутись від болю. Він придивився до обличчя дівчини. На язика в нього вже було запитання. Але він притримав його, щоб сховати серйозність під жартиливою посмішкою. І вже тоді промовив:

— Чи не хочете ви сказати, міс Дін, що між тими двома є якесь особливе бажання порозумітися?

Вона гнівно глянула на нього.

— Де ваші очі? Та вона його *обожною!* Тобто... вони обожноють одне одного, — швидко виправилась вона.

Джиммі, щось буркнувши у відповідь, пішов геть. Йому не хотілось далі розмовляти з Седі. Він відвернувся так різко, що навіть не помітив, як Седі, так само різко відвернувшись, стала вивчати поглядом траву у себе під ногами, наче щось у ній загубила. Вона теж не мала бажання розмовляти на цю тему.

Джиммі казав собі, що все це вигадки, що Седі меле казна- що. Однак її слова не йшли йому з голови. Відтоді підозри не полишали його, а надто коли він бачив Полліанну і Джемі разом. Він тайкома стежив за виразом їхніх облич, прислухався до інтонацій їхніх голосів, коли вони розмовляли. І з часом переконався, що так, мабуть, і є: вони справді обожують одне одного. Тяжкий камінь ліг на його серце. Долю вирішено, казав він собі. Полліанна тепер не для нього.

Для Джиммі почалися важкі дні. Припинити відвідини будинку Гаррінгтонів він не наважувався, щоб ніхто не здогадався про його таємницю. Але перебування у товаристві Полліанни зробилося для нього нестерпним. До Седі Дін він відчував неприязнь, бо не міг забути, що саме вона відкрила йому очі на правду. Зрозуміло, що Джемі він узагалі не міг бачити, тож залишалася тільки місіс Керю. Треба зазначити, що вона одна була варта решти всіх — вона була єдиною втіхою для Джиммі у ті важкі дні. Вона, здається, завжди знала, який у нього настрій, і відповідно реагувала. І просто неймовірно, скільки вона знала про мости... Про мости, які він мріяв зводити! До того ж, вона така розумна, така доброзичлива, вона завжди знаходить найдоречніші слова. Одного разу він мало не зізнався їй про «пакет», але Джон Пендлтон втрутився у їхню розмову у найнедоречнішу мить, тож таємничу історію так і не було розказано.

Джон Пендлтон, як із роздратуванням іноді думав Джиммі, завжди з'являвся у недоречну мить, щоб перешкодити

їхньому спілкуванню. Але згадуючи, що зробив для нього Джон Пендлтон, Джиммі відчув сором за такі думки.

Історія з пакетом походила ще з років дитинства Джиммі, і він ніколи нікому про неї не розповідав, крім того ж таки Джона Пендлтона. І навіть йому зізнався лише напередодні всиновлення. Йшлося про великий білий конверт, доволі пошарпаний, з великою сургучною печаткою. На цьому конверті, який власноручно вручив Джиммі його батько, батьківською ж таки рукою було написано: «Моєму синові Джиммі. Не розпечатувати до дня його тридцятиліття. У випадку його смерті розпечатати негайно». Свого часу Джиммі чимало ламав голову щодо можливого вмісту таємничого пакета. А іноді просто забував про його існування. Перебуваючи у сирітському притулку, він ховав пакет за підкладкою своєї куртки, побоюючись, що конверт знайдуть вихователі і заберуть у нього. Згодом, за порадою Джона Пендлтона, конверт було надійно зачинено у сейфі.

— Хтозна, яку цінність він може становити, — з усмішкою зазначив тоді Джон Пендлтон. — У будь-якому разі, якщо твій батько наказував тобі зберігати його, — ми не повинні допустити втрати цього документа.

— Звісно, сер, я б не хотів його втратити, — сумно посміхнувся у відповідь Джиммі. — Але не думаю, що він становить бодай якусь цінність. Скільки пам'ятаю батька, у нього не було нічого цінного.

Саме про цей «пакет» хотів Джиммі розповісти місіс Керю. І розповів би, якби їм не перешкодив Джон Пендлтон.

«Може, й на краще, що я їй нічого не встиг сказати, — розмірковував Джиммі дорогою додому. — Вона б могла подумати, що у батьковому житті було щось... негарне. А я б не хотів, щоб вона погано думала про мого батька.»

Розділ 25

Гра і Полліанна

У середині вересня місіс Керю, Джемі і Седі Дін попрощалися з гостинними господарями і повернулися у Бостон. Хоча Полліанна знала, що їй бракуватиме їх, вона полегшено зітхнула, коли поїзд рушив, і гості залишили Белдінгсвіль. Полліанна, звісно, нікому б не зізналася, що вона відчуває полегшення. Навіть сама перед собою намагалась виправдатися:

«Це не означає, що я їх недостатньо люблю. Я щиро люблю кожного з них, — зітхала вона, поглядом проводжаючи поїзд, який зникав за поворотом колії. — Тільки мені важко безнастанно співчувати Джемі... Я втомилася. Мені приємно буде на якийсь час повернутися до колишніх спокійних днів з Джиммі».

Але до «колишніх спокійних днів з Джиммі» вона вже не повернулась. Тобто дні по від'їзді Керю стали спокійними, але Джиммі тепер дуже рідко показувався у будинку Гаррінгтонів. А коли навіть приходив, то не був уже колишнім Джиммі, яким вона його досі знала. Понурий, чимсь занепокоєний, мовчазний, він іноді раптово збуджувався, робився дуже веселим і балакучим, але це ще більше спантеличувало і навіть дратувало Полліанну.

Зрештою, він теж повернувся у Бостон, щоб продовжити навчання, і тоді вони геть перестали бачитись.

Тільки тоді Полліанна з подивом усвідомила, як їй бракує Джиммі. Саме лише відчуття, що він у містечку і, можливо, якось завітає в гості, було ліпше за безнадійну порожнечу його відсутності. Її вже, мабуть, навіть не дратували б оті його несподівані переміни настрою. Якоїсь миті вона раптом почервоніла і засоромлено дорікнула сама собі: «Полліанно Вітєр! Можна подумати, що ти закохалась у Джиммі Біна-Пендлтона! Чи тобі нема більше про кого думати?»

Вона доклала всіх зусиль, щоб зробитись веселою і жвавою, а того Джима Біна-Пендлтона геть викинути з голови. Як на те, тітонька Поллі допомогла їй у цьому, хоча й не навмисне.

З від'їздом місіс Керю вони втратили головне джерело фінансування, і тітонька Поллі знову почала висловлювати гостре занепокоєння їхнім матеріальним становищем.

— Не уявляю, Полліанно, що з нами буде далі, — нарікала тітка. — Щоправда, літній заробіток допоміг нам зібрати невеличку суму, а від деяких моїх вкладів ще й досі надходять відсотки. Та боюся, ці виплати невдовзі припиняться так само, як решта. Якби ж тільки ми могли зробити щось таке, що давало б нам невеличкий дохід готівкою...

Саме тоді Полліанна побачила в одному з часописів оголошення на конкурс про найліпше оповідання. Пропозиція була надзвичайно привабливою. Учасникам і переможцям обіцяли чималі винагороди. Умови конкурсу були викладені у дуже доступній формі. Читаючи оголошення, можна було вирішити, що перемогти у тому конкурсі не так уже й складно. А один абзац звертався ніби особисто до Полліанни.

«Ми звертаємося саме до тебе, любий читачу! Що з того, що тобі раніше не випадало писати оповідання? Це не означає, що ти не зумієш блискуче цього зробити зараз. Тільки спробуй! Чом би й ні? Невже тобі не хочеться отримати три тисячі доларів? Чи бодай дві? Тисячу? П'ятсот чи хоча б сто? То спробуй здобути їх!»

— Саме те, що мені треба! — вигукнула Полліанна, плещучи в долоні. — Як добре, що я побачила оголошення! В ньому так і сказано, що я запросто можу написати оповідання. Я теж думала, що зможу — варто тільки спробувати. Мерщій побіжу до тітоньки і скажу їй, що нам більше нема про що непокоїтись.

Уже на півдорозі вона зупинилась і замислилась.

— А може, їй взагалі нічого не казати. Тим приємнішою буде несподіванка, коли я раптом отримаю першу премію!

Засинаючи того вечора, Полліанна думала про те, як вона витратить три тисячі доларів. А вже наступного дня всілася писати оповідання: тобто з дуже поважним виглядом влаштувалась у вітальні за старовинним письмовим столом Гаррінгтонів, поклавши перед собою стос паперу і кілька нагострених олівців. Кришачи від нетерпіння грифелі один по одному кількох олівців, вона написала кілька слів на першому аркуші паперу. Тоді, тяжко зітхнувши, взяла останній олівець — тоненький зелений. І, дивлячись на гострий кінчик грифеля, наморщила чоло.

— Як вони вигадують назви?! — у відчаї проказала вона сама до себе. — Може, правильніше взагалі спершу написати оповідання, а тоді вже підібрати до нього назву? В усякому разі, я зроблю саме так.

Вона закреслила написані три слова і занесла олівець над аркушем, лаштуючись писати.

Однак, почати вона зуміла не одразу. А коли нарешті почала, то заходилась виправляти і, здається, була не дуже задоволена результатом, оскільки за півгодини на аркуші замість нормального тексту утворився справжнісінький лабіринт із перекреслених рядків, серед яких можна було знайти лише окремі слова, які мали скластись у майбутнє оповідання.

Цієї миті у вітальню увійшла тітонька Поллі. Вона втомлено глянула на племінницю.

— А тепер, Полліанно, що ти замислила?

Зашарівшись, Полліанна зніяковіло засміялась.

— Нічого такого, тітонько. Принаймні на цю мить я ні на що особливе не здобулася, — з прикрістю зізналась вона. — До того ж, це наразі таємниця, тому я більше нічого не казатиму.

— Тобі краще знати, — зітхнула тітка Поллі. — Але якщо ти намагаєшся дати лад заставним паперам, які залишив містер Гарт, то я тобі можу одразу сказати: це не має сенсу. Я двічі їх ретельно вивчала і нічого второпати не змогла.

— Ні, тітонько люба, це не заставні папери. Це набагато приємніше за будь-які документи! — запевнила її Полліанна, повертаючись до своєї роботи.

Перед її очима раптом знову постало дивовижне видіння: вона одержує омріяні три тисячі доларів...

Іще з півгодини Полліанна писала, закреслювала, гризла олівець, а тоді, дещо розчарована, але не впокорена, зібрала папери і олівці та вийшла з вітальні.

«Можливо, мені легше буде творити на самоті, у власній кімнаті, — розмірковувала вона, піднімаючись сходами. — Досі я вважала, що письменники мають працювати за письмовим столом. Але схоже, сам собою письмовий стіл

писати не допомагає. Чи не спробувати мені влаштуватись на диванчику, коло вікна?»

Але на дивані коло вікна вона відчула не більше натхнення, ніж до того за столом, принаймні якщо судити з покреслених листочків, що виходили з-під олівця Полліанни. Якоїсь миті вона згадала, що час би вже братись до приготування обіду.

«Зрештою, я можу з цього радіти, — подумала вона зітхаючи. — Я набагато охочіше стану куховарити, ніж писати оте оповідання. Не так щоб я передумала, але я ніколи не уявляла, що письменницька робота така тяжка... А йдеться ж лише про оповіданнячко».

Цілий місяць Полліанна вперто працювала, але дуже скоро переконалася, що «всього лише оповіданнячко» — це завдання, з яким не кожен упорається. Утім, Полліанна була не з тих, хто опускає руки, узявшись до справи. До того ж, перший приз у три тисячі доларів ніхто не відмінив. А якщо навіть не перший, вона сподівалася отримати хоча б якийсь. Навіть одна сотня доларів не зашкодила б! Тому щодня вона чесно сідала за оповідання: писала, викреслювала, переписувала, аж доки перед нею лежав, може, й не шедевр, але більш-менш завершений твір. Тоді, хоча й не без певних побоювань, вона віднесла рукопис до Міллі Сноу, щоб та передрукувала оповідання на друкарській машинці.

«А що, читається оповідання непогано... Сюжет у ньому є, — невпевнено міркувала Полліанна, чимчикуючи до будинку місіс Сноу. — Дуже гарна історія про надзвичайно славу дівчину. Боюсь, правда, що моє оповідання не в усьому досконале. Може, не варто сподіватись на перший приз. Щоб не бути аж надто розчарованою, коли, замість трьох тисяч доларів, одержу скромнішу нагороду...»

Наближаючись до будиночка місіс Сноу, Полліанна завжди згадувала Джиммі. Адже саме там, край дороги, вона багато років тому помітила маленького хлопчика, втікача з сирітського притулку. Цього дня вона знову згадала про нього. На якусь мить їй перехопило подих від хвилювання, але вона рішуче труснула головою, відганяючи спогади, як завжди робила останнім часом, коли їй траплялося пригадати Джиммі.

Вона підійшла до дверей місіс Сноу і постукала. Тут на дівчину завжди чекав щирий прийом. Господиня одразу заговорила з гостею про гру «знай, радій». Ніхто у Белдінгсвілі не грав у цю гру так захоплено, як місіс Сноу.

— А як узагалі ваші справи? — запитала Полліанна, коли вони домовились про передрук рукопису.

— Чудово! — радісно всміхнулась Міллі. — Це у мене вже третє замовлення від початку тижня. Як я вам вдячна, міс Полліанно, що ви порадили мені зайнятись друкуванням на машинці! Головне, що цю роботу можна виконувати, не виходячи з дому. Все це завдяки вам.

— Дарма! — весело заперечила Полліанна.

— Але це справді так. Причому я б однаково не змогла працювати навіть удома, якби не ваша гра, завдяки якій мамі стало набагато ліпше, і у мене з'явився час для інших справ. А головне, — ви порадили мені навчитись друкувати і допомогли з купівлею друкарської машинки! То хіба не вам я зобов'язана усім цим!

Полліанна почала знову заперечувати, але цього разу її перервала місіс Сноу, що сиділа коло вікна у своєму інвалідному кріслі. Її слова пролунали так серйозно і проникливо, що Полліанна просто не могла не зважити на них.

— Дитино, я думаю, ти сама не до кінця усвідомлюєш усього, що зробила для інших людей. А мені б хотілося, щоб

ти це нарешті зрозуміла. Бо сьогодні я бачу в твоїх очах такий вираз, якого в них не повинно бути. Я здогадуюсь, тебе щось мучить чи тривожить. Це аж надто очевидно. Воно й не дивно: смерть близької людини, стан здоров'я твоєї тітки... прикрощів не бракує. Але дозволь, я тобі дещо скажу, дитино. Адже я дуже хочу втішити тебе, нагадавши про все, що ти зробила для мене, для всього нашого містечка і для багатьох людей поза ним.

— Не перебільшуйте, місіс Сноу... — щиро знітилась Полліанна.

— Я кажу це без перебільшень, бо я знаю, про що кажу, — поважно кивнула жінка в інвалідному кріслі. — Почнімо хоча би з мене. Коли ти мене вперше зустріла, хіба я не була дратівливою, з усього невдоволеною вередливою особою, яка завжди хотіла тільки того, чого не було в наявності? Хіба не ти відкрила мені очі на цю мою рису, коли принесла одразу три різних страви, щоб я мимоволі захотіла щось таке, що мені одразу можна було дати?

— Ой, місіс Сноу, невже я була таким зухвалим дівчиськом? — засоромилась Полліанна.

— Ти не була зухвалою, — рішуче заперечила місіс Сноу. — Ти зважилась на такий вчинок, маючи на думці зробити для мене добро. Адже ти, моя люба, ніколи нікому не читала нотацій, нікого не повчала. Жодними проповідями ти б не змусила мене грати у ту гру... І, гадаю, нікого б не змусила. Але ти знайшла спосіб залучити мене до своєї гри. І поглянь, скільки щастя дала твоя гра мені та Міллі! Мені, наприклад, дуже приємно, що я, у своєму кріслі на колесах, здатна пересуватись по всьому першому поверху. Це надзвичайно важливо для того, щоб самій себе обслуговувати і дати можливість близьким трохи відпочити. Я маю на увазі Міллі.

Лікар каже, це завдяки гри. Але, крім нас, дуже багато людей у містечку черпають радість зі «знай, радій» — я постійно чую про таке. Неллі Мейоні зламала собі передпліччя і дуже раділа, що не зламала собі ногу. Завдяки цьому вона не дуже переймалася через перелом. Старенька місіс Тібітс утратила слух, але дуже радіє, що зір у неї непоганий. Вона просто щаслива з цього приводу. А пам'ятаєш косоокого Джо, якого всі називали Лютий Джо за його нестерпний характер? Колись догодити йому було не простіше, ніж мені у ті часи. Але хтось навчив його твоєї гри, і кажуть, він став геть іншою людиною. Такі речі відбуваються не тільки у нашому містечку, але в багатьох інших. Я допіру отримала листа від своєї двоюрідної сестри, яка мешкає у Массачусетсі. Вона пише про містера і місіс Пейсон. Пригадуєш таких? Вони раніше мешкали коло дороги, що веде на Пендлтонський пагорб.

— Авжеж, я їх пам'ятаю! — вигукнула Полліанна.

— Вони виїхали звідси тієї зими, коли ти лікувалась у санаторії. А тепер мешкають у Массачусетсі, там, де моя сестра. Вона добре їх знає і написала, що місіс Пейсон їй розповідала про тебе і про те, як твоя гра врятувала їх від розлучення. Тепер вони не тільки самі грають, а ще навчили твоїй гри багатьох інших людей. Ті інші люди грають самі і навчають інших. То як бачиш, люба, твоя гра не закінчується і не має меж. Мені б хотілося, щоб ти це усвідомлювала. Ще я подумала: може, тобі самій не зашкодить згадати про свою гру? Ти тільки не подумай, люба, боцімто я не розумію, як тобі буває складно самій грати у «знай — радій».

Полліанна підвелась. Прощаючись, вона усміхалась, але в очах у неї стояли сльози.

— Дякую, місіс Сноу, — сказала вона трохи невпевнено. — Мені справді буває складно... іноді. Можливо, мені

навіть знадобилась би чиясь допомога, щоб успішно грати у свою гру. Але тепер, якщо мені раптом видаватиметься, що я не здатна більше в неї грати, я радітиму, що є інші люди, які в неї успішно грають!

Коли Полліанна сказала це, очі її освітила давня дитяча радість.

Додому вона поверталась замислена. Слова місіс Сноу неабияк зворушили дівчину, але вона не могла відігнати сум. Полліанна згадувала тітоньку Поллі, що так рідко нині здобувалась на гру у «знай, радій». Полліанна питала себе: чи завжди сама вона пригадує свою гру, коли має нагоду її застосувати?

«Може, я таки не завжди здатна відшукати привід для радощів у всьому, на що нарікає тітонька Поллі, — терзалась дівчина. — А може, якби я сама грала завзятіше, тітонька Поллі теж приєдналась би до мене? Хоча б іноді. В усякому разі, варто спробувати. Бо якщо далі так триватиме, інші люди гратимуть у мою гру набагато ліпше, ніж я».

Розділ 26

Джон Пендлтон

За тиждень до Різдва Полліанна відправила на конкурс своє, тепер уже акуратно передруковане, оповідання. В оголошенні про конкурс писалося, що переможців буде названо не раніше квітня. Тому дівчина, з притаманним їй філософським спокоєм, налаштувалась на тривале очікування.

«Зрештою, мені приємно буде так довго чекати, — запевняла вона себе. Всю зиму я з насолодою мріятиму, що може-таки отримаю першу премію, а не один з дрібніших призів. Можливо, я маю всі підстави сподіватись на першу премію? А тоді, якщо я справді її отримаю, у мене вже не залишиться підстав для жодних турбот. А якщо не отримаю... мені випаде засмутитися набагато пізніше, ніж якби я знала результати вже зараз. Та й після того я зможу радіти з приводу хоча б того маленького призу, що мені дадуть».

Не отримати жодної премії Полліанна аж ніяк не розраховувала. Передруковане на машинці Міллі оповідання, на думку автора, мало довершений вигляд — наче щойно з друкарні.

Різдво того року було у будинку Гаррінгтонів невеселим попри всі зусилля Полліанни. Тітонька Поллі категорично

заборонила відзначати свято і висловлювалась настільки недвозначно, що Полліанна не посміла зробити їй навіть дуже скромний подаруночок.

У вечір проти Різдва до них зазирнув Джон Пендлтон. Місіс Чилтон, вибачившись, пішла у свою кімнату. А Полліанна, морально втомлена цілоденним спілкуванням з тіткою, була дуже рада гостю. Однак, радість від його візиту виявилась оманливою, оскільки Джон Пендлтон приніс отриманого від Джиммі листа, в якому тільки й писалося, що про плани влаштування надзвичайно веселого різдвяного свята у гуртожитку молодих працівниць. Головними ініціаторами тих планів виступали сам Джиммі і місіс Керю; а Полліанна, хоч як соромно було їй самій собі у цьому зізнатися, на ту мить не схильна була слухати розповіді про різдвяні розваги та веселощі... надто розповіді Джиммі.

Джон Пендлтон, як на те, не бажав міняти тему розмови, навіть дочитавши до кінця синове послання.

— Чудову справу вони замислили! — заявив він, складаючи листа.

— Так, справді... молодці, — пробурмотіла Полліанна, намагаючись не виказувати свого настрою.

— Уявляєш, усе це відбувається просто зараз, цього вечора! От би побачити їх хоча б краєчком ока!

— Так-так! — удавано піднесено підтримала його Полліанна.

— Думаю, місіс Керю не помилилась, коли взяла Джиммі собі в помічники, — засміявся чоловік. — От тільки цікаво, як Джиммі упорається, граючи роль Санта Клауса перед п'ятдесятьма молодими жінками!

— Я думаю, він від цього в захваті! — труснула головою Полліанна.

— Либонь, так. Але ти розумієш — це не те саме, що вивчати будівництво гребель та мостів.

— Ще б пак!

— Закладаюся, однак, ті дівчата ніколи не відзначали свято веселіше, ніж цього разу у товаристві Джиммі.

— Авжеж, авжеж, — механічно вимовила Полліанна, намагаючись приховати дрож у голосі і не порівнювати свій безрадісний вечір перед Різдвом у компанії старого Джона Пендлтона з веселим святом у Бостоні, де Джиммі розважався у компанії півсотні дівчат.

Далі запала коротка пауза. Джон Пендлтон замріяно дивився на язика полум'я, що витанцьовували у каміні.

— Яка дивовижна жінка місіс Керю, — нарешті вимовив він.

— Так, вона просто чудова! — вигукнула Полліанна, абсолютно щиро.

— Джиммі багато писав мені про те, скільки вона всього зробила для тих дівчат, — вів далі чоловік, не відводячи погляду від полум'я в каміні. — До речі, у попередньому листі він чимало розповів мені про неї взагалі. Він каже, завжди був у захваті від неї, але ніколи ще так, як тепер, коли пізнав її по-справжньому.

— Вона просто чарівна! — палко запевнила його Полліанна. — Вона дуже славна жінка, і я її дуже люблю!

Джон Пендлтон раптом рвучко обернувся до Полліанни з дивним виразом в очах.

— Я знаю, дитино. Уяви собі, її *ще хтось* дуже любить.

На мить Полліанні завмерло серце. Несподіваний здогад ошелешив її.

Джиммі?! Чи не має Джон Пенлтон на увазі, що Джиммі любить... що він закоханий у місіс Керю?!

— Ви маєте на увазі... — невпевнено вимовила вона, але висловити вголос свій здогад не спромоглась.

— Я маю на увазі дівчат з гуртожитку, — відповів чоловік, доволі двозначно усміхаючись. — Хіба ти не здогадуєшся, що оті півсотні дівчат з гуртожитку мають бути в захваті від неї!

— Так, звісна річ... — промимрила Полліанна.

Вона ще щось сказала, але була настільки збентежена, що далі цілий вечір відмовчувалась, і Джон Пендлтон мав нагоду вилити душу.

Здається, він саме їй мав таку потребу. Кілька разів він підхоплювався на ноги, ходив кімнатою, тоді знову сідав на своє місце. Він говорив і говорив, а в центрі його уваги незмінно залишалася місіс Керю.

— Дивна річ, як у неї склалося з отим Джемі. Я усе думаю: чи справді він її *племінник*?

Полліанна не відповіла, і чоловік розвивав далі свою думку після короткої паузи:

— Хоч би там як, він славний хлопчина. Мені він подобається. У ньому є щось вартісне, цілісність характеру. А вона його просто обожнює. То чи має значення: справді вони родичі чи ні?

Якусь мить він знову помовчав. Тоді повів далі трохи іншим тоном.

— Але найдивовижніше, що вона не вийшла заміж удруге. Адже вона по-справжньому вродлива жінка. Як ти гадаєш?

— Та... так, авжеж, — квапливо промимрила Полліанна. — Вона дуже... вона вродлива.

Полліанна не втримала дроз у голосі, бо саме цієї миті побачила власне відображення у великому дзеркалі навпроти. А Полліанна ж ніколи не вважала себе «гарною».

Джон Пендлтон говорив іще дуже багато. Говорив заміряно, захоплено. Він дивився на вогонь у каміні і говорив, не надто зважаючи, чи хтось його слухає, чи хтось йому відповідає — йому треба було висловитись, вилити душу. Нарешті, він підвівся і став прощатися — здається, дуже неохоче.

Натомість, Полліанна не могла дочекатись, коли він нарешті піде, і вона зможе побути на самоті. А щойно він пішов, дівчина пошкодувала: їй хотілось би, щоб він залишився іще трохи. Вона раптом усвідомила, як їй тяжко на самоті, наодинці зі своїми думками.

Тепер сумніву майже не залишалось: Джеммі закоханий у місіс Керю. Ось чому він був такий понурий і пригнічений, коли ця жінка поїхала з Белдінгсвіля. Ось чому він майже не приходив побачитися з Полліанною, коли поїхала місіс Керю. Ось чому... Незчисленні подробиці минулого літа спливали у пам'яті Полліанни і зараз усі вони знаходили чітке пояснення і склалися в одну беззаперечну істину.

Зрештою, чому б Джиммі не мав покохати місіс Керю? Адже вона справді вродлива і чарівна.

Щоправда, вона старша за Джиммі. Але молоді чоловіки, траплялося, одружувались на жінках, навіть старших за неї. А якщо вони одне одного кохають, то...

Тієї ночі Полліанна ридала у ліжку, аж доки не заснула десь під ранок.

Зранку вона набралась мужності, щоб тверезо оцінити факти, і спробувала навіть застосувати гру «знай, радій». Але тоді їй пригадалися слова, колись давно вимовлені Ненсі: «Якщо є на світі хтось, кому не допомогла б твоя гра, то це хіба що пара розлучених закоханих».

— Звісно, ніхто нас не розлучав, а головне — ми не закохані, — міркувала Полліанна, злегка червоніючи. —

І взагалі я можу радіти з того, що він щасливий, і що вона щаслива... От тільки...

Навіть наодинці з собою Полліанна не сміла закінчити останнє речення.

Знаючи нині, що Джиммі і місіс Керю кохають одне одного, Полліанна отримувала щораз нові й нові цьому підтвердження. Принаймні вона не пропускала нічого, що могло б зміцнити її впевненість. Спершу вона знаходила численні підтвердження у листах місіс Керю.

«Я часто бачуся з твоїм другом, юним Пендлтоном, — писала та, — і він дедалі більше мені подобається. Щиро кажучи, я б хотіла, принаймні з цікавості, зрозуміти, звідки у мене це бентежне відчуття, боцімто я була вже з ним знайома раніше».

Вона нерідко згадувала про Джиммі у своїх листах, начебто мимохідь. А для Полліанни саме отакі побіжні згадування були найболючішими, оскільки свідчили про присутність Джиммі в житті місіс Керю, як про щось очевидне і безперечне. Не бракувало також інших джерел, з яких Полліанна черпала підтвердження своїм підозрам. Джон Пендлтон дедалі частіше приходив до неї, щоб розповісти про успіхи Джиммі у Бостоні. І завжди у цих новинах згадувалася місіс Керю. Бідолашна Полліанна іноді питала себе: чому Джон Пендлтон не може розмовляти ні про що інше, крім місіс Керю і Джиммі, імена яких поєднались у його вустах в одне ціле.

Находили також листи від Седі Дін, в яких вона розповідала про Джиммі і про те, як він допомагає місіс Керю. Навіть Джемі, з яким вони листувалися, зробив свій внесок, написавши їй одного разу:

«Зараз уже десята вечора. А я сиджу вдома сам, в очікуванні, коли повернеться місіс Керю. Вона поїхала з Пендлтоном на чергову вечірку, що їх вони регулярно влаштовують у гуртожитку для молодих працівниць».

Від самого Джиммі Полліанна отримувала звістки дуже рідко, і з цього приводу, казала вона собі сумно, можна було радіти.

«Якщо він не може писати ні про що інше, крім місіс Керю та їхніх дівчат, я навіть задоволена, що він пише мені нечестю!» — зітхала вона.

Розділ 27

День, коли Полліанна не грала

Один по одному спливали одноманітні зимові дні. Минув січень з кучугурами і заметілями, минув лютий з мокрим снігом, прийшов березень з пронизливим вітром, що висвистував і завивав, розгойдуючи важкі віконниці і змушуючи ворота рипіти так, що ледь витримували і без того напружені нерви мешканців старого будинку Гаррінгтонів.

Тими днями Полліанні не так просто було грати у «знай, радій». Але вона мужньо і чесно вела свою гру. Тітонька Поллі геть припинила грати, що аж ніяк не полегшувало становище Полліанни. Тьотя Поллі взагалі була надзвичайно сумною і пригніченою. Вона не дуже добре почувалась фізично, що схиляло її до ще більшого смутку.

Полліанна так само сподівалась отримати першу премію на конкурсі. Утім, тепер уже не першу, а одну з перших. Адже вона писала нові оповідання і відправляла їх у часописи. А та регулярність, з якою редакції часописів повертали їй рукописи, дещо похитнула віру дівчини у її письменницький хист.

— Принаймні я можу радіти, що тьотя Поллі нічого про це не знає, — втішала себе Полліанна, читаючи чергову відписку з «вдячною відмовою», яку вона отримала з приводу

останнього свого оповідання. — Принаймні у тітоньки не буде підстав переживати ще й через цю мою невдачу, бо вона про неї не знає.

Життя Полліанни цілковито зосередилось навколо тітоньки Поллі. Хоча сама тітка, здається, навіть не усвідомлювала, наскільки вибагливою вона стала, і як небога цілковито віддає себе справі догляду за близькою людиною.

Одного похмурого березневого дня розвиток подій дійшов до останньої межі. Встаючи з ліжка того дня, Полліанна глянула у вікно і тяжко зітхнула — догодити тітоньці Поллі у непогожі дні було завжди важче. Однак дівчина змусила себе, весело мугикаючи, спуститись на кухню і взятись до приготування сніданку.

— Ось я приготую кукурудзяні оладки, — звернулась вона до кухонної плити, — і тоді тітонька Поллі не перейматиметься так... через решту всього.

За півгодини вона постукала у двері тітчиної спальні.

— Тітонько! Ти вже встала? Так рано? І сама зробила собі зачіску!

— Я не спала майже всю ніч, от і вирішила встати, — зітхнула тітка Поллі. — І змушена була сама зачісуватись. Адже ти до мене навіть не зазирнула.

— Тітонько, я навіть не припускала, що ти вже чекаєш на мене! — квапливо почала виправдовуватись Полліанна. — Але думаю, ти зрадієш, що я не прийшла раніше, коли дізнаєшся, що я тим часом робила.

— Я не радітиму, — насупилась тітка. — За такої негоди радіти неможливо. Ти поглянь, знову дощ. Уже втретє за тиждень.

— Це правда... Але ніколи так не радієш сонцю, як по кількох непогожих днях поспіль, — підбадьорила Полліанна

тітку, вправно поправляючи мережива і стрічки на її сукні. — Ходімо, сніданок уже готовий. Зачекай лишень, побачиш, що я приготувала.

Однак, навіть кукурудзяні оладки цього разу не поліпшили настрої тітоньки Поллі. Все їй було не так, все видавалося нестерпним. То було справжнє випробування для Полліанни. На довершення з'ясувалося, що протікає дах над східним краєм мансарди. А ще надійшов лист із неприємними новинами. Але, вірна своїм переконанням, Полліанна сміючись запевняла, що все це пусте. Як на неї, то вона навіть задоволена, що дах тече. Бо це означає, що у них таки є дах над головою. А на лист із неприємними новинами вони давно вже чекали. Тим ліпше, що він нарешті прийшов і звільнив їх від тривожного очікування. Однаково ж неприємні новини мали прийти, а тепер з цим покінчено.

Всі ці події вкупі з іншими перешкодами і прикрощами затримали хід звичних хатніх клопотів, а будь-які затримки у повсякденному житті завжди викликали невдоволення педантичної тітоньки Поллі, схильної планувати все з точністю до секунди.

— Уже пів на четверту! Полліанно, ти дивишся на годинник? — роздратовано вигукнула вона. — А ти ще й досі не позастеляла ліжка!

— Так, тітонько любя, зараз позастеляю. Ти не хвилюйся.

— Ти чула, що я кажу? Подивись на годинник! Уже пів на четверту!

— То пусте, тітонько Поллі. Ми можемо радіти, що не на п'яту.

Тітонька Поллі зневажливо гмикнула.

— Напевне, ти собі можеш це дозволити, — ущипливо зауважила вона.

Полліанна засміялася.

— Знаєш, тітонько, насправді годинник — дуже корисна річ. Я про це дізналася ще в санаторії. Коли мені випадало робити щось приємне, і я не хотіла, щоб час минав надто швидко, то дивилася тільки на маленьку стрілку годинника. Бачила, як повільно вона рухається, і відчувала, що у мене ще дуже багато часу. А коли я змушена була терпіти якісь болючі процедури впродовж, скажімо, години, то стежила тільки за секундною стрілкою. І у мене виникало відчуття, що час навмисне біжить швидше, щоб мені допомогти і швидше звільнити від болю. Розумієш?

В очах дівчини спалахнули лукаві іскорки, і вона поспішила вийти з кімнати, перш, ніж тітка Поллі встигла відповісти.

Поза сумнівом, то був надзвичайно важкий день, і надвечір Полліанна була геть бліда і мала втомлений вигляд. Що стало новим джерелом занепокоєння тьоті Поллі.

— Дитино, у тебе цілковите виснаження! — забідкалась вона. Боронь Боже, ти ще й захворієш. Не знаю, що тоді з нами буде!

— Дарма, тітонько! Я не хвора, — запевнила її Полліанна, сідаючи на диван. — Але я справді втомилась. Ох, який м'який диван! Я задоволена, що втомилася, бо тепер так приємно відпочити...

Тітонька Поллі роздратовано відвернулася, махнувши рукою.

— Ти завжди з усього задоволена! Завжди з усього радієш. У це повірити неможливо! Втім, я знаю, це твоя гра, — вела вона далі, не даючи Полліанні щось заперечити. — Твоя гра дуже хороша, визнаю, але іноді ти заходиш аж надто далеко. Вічний твій аргумент «могло бути гірше»

просто діє мені на нерви. Слово честі, мені б стало легше, якби хоча б іноді ти не раділа і не була задоволена з приводу чергової неприємності.

— Тітонько, навіщо ти... — випросталась Полліанна.

— Атож. Мені було б легше. Ось ти спробуй, і сама переконаєшся.

— Тітонько, я ж...

Полліанна замовкла, задумливо дивлячись на тітку. В її очах з'явився дивний вираз, а губи розтяглися в посмішці. Але місіс Чилтон, повернувшись до вишивання, не помітила того і не зауважила, що Полліанна так і не закінчила думку.

Коли наступного ранку Полліанна прокинулась, за вікном знову лив дощ, а північно-східний вітер завивав у комині. Подивившись у вікно, дівчина мимоволі зітхнула. Але майже одразу обличчя її осяяла радість.

— Тим краще! — засміялась вона, затуляючи долонею уста. — Та чого ж це я? Не слід забувати, інакше нічого не вийде! Я маю пам'ятати, що мені не слід радіти з жодного приводу. З жодного!

Кукурудзяні оладки Полліанна того ранку готувати не стала. Накривши на стіл, вона відразу пішла у тітчину спальню.

Місіс Чилтон була ще в ліжку.

— Я бачу, знову лє, — зазначила вона замість привітання.

— Так, погода просто жахлива, — невдоволено відгукнулась Полліанна. — На цьому тижні щодня лє, наче з відра. Терпіти не могу такої погоди!

Тітонька Поллі обернулась до неї дещо здивовано. Але Полліанна дивилася вбік.

— Тітонько, ти думаєш вставати? — втомлено запитала дівчина.

— Так... — збентежено відказала тітонька Поллі. — Полліанно, що з тобою сьогодні? Ти перевтомилась?

— Так, я сьогодні жахливо втомлена. Вночі не спалось. А я терпіти не можу безсоння. Коли лежиш без сну, в голову лізуть тривожні думки.

— Мені про це можеш не розповідати, — роздратовано підтримала її тітонька Поллі. — Я від другої ночі очей не склепила. А на додачу ще й дах! Як ми його полагодимо, якщо дощ не припиняє періщити! Ти повиливала з відер?

— Так... І поставила ще кілька відер. Бо тече іще в іншому місці, трохи далі.

— Цього тільки бракувало... Невдовзі весь дах протікатиме!

Полліанна вже розтулила рота, щоб сказати: «Можемо тільки радіти, бо тоді поміняємо одразу всю покрівлю». Але, згадавши про свої наміри, тільки втомлено кивнула на підтвердження тітчиних побоювань.

— Схоже, до того йде, тітонько. Але в будь-якому разі, клопотів у мене зараз не менше, ніж якби вже протікав цілий дах. Як мені це набридло! — сердито проказала вона, втомлено плентаючись до дверей.

«Як це кумедно... але як складно! Боюсь, я не витримаю і все зіпсую», — занепокоєно прошепотіла Полліанна сама до себе, спускаючись сходами на кухню.

Того дня тітонька Поллі ще не раз мала нагоду спрямувати на Полліанну запитальний погляд. Полліанна повсякчас була невдоволена. Вогонь не розпалювався як слід. Вітер тричі зривав одну й ту саму ставню, яку довелося тричі заново кріпити, а у покрівлі відкрилась іще одна дірка. Надійшов

лист, прочитавши який, Полліанна пустила сльозу, хоча не змогла до ладу пояснити тітоньці Поллі, що саме її засмутило. Обід виявився невдалим, а по обіді теж були самі прикромці і приводи для роздратування.

У другій половині дня недовірливо-запитальний вираз обличчя тітки поступився недовірливо-підозріливому. Якщо Полліанна це помітила, то не подавала знаку. Її дратівливість і невдоволення анітрохи не заспокоювались. Однак, ближче до шостої вечора, підозра в очах тітоньки Поллі змінилась на здогад. На диво, цей здогад трохи навіть розвеселив жінку. Нарешті, у відповідь на особливо грізкі нарікання з боку небоги, тітонька жартівливо піднесла руки:

— Годі, дитино, годі! Я здаюсь! Я визнаю: ти перемогла мене моєю власною зброєю. Можеш радіти з цього скільки тобі завгодно, — заявила вона, саркастично посміхаючись.

— Тітонько, я розумію, але ж ти сама казала... — з удаваною наївністю почала Полліанна.

— Згода, згода, ніколи більше так не казатиму! — перервала її тітонька Поллі. — Це був просто нестерпний день! Я б не хотіла вдруге таке пережити.

Вона завагалась і навіть трохи почервоніла. Тоді змусила себе вимовити:

— Більше того, я хочу... хочу, щоб ти знала: я усвідомлюю, що останнім часом не дуже старанно грала у твою гру. Але тепер я вирішила докласти зусиль... Де це мій носовичок? — закінчила вона різко, порпаючись у пошуках своєї хусточки.

Полліанна підхопилася з місця і вмить опинилася коло тітки.

— Тітонько Поллі, я ж не хотіла! Це був тільки жарт, — проказала вона голосом, у якому вчувались докори сумління. — Я не думала, що ти аж так серйозно до цього поставишся.

— Звісно, ти ні про що не думала, — відгукнулась тітка з усією різкістю людини, яка не звикла виявляти почуття і розкривати душу. — Гадаєш, я не зрозуміла, що ти замислила це, як жарт? Якби ти тільки посміла зробити таке, щоб мене провчити, я б тоді... я...

Вона не договорила, бо Полліанна стиснула її у міцних обіймах.

Розділ 28

Джиммі і Джемі

Не тільки для Полліанни та зима виявилася важкою. У Бостоні Джиммі Пендлтон, попри відчайдушні зусилля чимось ущерть заповнити свій час і розум, переконався, що не зможе цілковито забути усміхнене обличчя з синіми очима і такий милий його серцю радісний голос. Іноді Джиммі навіть казав собі, що якби не місіс Керю, що давала йому нагоду послужити добрій справі, можливо, не було б сенсу жити. Але навіть спілкування з місіс Керю не завжди приносило бажане полегшення, оскільки поруч з нею вічно був отой Джемі, присутність якого знову викликала сумні думки про Полліанну. Джиммі був цілковито впевнений, що Джемі і Полліанна кохають одне одного. І не бажав відступати від свого морального зобов'язання стосовно того, щоб не стояти на шляху у скривдженого долею каліки Джемі. Про Полліанну він не хотів ні згадувати, ні чути. Він знав, що і Джемі, і місіс Керю листуються з нею. Тож коли вони починали розповідати про дівчину, він змушений був слухати, попри глибокий душевний біль, але намагався якнайшвидше змінити тему розмови. Сам він не так щоб геть не писав Полліанні, але обмежувався дуже короткими і дуже нечисти-

ми листами. Полліанна, яку Джиммі аж ніяк не міг назвати своєю, була для нього джерелом страждань; тому він навіть радів, коли настав час залишити Белдінгсвіль і повернутись до навчання у Бостон. Принаймні тепер він звільнився від нестерпної муки, якої завдавало усвідомлення того, що він так близько до неї, а вона така недосяжна...

У Бостоні, шукаючи нагоди відволіктись від тяжких думок, він із завзяттям узявся до здійснення планів місіс Керю щодо влаштування долі її підопічних молодих жінок-працівниць. Відтак, увесь вільний від навчання час він віддавав цій справі, чим заслужив іще більшу прихильність місіс Керю.

Минула зима, і почалась весна — радісна пора року, з квітами, теплим вітерцем, рясними дощами, буянням кольорів і пахошів. Але на серці у Джиммі досі стояла холодна зима з її тривогами і болем.

«Хоч би вони вже нарешті наважились і повідомили про свої заручини, — бурчав до самого себе Джиммі. — Якби знати щось напевне, легше було б із цим змиритися...»

В один з останніх днів квітня побажання його почасти здійснилось: він про щось дізнався напевне.

Коли в суботу, близько десятої ранку, Джиммі завітав до місіс Керю, її покоївка Мері запросила його до музичного салону і сказала традиційне:

— Я повідомлю місіс Керю, що ви прийшли, сер. Гадаю, вона чекає на вас.

Увійшовши до музичного салону, Джиммі від несподіванки завмер на порозі: за фортепіано сидів Джемі, трагічно опустивши обличчя в долоні. Пендлтон хотів тихенько вийти, але юнак за фортепіано рвучко підніс голову. Щоки його палали рум'янцем, очі блищали, як у хворого на тиф.

— Керю, що з тобою? — невпевнено запитав Джиммі. — У тебе що-небудь... щось трапилось?

— Так, трапилось! — вигукнув Джемі, змахнувши руками, в кожній з яких Пендлтон побачив розпечатаного листа. — Геть усе трапилось! Ви б теж це відчули, якби все життя просиділи у в'язниці і раптом побачили, що її двері настіж розчахнуті! Саме так би ви подумали, якби знали, що наступної миті можете просити руки дівчини, яку кохаєте. Зрештою, що я кажу... Ви, либонь, думаете, що я з глузду з'їхав? Ні, ні! А може, зрештою, я таки божеволію, але винятково від щастя! Я вам усе поясню, можна? Я повинен комусь усе пояснити!

Джиммі твердо підніс голову. Він мимоволі лаштувався до удару. Обличчя його зблідло, але голос пролунав твердо, коли він відповів:

— Авжеж, друже, я охоче вас вислухаю.

Джемі навіть не чекав на його згоду. Він уже квапливо почав свої пояснення.

— Для вас це не так багато значить. Ви маєте здорові ноги, а отже, маєте свободу. Свободу здійснення своїх мрій і сподівань... з отими вашими мостами і дамбами. А я... для мене це єдина можливість жити, як справжній чоловік... Займатися справою, гідною чоловіка... Нехай це не дамби і не мости, а однак це теж чогось варте! Я довів тепер, що я нарешті здатен на гідну справу. Ось послухайте. У цьому листі повідомляють, що моє оповідання перемогло на конкурсі, і я отримаю першу премію у три тисячі доларів! А в іншому листі велике видавництво повідомляє, що охоче видало б моє оповідання окремою книжкою! Обидва листи надійшли сьогодні зранку. То вас дивує, що я так несамовито радію?

— Ні! Звісно, ні! Керю, я вас вітаю від широго серця! — вигукнув Джиммі.

— Дякую, мене справді є з чим привітати. Уявіть лишень, що це для мене означає! Подумайте, що означає можливість поступово стати матеріально незалежним, як належить чоловікові! Подумайте, що це означає, коли місіс Керю зможе пишатися тим, що свого часу прихистила у своєму домі і у своєму серці бідного хлопчика-каліку. А головне — уявіть, що зможу тепер звіритись дівчині, яку я кохаю!

— Так... що й казати, друже, — промовив Джиммі твердо, хоча й помітно зблід.

— Утім, може, мені таки не варто їй звіритися, навіть тепер... — вів своєї Джемі.

Обличчя його, що секунду тому сяяло радістю, знову спохмурніло.

— Я так само прикутий до очих... — він лягнув долонею по милицях, що стояли поруч з ним. — Я ніколи не забуду той день у лісі торік, коли я побачив, як Полліанна тікає від розлюченого бика... Я усвідомив тоді, що будь-якої миті зможу знову опинитись у становищі, коли не здатен нічого вдіяти, а змушений тільки спостерігати, як потерпає дівчина, яку я кохаю.

— Керю, ні... — почав був Джиммі квапливо.

Керю зупинив його жестом.

— Я знаю, про що ви поведете мову! Ні, не треба. Ви цього не зрозумієте. Ви не прикуті до двох ціпків. Ви рятували її, а я — ні. Тоді я усвідомив, що так буде завжди, і Седі... Я змушений буду стояти і дивитись, як хтось інший...

— Седі! — вигуком перервав його Джиммі.

— Авжеж, Седі Дін. А ви начебто здивовані? Хіба ви не знали?.. не здогадувались про мої почуття до Седі? — щиро

здивувався Джемі. — Невже я аж так ретельно це приховував? Я, звісно, намагався, але...

Він іронічно усміхнувся і безнадійно махнув рукою.

— Так, старий, ти справді досконало приховував це! В усякому разі, від мене! — радісно вигукнув Джиммі.

Щоки його знову запашили, а очі засвітилися щастям.

— Отже, Седі Дін? Чудово! Я вас вітаю, і, далєбі, так і є, як сказала б Ненсі, — просторікував Джиммі, радісно збуджений відкриттям того, що Джемі кохає не Полліанну, а Седі!

Джемі натомість скривився і сумно похитав головою:

— Наразі, жодні привітання не приймаються. Розумієте, я ж їй навіть нічого ще не казав. Але думаю, вона таки здогадується. Я вважав, що взагалі усі здогадуються... Зрештою, на вашу думку, хто б це міг бути, якщо не Седі?

Джиммі збентежився, зняковів, а тоді випалив:

— Я вважав, це Полліанна...

Джемі посміхнувся.

— Полліанна — чарівна дівчина, і я її дуже люблю. Але це не кохання, так само як у її ставленні до мене. До того ж, скидається на те, що інша людина могла б скоріше зізнатись у своїх почуттях до неї. Хіба не так?

Джиммі зашарівся, наче підліток, здогадуючись, про що йде мова.

— Ви думаєте, є така людина? — перепитав він удавано байдуже.

— Ще б пак! Джон Пендлтон!

— Джон Пендлтон?! — здригнувся Джиммі.

— Що ви тут розповідаєте про Джона Пендлтона? — запитав жіночий голос.

До них з усмішкою підійшла місіс Керю.

Джиммі, що вдруге за останні п'ять хвилин зазнав цілковитого краху своїх мрій, насилу опанував себе, щоб при-

вітатися з нею. Натомість, Джемі обернувся до неї і сказав з упевненістю знавця:

— Нічого такого. Я щойно сказав тільки, що Джон Пендлтон був би засмучений, якби виявилось, що Полліанна кохає когось іншого, а не його.

— Полліанна?! Джона Пендлтона?!

Місіс Керю, наче не тримаючись на ногах, сіла на стілець, що трапився поруч. Якби молоді люди не були заглиблені у власні почуття, вони б неодмінно помітили, що усмішка раптом зникла з її обличчя, а в очах з'явився дивний вираз, подібний до переляку.

— Звісна річ! — запевнив її Джемі. — Невже ви не помітили, скільки часу вони згаяли разом того літа? Чим у такому разі ви були засліплені?

— Мені здавалось, того літа він гаяв час із нами усіма... — невпевнено пробелькотіла місіс Керю.

— Не так багато, як з Полліанною, — наполягав Джемі. — А того дня... чи ви забули?... коли ми обговорювали, чому Джон Пендлтон неодружений, Полліанна червоніла і затиналась, а тоді нарешті сказала, що він намірявся одружитись... одного разу. Я одразу замислився тоді: чи не було між ними чогось такого? Хіба ви не пригадуєте?

— Так, начебто пригадую... тепер, коли ти згадав про це, — стиха проказала місіс Керю. — Але до цієї миті якось не замислювалась...

— Але я можу все пояснити! — втрутився Джиммі, облизуючи пересохлі губи. — Джон Пендлтон, насправді, був колись закоханий не в Полліанну, а в її матір!

— Закоханий у матір Полліанни?! — здивовано вигукнули два голоси.

— Так. Він був закоханий у неї упродовж багатьох років, наскільки я розумію. Але вона не відповідала взаємністю

на його почуття. Вона кохала іншого, молодого священика, за якого зрештою вийшла заміж. За батька Полліанни.

— Ох! — зітхнула місіс Керю, раптом нахилившись уперед. — То ось чому він ніколи не одружувався...

— Так, — підтвердив Джиммі. — Отож, нічого не підтверджує припущення Джемі стосовно його кохання до... до Полліанни. Він кохав її матір.

— Навпаки, це тільки підтверджує моє припущення, — впевнено похитав головою Джемі. — Розважте самі: колись він кохав її матір. Але не зміг з нею побратися. Хіба не природно, що тепер він закохався в її дочку... і домагається взаємності?

— Ох, Джемі, який ти вигадник! — нервово підсміюючись, дорікнула йому місіс Керю. — Життя — не дешевий любовний роман. Полліанна аж надто молода для нього. Джон мав би одружитися на жінці зрілого віку, а не на дівчині... Тобто, — несподівано почервонівши, виправилась вона, — я хотіла сказати, якби він планував одружитись.

— Резонно. Але що як він таки закохався у дівчину? — уперто стояв на своєму Джемі. — До того ж, подумайте... чи надійшов хоча б один лист від Полліанни, у якому б вона не згадувала, що Джон Пендлтон щойно був у неї? Крім того, ви в курсі, як він сам відгукується про Полліанну в своїх листах?

Місіс Керю несподівано підвелась.

— Авжеж, я знаю, — буркнула вона, дивним жестом начебто відкидаючи від себе щось неприємне. — Але ж...

Вона не доказала і квапливо вийшла з кімнати. Повернувшись за якусь мить, вона на власний подив побачила, що Джиммі вже пішов.

— Отакої! А він поїде з нами на пікнік, що ми влаштуємо для дівчат? — вигукнула вона.

— Я теж так думав, — насупив брови Джемі. — Я не встиг навіть оком змигнути, як він утік. Тільки пробелькотів на прощання якісь вибачення, мовляв, йому треба кудись терміново їхати, і він прийшов тільки, щоб повідомити, що на пікнік не поїде... Боюсь, — очі Джемі знову світилися радісними мріями, — я не розчув до ладу, що він сказав. Мої думки були зайняті іншим.

Він тріумфально вручив місіс Керю обидва листи, які за весь час не випустив з рук.

— Ох, Джемі! — прошепотіла місіс Керю, прочитавши обидва листи. — Як же я пишаюсь тобою!

На очі їй навернулися сльози, коли вона побачила вираз цілковитого щастя на обличчі Джемі.

Розділ 29
Джим і Джон

Того суботнього вечора, на станції Белдінгсвіль, з поїзда вийшов дуже рішуче налаштований молодий чоловік з масивним вольовим підборіддям. Іще рішучіше налаштований, молодий чоловік з вольовим підборіддям промарширував наступного ранку — ще й десятої не було — по-недільному сонними вуличками містечка, аж до обійстя Гаррінгтонів. Помітивши любі його серцю русяві коси на гарно посадженій голівці, що саме промайнули в районі перголи, молодий чоловік обминув ганок, перетнув галявину і пройшов садовими стежинками просто до власниці русявих кіс.

— Джиммі! — сахнулась Полліанна від несподіванки. — Звідки ти взявся?

— З Бостона. Приїхав учора ввечері. Полліанно, мені треба було з тобою побачитись.

— Зі мною... побачитись?

Полліанні знадобився певний час, щоб опанувати себе. Джиммі, несподівано поставши в арці перголи, видався їй таким кремезним, показним, і таким... рідним, що вона боялася мимоволі виказати очима і всім своїм виглядом щось навіть більше, ніж просто захват.

— Так, Полліанно, я хотів... тобто, я подумав, що... Я боявся, що... Ох, Полліанно! Хай йому грець! Не вмію я ходити околяса. Я мушу одразу до суті... Така моя вдача. Досі я тримався осторонь, а тепер не бажаю! Бо тепер не йдеться про те, щоб давати комусь фори. Він же не каліка, як Джемі. Має ноги, руки і голову, не гірші від моїх. Отож, якщо йому судилося перемогти, нехай перемагає у чесній боротьбі. У мене з ним рівні права!

Полліанна дивилась на нього спантеличено.

— Джиммі Біне... Пендлтоне, про що взагалі мова? — запитала вона.

Молодий чоловік знічено засміявся.

— Воно й не дивно, що ти не розумієш. Бо я туманно висловлююсь. Але у мене в самого був туман у голові. Аж до вчора, коли я про все дізнався від Джемі.

— Дізнався від Джемі?

— Так. Почалося все з нагороди. Він, бач, виграв приз і...

— Ой, так, я знаю! — жваво підхопила Полліанна. — Хіба ж не пречудово? Уяви собі: перша премія, три тисячі доларів! Я йому написала листа ще вчора ввечері. Я, коли прочитала його ім'я, і до мене дійшло, що це не просто Джемі, а наш Джемі... я була така схвильована, що забула про своє власне ім'я! І навіть коли я побачила, що мого імені там немає взагалі, а отже, я взагалі нічого не виграла... Тобто, я так раділа за Джемі, що забула про все інше, — виправилась Полліанна, перелякано зиркаючи на Джиммі, в надії, що він не звернув уваги на її мимовільне зізнання.

Джиммі, як на те, був надто зосереджений на своїй проблемі, щоб помітити проблему Полліанни.

— Так, так, це дуже добре. Я радий за нього, звісна річ. Але ж, Полліанно, я маю на увазі те, що він сказав *потім*. Ро-

зумієш, досі я вважав, буцімто він закоханий у тебе... тобто, що ви кохаєте одне одного... тобто...

— Ти думав, що ми з Джемі кохаємо одне одного?! — скрикнула Полліанна, злегка зашарівшись. — Але він закоханий у Седі Дін! Він ладен був говорити про неї годинами. Здається, вона його теж любить.

— Чудово! Сподіваюсь, таки любить. Але, розумієш, я цього не знав. Я думав, це у тебе щось із Джемі. І я вирішив: оскільки він каліка, нечесно з мого боку, якби я став у нього на заваді, щоб боротися за тебе...

Полліанна раптом зупинилась, щоб нахилитись по листочок. А коли вона розігнулась, лице її було обернене кудись.

— Справжній чоловік не може нормально почуватися, змагаючись із калікою! Така боротьба нечесна. Тому я стояв осторонь, щоб дати йому шанс. Хоча серце моє спливало кров'ю! Дівчинко моя, повір мені! Аж учора я про все дізнався. Але я дізнався іще дещо. Джемі сказав: хтось інший до тебе небайдужий. Але заради нього, Полліанно, я вже не відступлюсь! Навіть з огляду на все, що він для мене зробив! Джон Пендлтон — чоловік, і має ноги й руки для боротьби. Нехай вступає у боротьбу за всіма правилами. Якщо ж ти... якщо ти справді кохаєш його...

Полліанна обернулась до нього.

— Джон Пендлтон?! Джиммі, про що ти? Що ти маєш на увазі? Що ти таке кажеш про Джона Пендлтона?

Обличчя Джиммі осяяла невимовна радість. Він простягнув до дівчини обидві руки.

— Отже, ти не кохаєш його? Я бачу з твоїх очей, що ти не кохаєш його!

Полліанна відсахнулась. Вона зблідла і вся тремтіла.

— Джиммі, до чого ти це? Що в тебе на думці? — благально запитала вона.

— Я до того, що ти не закохана в дядька Джона! Як ти не розумієш? Джемі гадає, ти закохана, а той, у будь-якому разі, закоханий у тебе. А тоді я почав думати, що, може, так воно й є... Він безнастанно торочить про тебе. І, безперечно, твоя мати, вона...

Полліанна стиха застогнала і опустила обличчя в долоні. Джиммі підійшов до неї впритул і ніжно обійняв за плечі. Але Полліанна знову сахнулась від нього.

— Полліанно, дівчинко моя! Ти мені серце краєш! — благав він. — Чи любиш ти мене хоч трохи? Чи ти просто не хочеш мені сказати?

Вона опустила руки і подивилась йому в обличчя. В її очах він побачив вираз, який буває у загнаної тварини.

— Джиммі, ти гадаєш, він мене любить аж до так? — не запитала, а благально прошепотіла вона.

Джиммі нетерпляче хитнув головою.

— Полліанно, ти про це не думай. Звідки мені знати, зрештою? Але, серденько, не про це зараз мова! Йдеться про тебе. Якщо ти не закохана в нього, і якщо даси мені шанс... хоча б маленький шанс здобути твоє кохання...

Він простягнув до неї руки, щоб притиснути кохану до серця.

— Ні, Джиммі, я не можу! Я не повинна!

Обома своїми долоньками вона відштовхнула молодого чоловіка.

— Полліанно, ти ж не хочеш сказати, що любиш його? Обличчя Джиммі пополотніло.

— Ні, я не... Не настільки принаймні, — промимрила дівчина. — Та хіба ти не розумієш сам: якщо він закоханий у мене, я маю навчитись любити його навзаєм!

— Полліанно!

— Ні, Джиммі. Не треба на мене так дивитись.

— Полліанно, то ти що... вийшла б за нього?!

— Та ні... тобто... чому ж? Гадаю, так, — стиха розважила вона.

— Полліанно, навіщо? Ти не повинна! Ти не можеш так!... Полліанно, ти ж мені серце розбиваєш!

Полліанна тихо схлипнула. Вона знов опустила обличчя в долоні. Кілька секунд вона намагалася стримати ридання. Тоді з трагічним жестом підвела голову і глянула Джиммі просто в його змучені, сповнені докору очі.

— Я знаю, знаю, — мов у пропасниці, простогнала вона. — Я своє серце теж розбиваю. Але я мушу. Я радше розіб'ю серце тобі, розіб'ю серце собі, але я не можу розбити серце йому!

Джиммі підвів голову. Очі його спалахнули вогнем. Ураз весь його вигляд дивовижно змінився. З тріумфальним виразом він ніжно пригорнув до себе Полліанну.

— Тепер я знаю, що ти кохаєш мене! — прошепотів він їй на вухо. — Ти сказала, що твоє серце теж було б розбите. Гадаєш, я після цього поступився б тобою комусь іншому? Хоч би хто це був! Кохана, ти не усвідомлюєш усієї сили мого кохання, якщо думаєш, буцімто я дозволю долі вирвати тебе з моїх обіймів! Полліанно, скажи, що кохаєш мене! Нехай це вимовлять твої власні, оці кохані вуста!

На одну блаженну мить Полліанна завмерла у його ніжних обіймах. Тоді, зітхнувши напівщасливо, напівзаперечно, почала обережно вивільнятися з юначих обіймів.

— Так, Джиммі, я кохаю тебе...

Руки Джиммі стиснули її міцніше. Він знов притиснув би дівчину до себе, не даючи вивільнитись; але щось у виразі її обличчя змусило його стриматись.

— Так, Джиммі, я справді кохаю тебе. Але я б не могла бути з тобою щасливою, знаючи, що... Джиммі, любий, невже ти не розумієш? Спершу я маю переконатися... Переконатися, що я вільна.

— Казна-що! Зрозуміло, що ти вільна! — в голосі Джиммі пролунало обурення.

Полліанна заперечно захитала головою.

— Ні, я не вільна, доки наді мною тяжіє оце... Як ти не розумієш? Колись моя мама розбила йому серце... Моя мама, розумієш? І через це він змарнував більшу частину свого життя самотнім, не знаючи любові. Тому, якби нині він прийшов до мене і просив відшкодувати йому втрачене, я була б зобов'язана дати згоду. Джиммі, я просто була б зобов'язана! Я не сміла б йому відмовити! Тепер ти розумієш?

Джиммі не розумів, він не міг і не хотів зрозуміти. Він ніяк не бажав розуміти, хоч які аргументи наводила Полліанна, хоч як переконувала його, пристрасно і зі сльозами на очах. Проте вона теж була впертою. Але при цьому така згорьована і зворушлива, що Джиммі, попри власний душевний біль і обурення, ладен уже був її заспокоювати і втішати.

— Джиммі, любий, — сказала вона нарешті. — Ми змушені будемо зачекати. Це все, що я тобі можу сказати зараз. Я сподіваюся, що його приязнь до мене — це не кохання. Я не думаю, що він справді кохає мене. Але я маю знати напевне. Я маю переконатись. Тому нам просто треба трішечки зачекати, доки все з'ясуємо. Джиммі... тільки доти, доки все з'ясуємо!

Цього разу Джиммі змушений був пристати на її умову, хоча в душі не зміг погодитись.

— Згода, дівчинко моя, нехай буде по-твоєму, — пригнічено вимовив молодик. — Я впевнений, ніколи за всі часи

жодного чоловіка не змушували чекати, доки його кохана дівчина перепитає іншого, чи той не має наміру з нею по-братись!

— Я знаю, коханий, знаю... Але ж не бувало такого, щоб той інший хотів колись одружитись на її матері, — зітхнула Полліанна, стурбовано насуплюючи брови.

— Гарзд. Я наразі повертаюсь у Бостон, — неохоче поступився Джиммі. — Але не думай, що, я ладен зректись тебе! Бо я нізащо не відмовлюсь! Нізащо, бо я знаю, кохана, що ти по-справжньому любиш мене...

Сказавши так, він глянув на неї. І цей погляд змусив Полліанну відступити на крок, щоб знову не опинитись у його обіймах.

Розділ 30

Джон Пендлтон повертає ключ

Того вечора Джиммі повернувся в Бостон у дивному стані, в якому поєднувалась болісна тривога, радісні надії і ще якісь невимовні буремні почуття. У Белдінгсвілі він залишив кохану дівчину, що перебувала у не набагато спокійнішому душевному стані. Тремтячи від щастя на саму думку про кохання Джиммі, Полліанна була водночас до смерті налякана припущеннями про кохання до неї Джона Пендлтона.

Однак, на щастя для всіх зацікавлених осіб, такий стан тривав не надто довго. Сталось так, що Джон Пендлтон, який, сам того не усвідомлюючи, тримав у своїх руках ключ до щастя двох молодих людей, обернув цей ключ у замку і відчинив двері до їхнього щастя, коли не минуло й тижня від того несподіваного приїзду Джиммі у Белдінгсвіль.

У четвер, по обіді, Джон Пендлтон прийшов у гості до Гаррінгтонів, щоб побачитися з Поліанною. За збігом обставин він так само, як Джиммі, побачив її в саду і попрямував просто до дівчини.

Дивлячись йому в обличчя, Полліанна відчула, як їй тьохнуло серце.

«Ось воно!.. Тепер усе!»

Затремтівши, вона мимоволі повернулась убік, наче лаштуючись тікати.

— Полліанно, зачекай одну мить, будь ласка! — гукнув чоловік, прискорюючи кроки. — Я навмисне прийшов, щоб з тобою побачитись.

— Може присядемо отут, на лавочці? — запропонував він, повертаючи до перголи. — Я маю до тебе одну розмову.

— Так, авжеж, — удавано весело проказала Полліанна.

Вона відчувала, що червоніє, хоча саме зараз їй це видавалося вкрай недоречним. На додачу, він обрав місцем для розмови перголу, яка була тепер пов'язана у пам'яті Полліанни з їхніми з Джиммі обопільними зізнаннями.

«Уявити тільки, що це має відбутися саме тут...» — здригнулась вона від страхітливої думки і майже одночасно вигукнула вголос:

— Який приємний вечір, правда?

Джон Пендлтон не відповів. Він опустився на лавку, навіть не зачекавши, доки сяде Полліанна — вкрай нетиповий для істинного джентльмена Джона Пендлтона вчинок.

Полліанна крадькома глянула на нього і, побачивши суворий кам'яний вираз обличчя, що запам'ятався їй з дитинства, мимоволі зойкнула.

Але Джон Пендлтон того не зауважив. Він сидів похмурий, занурений у якісь свої думки. Нарешті, він підвів голову і спрямував на Полліанну важкий погляд.

— Полліанно...

— Так, містере Пендлтоне...

— Пам'ятаєш, яким я був, коли ти вперше зустрілась зі мною десять років тому?

— Так, начебто пам'ятаю.

— Нічогенький такий зразок щасливої людини, що скажеш?

Попри своє збентеження, Полліанна усміхнулась.

— Сер, ви мені завжди подобались...

Лише вимовивши ці слова, Полліанна усвідомила, яке враження вони здатні справити. Вона б рада була забрати свої слова, змінити їх, тож мало не додала: «Тобто я хочу сказати, що в ті часи ви мені подобались», але вчасно стримала себе. Зрештою, така поправка нітрохи не допомогла б. Дівчина з жахом чекала на подальші слова Джона Пендлтона. Слова ці пролунали майже одразу.

— Я це знаю... Бог свідок! І для мене це стало спасінням. Я часто питаю себе: чи зможу я коли-небудь пояснити тобі, що для мене означала твоя дитяча довірливість і любов.

Полліанна почала знічено заперечувати, але він, усміхнувшись, відкинув її заперечення.

— Авжеж, саме так. Це зробила ти і ніхто інший... Іще я хотів запитати, чи пам'ятаєш ти мої слова, — повів далі чоловік після короткої паузи, тим часом як Полліанна крадькома позирала на вихід з перголи. — Чи пам'ятаєш ти, як я сказав тобі одного разу, що тільки жіноча рука і жіноче серце або присутність дитини можуть створити справжню домівку?

Полліанна відчула, як кров прилинула їй до обличчя.

— Так... ні... тобто, авжеж, я пам'ятаю, — затинаючись, пробелькотіла вона, — але зараз я думаю... Я не думаю, що це завжди так. Я хочу сказати... Я навіть упевнена, що ваша домівка тепер справжня домівка, така, як вона є.

— Саме про свою домівку я тобі зараз і кажу, дитино, — нетерпляче перервав її чоловік. — Ти знаєш, Полліанно, яку домівку я свого часу мріяв створити, і як ті надії пішли прахом. Ти не думай, любя, що я схильний винуватити твою матір. Ні.

Вона слухала голос власного серця і правильно робила. В усякому разі, вибір її був цілковито обґрунтований, що підтвердило моє життя — порожнє й похмуре, яким я сам зробив його після розчарування, якого зазнав... А все ж, Полліанно, хіба не дивно, — докинув Джон Пендлтон голосом, що зробився надзвичайно ніжним, — хіба не дивно, що саме її маленька донечка вивела мене зрештою на стежину до справжнього щастя?

Полліанна облизала пересохлі губи.

— Але ж ні, містере Пендлтоне, я ж...

І знову чоловік з усмішкою відкинув її заперечення.

— Так, адже ти, ще дівчинкою, навчила мене гри «знай, радій».

— Ах, це... — полегшено зітхнула Полліанна.

Напруження спало, острах поступово відступив.

— Ось так, упродовж років, я поступово робився іншою людиною. Але є одне, в чому я не змінився, люба, — сказав він і, витримавши паузу, продовжив ніжно і серйозно, дивлячись їй в очі. — Я так само впевнений, що домівка потребує жіночої руки і серця або присутності дитини.

— У вас присутня дитина! — заперечила Полліанна, відчувуючи, як знову її охоплює жах. — Адже у вас є Джиммі!

Чоловік розреготався.

— Авжеж є! Але, сподіваюсь, ти не станеш твердити, що Джиммі — дитина?

— Тепер, звісно, ні...

— До того ж... Полліанно, я зважився. Я сподіваюся здобути жіночу руку і серце...

На останніх словах голос його помітно затремтів.

— Он як? — перепитала Полліанна, заламуючи пальці.

Джон Пендлтон, здавалось, нічого не чує і не бачить. Він рвучко звівся на ноги і став схвильовано ходити туди й сюди перголою.

— Полліанно! — він зупинився і пильно подивився їй в обличчя. — Якби ти була на моєму місці і хотіла просити жінку, кохану жінку, прийти і зробити твою сіру кам'яну фортецю справжньою домівкою, як би ти взялась до справи?

Полліанна засовалась на лавці. Тепер вона відверто шукала шляху до втечі.

— Містере Пендлтоне, я б не стала цього робити взагалі! — затинаючись, заперечила вона збуджено. — Я впевнена, ви були б щасливішим, якби залишили все так, як є.

Чоловік витріщився на неї спантеличено. Тоді згорьовано посміхнувся.

— Ох, Полліанно, невже мої справи такі кепські?

— Кепські? — перепитала знову Полліанна, готуючись до стрімкої втечі.

— Так. Адже ти хочеш просто пом'якшити удар, щоб не сказати просто, що вона б однаково відповіла мені відмовою?

— Ні, звісно, ні. Вона б відповіла вам згодою... змушена була б сказати вам «так!» — гарячково пояснювала Полліанна. — Але я думаю... я хочу сказати... якби ця дівчина вас не кохала по-справжньому, ви були б щасливішим без неї, і...

Побачивши вираз обличчя Джона Пендлтона, Полліанна несподівано замовкла.

— Полліанно, вона б мені не потрібна була, якби не любила мене!

— Я теж так гадаю... — підтвердила Полліанна, трохи заспокоєна.

— До того ж, *ніяка це не дівчина*, — вів своєї Джон Пендлтон, — а зріла жінка, яка знає напевне, чого їй треба у житті.

Голос чоловіка був серйозним і з нотками докору.

— Ох! — зойкнула Полліанна.

Несподіване відкриття сповнило її невимовною радістю і полегшенням.

— Отже, ви кохаєте когось... — нелюдським зусиллям вона змусила себе зупинитися вчасно, щоб не закінчити речення словом «іншого».

— Люблю когось! Хіба ж я не сказав тобі щойно, що люблю? — майже роздратовано засміявся Джон Пендлтон. — Я хочу тільки зрозуміти, чи можливо, щоб вона теж мене полюбила? Полліанно, я, щиро кажучи, сподівався на твою допомогу. Адже вона — твоя близька подруга.

— Он як?! Тоді вона просто зобов'язана вас покохати! — скрикнула Полліанна. — Ми її змусимо! А може, вона вже закохана у вас? Хто вона?

Відповідь пролунала після дуже тривалої паузи.

— Все ж таки, Полліанно, я щось не... Утім, гаразд, скажу. Це... А хіба ти сама не здогадувалася? Це місіс Керю.

— Ох! — прошепотіла Полліанна з виразом безмежного щастя. — Та це ж пречудово! Я така рада... Я просто щаслива!

За годину Полліанна вже писала Джиммі листа. Текст його був доволі непослідовний і складався з незавершених речень, з яких Джиммі, попри все, зміг зрозуміти дуже багато. Не стільки з того, що містилося в рядках листа, скільки з того, що залишилося поза ними. Зрештою, чи потрібно було йому щось більше за таке:

«Джиммі, він не кохає мене ні крапельки! Він закоханий в іншу! Не повинна тобі казати, у кого саме».

Джиммі глянув на годинник. Часу залишалось саме стільки, щоби встигнути на поїзд о сьомій, що йшов через Белдінгсвіль... Звісно, Джиммі на нього встигнув.

Розділ 31

Минули роки

Відіславши листа Джиммі, Полліанна була така щаслива, що неодмінно мала з кимось поділитися своїм щастям. Перше ніж вклатися спати, вона зазвичай зазірала у тітчину спальню, щоб запитати, чи тітоньці Поллі нічого не треба. Того вечора, вже обернувшись, щоб загасити світло, вона, не здатна більше тримати почуття в собі, підбігла до тітчиного ліжка і, збуджено дихаючи, стала навколішки.

— Тітонько Поллі, я така щаслива! Я неодмінно маю когось розповісти... Я хочу розповісти тобі, можна?

— Розповісти мені? Про що, дитино? Звісно, ти можеш мені розповідати все, що завгодно. Але ти думаєш, ця новина приємна, як для мене?

— Так, тітонько, сподіваюсь, що так... — зашарілася Полліанна. — Я дуже сподіваюся, ти за мене радітимеш. Звісно, потім Джиммі звернеться по твій дозвіл, як заведено. Але мені хочеться розповісти тобі вже зараз.

— Джиммі?!

Місіс Чилтон помітно спохмурніла...

— Так, адже однаково... однаково він проситиме у тебе моєї руки, — невпевнено вела Полліанна, відчуючи, як де-

далі густіше червоніє. — Я така щаслива, що неодмінно мала тобі одразу про це сказати!

— Він проситиме твоєї руки?! Полліанно! — сіла місіс Чилтон у ліжку. — Чи не хочеш ти сказати, що у тебе якісь серйозні стосунки з Джиммі Біном?

Полліанна перелякано сахнулась.

— Тітонько, я гадала, Джиммі тобі подобається...

— Він мені подобається *на своєму місці*. Але це не може бути місцем чоловіка моєї племінниці.

— Тітонько Поллі!

— Дитино, не дивись на мене так обурено. Дуже добре, що я маю нагоду покласти цій справі край, перш ніж вона зайшла надміру далеко.

— Тітонько Поллі, справа зайшла далеко, — з тремтінням у голосі заперечила Полліанна. — Я вже коха... відчуваю, що він дуже любий мені.

— Тобі слід якнайшвидше забути це почуття, бо я ніколи в житті не дам своєї згоди на твій шлюб з Джиммі Біном!

— Але ж, тітонько, чому?!

— Перш за все тому, що ми нічого про нього не знаємо.

— Тітусю Поллі, що ти кажеш! Ми його знаємо ще з тих часів, коли ми з ним були маленькими дітьми!

— То хто він тоді був? Малолітній утікач із сирітського притулку! Геть невихований. А про його сім'ю і походження ми взагалі нічого не знаємо.

— Я виходжу заміж не за сім'ю і не за походження!

Тяжко зітхнувши, тітка Поллі опустила на подушки.

— Полліанно, ти мене доконаеш! У мене серце гупає, наче паровий молот. Я цієї ночі очей склепити не зможу. Невже не можна було відкласти таку розмову до ранку?

Полліанна підхопилась на рівні. На обличчі її було щире каяття.

— Звісно, тітонько! Завтра ти подивишся на все геть по-іншому, я в цьому впевнена. Цілковито впевнена! — повторила вона з надією в голосі, обертаючись, щоб згасити світло.

Але на ранок тітонька Поллі теж не схильна була дивитись на справу по-іншому. Навпаки, її опір небажаному шлюбові дедалі посилювався. Даремно Полліанна намагалась її переконати, сперечалася з тіткою. Даремно пояснювала, що від цього шлюбу залежить щастя усього її життя. Тітка залишалась невблаганною. Вона й чути не бажала про Джиммі! Вона, своєю чергою, нагадала Полліанні про можливі спадкові вади, про неочікувані небезпеки, які можуть підстерігати дівчину, що порідниться з невідомою сім'єю. Нарешті, вона закликала племінницю до почуття обов'язку і вдячності, нагадавши про ніжність і турботу, яких їй так багато років не бракувало у тітчиному домі. Тітка Поллі благала не розбивати їй серце цим жахливим шлюбом, як колись розбила їй серце таким шлюбом мати Полліанни.

Коли о десятій ранку Джиммі, сяючи щастям, постукав у двері будинку Гаррінгтонів, його зустріла перелякана Полліанна, що, здригаючись від ридань, марно намагалась уникнути його обіймів. Пополотнівши, юнак міцно тримав її в обіймах і вимагав пояснень.

— Полліанно, кохана, що все це має означати?

— Ох, Джиммі, Джиммі, навіщо ти прийшов? Я саме лаштувалась детально тобі про все написати, — простогнала Полліанна.

— Кохана, ти ж мені написала! Я отримав твого листа ще вчора ввечері, саме вчасно, щоб устигнути на поїзд.

— Ні-ні, я мала написати знову! Бо тоді, коли я писала того листа, я ще не знала... не знала, що не можу...

— Не можеш?! Полліанно!

Очі молодого чоловіка спалахнули гнівом.

— Чи не хочеш ти сказати, що знову хтось стоїть між нами, кохає тебе, і ти знову вирішила змусити мене чекати? — суворо запитав він, відстороняючи її від себе на відстань витягнутих рук.

— Ні-ні, Джиммі! Не дивись на мене так! Я цього не витримаю...

— То в чім річ? Що саме ти не можеш?

— Я не можу вийти за тебе...

— Полліанно, ти кохаєш мене?

— Так. Кохаю!

— Тоді ти вийдеш за мене! — переможно заявив Джиммі, знову стискаючи її в обіймах.

— Ні, Джиммі, ні, ти не розумієш! Я не можу через тійоньку Поллі, — вивільнилась з його рук Полліанна.

— Через тітку Поллі?!

— Так. Вона мені не дозволить.

— Дарма! — Джиммі крутнув головою. — Це ми владнаємо. Вона боїться, що залишиться без тебе. Але ми їй пояснимо, що вона навпаки здобуде нового племінника.

Полліанна не всміхнулась на жарт молодого чоловіка. Вона скрушно похитала головою.

— Ні, ні, Джиммі! Ти все одно не розумієш! Ти... Як тобі пояснити... Вона вважає, що ти мені не пара...

Джиммі ослабив обійми і посерйознішав.

— Я не можу їй за це дорікнути. Я справді звичайнісінький молодик, — збентежено визнав він. — Але, хоч у мені немає нічого надзвичайного, я зумів би зробити тебе щасливою.

— Я знаю, що зумів би! І я була б щасливою! — плачучи підтвердила Полліанна.

— То чому ж вона не хоче дати мені такого шансу? Нехай навіть вона не зовсім задоволена. Я думаю, з часом, після того, як ми поберемось, я зумію здобути її прихильність.

— Я б не могла так вчинити, — простогнала Полліанна. — Я б не змогла після того, що вона мені сказала. Розумієш, вона так багато для мене зробила; і тепер сподівається на мою допомогу... Тож я не могла б цього зробити без її згоди. Адже вона зараз нездужає. Вона багато років щиро любила мене і з усіх сил намагалася грати у мою гру, попри всі свої негаразди. І вона... Джиммі, вона плакала і благала мене не розбивати їй серце, як його колись розбила моя мама. Джиммі, я не здатна їй відмовити після всього, що вона для мене зробила...

Полліанна на мить замовкла. Тоді, густо почервонівши, заговорила знову.

— Джиммі, якби тільки ти міг розповісти тьоті Поллі що-небудь... про свого батька, про своїх родичів і...

Джиммі раптом безвладно опустив руки. Відступив крок назад. Обличчя його було геть блідим.

— Так, — зробила крок до нього Полліанна, несміливо беручи його за руку. — Ти не думай — це не заради мене. Джиммі, мені байдуже. Зрештою, я навіть не сумніваюся, що твій батько і твоя сім'я були чудовими, благородними людьми, коли ти сам такий славний і благородний. Але вона, тітка... Джиммі, не дивись на мене так!

Джиммі, тихо застогнавши, відвернувся від дівчини. А за мить, буркнувши щось нерозбірливе, він залишив будинок Гаррінгтонів.

* * *

Від Полліанни Джиммі рушив просто додому і відшукав Джона Пендлтона. Той сидів у своїй просторій бібліотеці

з темно-червоними завісами, де Полліанна колись озиралася з жахом, боячись побачити «дохлого щура з комода».

— Дядьку Джоне, ви пам'ятаєте про той пакет, що лишився мені від батька?

— Звісно, пам'ятаю. А в чім річ, синку?

Звівши очі на Джиммі і побачивши вираз його обличчя, Джон Пендлтон здригнувся від несподіванки.

— Сер, треба негайно розпечатати той пакет!

— А як же умова, яку поставив твій батько?

— Я нічого не можу вдіяти! Пакет *неодмінно треба* розпечатати. Будь ласка, зробімо це якнайшвидше.

— Що ж, синку, якщо ти наполягаєш... Але ж...

Джон Пендлтон замовк у нерішучості.

— Дядьку Джоне, ви, можливо, вже здогадалися, що я закоханий у Полліанну. Я просив її стати моєю дружиною, і вона дала згоду.

Старший Пендлтон радісно охнув, але молодий чоловік вів своєї, не міняючи зосереджено-стурбованого виразу обличчя.

— А тепер вона каже, що *не може* вийти за мене. Місіс Чилтон, бачте, заперечує. Вона вважає, що я не пара Полліанні.

— *Ти* не пара?! — спалахнули гнівом очі Джона Пендлтона.

— Так. Я зрозумів причину, коли... Полліанна попросила мене розповісти тітці про мого батька і про мою сім'ю.

— Казна-що! Я вірив, що у Поллі Чилтон трохи більше здорового глузду. Втім, на неї це дуже схоже. Гаррінгтони завжди пишалися своїм походженням і родинними зв'язками, — роздратовано зазначив Джон Пендлтон. — То що ти зумів їй розповісти?

— А що я зумів? Я вже ладен був заявити, що не було на світі батька, ліпшого за мого, але тут-таки пригадав той па-

кет і все, що з ним пов'язано. Як я посмів би стверджувати щось, коли навіть не знаю, що в тому пакеті? Батько не хотів, щоб я дізнався про його вміст, аж доки мені виповниться тридцять. Тобто, коли я стану достатньо дорослим, щоб витримати будь-який удар. Розумієте? Там якась таємниця його і мого життя. Я маю цю таємницю розкрити просто зараз!

— Джиммі, синку, не треба такого трагізму. Можливо, це якась втішлива таємниця. Цілком можливо, що тобі приємно буде її розкрити.

— Не виключаю... але навіщо тоді було приховувати це від мене аж до тридцяти років? Ні, дядьку Джоне! Там має бути щось таке, від чого він намагався уберегти мене, захистити, доки я стану дорослим і зможу витримати. Ви зрозумійте, я цього не ставлю батькові у провину. Напевно, він просто не міг нічого з цим вдіяти. Але однаково, я маю знати, про що саме йдеться. Будь ласка, принесіть той пакет. Адже він зберігається у вашому сейфі.

Джон Пендлтон підвівся.

— Зараз принесу.

За три хвилини пакет уже був у руках Джиммі. Але молодий чоловік одразу повернув його Джонові Пендлтону.

— Ліпше буде, якщо спершу прочитаєте ви, сер. А тоді розкажете мені.

— Ні, Джиммі, я... Утім, гаразд.

Джон Пендлтон рішуче взяв ніж для паперу і розпечатав грубий пакет. У ньому виявився зв'язаний стрічкою згорток паперів і, окремо, складений вчетверо листочок. Саме його Джон Пендлтон одразу розгорнув і прочитав. Доки він читав, Джиммі, затамувавши подих, стежив за виразом його обличчя. Він побачив, що на обличчі літнього чоловіка з'явився спершу вираз здивування, тоді радощів, а тоді чогось такого, чому важко було підшукати визначення.

— Дядьку Джоне, то що там?

— Сам читай, — відповів чоловік, вкладаючи лист у долоню юнака. Джиммі прочитав у листі таке:

«Документи, що додаються, підтверджують, що мій син, Джиммі Бін, насправді є Джеймсом Кентом, сином Джона Кента і Доріс Ветербі, дочки Вільяма Ветербі з Бостона. Додається також лист, у якому я пояснюю своєму синові, чому всі ці роки я переховував його від родини його матері. Якщо цей пакет буде розпечатано тоді, коли моєму синові виповниться тридцять, хай він прочитає цей лист і, сподіваюсь, пробачить свого батька, який боявся втратити коханого сина і тому зважився на такі безпрецедентні дії, щоб зберегти його для себе. Якщо ж цей пакет буде розпечатаний сторонніми людьми, через смерть мого сина, я прошу негайно сповістити про цю трагедію сім'ю його матері в Бостоні та передати їм документи, що додаються.

Джон Кент».

Блідий від потрясіння, Джиммі звів очі і зустрівся поглядом з Джоном Пендлтоном.

— То, виходить, я той самий Джемі, що колись пропав? — невпевнено вимовив юнак.

— Тут сказано, що у тебе є документи на підтвердження цього, — кивнув чоловік.

— Я племінник місіс Керю?

— Виходить, що так.

— Але ж як... це ж... це в голову не увібгати!

Після не дуже тривалої паузи обличчя Джиммі освітілось радістю.

— Тепер я знаю, хто я! І можу розповісти місіс Чилтон дещо про своїх родичів!

— Можеш не сумніватись, — відгукнувся Джон Пендлтон. — Бостонські Ветербі ведуть свій родовід ще від часів хрестових походів, якщо не від часів самого Христа. Сподіваюся, цього достатньо, щоб її задовольнити. А щодо твого батька, місіс Керю згадувала, що він походить з пристойної родини, хоча був дещо дивакуватим, і рідня дружини його недолюблювала. Втім, тобі це відомо.

— Так. Бідолашний батько... Виходить, усі ці роки, що ми були разом, він кожної миті боявся, що його вистежать. Тепер мені зробилося зрозумілим чимало такого, що раніше мене дивувало. Як тоді, коли одна жінка назвала мене Джеммі. Ох і розлютився ж він! Тепер я розумію, чому він одразу забрав мене звідти, не дочекавшись навіть вечері, не маючи де ночувати. Бідолашний батько! Невдовзі по тому він тяжко захворів. Не міг ворухити ні рукою, ні ногою, а тоді йому відібрало мову. Пригадую, коли він помирав, то намагався мені щось розповісти про цей пакет. Тепер я здогадуюсь: він хотів, щоб я його розпечатав і пішов до родичів матері. А тоді я вирішив, що він просто наказує мені берегти його. Я йому пообіцяв, але не втішив його тим. Навпаки, він іще більше розхвилювався. Бідолашний батько...

— Зазирнімо у ці документи, — запропонував Джон Пендлтон. — Адже серед них, якщо я правильно зрозумів, батьків лист до тебе. Не хочеш його прочитати?

— Звісно, хочу. А ще, — молодий чоловік збентежено всміхнувся, позираючи на годинник, — я подумав, що міг би знову піти до Полліанни.

Джон Пендлтон насупився замислено. Він подивився на Джиммі, помовчав, а тоді сказав:

— Я знаю, синку, тобі хочеться побачити Полліанну. Я тебе не засуджую. Але мені здається, за таких обставин

тобі слід би спершу завітати до місис Керю, прихопивши з собою оці папери.

Джиммі теж насупився і замислився.

— Згода, сер, я поїду, — змирився він із необхідністю.

— Якщо не заперечуєш, я хотів би поїхати з тобою, — трохи невпевнено додав Джон Пендлтон. — У мене є *своя власна справа* до... до твоєї тітоньки. Чому б нам не поїхати поїздом о третій?

— Чудово! Поїдемо разом, сер. Отже, я Джемі! І все одно, в голові не вкладається! — вигукнув молодий чоловік, рвучко підхоплюючись.

Він кілька разів пройшовся кімнатою туди й сюди.

— Цікаво, — зупинився він і почервонів, наче хлопчисько, — як ви гадаєте... тітонька Рут не буде надто невдоволеною?

Джон Пендлтон заперечно похитав головою. Тінь давньої похмурості промайнула в його очах.

— Не думаю, мій хлопчику. Але я оце думаю про себе... Якщо ти її рідний племінник, — то хто ж тепер я?

— Ви? Невже ви гадаєте, якісь нові обставини можуть применшити вашу роль? Можете про це не тривожитись! — гарячково запевнив його Джиммі. — Вона теж не заперечуватиме. Адже у неї є *свій Джемі*...

Юнак несподівано замовк. В очах у нього з'явився переляканий вираз.

— Дядьку Джоне! Я геть забув про Джемі! Для Джемі це буде страхотливий удар!

— Так, я теж про це подумав. Але ж вона його вже всиновила?

— Так, але я про інше. Тепер зрозуміло, що він несправжній Джемі... А він же, бідолашний, на милицях!

Дядьку Джоне, це його доконає! Я сам чув, як він про це казав, тому я знаю! І Полліанна, і місіс Керю казали мені: він щасливий від своєї упевненості, що він той самий, *справжній* Джемі. Я не можу позбавити його цього щастя... Що ж я маю робити?

— Не знаю, мій хлопчику. Я не бачу іншого способу. Треба вчинити так, як належить.

Запала мовчанка. Джиммі знову почав ходити кімнатою. Раптом він зупинився, обличчя його осяяла радість.

— Є спосіб! Я знаю, як треба вчинити! Я знаю, і місіс Керю на це пристане. Ми нікому не скажемо! Нікому, крім самої місіс Керю... і Полліанни та її тітки. Їм я змушений сказати, — додав він виправдовуючись.

— Звісно, їм ти маєш розповісти, мій хлопчику. Що ж до решти... — похитав головою чоловік на знак сумніву.

— Це нікого не обходить!

— Але пам'ятай: ти йдеш на чималі жертви... у матеріальному розумінні. Я хочу, щоб ти як слід усе зважив.

— Зважив? Сер, я все зважив, а решта нічого не важить, якщо на іншій шальці терезів Джемі. Я не зміг би вчинити інакше! Оце й усе.

— Думаю, ти правий, — погодився Джон Пендлтон. — До того ж, гадаю, місіс Керю теж погодиться з тобою, надто коли дізнається, що справжній Джемі знайшовся.

— Пам'ятаєте, вона завжди казала, що десь бачила мене раніше? — засміявся Джиммі. — То як, ми встигаємо на поїзд? Я готовий.

— А я — ні, — усміхнувся Джон Пендлтон. — Та, на щастя для мене, до відправлення залишається кілька годин, — сказав він, підводячись і виходячи з бібліотеки.

Розділ 32

Новий Аладдін

Хоч би якими квапливими і розмаїтими були відкриті приготування Джона Пендлтона до від'їзду, дві справи він зробив потай і дуже зосереджено. Цими справами були два листи: один до Полліанни, а інший до місіс Поллі Чилтон. Листи, з детальними вказівками, були передані його економіці С'юзен, щоб та доставила їх за адресою одразу по від'їзді обох Пендлтонів. Джиммі про це нічого не знав.

Поїзд наближався до Бостона, коли Джон Пендлтон сказав Джиммі:

— Хлопчику мій, я хочу тебе просити про одну річ... точніше, про дві. Перше: не кажімо нічого місіс Керю до завтра. А друге: дозволь мені спершу піти самому в ролі твого... посланця. А сам ти приєднаєшся, скажімо... годині о четвертій, згода?

— Авжеж! — охоче відгукнувся Джиммі. — Я не тільки згоден, але навіть радий, що ми застосуємо таку тактику! Бо я ніяк не міг вирішити, як до цієї справи взятись. Тому я радий, що ви зробите це замість мене.

— Чудово! В такому разі, завтра зранку я спробую зателефонувати твоїй тіточці і домовлюсь про зустріч.

Дотримуючись своєї обіцянки, Джиммі наблизився до будинку Керю лише о четвертій наступного дня. Але він був такий збентежений, що мусив двічі обійти навколо будинку, перше ніж набрався мужності, щоб підняти широкими сходами на ганок і натиснути дзвінок.

Проте у товаристві місіс Керю він зробився самим собою, так швидко зуміла вона створити невимушену атмосферу і з такою делікатністю вийшла зі складного становища. Звісно, на початку були сльози і вигуки. Навіть Джон Пендлтон тайкома витягнув з кишені хусточку. Але дуже скоро відновився звичний спокій, і тільки вогник пристрасної ніжності в очах місіс Керю і захват і щастя в очах Джиммі і Джона Пендлтонів свідчили про винятковість цієї зустрічі.

— Як це благородно з твого боку у ставленні до Джеммі! — вигукнула місіс Керю, звертаючись до племінника. — Джиммі... я далі називатиму тебе Джиммі, з огляду на зрозумілі тобі причини. До того ж, тобі це ім'я дуже личить... Ти цілковито правий, вирішивши так вчинити. Як на те пішло, я, в певному сенсі, теж жертвую, — сумно додала вона. — З якою радістю я представляла б тебе як свого племінника!..

— Авжеж, тітонько Рут, я...

Здушений вигук Джона Пендлтона змусив Джиммі замовкнути. Він обернувся і побачив у дверях Джеммі і Седі Дін. Обличчя Джеммі було геть блідим.

— «Тітонька Рут»? — вигукнув він, переводячи переляканий погляд з місіс Керю на Джиммі. — Ви хочете сказати...

Місіс Керю і Джиммі зблідли не менше за Джеммі. Однак, ситуацію врятував Джон Пендлтон.

— Так, Джеммі, а чом би й ні? Я однаково мав намір сказати тобі про це, то скажу просто зараз, не відкладаючи.

Джиммі з жахом сіпнувся вперед, але Джон Пендлтон поглядом стримав його.

— Нещодавно місіс Керю зробила мене найщасливішим з чоловіків, відповівши «так» на запитання, що я їй поставив. Тож коли Джиммі називає мене дядьком Джоном, чому б йому одразу не почати звертатись до місіс Керю «тітонько Рут»?

— Он як! — захоплено скрикнув Джемі, тим часом як Джиммі змушений був зібрати всю свою силу волі, щоб не виявити власного здивування і захвату.

Природно, що після цього в центрі уваги опинилася місіс Керю. Небезпечна мить минула. Тільки трохи згодом Джон Пендлтон прошепотів Джиммі на вухо:

— Бачиш, шибенику, нікуди ти від мене не дінешся: будеш тепер племінником і їй, і мені.

Щойно були висловлені привітання місіс Керю і Джону Пендлтону, очі Джемі раптом спалахнули радісним світлом, і він обернувся до Седі Дін.

— Седі, я зараз їм усе скажу! — вигукнув він.

Гарячий рум'янець на щоках Седі розповів історію кохання раніше, ніж її змалювали нетерплячі вуста Джемі.

Знову пролунали вигуки захвату, привітання. Всі сміялись і тиснули руки одне одному.

Але невдовзі Джиммі став дивитись на них трохи ображено, з тугою в погляді.

— Вам усім добре, — став він нарікати, — ви маєте всі одне одного. А я чужий на вашому святі. От якби одна юна леді була тут, з нами, можливо, у мене теж була б нагода дещо вам повідомити.

— Стривай лишень, Джиммі, — перервав його Джон Пендлтон. — Уявімо, що я Аладдін, і дозвольте мені потерти чарівну лампу. Місіс Керю, ви дозволите мені покликати Мері?

— Авжеж, прошу, — проказала місіс Керю спантеличено. Спантеличення відбилося також на обличчях решти присутніх. За мить Мері стояла у дверях кімнати.

— Здається, щойно приїхала міс Полліанна, я не помилився?

— Так, сер, вона вже тут.

— Будь ласка, запросіть її піднятися до нас.

— Полліанна тут?! — хором вигукнули присутні, тим часом як Мері зникла, виконуючи доручення.

Джиммі спершу зблід, а тоді почервонів.

— Так, — кивнув Джон Пендлтон. — Я вчора надіслав їй листа через свою економку. Я дозволив собі запросити дівчину сюди на кілька днів, щоб вона могла побачитися з вами, місіс Керю. Я подумав, що дівчині потрібен відпочинок. А моя економка залишиться з місіс Чилтон і подбає про неї.

— Я також написав листа самій місіс Чилтон, — додав він, звертаючись до Джиммі з багатозначним поглядом. — Я сподівався, що, прочитавши мого листа, вона дозволить Полліанні приїхати. І скидається на те, що вона таки дозволила, якщо Полліанна вже тут.

Полліанна справді стояла у дверях, сяючи очима, розпашіла, але трохи налякана і збентежена.

— Полліанно, кохана! — кинувся до неї Джиммі, стискаючи в обіймах і цілуючи.

— Ох, Джиммі, тут стільки людей! — знічено зашепотіла вона.

— Та я поцілував би тебе навіть посеред Вашингтон-стріт! — піднесено вигукнув Джиммі. — Полліанно, ти сама подивись на цих людей і побачиш, чи варто соромитись їх.

Полліанна подивилась... і побачила.

Коло вікна, тактовно відвернувшись, стояли Джем і Седі Дін, а коло іншого вікна, так само тактовно відвернувшись, — місіс Керю і Джон Пендлтон.

Полліанна всміхнулася... так зворушливо, що Джиммі знову поцілував її.

— Ох, Джиммі, як це пречудово і дивовижно! — ніжно прошепотіла вона. — І тьотя Поллі... вона тепер все знає, і все владналось... Та я думаю, що в будь-якому разі, все б якось владналося. Бо вона вже почала було страшенно переживати... через мене. А тепер вона так радіє! І я теж. Ох, Джиммі, я тепер така щаслива, я страшенно щаслива!

У Джиммі перехопила подих від невимовного захвату.

— Дай Боже, дівчинко моя, щоб ти завжди була щасливою, — промовив він схвильовано, не випускаючи її з палких обіймів.

— А я впевнена, що так і буде! — зітхнула Полліанна, довірливо дивлячись на нього закоханими очима.

Зміст

<i>Розділ 1. Делла переконала</i>	3
<i>Розділ 2. Давні друзі</i>	13
<i>Розділ 3. Доза Полліанни</i>	27
<i>Розділ 4. Місіс Керю і гра</i>	38
<i>Розділ 5. Полліанна вирушає на прогулянку</i>	47
<i>Розділ 6. Рятівний Джері</i>	66
<i>Розділ 7. Нове знайомство</i>	75
<i>Розділ 8. Джемі</i>	85
<i>Розділ 9. Плани та інтриги</i>	96
<i>Розділ 10. У провулку Мерфі</i>	104
<i>Розділ 11. Сюрприз для місіс Керю</i>	115
<i>Розділ 12. За прилавком</i>	124
<i>Розділ 13. Терпіння винагороджується</i>	133
<i>Розділ 14. Джимі та зеленооке чудовисько</i>	145
<i>Розділ 15. Тітонька Поллі занепокоєна</i>	151
<i>Розділ 16. Як чекали на Полліанну</i>	158
<i>Розділ 17. Як Полліанна повернулася</i>	167
<i>Розділ 18. Знову вдома</i>	178
<i>Розділ 19. Два листи</i>	187

<i>Розділ 20. Відпочивальники</i>	196
<i>Розділ 21. Дні літа</i>	204
<i>Розділ 22. Супутники</i>	212
<i>Розділ 23. Прикутий до двох ціпків</i>	223
<i>Розділ 24. Відкриття Джиммі</i>	227
<i>Розділ 25. Гра і Полліанна</i>	235
<i>Розділ 26. Джон Пендлтон</i>	245
<i>Розділ 27. День, коли Полліанна не грала</i>	252
<i>Розділ 28. Джиммі і Джемі</i>	260
<i>Розділ 29. Джим і Джон</i>	268
<i>Розділ 30. Джон Пендлтон повертає ключ</i>	275
<i>Розділ 31. Минули роки</i>	282
<i>Розділ 32. Новий Аладдін</i>	294

Літературно-художнє видання

Серія «Шкільна бібліотека української
та світової літератури»

ПОРТЕР Елінор

ПОЛІАННА ДОРОСЛІШАЄ

Переклад з англійської

Головний редактор *О. В. Красовицький*

Відповідальна за випуск *Л. Л. Северова*

Художній редактор *О. А. Гугалова*

Технічний редактор *Г. С. Таран*

Комп'ютерна верстка: *О. В. Підлісна*

Коректор *А. М. Гоначенко*

Підписано до друку 25.06.18. Формат 60×90 ¹/₁₆.

Умов. друк. арк. 19,00. Облік.-вид. арк. 12,03.

Тираж 2000 прим. Замовлення № .

ТОВ «Видавництво Фоліо»

вул. Римарська, 21А, м. Харків, 61057

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 5244 від 09.11.2016

Сайт та інтернет-магазин видавництва:

www.folio.com.ua

Електронна адреса:

market@folio.com.ua

Надруковано з готових позитивів

у ТОВ «Видавництво Фоліо»

вул. Римарська, 21А, м. Харків, 61057

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 5244 від 09.11.2016